4505
A 3201

القسم الاول من كتاب مستفاد الاخبار
فى احوال قزان وبلغار

TÜRK TARİH K...
KÜTÜPHANESİ

باصمه اولنمشدر قزانده دومبراوسکی ننك طبع خانه سنده محمد جان
بن منهاج الدين بشركة اخيه شريف جان الكريمی ننك خراجاتی ايلان
١٨٩٧ نچی يلده

باصمه سنه رخصت بيرلدی پيطربورغده ٢١ نچی آپريلده ١٨٩٧ نچی يلده

Дозволено цензурою С. Петербургъ 21 Апрѣля 1897 года.
Типографія Б. Л. Домбровскаго въ Казани.

KÜTÜPHANESİ

رب يسر ولا تعسر وتمم بالخير

بسم الله الرحمن الرحيم

ثنا وحمد ذى المجد مالك الملك دائم وباقى ودرود بركت ورود برمرءات كائنات وايات بينات انفس وافاق محمد المصطفى صلى الله عليه وسلم وعلى سائر انبيا ورسل واصحاب واتباع كمل على الاطلاق بعدنده بوعبد فقير كثير النقص والتقصير شهاب الدين بن بهاء الدين المرجانى دير كه كسب علم ومعرفت وتحصيل كمال وحكمت هر عقل سليم وفهم مستقيم عندنده قطعا ويقينا حسن وجهد وبذل الوسع فى هذا الباب لا محالة امر مستحسن وارباب فطانت واصحاب درايت نظرنده محقق ومقرر كم علم اشرف الصفات واحمد الكمالات وتحصيلى غاية اللذات ونهايـة السعادات وشريعة مطهرهٔ اسلاميـه تحصيل علوم وتكميل معارفه اجمالا وتفصيلا ترغيب وتحريض بابنده بسط مقال ايتمكله فى شان العلوم على العموم هل يستوى الذين يعلمون والذين لايعلمون ويرفع الله الذين آمنوا والذين اوتوا العلم درجات * ومن يؤت الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا * وما يذكر الا اولوا الالباب آيات بينه * ولسان معجز بيان مخزن رسالت ومعدن نبوت دن صادر اولان نفايس درر قيمت وملك قوت ده الحكمة ضالة المؤمن فحيث وجدها فهو احق بها واطلبوا العلم ولو بالصين وطلب العلم فريضة على كل مسلم امثالى احاديث شريفه * وتحصيل

علم واهلنه اعانت ایدنلره وخصوصا صبی متعلم ننك آتا وآنالرننك ثواب واجری حقنلہ نی قدر آیات بینات قرانیه واحادیث طیبات نبویه وارد ومصون وجمیع علوم ننك لزوم وفوائدنی اثبات ایله علماء عظام اهل اسلام ننك کتاب مستطاب فضایل نصاب لری عملو ومشحون اولدغی مثللو قرآن عظیم الشان خصوصیات علومه دخی توجه ایدب * مبدع کائنات * وخالق ارض وسموات * وجودنده * افی الله شك فاطر السموات والارض * ولئن سالتهم من خلق السموات والارض لیقولن الله * سیقولون الله ووحدة ذات کبریاسنه الله لا اله الاهو والهکم اله واحد لااله الاهو الرحمن الرحیم * قل هو الله احد الله الصمد * لم یلد * ولم یولد * ولم یکن له کفوا احد * وشهد الله انه لا اله الا هو والملئکة واولوا العلم قائما بالقسط * وتوحید صفات وافعالنه وبو اوصافنك ذات مقدسنه انحصارینه * هو الحی القیوم وهو العلیم القدیر * وهو السمیع البصیر * کل شیء هالك الاوجهه * وکل من علیها فان ویبقی وجه ربك ذوالجلال والاکرام * منهم من هدی الله ومنهم من حقت علیه الضلالة * اشرارید بمن فی الارض ام ارادبهم ربهم رشدا * واذا مرضت فهو یشفینی * لکیلا تأسوا علی مافاتکم ولا تفرحوا بما اتیکم * وما تشاءون الا ان یشاء الله * والله خلقکم وماتعملون * امثالی ایات قرآنیه واحادیث نبویه مالا مال ایله حکمة الهیه شأننی عال العال بیوردقی کبی تواریخ وایام الناس ومسالك البلدان وجغرافیه ومساحت عمران فن لرینه تحریض ایدب * اخرج قومك من الظلمت الی النور وذکرهم بایام الله * ویرید الله لیبین لکم ویهدیکم سنن الذین من قبلکم * وقدخلت من قبلکم سنن فسیروا فی الارض کیف کان عاقبة الذین من قبلکم * والسیاحة جهادامتی * ایات واحادیثنده طرق تحصیلنه دخی ارشاد ایلمشدر ❁ بوفن تاریخ جمیع امم وقبائل احوالنی شامل * وافنان علوم وابحاث فنون ومطارف امثالی متناول * عوام واغفال انی طالب * وخواص اعلام تحصیلنده متنافس وراغب * کرچه بحسب ظاهر شبیه افسانه وقصه خانی در نظر قاصر * لکن در حقیقت وفی الباطن هر لفظنده مشتمل بر نکتهء باهر * وهر جمله سنده غوامض الحکم ودقایق الاسرار متبادر ـ ظاهری اخبار ایام ودول * وباطنی تحقیق وتدقیق اعمال واحوال اول * وعلل کائنات ومبادی دقیقندن مخبر * وکیفیات وقایع واسباب عمیقنی مظهر * بل هواصیل فی الحکمة عریق * وجریر بان یعد من ام العلوم وخلیق ❁ اعیان مورخین اسلام * استیعاب اخبار ایام * واستیفاء بیان

احوال انام * ایدب تواریخ بلدان وخلفاء وملوك * وطبقات علماء وزهادواهل سلوك * ووفيات نبلاء اصحاب مذاهب * وفضلاء ارباب مشارب * واهل فنون وصنايع واحوال فتوح وجهاد وغزوات * واخبار حروب وخوارج وبغات * ایدب تصانیف کثیره وتوالیف وفیرهء لاتعد ولا تحصى تسطیر وجمع انباء ماسبق وتحریرده سخن سازلق * وتقریر پردازلق * ایتسه‌لردا * بزننك اهل بلغار وطائفهء مغول وتاتار * علم جليل تاريخ وايام الناس غه قلةرغبت لرندن بی بهره وبی حاصل اولب هیچ وقت تفاصیل احوال وقایع وماجری‌لری بیان وضبط ایدلمای اخبار علماء اعلام * وملوك واكابر حكام * وسائر احوال اباواجداد واخوال واعمام * مزكند طائفه مزه وسائر امم كا معلوم اولمای بالکلية مجهوليت سترهسی تحتنده قالغان * حتی غالب قومهز کانه ازلدن بیرلی اوشبو روشده روسیه تحت حکومتنده اولوب تورامز دیب * بلغار وقزان احوالندن شهر بلغار اولیالری ویا عزیزلر قبری * وخان مسجدی * وبر نرسه‌نی ایسکی لکده مبالغه مقامنده‌های اول خان زمانه‌سنداغی اش * دیمك‌دن باشقه هیچ نرسه بلمای واول سوز معنی‌سنی على الصحة تصور وتعقل قلمای‌لر ❁ بالجمله کند اقوام واسلاف * ومساکن واحوال واوصاف * لرندن بی خبر وکند قبیله‌لرندن نی قدر ملوك عظيم الشان اوتوب هیچ برندن اطلاع لری یوق * حتی فرط جهل لرندن ماوراء النهرده اولان سارد طائفه‌سنه تقليدا على خلاف الواقع اوزلرینه نوغای اسمنی آلوب کند محاورات لرنده شول اسم‌نی اجرا وكندلرنی اول طائفه‌دن عد ایتسه‌لردا * روسیه طائفه‌سی ننك * کندلرندن نفرین وسرزنش مقامنده تاتار دیب تنقیص ایله تعبیر * ایتدکندن * بعضلری تاتار اولمقنی نقصان فهملاب اول اسم‌دن نفرت ایدب بز تاتار دکل مسلمان دیو نزاع ومجادله ایده‌لر هیهات وهیهات وشتان بين النيل والفرات * ای مسكين بالفرض سننك مسلمان‌دن غیر بر اسمنك نی دشمان دین وملتنك بلماسه البته‌سنی مسلمان دیو نفرین ایدر ایدی تاتار اولماسنك عرب وتاجیك ونوغای دكل * وخطای وروس وافرنج وپروس ونیمس دخی دکل * ایمدی کم بولورسن غیریت سارت طائفه‌سی چیرمش وموقشی وار طائفه‌لری ننك وجودلرنی بلمادکلرندن سنی اول اسم‌لرنك بری برله تسمیه قلماشلر آحمیت‌سز غافل اول تقدیرده اوزنکنی چیرمش یاموقشی صاناب راضی بولوب یورر ایدنکمو ❁ بوروشده علوم ومعارف غیر مروج وخصوصا علم تاریخ وانساب بالکلیه مهجور ومتروك اولدغندن

حمیت وغیرتلری سونوب زبونلکده قالوب عوام خلقمز خواجه نصر الدین
وبوزیکت وتواریخ بلغاریهٔ مسلمی وسید بطال کتابی کبی اخبار کاذبه واقوال
ساقطه ایله عمرلرنی برباد وضایع ایدهلر وعامهٔ علماء اسمنده اولانلری طبقات
علماءدن ابن کمال پاشا تصنیفی وآندن مأخوذ علیل وسقیم رسائل مختصره کا رجوع
وتمسك ایتمایه اکتفاء ایدب اکابر علماء ومشاهیر فضلاء تصانیفندن اصلا خبرلری
یوق ❁ ایمدی تواریخ بلاد ووقایع اسلافمز خصوصنده علماء متقدمین آثارندن
صحیح ومفصل وشامل ومحصل بیانی وافی ومقصودغه کافی بولغان تاریخ کتابن
کوتوب تورساق والله اعلم میسر اولماس ❁ احاد علماء وافراد ناس دکل دول عظیمهٔ
متمدنه اعلانات نشریله ممالك اسلامیه دن طلب وتتبع ایتسه لر دا الی الان اول
مقصودی نائل اولمادیلار والدولة اقعد بذلك من كل احد فانها سوق للعالم اليه تجلب
بضايع العلوم والصنايع وتلتمس فيه ضوال الحكم والمعارف ❁ اهل بلغار الله اعلم سیادت
وتوسیع تجارت وطوائف جهال مختلفه نی طریق حقغه ارشاد واوهام باطل ومسالك
ضلالتدن تخلیص اوچون دین اسلامه دعوته سعی واجتهاد وبو اثناده علی مقتضی
الحال غزا وجهاد شغلنه حصر همت ایتدکلرندن تصنیف وتربیهٔ ارباب تألیف کا
فارغ وفرصت یاب اولماغانلر بولسه کرك ❁ وبالفرض احیانا علی القلة آندایون
اشلار صادر اولسادا اول زمانده صنعت طباعت لری اولمادغندن نسخهلر تکثر
تابمای ومنتشر اولمای بلغار وقزان مملکتمز اوستنه کیلکان بلاء وفتنهلر آراسنده تلف
وضایع اولدیمو ❁ مع ذلك بعض کتب علماء سائر بلاداچنده طفیلا وبعض رسائل
واطراف کتبده نقل وافواه ناسده اتا وبابالردن ایشدلب روایت قلنوب کیلکان
منتشر ومتفرقه خبرلار وار ❁ یو ایسه بلا تفتیش وتحقیق بردن انابت قلورغه یارامساده
بلا دلیل یالغان دیب حکم دخی جائز اولماس ❁ بلکه زمانه ننك احوالن وماجراسی ننك
اقتضاسن بلوب جریان احوالغه واقتضاء زمانغه تطبیق ایله قراین ووقایع نی حکم
وشاهد قلوب محاکمه قلمق لازم اولور ❁ برخبر یالغانلغی ظاهر بولسادا قطعا بلنماسه
آنی یلزب انابت سزلغنه تنبیه کرك اول صورتده بو خبر هر کم ننك التفاتن ودقتن
جلب قلب تلاحق افهام برله حق یا باطللغی ظاهر اولور ❁ وبر خبر ننك قطعا کذبی
ظاهر اولسه آنی هم نقل وکذبنی بیان واثبات ایدلسه شول خبرکا انابت قلوب
یورکان آدمی لارنی خطادن تخلیص قلورغه سبب اولور ❁ بز ایمدی اطلاع اولدغمز
قدر بلغار وقزان احوالنه متعلق حکایات واخبار وروایات واقوال نی نائل ودسترس

اولدغمز کتب متعدده وصحف متکثره‌دن ورسائل مختلفه واقوال ونقول متفرقه‌دن
ترتیب وترکیب ایدب بوکتابنی تألیف ایده‌مز آنچه مورخ وظیفه سی وقوف
واطلاع ایدن شایان اعتبار اولان اقوال ونقول واخبارنی علی ماهو الواقع
من غیر زیادة ولانقصان ایراد وخلاصهٔ مفهوم ومفادنی من غیر نصب ولاتشیع
وتعصب لاحد ولاعلی احد بیان ومحاکمه ایتمك در چونکه فائده ومنفعت ماهو الواقع نی
یخشی ویمان اولسون کماهو بیان ایتمکدر ❁ اماهوای نفس ایله برونی مدح ودیکرنی
جرح وقدح ویا که برونك یخشی اشلرنی ودیکری ننك یمان حال‌لارنی کنه
سوزلاسه اول کشی حق تبارك وتعالی ننك امرینه امتثال ایتمای عاصی ونفسینه جافی
وفضول وعبث سویلاب الله تعالی ورسولینه صلی الله علیه وسلم‌کا خاین وغدار
اولور والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم ❁ بوکتاب نی مملکتمزکا روسیه
تسلطی برله آنلر محکومنه دخولدن مقدم وموءخر اولان ایکی حالنه نظرا ایکی قسم
اوزرینه ترتیب ایدولدی بلغار اهالی‌سی قدیم زمانده وتاتارلار ورودی بعدنده
طوایف مختلفه تنك هر قایوسی ننك بر رئیس وحکمداری اولسه‌ده بر حکومت
غالبهٔ عظیمه‌کا مربوط وبر پادشاه عظیم الشان‌کا محکوم ومنقاد اولوب بالاخیره بعض
اسبابه مبنی خصوصا آقساق تیمور فتنهٔ موجعه‌سی وقوعیله توقطامش خان ننك
ایام سلطنتی منقضی اولوب دشت قبچاق وجوجی الوسی بریة البرکة ده افتراق
صعب وضعف کلی طاری اولوب محمد خان کبیر ننك دار الملك سرایدن خروجی
بعدنده سلالهٔ جوجی خان شهزاده‌لری آراسنده مخالفت ومنازعت وقوعیله ملوك
طواف قبیلندن دولت‌لری دول عدیدهٔ متحاربهٔ مستقله‌کا منقسم اولدی ❁
اول قزان دولتی نفس بلدهٔ قزانده محمد خان کبیر اولادی دولتی تشکل قلدی ❁
ثانی سرای دولتی تاتار دولتی ننك اصل مرکزی کچی محمد خان واولادی اداره سنده
قالدی ❁ ثالث حاجی طرخانده کچی محمد خان اولادی ننك بعض‌لری ❁
رابع قریم دولتی شبه جزیرهٔ قریمده باقچه سرای شهرنده حاجی کری خان بن
غیاث الدین بن تاشتیمور واولادی حکومت ایتدیلار ❁ خامس نوغای اورداسی
نور جایق بوینده سرایچق شهرنده منغت خلقندن مستقل بی‌لری اولور ایدی ❁
سادس قزاقستانده قزاق خانلاری براق خان بن قیرجق خان بن روس خان ننك
ایکی اوغلی جانبك وکری نام شهزاده‌لرغه حکومت میسر اولمای اتباع‌لری وغیری
یاش یلپرك واوباشنی ایارتوب توغری کیلاکان موضع نی باصوب غارت قلوب

بی سر وسامان یروب هیچ یرده قرار تابمای قاچب یوروب قزاق تسمیه اولندی لر
یعنی قچاق فار وگریزان معنی سنده اولادر بعد زمان ابو الخیر خان وفاتی بعدنده
باش کوتارب مغولستاندن قایتوب سنة ۸۷۰ ثمانمائة وسبعین حدودنده اوزلرینه
خان اسمی کوتارب دشت نڭ شرقنده قدیمی آق اوردا اطرافنده کوچوب یوروب
حکومت نی اولادلرینه قالدرغان لار وبر زمان قوت تابوب ترکستان وتاشکند
شهرلرنی ضبط ایدب خصوصا توکل خان بن شغای خان بن یادیك خان سمرقند کا
استیلا تابوب بخاراغه واروب پیر محمد خان نی محاصره قلدی ❁ اول امرده بر خان
تحت حکومتنده بولوب تناسل قلوب کوبایکاچ مغرب لرنڭ اولان باشقردلرنی غرب
طرفنه قوغان لار ❁ هجرة نبویه دن منکده بر یوز حدودنده توکه خان بن جهانکیر
خان عصرنده قزاقستان نی اوچ کا تقسیم ایله اولوغ یوز اورطا یوز کچی یوز دیو
تسمیه ایدوب اولوغ یوزدا توله بی اورطا یوزدا قوزی بی کچی یوزدا ایتاك بی
نام اوچ حاکم کا تسلیم قلغان بر زمان هر قایسی یوز علیحده خان لار صایلاب
بولونوب بالاخیره روسیه حکومتنه داخل اولدی لر ❁ اولوغ یوز نڭ بر طائفه سی
الی الان خطای حمایه سنده در ❁

❁ سابع سبر دولتی حاجی محمد خان بن علی واولادی دولتیدر دار الملك لری طوبل
قلعه سندن اون ایکی چاقرم مسافه ده ایسکر وباسم اخر سبر نام قلعه ایدی
❁ بو مذکورات همه سی جوجی الوسنده حکومت ایدب علة افتراق وعدم اتحاد
واتفاقدن دولت لری زائل اولوب اجنبیه تحت تصرفنده قالدی لار هر قایوسی
فصل علیحده ده ذکر ایدلوب بعد ذلك خوارزم وما وراء النهرده حکمدار لق
ایدن جوجی اولادی وهم اوشبو عصرمزه قدر ممتد اولان خوارزمده قنغراتیه
وبخارا وسمرقندده منغت حکمدارلری مذکور اولور چونکه اکثری ولو آنا
طرفندن اولسون نسب لری جوجی خانغه اتصال واولادی نڭ وارث ملك لری
اولدغندن ❁ دخی فرغانه زمینده اولان بابریه دولتی طرد اللباب ایراد اولنور
ان شاء الله تعالی ❁ اما مقصود اصلی احوال بلغار وقزان وغیرلرنڭ منشاء واصل لری
دخی آنده اولدغندن مستفاد الاخبار فی احوال قزان وبلغار دیو تسمیه ایدلدی

❁ القسم الاول فی ذکر بلغار واحوالها السالفة وما یتعلق بها من الاخبار ❁

بو قسم اون ایکی باب اوزرینه وضع ایدلدی ❁ الباب الاوّل فی مدینة بلغار وملوکها
واملاکها واثارها واحوالها بلغار ضم باء موحده وفتح غین معجمه والف وراء برله دور وضاحب

قاموس قرطق ورننده ضبط قلوب والعامة تقوله بلغار ديو استعمال مشهورمزنى
عوامكا نسبت بيركان وعلى لغةلام فى راغه تبديل والف فى حذف ايله برغر ديو
ذكرى دخى جارى اولغان ❁ علماء متقدمين تصانيفنده بلغار اسم الجيل والامة واسم
الناحية والمملكة واسم المدينة ديو بيان ايتدكلرى وهم من اى قوم انتم وما البلغار
ديو سؤال قلندقده قوم متولدون بين الترك والصقالبة ديو جواب لرى وقديم
زمانده وحاضرغى وقتمزده بو بلده كا شهر لفظ فى بلاترك كا نه جزء مثابه سندن
استعمال ايله شهر بلغار ديو ذكر قيلمق ننك بو فارسى بيت ده شعر ❁ اكر روزى
رسى بر شهر بلغار ❁ سلام مارسان از بهران يار ❁ وبو بلده ننك غازى لرى حقنده
مشهور قصيده ننك هر بيتى ننك اخر مصراعى ❁ شهر بلغار غازى لرى ❁ ديو تمام
اولادر بو اسم ننك اوچ نرسه آراسنده مشترك اولدغنى افاده قلادر ❁ وبو شهر
بلغار نهر اتل ننك شمال طرفنده نهر جولمان ننك اوشبو نهر كاقوشلغان زاويه ده واقع
خط استوادن ايللى بش درجه عرض شمالى ده وجزاير خالدات دن آلتمش يدى
درجه طول شرقيده مع زياده شىء وسمت قبله سى نقطه ء جنوب دن اون بش درجه
قدر مغرب طرفنده در ❁ وافواه عوام ده اسكندر المافيدونى بناسى ديمكله مذكور در
ميلاد عيسى عليه السلام دن ايكى قرن دن زياده مقدم بناء ايدلب زورلغى
وسط درجه ده ايسه ده موضعى كثير الشعوب ايكى نهر عظيم ننك مصبنه قريب بر
نقطه ده واقع اولدغندن هر طرفدن خارج مملكت لردن كوب تجار كيلوب شهرت
وشان لى بنايرو عظيم بازارى اولوب باى مملكت لردن معدود ايدى ❁ معمور
وفرضة التجارة وسوداخانه اولدغندن اهالى سى قديم الايام دن بيرلى وفورتمدن
وتجارت وكثرت اسفار وسياحت برله مشهور الافاق وصاحب العنوان ايدى
وآنده يراق مملكت لردن علماء وتجار كيلوب عرب علماسندن قاضى ومدرس وخطيب
لرى اولغان ❁ وبعد ذلك اوستنه كيلكان هر تورلى بلا وفتنه لر سببلى اول حالة
حسنى سندن تنزل ايله بتدريج قرانغه انتقال قلوب اوزى بالاخيره خراب اولوب
مذكور اولان حالة حسنه سنه قران وارث اولدى ❁ وجه ارض ده اوچ وياخود دورت
قطعه سندن برى اولان اروفى اقليمنده روميه وقسطنطنيه دن قالا ابتدا متمدن
ومملكت اندلسدن صنكره بلكه بر عصر ده اول اسلام غه داخل اولان اشبو شهر
بلغار در ❁ حاضرغى زمانمزده خرابه سنده قالغان بعض بنالر واطرافنده خندق
واورى ومقبره لرى ظاهر در مثلا مسجد جامع سى ننك اصلى ونيكزى وپوچماقلارنده

جامى قدس سره
مكه كه شد قبله ء
اهل نجات ❁
حرسها الله من
الحادثات ❁
طعنه بر اكسير
زند خاك او ❁
كل خجل از خس
وخاشاك او ❁
نام كل لاله
ونسرين مبر ❁
وادى مكه ديكر
ست وان ديكر ❁
لاله نيفروخته
دروى چراغ ❁
رادلش از
حسرت اومانده
داغ ❁

بروج وكلدسته لرى وجيردن اخراج ايله بناء ايدلكان برمناره سى وار قرق
اوچ عدد باسقچ برله منادر باسقچ آرالرى واسع كبيرو برقارش وبراصبع قائمه
عرضنده ❁ ينه مسجد جامع ننك آلدى طرفنده برمناره كبيره سى سنة ١٢٦٥ الف ومائتين
وستين شهر رمضان يكرمى طوقز نه قدر باقى وقائم اولوب شول كون سهشنبه كيچه سى
نصف ليل وقتنده سقوط ايتدكى مرحوم فضل الله بن بخاراى نام ذات مجموعه سنده
مثبت تابولدى ❁ بومناره كبيره ننك ارتفاع وبيوكلكى على التعيين اسطرلاب
وربع مجيب وسائر الات رصديه برلان معلوم اولماسه دا باسقچلرى ننك عددى ملا
ابراهيم افندى مجموعه سنده وملا عبد الوهاب بن امامقلى الرجبى ننك لسانا
ومشافهة بياننده يتمش اوچ درجه ومسجدى عرضا اون دورت طولا اون آلطى باغ
هر باغ اوچ زراع ممتد اول فى هذه البلاد در ❁ مناره ننك انقاضسى الى الان باقى ايام صيفده
اهل اسلامدن كوب كشى زيارتغه وار الرمناره صغيره جوارنده برايكى قبرنى صحابه اختم
وخنتم قبرى ديب ودخى بالام خوجه ومناره توبنده قز اوغلانغه ديب عوام الناس
زيارت قله در ❁ فقير سنة الف ومائتين وسبع وسبعين يوم الاثنين لثمان بقين من ذى الحجة
وسنة سبع وثمانين يوم الثلاثا الست خلون من شهر ربيع الآخر واروب مناره غه منب
ماذنه سنده بو ابياتى يازدى شعر ❁ كان لم يقم فى هذا المنار مؤذن ❁ ينادى بحق ولم يذكر
الله ذاكر ❁ وكانه ماعاش فى البلغار موحد ❁ امين ولم يسر بارضه سامر ❁ بلى انهم كانوا زمانا
فابادهم ❁ صروف الليالى والجد ود الفواتر ❁ سلام على بلغار طيب نسيمها ❁ يهيج احزانا
فى فؤاد المسافر ❁ وعلى العموم اول بلده مقابرنده مدفون مسلمين كاز يارت قلدى بعض
مواضع ده بيك كوب اموات ننك سوياكلرى ظاهر ياطادر جار بوينده الله اعلم ايام
محاربه لرده مقتول اولان اشخاص لر اولور ❁ خرابه بلغار ننك بر پوچماغنده بلغر اسمى
برله مذكور بر روسيه قريه سى وار ❁ شهر بلغار ننك خرابى قايو زمان وفى سبب
برلان اولدغى هيچ بر مجموعه ده كوركانمز يوق امامذكور ملا عبد الوهاب ننك
سماعا نقلنه بناء روسيه استيلاسى بعدنده بو تاريخ دن اوچ يوز سنه مقدم الف ثانى
قبيلنده نهر كوچدكى سببلى خراب اولمش ❁ بو بلغار اهالى سى ننك سلطنتى قديم
زمانلرده جنوبا باب الابواب يعنى دربند وتفليس وشروان وقفقاز تاولرى وبحر
خزر بوينه وداغستان اطرافنه حتى بلاد ارمينيه كاقدر ممتد اولور ايدى وغربا نقرة
نهرندن ودون وصمار وصور واوقا نهر لرى ننك باشلارندن وشرقا اورال طاولرى
وخوارزم وصغناق وشاش وشمالا روسيه حدودندن ايردى ❁ مملكت بلغارده اولان هر طائفه

1844, 13 Oct.
صحابه ، بالام خوجه ، قز اوغلانغه
1861
1870

بر موضع يابر صوغه نسبت بيرلوب تورلى اسم لر برله تسميه ايدلكان لر مثلا چرمشان
بلغارى لرى ونقرة بلغارى لرى وبحر خزر بلغارى لرى وتوبانكى بلغارى لر وتبه‌توچى
بلغارى لر ديو تسميه ايدلب كوب طوائف وقبائل واصناف اولوب ملوك طوائف
اسلوبنده هر قايوسى ننك متعدد حاكملرى اولسادا بر پادشاه عظيم كا دخى استناد
واتكالرى اولوب همه‌سنى جمع ايدلب اسماء كثيره برله صقالبه وقبچق وخزر
وبلغار وجوجى الوسى واوزبك ايلى اسملرى ونفس مملكت‌لرى بلاد صقالبه
ودشت قبچق وبلاد خزر وبلغار وبلاد التتار وجوجى الوسى وباتو اوردا سى وبرية
البركة واوزبك ايلى اسملرى برله اوقات شتى ده تسميه ونام زد ايدلكان ❁ بو
مملكت ده اولان شهرلر اولوشهر يعنى شهر بلغار نقرة بلغارى وسوار وسنغار وبيلار
وآشلى وخبزان وطوفچن وصوبه كول وقشان وچلماتى وابراهيم قلعه وقزلار وايسبل
وكرمنجوك وباصف مرزا وكرج وژوكوتين وافلان وسقسين وفيسو وعميك
وشابران وزنكران وسمندان وخمليج وبلنجر وبيضادر ❁ اولا قبچق وخزر خاقان لرى
تحت حكومتنده اولوب بعد ذلك بلغار اميرلرى تحت حكومتنده بعدزان تاتار
خان لرى تحت حكومتنده اولوب الحالة هذه اوچ يوز سنه‌دن زياده روسيه تحت
حكومتنده در ❁ وتجارت لرى قل وكنيزكلار وعسل وكش وصوصار وتين وتلكى
وقرصاق وقويان وبلغارى كون وسختيان لر وبالق جيلمى وبالق ماى ومامنت
تشى وشمع وكجه تيرسى وصاورى وچيكلوك وقوى وصغر وصوغش كيمى وقاج
واوق وقاين آغاچى وبورك وكله‌پوش وكهربا وغير ذلك ذات لر اولغان *
❁ فصـــل فى نسب اهالى بلغار ❁ علماء مورخين اسلام ننك تصريحلرينه
بناء وسائر قراين احوال واقوالغه نظرا بلغار خلقى ترك قبيله‌سندندر نتاك كم
ابن فضلان انلرنى ترك ديدر وكذلك ابن خلدون شريف ادريسى‌دن نقل ايله
آنلرنى ترك شعوبندن عدايته‌در ❁ وامام المورخين على بن الحسين المسعودى
البغدادى وهم نوع من الترك والقوافل منهم متصلة واليهم الان ذلك من بوادى
غيرهم من الترك ديدور ❁ وشمس الدين الدمشقى وعد صاحب الاندلس فبهم
اى فى الترك الخزر والبلغار وموضع اخرده سألهم سائل من اى قوم انتم وما البلغار
قالوا قوم متولدون بين الترك والصقالبه ديدر ❁ ورسالة الانتساب ده وارض
البلغار بلاد الاتراك الاسلامية اسلموا فى الدولة العباسية فى خلافة المأمون والواثق
بالله واسلم مرة فى خلافة القائم بامر الله ثلثون الف خركاه ديدر ❁ حكيم سنايى اوشبو

شعرنده انلارنی ترك ديو تعبير ايتادر * شعر * همه جورمن از بلغار يان ست * كه
مادامم همی بايد كشيدن * كنه بلغار يان رانيزهم نيست * بكويم كرتو بتوانی
شنيدن * خدايا اين بلا وفتنه از تست * ولكن كس نمی يارد چخيدن * همی آرند
تركان راز بلغار * ز بهر پردهء مردم دريدن * لب دندان ان خوبان چون ماه * بدين
خوبی نبايست افريدن * كه از عشق لب دندان ايشان * بدندان لب همی بايد كزيدن *
ومولوی عبد الرحمن الجامی قدس سره نفحات الانس ده بو ابياتنی عين القضاة
الهمدانی ترجمه سنده ايراد ايتدكندن نفحات حاشيه سنده مولوی عبد الغفور
بن علی اللاری بلغار شهريست در تركستان در انجا صاحب جمال بسيار باشد
ديدر واوشبو مضموننده برعربی بيت دخی منظورمز اولوب خاطرمزده محفوظ
بقيه سی شعر * لولا تشوق ذی حسناء بلغار * ماموره الدمع من عينين فی الغار ❁ دخی
آنلارننك لسانلری وبقية اثارلری واخلاق ورسوم وعادات لری تركی در ❁ اما لسانلری
ننك اسطخری وابن حوقل وغرناطی لسان البلغار مثل لسان الخزر ديلار ولسان الخزر
البتة تركی در شهر ومملكت لری اسمی بلغار تركی لهجه سی برله بلغامق مصدرندن
فعل مضارع وبلغادی فعل ماضی سيدر ننك كم اشنی بلغادی صوفی بلغادی ديرلر
بو موضعده اسميت غلبه ايدب مختلط وقاتوش معنی سنده واقع بولغان شهر
بلغارده مضروب بعض تنكه لرده واو برله بولغار يازمقی موفی زياده سيله مؤكد در
دمشقی عبارتنده بو معنی كا دلالتی سبقت قلدی ❁ ودخی پادشاه لرينه خان وبلكوار
اطلاق قلمق لری تركی بولدق لرينه دلالت قله در چونكه خان لفظ تركی اصلده
قان قانی برله در وبلكوار كلمه سی حرف كاف برله بولماقی ظاهر ومتبادر بلك لفظی
بلمك فعلندن اسم در علم وعقل معنی سنده وار لفظی وعلی لغة بار باء حرفی برله
فعل غير متصرف در بس بلكوار كلمه سی ايكی لفظ دن مركب عالم وعاقل معنی سنده
صفة مدح وعنوان افتخار اولادر ❁ ولهذا ابن فضلان رحمه الله خضوع ونياز مقامنده
الله تبارك وتعالی ننك اسماء حسنی سندن اولان ملك اسمی برله ذكر قلمق غير
مناسب اولدغنی بيان قلغاچ بلكوار لفظنی هم بو مقامده غير مناسب ديو ترك ايتكان
بولور چونكه ابن فضلان ننك بو افاده سی بعدنده اولان خطبه لرده بلكوار لفظی
هم مذكور اولمادی فقط الامير جعفر بن عبد الله ديو ذكر قلنور بولغان ملوك
بلغارغه اوشبو معنی برله بو اسلوبده بلكوار اطلاق قلمق ننك نظيری ارمينيهء

صغری مملکتنده سیواس شهرنده تراکمه پادشاهلرندن امیر احمد بن علی بن مضراب الترکمانی وآننك بعدنده اولان اولاد واهل بیتندن اولان امیرلرکا دانشمند اطلاق ایله آنلرنی ملوك دانشمندیه دیو تعبیر قلنق قبیلندندر بعینه بلکوار معنی سنده بلکه بوتراکمه خاندانی اصلده شول اطراف اهالی سندن اولوب بالمعنی بو اسمنی بلاد بلغاردن نقل ایتمکلری دخی محتملدر بو استعمال لغتمزده علی الجاده واقع در تلفظ ده اوشبوروشده بلکی لفظی ننك مضاف الیه سی اولان یانی حذف ایلمیه برله اکتفا ایدلادر نتاككم کتاب بار اولاد بار عقل بار خاتون وار دیرمز بلی کتابت ده وبعض اتراك اغزلغتنده مضاف الیه نی ذکر ایله کتابی وار واولادی وار وعقلی بار وخاتونی بار دیو استعمال اولنه دور ۞ خط کوفه ده کاف حرفی طا حرفنه غایت مشابه اولدغندن ابن فضلان کلامندن آلوب بعض نسخه لرده طاء حرفی برله ذکر قلسادا کاتب نسخه اشتباهندن بولور ابن فضلان وقتنده بغدادوسائر بلاد اسلامده خط کوفی مستعمل ایدی ابوعلی بن مقله خط نسخ نی اختراع قلغانچه جاری بولدی ۞ وهم ابن فضلان بلغارداعسل دن یصالغان شراب لری بار سجودیرلر دیدر یعنی سچو لذیذ معنی سنده تاتار لغتیه حاضرغی زمان مزده متداول اولان کرچه تعبیر ایدلان شراب معروف اوله ۞ ودخی متعدد نسخه لرده اوشبو مملکتده سودق یاکه سروق یاکه سردق عبارتلاریله ذکر ایدله بونك صحیحی سردق بولب صاری داغ وصاری تاو معنی سنده حاضرده مملکت مسلمانلری لساننده صراتاو تعبیر ایدلان شهرونا حیه سی اوله ۞ سنة الف ومائة وتسعین حدودنده وفات ایدن ملا سلیم بن دوست القوالی نسخه سنده بلکیل ای صاحب تمیزسال شمسیه ننك اوچ تورلی حسابی واردر برینه فارسیه حسابی دیرلر آننك ایله اهل بلغار عمل توتمشدر وبرینه رومیه حسابی دیرلر آننك برله نصاری عمل توتمشدر وبرینه حمل حسابی دیرلر بارچه شهرداکی موءمن وموحد کمسنه لر توتمشدر بس معلوم ومشروع اولدی جمیع مسلمانلرغه حمل حسابن بلمق لازمدور زیرا که اوقات صلوات وفیء الزوال اننك برله بلنور ودخی معلوم اولا که اوّل فارسیه نوروزی اولور اون کون دن صونك رومیه نو روزی اولور اون کوندن صونك حمل نوروزی اولور نتاككم شهر بلغار علماسی اشارت قلدیلار بلا نوروز قارت نوروز وشلك نوروز دیو هر بر نوروز برد عجوز حسابی در دیو ذکر ایده ۞ ودخی خلفاء عباسیه عصرندن قالغان بعض ترکی سوزلر

الحالة هذه عوام افواهنده حتی بیك قراقریه‌لر اهالی‌سنده شول سوزلر مستعمل
مثلا های فلان عمل‌نی قلغان بولسام خلفه بولاسی ایکان‌من یا که خلفه بولغان بولور
ایدم یعنی خلیفه ودخی فلان کشی‌نی خلفه ایتکان‌لر یعنی اقصی درجات المقاصدکا
ایرشور ایدم وفلان‌نی غایت عزت ونهایت حرمتده قلغان‌لر معنی‌لرنده استعمال
ایده‌لر بو سوز البتة خلفاء عصرندن قالغان چونکه مونلار اول سوز اصلده‌نی معنی‌ده
خلفه‌نرسه وبو قایدن آلونغان وقایو لغتدن ایردکنی برده بلمای وملاحظه قلمایلر
بو وقتده خلفاء نتاك منقرض کذلك انلارننك القاب عبله واسماء نبیله‌لری دخی
متروك اولدغی بعدنده بو سوزنی الماغان بولورلر بو عصرده خلافت‌ننك اقصی
المراتب فی الدنیا اولوب فردو احده انحصاری وآننك فوقنده هیچ احدی اولماق
وخلیفه وامیر المؤمنین اسم‌لرنی امیر الامراء وامیر المسلمین‌دن حتی امیر مطلق
دن رتبة اعلی اولدقنی کوب زماندن بیرلی بلوچی خصوصا بزننك مملکتمزده
غایت آزدر رتبهٔ خلیفه‌نی سائر سلاطین وملوك کبار رتبه‌سندن فوق وآنکار اطاعت
همه‌کا واجب اولدغنی بلمای‌لر وامیر المؤمنین برلان امیرنی فرق قلمای‌لر
بس نچوك قراغلق وعوام الناس‌ننك ضعاف ونسوانلنده بولسون ودخی دونای بوینه
انتقال قلغان بلغاری‌لرننك لسان‌لری تبدل تابوب خزر وبلغار لساننه مغایرلنکان
اولسادا اسم‌لرنده ترکی کلمه‌لر کوب دیلر ومصطفی بن شمس الدین المعروف
بالاختری ننك خفجاغ ترجمه سنك تتاربکی اصلی قبچق دیه‌اکی بلغار امیری
معنی‌سنده آنلار ننك قبچق قبیله‌سندن اولدغنی افاده قلادور قبچق البته ترك
قبایلندندر لکن بو مملکت اهالیسی کندسی عصرنده تتار اسمنده اولدغندن اهالی
قدیمه‌سنی هم تتار دیو تعبیر قلغان بولادر ۞ بو وجه‌لر کلسی بلغار اهالیسی ترك
اولدغینه دلیل اولادر ۞ واما اثارلری مثلا نهج الفرادیس وباشلاغالی ویوسف
کتابی ونصیحة الصالحین وبدوام کتابلاری کبی ترکی کتابلار ونوروز بیتلری
وشهر بلغار غازیلری بیت‌لری بار بعض‌لری بیك جش بیك ایسکی یازویکنظرده
اوچ دورت یوز سنه مقدم یازلغان دیه‌ك ممکن هم بلغار شهرنده اولان لوح‌لر
یازولرینه بیك مشابه بو کتاب‌لر بو مملکت‌لرده باصمه ویازمه‌لری علی الکثرة
تابلادر غیر مملکت‌لرده برده کورلکان هم ایشدلکانی یوق وبو کتاب‌لر لسانی عثمانلی
وچغتای وترکمان وقزاقستان لسانلرینه مباینندر ۞ نهج الفرادیس‌ننك اولنده
بسم الله بعدننك الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی خیر خلقه محمد واله

اجمعین الطیبین الطاهرین عبد الله بن عمر رضی الله عنهما انه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من نقل عنی الی من لم یلحقنی من امتی اربعین حدیثا کتب فی العلماء وحشر فی جملة الشهداء ومن کذب علی متعمدا فلیتبوأ مقعده من النار عمر اوغلی عبد الله روایت قلور پیغامبر دین صلی الله علیه وسلم قایو مؤمن موحد فرق حدیث بنم حدیثلرمدن ایشتماکانلرکا یتکورسه بلماکانلرکا اوکرتسه حق تعالی اولکم ایرسانی عالملر زمره سندن بتکای تقی قیامت کونی بولسه آمنابه وصدقنا به شهیدلر جمله سندین قوبارغای تقی قایو من من ایماماش نی من ایماغانم بلیب قصد برله منم اوزا یلغان سوزلاب پیغامبر علیه السلام ایتدی تیسا تموغدین اولتورر یبرنی آماده قلسون دیدی ایمدی شیخنا وسیدنا واستاذنا ومولانا وهو الامام الکبیر المعظم والهمام النحریر المکرم علم الهدی مفتی الامة ناصب رایات الشریعة کاشف آیات الحقیقة قدوة المتبحرین مولانا تاج الملة والدین شیخ الاسلام والمسلمین محمد شیخ بسرا آه بو کتاب کا نهج الفرادیس دیو اسم قیلندی معنی سی اوجماخلرننك آچوق یولی تیماك اولور امید اول ترور آخرنك یازدغی ایکنچی کونیندا ببلغابتی یوز الیك تو قرداسرای شهرنده ایردی قیلغوچی العالم الربانی والعامل الصمدانی الاستاد المطلق محمود بن علی بن السرای منشأ والبلغاری مولدا والکردری دیب یازغان عبارتلری بو اوچ لرده اولان کلمه لر نسخه ده محو اولدغندن تحت الحفادر اول ابی پیغمبر علیه السلام ننك فضایلی ننك اچنك ترور ایکنچی بابی خلفاء الراشدین تقی اهل بیتی تقی تورت امام فضایلی ننك بیانی اچنده ترور
❁ بولسان آنلرغه جوجی وباتو اورداسندن کرماسه کرك چونکه آنلر لساننه مغایر وهم آنلر اتباعنده مسلمانلری بیك آز وضعیف ❁ برکه خان کرچه سنة ۶۴۰ ستمائة واربعین حدودنده اسلامغه داخل اولساده اتباعنده اسلام رسوخ تابقان یوق ایدی اکثرنده قدیمی قزاق اسلامی قبیلندن اولوب مسلمان خان عصرنده مسلمانلقده وآننك بعدنده غیر مسلم خان اولسا آنکا متابعة غالبا ارتداد قلور ایدیلر آنچه تتار قبیله سنك اوزبك خان واوغلی جانی بیك خان عصرلرنده اسلام رواج وقوت ورسوخ تابدی لهذا اوغلی طائفه سی لساننده دین اوزبکدن قالدی دکان سوز بار ایمش آرزمانده آنلر شول مملکتده اولان طائفه لرکا اوزتللرنی کرته آلماسلر بس بو لغت بلغار اهالی سی ننك اوز لسانلری اولمق کرك ❁ دخی اسپاس مضافاتنده شهر بلغاردن آلتمش چاقرم مسافه ده ایسکی رجب نام قریه ده

تاش

تاش بیلکی دیمکله معروف بر قدیمی زیارت وار اکثرینه یورطواندرلر بناقلنب
آزیری زیارت بولوب قالغان حاضرده آنی اور قازب اماطه قلب آلغان ایمش لر
آنده فقط اوچ عدد تاش قالغان غیرسی تلف برلوب مکان بو فقیر جامع الحروف سنة
الف ومائتین وتسع وثمانین یوم چهار شنبه شهر ربیع الآخر یدی سنده بو طاش لرنی
تفتیش قلب اوقدم برسی خط نسخ بیك خوش استاد کشی اعلا یازغان
باشده شکل مثلث ده هو الحی الذی لایموت بعد ذلك بش سطر
ایدب سطر اولده (انبال اوغلی حسین) سطر ثانی ده (زیارتی
تورور رحمة الله) سطر ثالث ده (علیه رحمة واسعة) سطر رابع ده
(تاریخ یتی یوز قرق بشنچی دا) خامس ده (رجب آی ننك اوچنچی کونی ایردی)
❁ ایکنچی تاش خط کوفه برله ایرماچق شکل مثلث ده (الحکم لله العلی الکبیر) آننك
بعدنده درت سطر قلب اول سطرده (اجنب اول) سطر ثانیده (احمد بلوی) سطر
ثالث ده (رحمة الله علیه) رابع ده (رحمة واسعة) اوشبو قدر برله یازوی تمام اولدی
هیچ بر موضعنده باشقه سوزیوق تاش اوزی بتون والمغان صنمغان کیتولمکان
❁ اوچنچی تاش بودخی خط کوفه برله بیك یخشی آیرم آچق یازغان لکن اخری
صنب ضایع بولغان قالغانی دورت سطرده بیله یازغان سطر اولك (الحکم لله العلی)
سطر ثانی (الکبیر امهاد اول) سطر ثالث ده (جعفر اول حاجی یونس) سطر رابع ده
بلکیء ی وفات) لکن احمدنی شولای الف برله خطاء یازغان دخی تاریخ دیب ایتا
باشلاغان سوزی قرینه برله بلندی بو ایکی طاش هم بیك قاطی سورلری اوّلکی طاش
سوزلرینه مغایر اوّلکی تاش بهوشاغراق قرینه دلالتی برله بو ایکی تاش صاحبی اوّلکی
لوح صاحبندن کوب مقدم بولمق کرك یونس اسمنده بر آز شبهه بار وهر ایکی تاشك
بلوی وبلکیوی کلمه لری بعدنده بو صورتده حرفی بار بحه خط کوفه ننك کاف حرفنه
مشابه بو تقدیرده حاضرغی لسانمزده مفعول به معنی سنده کاف فارسی ممدوده یعنی
کا اوله لنعلم اولیعلمو افلا نامعنی سنده یا که بو حرف دال مضموم اولوب لسان چغتای
لهجه سنچه حاضرغی لسانمزده درمعنی سنك رابطه اوچون اوله یعنی بلکو یدر بلویدر بمعنی
العلامة در ❁ ودخی بو مملکت نی دشت قبچق دیمك واه لی سنه قبچق اطلاق قلنق
قدیمدن شایع هم بو مملکت نی بلاد خزر و خلقینه خزر اسمی شامل اولدغی مستقبل
الحالده بیان اولدغینه بناء بو قبچق وخزرلر حاضرغی خلق بولماغانده آندی
قوتلی وشجاعتلو کوب خلق قایا کیتوب بتمك کرك قبچق اسمنده قزاقستانك

حاضرلسانمزده
هم بلکی دیمز
منه سلمه الله

تاش بیلکی "
۱۸۷۳

وماوراء النهر وقريم مملكتلرنده الى الآن بعض قبايل وار وقبچق وخزرننك
تركى اولماقنده اصلا شبهه يوق ❁ اماعادتلرى ابن فضلان ننك واكثر طعومهم
الدخن ولهم شراب من العسل يسمونه السجو ولباس البلغار والخزر القراطق التامة ولباس
الروس القراطق القصار ديدكى وانلرننك حمامغه وصوغه پرده سز كرملكلرى
همه سى ترك عادت ورسمى بوحاللر حاضرغى تتارلرمزده كماكان باقى دور ❁ ودخى
ابن فضلان نقلنده دار الخلافه رسولى سوسن الراسبى نى مجلسنده اولان سائر ملوك
كاتقديم قلب يسار طرفنه اولتورتوب ابتدا طعامنى كندسى تناول ايدوب بعد
ذلك سوسن الراسبى كا ويرب بعد ذلك شولاى تناول قلب سائر ملوك وغيرلركا
بيروب همه مز مائده عليده ده طعام جيب بقيه سنى مكانمزغه آلوب قايتدق ديدور
بولار همه ترك عادتندندر قزاق جماعه سى ننك اماتوى قبيلندن بلكه حاضرغى
زمانمزه قدر باقى اوزمز مشاهده قلغان احوالدن نفس قزان اطرافنده حضارت وتمدن
برله اننك معروف الاط يولى ديمك له مشهور ناحيه سنده هر يورطده پشكان ايتنى
طبق برله شول يورطننك الوغسى آلدينه كيتوروب قويولب اول يورط باشى
كشى اوزى توغراب آراتيرابر نچه قالجه سنى اوزى قابوب اكل ايدوب توغراب تمام
قلدق بعدنده اهل وعيالنى دعوت ايدار اولغانلار ولهذا بر غافل شول حاله
قزغوب اتى اولسه ايتنى من توغرار ايدم ديكان سوز اغزندن صادر اولوب بوسوزى
ايتنى تابا آلسنك توغرارسن ديو جوابى برله تتار طائفه سى آراسنده ضرب
المثل ايدلادر ❁ ودخى ابن فضلان ظاهر كلامندن مفهوم اولدغى بلغار ملكى برله
تكلم قلدغنده بلاواسطه وباشقردلر برلان بواسطهء ترجمان سويلاشكان اوله
ابن فضلان بغدادده اولان تركيه عسكرلر وآندن غير ترك طائفه لرنه اختلاطدن
ترك لسانته معرفتى اولدغندن امير بلغار برله تركى سويلاشوب باشقرد لسانى
ننك غير اتراك لسانته كثرة مباينتندن ترجمانغه محتاج اولغان اولسا عجب بولماس
❁ ودخى حاضرده شور بلغار وقزان اطرافنده اولان مسلمانلر لسانتده قاف وكاف
وغين معجمه حرفلرى بيلك كوب غالب كلمات لرندن خصوصا الواندن جز بولوب
تابولادر واصالة كند لفظلرنده خاء مهمله ومعجمه حرفلرى بيلك آز بلكه برده يوق
حتى عرب وفارسى وغير لسانلردن آلغان كلمه لرده اولان حرفلرنى عوام خلقى
دخى قاف وغين كا تبديل قلوب مثلا احمد وحسن شيخ وقاسم شيخ ابوالخير وخيربى
وبختيار وسرخباد لفظلرنى اقمد وقسن شق وقاسم شق وبولغاير وقايربى وبقتيار

وسر قوات ديو تلفظ ايدرلر بولار همه ترك عادتى وقديمدن قالغان لساندور ❁ بالجملة
شهر بلغار ونواحيسى اهالى سى نينك لسانى ترك بولدقنده بر ده شبهه قالمايدور
❁ اما عرب علماسينينك آنلرغه صقالبه اطلاقندن وابن فضلان رساله سنده مذكور
سوز عادتلرى پادشاه حضورنه كركاندهركم بولسادا بوركنى صالوب قولطق آستلارينه
قسطرالر باشلرنى ايالروبازرغه چقسه هركم باشندن بوركنى آلوب قولطق
آستنه قسطروب اولوب كيتماى تورب باشلارنه كيه ايلار ديدكندن وآنلرده
قديمدن حمام اولدغندن بعض ناس صقلبكا اسلاوان معنى سنى بيروب ومذكور
عادت اسلاوان عادتى ديب بلغار اهالى سنى اسلاوان زعم ايتسه لر دا ايراد ايتدكى
وجه لرى بو مدعى لرينه دلالت قلمايدور چونكه حمام وبو عادت نينك اسلاوانغه
اختصاصى بلادليل بلكه بالعكس عدم اختصاصنه دليل قائم در صقلب علماء عرب
استعمالنده ايكى معنى اوزرينه واقع اولغان زيرا كه بو اسمنى ترك وباشقرد وافرنج
ودخى اسلاوان قبيله سندن معد وروس غه مقابل ذكر ايدلمشلردر الروس امة بلادهم
متاخمة للصقالبة والترك ولهم لغة برأسها يغزون الصقالبة ويسبونهم الى الخزر وبلغار
ويبيعونهم منهم واما فى بلاده من الجاهلية فاجناس منهم صقالبة وروس وهم فى احد جانبى
هذه المدينة وقاض واحد للصقالبة والروس وسائر الجاهلية يحكمون بحكم الجاهلية
وهى قضايا عقلية والصقالبة الذين ذكرنا انهم جاهلية من جند الملك وعبيده ولباسهم
القراطق القصار ولباس الخزر وبلغار القراطق التامة ديدور بو تقديرده صقالبه دن
مرادفن طائفه لرى اولادر مثلا چواش وچيرمش وآركبك ❁ ودخى بر استعمالده على
العموم اوشبو مملكت خلقنى شامل ايتادرنتاك وفى هذ الاقليم يعنى بلغار الترك والخزر
والفرنج والارمنية وباشقرد ومن سامتهم وهؤلاء يسمون الشقر ديدر شقر جمع
الاشقر يعنى قزل بنكزلو آق يوزلو معنى سنده وصقلاب دخى شول معنى ده استعمال
ايدلمش بو تقديرده عرب علماسى بو مملكت اهالى سينينك صفة غالبه مختصه لرينه
نظر قلوب بو اسمنى اطلاق قلغان بولورنتاك قاموس ده صقلاب بالكسرنى الاكول والابيض
والاحمر والشديد من الرأس ومن الجمال ديدر ابو عبيد البكرى الصقالبة ذووباس
شديد وشدة وصولة لولا اختلافهم بكثرة تفرع اعراقهم وتفرق اتخاذهم لما قامت
لهم امة من الامم ديدور بو صفت البتة ترك وخزر صفتى دور ❁ اما تعظيم مقامنده
باشدن بورك آلمق وايكلمك عادتلرى اسلاوانغه مخصوص بولدقنه برده دليل
يوق بلكه بالعكس بو عادت فن وترك لارده بولساكرك سبع سيرده بر كمسه خان

حضورنده بولدقنده مغول عادتنچه باشندن قالپاغن چغاریب دیکان سوزندن بوعادت قدیمده ترك خلقنده هم بولدغی مفهوم اولادرلـكن آنلاردن بوعادتنی اسلام بترکان بولور ❁ ماوراء النهر خلقنده تعظیم وقتنده شرعا حرام ومنهی بولغان ایکلماك بیك غالب اولدغندن اوزمز مشاهده قلغان حال بخارا پادشاهسی اورغانده آلدن چقروب جری تورغان جبارجیسی ایکلمای سلام قل دیب خلقغه تنبیه قلوب اوزادر ایدی ❁ ودخی اسلاوان خلقی حمام نی اوزلری فن لردن آلدی دیکان سوزهم ثابتدر ❁ وکذلك خزرنی لغت کتابنده جیل خزر العیون یعنی کچکنه وقصق کوزلی خلق معنی سنده بیان قله بوصفت بومملکت خلقنده علی السویه کل سنلـغالب دور نتاك شعر ❁ ولاتقصد الترك فی حاجة ❁ فاعینهم اعین ضیقة ❁ دیدر ابن داسه الخزر کورة واسعة خلف البحیرة ومن مدنها بلغار وسمندر وسوار دیدور ❁ ودخی بلاد خزردن معدود شهرلر بلنجر وخملیج وبیضا شهرلریدور قاموس ده بلنجر کغضنفر بلد للخزر خلف باب الابواب خملیج وبیضاء بلد خلف باب الابواب دیدور خلفاء عباسیه دن معتمد علی الله خلافتنده امراء عسکریه جمله سندن امیر اسحق بن کنداجق الخزری دخی خزر طائفه سندن ایدی آننك مدحنده ابوعبادة الولید بن عبید البحتری بوابیاتی انشاء ایتدی ❁ شعر ❁ ان یرم اسحق بن کنداجیق فی ❁ ارض فکل الصید فی جوف الفرا ❁ قد البس التاج المعاود لبسه ❁ فی الحالتین مملکا ومؤمرا ❁ لم تنکر الخزرات الف ذوابة ❁ یختل فی الخزر الذوایب والذری ❁ شرف تزید بالعراق علی الذی ❁ عهدوه بالبیضاء او ببلنجرا ❁ وبعض روایتده فی خملیج وبلنجرا ❁ دیدور ❁ ودخی ابواسحق الاسطخری ولسان الخزر لایشارکه فیه غیرهم دیومع ذلك ولسان بلغار مثل لسان الخزر ویسمی الملك بلسانهم بلك وبالك دیدر وابوعبد الله الغرناطی دخی لسانلری واحد دیدور ❁ خلفاء عباسیه دولتنده خزر وغیر طوائفدن بیك کوب جاریه وغلام لر الوب انلرغه آداب وتواریخ واشعار وجغرافیه وحساب وجبر ومقابله واغانی وسائر فنون علم اوکراتوب وحفظ قرآن قلدرب قیمت وقدرلری عال العال اولوب بیك زور غالی بهالر ایله صاتولوب کوب جاریه لر خلفاء وسائر کبراء فراشنده ام ولدلری اولوب بوقبیلدن اولان غلمان هم کتاب لر تصنیف ایدب ودولت خدمتنده زور عمل لرنی والی ومنصب لرغه واصل اولور ایدی لار ❁ حتی مهدی خلیفه نك جاریه سی وهارون الرشید وهادی خلیفه لرننك والده سی اولان خیزران اصلی بومملکت دن جلب ایدلدکندن بواسم برله

بلنجرنی کرچه یاقوت الحموی وغیره نون وجیم برله ضبط قلسه لرده نفس بلغر دکل می تعریب یاتحریف برله بلغرنی بلخر یا بلنجر دیب عرب تعبیر قلسه عجب دکل نتاك اوراتبه ونخشب وتاشکندنی استروشنه ونسف وشاش دیو بالتعریب تعبیر قلدیلار منه سلمه الله تعالی

عاصم افندی اقیانوس ده خیزران نی هارون الرشید جاریه سی دیدکی وبو خصوصده انکار نسبتله شعر ایرادی البتة غلط وصاحب قاموس ننك جاریة الخلیفة دیو تعبیر ایتماکی دخی قاصردر منه سلمه الله تعالی

تسميه ايدلكان اولسه استبعاد ايدلمس نتكم قاموس ده انى خزر ماده سنده ذكر ايده در ❁ وكذلك مقتدر بالله خليفه نڭ بلغارغه سوسن الراسبى نى رسول قلماقى اتحاد نسبلرينه مبنى اولسا عجب اولماس سوسن لفظ عربى دكل ترك لهجه سينه مشابه بوسوسن الراسبى الله اعلم بالصواب امير ابو الحسين على بن احمد الراسبى مواليندن بولساكرك بو امير سنة احدى وثلثمائة واسط قربنده دور الراسبى ديكان موضع ده وفات اولدى وافراط كوب متروكه واموال عظيمه وغلمان كبار وصغار كثيره سى وغلمان كبارلرى جمله سندن امرالر قالدى اما ورثه سى فقط بر قزى وبرادرى ايدى برادرى وداماذى ابو عدنان ارا سنده طلب رياستده نزاع واقع اولوب وغلمان صغار وكبارى ايكى طرفغه بولنوب محاربه ده طرفين دن مقتول لر هم اولدى امير حامد بن العباس بيان حال ايله هم ابو عدنان نڭ بغداده اولان ابو صخرة نام ذاتغه حكومت حضورنده امرنى اصلاح اوچون يكرمى منك آلتون دينار برله يباردكى مكتوبنه ظفر تابوب بغداده يباردى مقتدر بالله خليفه بوخبرنى آلدق بعدنده آطلى وجباولى عسكردن بر جماعه نى ارسال ومذكور تركه نى حفظ قلدرب مونس الخادم نى يبارب اصلاح البين ايلدى مذكور تركه نڭ تفاصيلى معجم البلدان وغيره ده مذكوردر ❁ وعلى ذلك عربلرنڭ بلغار وسائر بلاد خزر اهالى سينه صقلب وخزر اسملرنى اطلاق ايلمكلرى صفة غالبه لرينه نظرادر ❁ نتكه اسپانيه وپورتقال وبعض فرانسا ممالكنى فتح وضبط ايتدكلرى بعدنده عموما اول مملكته اندلس واهالى سنه افرنج وعقبة الحلوان دن الى اقصى المشارق خراسان وخصوص بلاد هياطله يعنى اسياى وسطى تعبير ايدلن مملكت دن بر قطعه سنى ماوراء النهر تسميه ايتدكلرى قبيلندندر ❁ اگرچه علماء اسلام صقلب وصقالبه نى فن وترك واسلوان دن اعم معنى ده استعمال ايتسه لرده لكن روس وترك كا مقابل استعماللرى دخى محقق وثابت در بو اسلوبده ذكر قلدقده فنلر بولمق كرك يعنى چواش وچيرمش وآر وموردوا وموقشى امثالى طائفه لر ❁ وبالفرض خزر وصقلب اسملرى قپچق كبك بعض نسابين بيان ايتدكچه اولده اسماء اشخاص معينه اولب صنكره اولاد واعقابلرينه اطلاق ايدلب اسماء القبائلدن اولسه اول تقديرده بو مملكته بلاد الصقالبة وپادشاهلرينه ملك الصقالبة وشهر بلغاره دار ملك الصقالبه ديمكلرى اول موضع ده خزر وقپچق وياسائر اتراكنڭ نزول قلمق دن مقدم صقلب نام طائفه مقامى اولوب آنلارغه

بو ترکلر غلبه وانلرنی طرد واجلاء ایدب مقاملرنی مالك اولدقدن اولورنقاك کم
اوغوزخان قبچق‌نی نهراتل ونهرتن آراسنه یباریب اول روس وافلاق وماجار
وباشقرد طائفه‌لری برله مقاتله ایتدی دیو کتب تواریخده مذکوردر ۞ بس بو
صقالبه اطلاقی‌نك نظیری ملوك سلاجقه نك برشعبه سی یعنی قطلمش بن
اسرائیل بن سلجوق بن دقاق الترکمانی السلجوقی اولادندن بلادرومده
پادشاهلق ایدن ذواته سلاجقة الروم وعثمانلو طائفه سنه سلاطین الروم اطلاق
قیلندیلر بلادرومده پادشاهلق قلغانلری اوچون ۞ حتی بو سلاطین عثمانیه‌نك
رابعی سلطان بایزید اولکه یلدرم دیمکله معروفدر مصرده اولان بقیة الخلفاء
العباسیة دن متوکل علی الله خلیفه‌کا کند بیعت واظهار طاعت‌نی عرض ایله هدایای
عظیمه کوندرب مذکور خلیفه‌دن منشور ورسما سلطان الروم عنوان الافتخارنی
آلدی ۞ ایمدی بو سوزلرنك نتیجه ومحل الاستشهادی بلغارنك اهالی قدیمه‌سی عرب
صقلاب تعبیر ایدن فنلر بولوب طائفه متغلبه وماکه عربلر خزر تعبیر
ایتدکاری قبچق ترکلری بولوب بو ترکلر عربلردن قات قات مغلوب
بولوب ایدل بوینچه کوتارلوب اوزلرندن یومشاق فنلرکا غلبه قلب یورطلارن
تصاحب ایلان پادشاهلق ایتا باشلاغان بولورلر فنلر هرخصوصده مثلا اخلاق
حسنه وتفکر وتعقل وقوة سیاسیه وشجاعت ومعرفت ودولت باینده ترکلاردن ادون
بیلك توبان درجه‌ده بولدقلاری جهتندن فنلرده پادشاهلق قلورلق وترککبك
غیرت وشجاعتلو طائفه‌کا متسلط بولورلق مکنت واقتدار بولغان یوق ۞ ترك
طائفه‌سی کرچه کوچمالو خلق وبادیه نشین بولا کیاسه‌لردا انلرده همیشه مستقل
بالامر واتباعنه سائس امراء وبیکلر بولا کیلکان حتی معمور ولایتلرکا تسلط
قلوب ایکا بولوب توتا بلکان لرنی وحکملر اجراء قلغانلر واحیانا معرفتلی خلق
لرنیده قورقنقانلار ۞ بو بلغار ترکلاری غیر ترکلارکا قرابت نسبیه سببلی واهل
عراق وخراسان وماوراء النهر وخوارزم مملکتلری برله اختلاط وتجارت وسائر
معاملات لرقلمقلری سببلی وبرطرفدن علوم وصنایعده بلند مرتبه‌ده اولان
عرب داعیلری نشر علم واظهار طبابت برله اسلام دیننه خلق‌نی دعوت وبو بابده
سعی بلیغ واجتهادلرنی صرف ایتدکارندن ترك طائفه‌سی اسلامنی طوائف فندن
مقدم قبول ایدب من بعد فنلر ترکلاردن بتدریج دین همسان آلوب اختلاط قلب
تمام ترك بولوب کیتمشلار حتی مرکز ترکیت اولان شهر بلغارغه قریب برك

طائفه‌لری بالکل ترك وبلغار یلر برله بر طائفه بولوب کیتکانلر ابو حامد الاندلسی ننك فما لجاهما فن خلافی الاسلام وشمس الدین الدمشقی نقلنده قوم متولدون بین الترك والصقالبة دیکان سوزلار بو مطلب نی قوی الافاده دور ۞ شهر بلغار ننك مشرق طرفنده باشقردلار آنلار نی ابن فضلان وابن الاثیر وشمس الدین الدمشقی وابن خلدون وغیرهم ترك افخاذندن عد ایده‌لر ۞ بولار هم فن طائفه‌سندن اولسالرده آنلار بالذات غیره فن لرکا نظر اتر یرك وغیرت وحمیت لیرك بولغانلرندن بلغارغه بیلك یقین بولسالرهم بر طرفدن قبچق لرغه هم حدودچیکدش وبر طرفدن لسانلاری ترك لسانینه مناسبتدار اولدقندن ترکلردن سهولت برله لسان هم دین آلوب تمام ترکا ایلانکانلر حتی لسانلرندن یلدی وسکزدن بر کنه فن سوزی تابولادر دیکان سوزدخی وار ۞ ایکی قوم یعنی باشقرد وچیرمش طائفه‌لری قزان واطرافنده اولان مسلمانلرنی چواش دیلار لکن باشقرد سب وحقارت موضعنده قزان چواشلاری دیدور اما چیرمش اوزتلی برله بر بری برله یا که غیر جنس برله سویلاشکانده هم علی الاطلاق مسلمانلرنی سواس یعنی چواش دیدور موندن غیر اسم برله ذکر قلمایدور ۞ موندن فهم لرکا ممکن چواش طائفه‌سی بلغار اهالی سینه لسانا ومکانا قریب بولدقندن حتی لسانلرندن کرچه فن لهجه‌سنچه استعمال ایتسه‌لار دانصفندن زیاده ترکی کلمه‌لری بار کانه شعبة من الترك دیلار بو سبب‌لر برله اسلام نی چیرمش وغیر فن طائفه‌لرندن اوّل‌رك قبول ایدب چیرمش لر اورمان وتاغ آراسنده دنیا کورماکان خلق نی تانماغان لرندن مسلمان طائفه سی چواش غنه دیب بلب چواش لفظ نی مسلمان معنی سنده استعمال ایدب حتی صنکره‌لرده اوزلرندن مسلمان بولغان لرنی هم مسلمان معنی سنده سواس اسمن اطلاق قلغان بولورلر ۞ ننك بر ننك تاتار مسلمان‌لر آراسنده اورس لفظنی خرستیان معنی سنده اطلاق ایدلوب فلان شخص اورس بولغان یعنی تنصر ایتکان ونیمچه وفرانساده اورس دیلار یعنی خرستیان یا کافر ۞ حاضرده شهر بلغار وقزان اطرافنده شمالنده چیرمش وآر ومغربنده چواش وموقشی طائفه‌لری مشرقنده باشقردلار ۞ وبو قزان اطرافنده هم اوّلده فنلردن بر طائفه صنکره آنلار کیتوب یا مسلمان بولغان یا آرالاش اولتورغان وچیرمش لغتنچه یا چواش وآر لغتنچه تسمیه ایدلکان قریه‌لر وار مثلا شنبر وکیمی وشنکار وکوام اسمنده مسلمان قریه‌لری بار چیرمشچه معنی لری قراقان وایتوك وزیارت وآچه سر چواش لغتنچه اوغل سز معنی لرنده بولادر ۞ وچیرمش ایلی وچواش ایلی

وچواش‌لر اورسی وماجار وبرطاس وآر وکوشار وموقشی وموقشی‌کول اسم‌لی
قریه‌لر بار ❁ مامش نام قریه اصلده برمش نام چیرمش اسمی برله مسمی اولغان ❁
بعض‌فن قریه‌لری اهل اسلام لسانی برله تسمیه ایدلکان مثلا صارکوکشای مضافاتندن
میرزالر اسم‌لی چیرمش قریه‌سی وار ❁ مذکور موقشی قریه‌سی کوشار اهالی‌سنه
وغیرلرکا قول بولوب اوشبو زمانه‌غه قریب بیع شرأ ایدولور ایدیلار کوشار امامی
مرحوم ملاعباس بن عبدالرشید کندسی فی الاصل کوشار میرزالرندن در کوشار
اصل‌ده‌قوش آر برزم عصرمزده هم ایکی یورط آریلغه‌ننك ایکنچی طرفنده بار ایدی
* هم برسکه اصلی بارسکی دیور ایدی قایدن آلوب ایتاتورغاندر یا که تخمینا
وجدافاغنه ایتادرمی ❁ بوموضع‌ده قزان تجارندن اسماعیل بن ابانایدن قالغان
یازودا بوعبارت بار تاریخ منکده یتی یوزدا سکسان سکزنچی یلدا یانوارننك
سکزنچی کوننده قزان‌ننك ایسکی بسته‌ننك یوموشلی کشی‌من یوسف دین محمد
اوغلی صاتدم اوزم‌ننك حصه‌تیکان قولومنی قزان‌ننك ایسکی بسته‌ننك اسماعیل
آپانای حافظ اوغلینه یوزصوم حق برله اوشبو مذکور قوللاریم آلاط یولنده آرچه
اوکروغندا کوشار ایلنده یورط برله تورغوچیدر مذکور قوللرم اوّل بیکیاوسید کی
اوغلی خاتونی نصیحه برقزی صبی برله براوغلی بیکچنتای بیکباواوغلنی ایکنچی
قولم‌ننك اوغلی مرتضی مؤمن اوغلنی ودخی شول کوشار ایلنده بیلای تورغان
یرلارم هم بچانلکم کل‌سی اسماعیل آغایغه‌دور ❁ ودخی دونای ساحلنه کوچوب کیدن
بلغاریلردا هم‌فن‌لك اثارلری بار دیلار مرحوم حاجی سلیمان بن ابراهیم البرسکوی
اسلامبول اورامنده برآدم کوردم لباس وقیافتی بعینه برننك موندا غی چیرمش
کبك هم قوقدن یصاغان چیرمش سبرغسی وار سرغرتوب اویناب بارا حتی چیرمش
لغتی برله خطاب قلوب برایکی جمله چیرمشچه سوز ایتدم ایلانوب برزمان قراب
توردی ولکن هیچ سوز ایتمدی همان اویناتوب کیتدی لسانی چیرمش لسانینه
مغایرظن ایدب بوکشی نی‌خلق دیب صورادم بولغار طائفه سندن دیدیلار
وآنلرننك لباسلری خصوصا نساءلری‌ننك حاضرده هم بعینه چیرمش لباسی دیلار ❁
جامع الحروف دیرکه بعض مسلمان قریه‌لرنده کرامت یلغه‌سی چیرمش زیارتی
دیکان یلغه‌لر وبعض تتارلرده‌فن‌لرده اولان افکار باطله وبی‌موردتطیرلر وکلاوقلمق
عادت‌لری اولغان ❁ وچیرمش تیمرعلی وجواش ابرای ووتـاك اسماعیل نام
اشخاص‌لر وار ❁ دخی خدایقلی قریه‌سنده سـ۱۲۴۰ـنة الف ومائتین واربعین

حدودنده جانبك وایشممت وایشبولدی اسمنده اوچ برادر بتعاقب چیرمش لك لرنده
وفات بولب کند عادت لرنچه مدفون اولمش لر اوز آرالرنده هروقت لسان
چیرمشچه تکلم ایدر ایدبلار لکن ایشبولدی پادشاه خدمتندن قایتوب بلاتزوج
وفات مسلمانلر ملاقاتنده سلام ویرب لساننده الحمدلله الله تعالی بیورسه الله غه
شکر الله تلاسا دیو اجرا ایتار ایدی امانماز قلدقی وروزه توتدغی معلوم دکل جانبکدن
بیر معلی نام بر اوغول ایشممتدن بیکتمر وعبیدالله وحبیب الله نامنده اوچ اوغول
بولوب کند اتالری اوشبو اسملر برله تسمیه ایتمش لر وهیچ کم دلالتندن وترغیب
وتعلیمندن باشقه مسلمان اولوب حتی بیر معلی اوتوز سننده اوزنی سنت قلوب
برمدت مریض اولوب سلامت لندی بولاردخی وفات بولوب علی سنة الاسلام
مسلمان مقبره سنده مدفون اولدیلا بیر معلی وبیکتمر وعبیدالله دن اولاد بار ❁
ایشممت خاتونی دخی ایرندن قالوب عمر ایدوب چیرمش لباسنی صالوب
مسلمان اولوب نماز قلب روزه توتب قربان چالب صحیح اسلام اوزره وفات ومقبرة
الاسلامده مدفون اولمش ❁ ودخی آرطائفه سندن قریب زمانده مسلمان اولغان
قریه لر وهم علماءلری وار مسلمان اصلی لرغه لسان وصورت وقیافت ورسوم واخلاق
جهتندن بادی الرأیده فرق لری یوق ❁ ولهذا الله دیکل بدوام کتابنده فن لر
عادتنه قارشی (بیت) هر کم چن کاتابونسه ❁ یاصوغه نرسه صالسه ❁ آغاچقه نرسه
چالسه ❁ الله دیکل بدوام ❁ یاز نلرنی باغلاسه ❁ یا اول کلاوکوتارسه ❁ حرامنی حلال
بلسه ❁ الله دیکل بدوام ❁ پیغمبر بیله دیدی ❁ کافردر آنلر دیدی ❁ تموغده
جانی دیدی ❁ الله دیکل بدوام ❁ دیو ایتادر بوبدوام کتابی بیك قدیمدن قالغان
ایسکی زمانه کتابی اوتوز ایمان قریه سی ننك عبدالرحیم ملا تصنیفی دیمك جزانی
سوزدر وبالجملة بلاد بلغارده اولان فن لر اسلام حکومتی وقتنده وشهر بلغار
معموریتنده هر طائفه سی ننك غالبی اسما ورسما کلا مسلمان بولغانلر ولکن بلغار
خراب واسلام حکومتی زائل اولغاچ بعض لری ناقابل وضعیف اولدقلاریندن مسلمانلق
تامورلانمای واسلام آنلرننك جهالتنی جینکا آلمادقدن اسلام حکمی زائل اولوب
بالطبع وبتدریج اصل لرینه رجوع قلغانلر ❁ کرچه الوس جوجیده مائة ثامنه ده اسلام
شایع بولغان لکن آنلرننك اکثری عرب لر واهل بلغار کبك فنلرنی اسلامده
بورك ومحکم توتارغه همت ایتا آلماغانلر ❁ الاطور ونیزنی اهالی سنده اسلام تامورلانب

قالمق بر سبب خارج بر له بولسه کرك مثلا دیندارها کم لار یا یخشی عالم لار بولقدنمی
یاغیر بر سبب دنمی الله اعلم الوغ محمد خان ننك سرای دن چقدق بعدنده اکثر
اوقات شونده عمر کیچوردکندن توکل میکان ۞ فن لرنی کوبسن بالاغیره روسیه لر
خرستیان لقغه کرتکان لر بولسادا آنلر اسلامدن معتدبه فائده آلماغان لری کبك
خرستیان لقدن هم اسمدن غیر هیچ نرسه آلغان لری یوق و حالانکه یوز سنه آشوب
کیتکان ۞ فن لرده اسلامدن تلقی ایدلان بعض عقاید واعمال ورسوم تابلمق
اوشبو وجه لردن در مثلا آنلر مسلمان لر کبك اوّل امرده بسم الله دیب والله برکه
بیرسون دیب ایتالار ویوم الجمعه نی اصلاش قلمای غایت تعظیم ایتالار ۞ واهل
اسلام نی اوزلرندن هم روسیه دن آلده توتالار وافضل واولی اعتبار ایده لار آنلر
زعمنده کوکدن کتاب نازل اولدقده مسلمان وروس وچیرمش لر بابالری بر
موضعده هم مجلس بولب چیشنوب اولتوردقلارنده کتاب خبری ایرشوب درحال
مسلمانلر باباسی تروب ایاغنه کفشنی کیوب کتابلر ننك اول وافضلنی آلمش مونك
آرتندن روس لر باباسی ده ایتوکنی تارتوب کیوب ایکنچی کتاب نی آلمش کرچه
بر کتاب قالسادا چیرمشلر باباسی اشطرن چلغاب کیندراسن اوراب بارب یتکانچی
اول کتابنی صغر اشاب کیتوب برکادین بلنمای قالغان برکاثوابده بوق عقابده یوق
لکن عاصی لرنی یاندررغه قیامت ده برکا اوتون تاشتورلار دیوب صغر اچنده فرق
قارطه تعبیر ایدلان اچاکی نی شول اوچونچی کتاب دیوزعم ایده لر ۞ جامع
الحروف دیرکه بن فقیر سنة ۱۲۸۹ الف ومائتین وتسع وثمانین یوم الاثنین غرة جمادی
الاخره بر چیرمش نی سویلاتدم طاشکچوقر بهسنه بر وکابرانکی اطرافندن کراکش
بولوب کیلکان ایدی بر نرسه دنیا کورکان شایارغان قیوغنه ایکان سوراغان نرسم نی
اباقلمای یخشی بیان قلدی کوب سی آلدار یاسمر لار دیب تورقوب سوزلاشمایلار
ایدی ۞ اولا کیفیت ذبح لرنی صورادم بعینه اهل اسلام چه اولدغنی بیان قلدی ذبح
حالنده بلکه هراش اوّلنده پستملایمو پیرکم پودیب ایتامز یعنی بسم الله یاالله
برکه بیر دیکان معنی ده ۞ ثانیا ما کول اللحم لرندن سوال قلدم خنزیر روایت
وماچی وبوری ایت لرنی آشامایمز آط وآیو وقویان وتین کبی نرسه لرنی
اشایمز دیدی آیو ایتی یخشی تملی مو دیدم یوق تمسز جیر نمی کبله دیدی
الای بولسه نیك اشایسز دیکاچ بالاچغاغه یاری شوند ادیدی بوری ایتنی اشایسزما

دیدم

دیدم یوق اشامایمز دیدی آیو ایتنی آشاغاج بوری ایتنی نیکا اشامایسز دیدم آنی اشاسانك ایت ایتنی هم آشارسن دیدی *

❁ ثالثا کیفیت تزوج لرندان سوال قلدم آولدن دا باشقه آولدن دا الامز دیدی من ایتدم یوق من آنی صورامایمن قرنداشنی الاسزمادیب ایتام اول ایتدی ایکی یاقداندابر بون آیرلغان بولسا آلامز آندن اقرب نی آلمایمز دیدی *

❁ رابعا کرامت وکلاولرندن صورادم حاصل جوابی اوچ شخص کا تقرب استاب قلغان خیر واحسان لری ایکان ❁ اول اوچ شخص کم لار دیدم بری یهوس نیک چه الله دیسانکده یهودیسانکده ایکسی بر سوز اندن هر نه حاجت اولسا صورایمز ایکنچسی پیغامبر اندن بزکا بولوش دیب مدد صورایمز اچونچسی قیامت توره سی اندن بز ننك یقین لرمزنی ایرکن کایاقتیغه چغار دیب صورایمز دیدی اول اوچ شخص حاضرده بارمی قایدا برکامی یاهر قایوسی آیرم بر موضع دامی یاکه اول ده کنه بولوب حاضر یوق می دیدم آنسون بلمای من دیب جواب بیردی ❁ بس معلوم اولغانی الله تعالی دن هر نه حاجت وپیغامبردن شفاعت صورایلار ایکان اما قیامت توره سی دیب کمنی اعتقاد ایده لر الله تعالی نی اوق می یاکه عزرائیل یا اسرافیل یاخازن الجنة والنار رضوان یامالك می معلوم بولمادی بولارننك اصلی شریعة اسلامیه دن آلنغان یهو بولفظ لری اوزلغت لرنچه الله بیر معنی سنده بسم الله وبرکه وقیامت توره سی وپیغامبر لفظ لرنی اسلام دن آلوب تعبیر ایده لر ایکان *

❁ خامسا جمعه کونی اش قیلاسزمادیدم یوق برده اشلامایمز برده بزکا یار اماى اماشنبه ویکشنبه وغیر کونلارنی اشلایمز دیدی *

❁ سادسا سن چوقنغانما دیدم بلی چوقنغان باشد ابز ننك بابای چوقنغان بزده چی چوقنمغان چیرمش لر دابار آنلر تلاسه لر اسلام دینني توتارغه ممکن هم توتاتورغانلاری دا باربزنی اوروس قویمایدر دیدی ❁ من ایتدم آلای بولغاج آط ایتی اشامق دن سزنی یوب منع قیلمایمی دیو اول ایتدی آنکار کم قاری دیب

❁ سابعا اسلام دینی مایاکه نصرانیت دینی قایسی کونکلکا اخشایدر دیدم سوزنی کوب اوزایتمای یوب آزرق تزلانه دیدی ❁ دخی قزان ایالتی تتش مضافاتنده خوجه حسن دن تحریفلر خوجه سان دیکان بر چواش قریه سروارلسان لری آروترکی ایمش اما لباس وعادت لری چواشچه حاضرده اسماتنصر ایتکان لر شول اطرافده اولان تاتارلرننك اقوالنه بناءً سکسان توقصان سنه مقدم شول قریه ننك تاشلانغان

ایسکی مسجدی بار ایکان ❁ دخی شول اطرافده بای تبرك امنده بر چواش قریه‌سی
وار شول قریه‌نینك کنیسه‌سی جنبنده اخری صنغان بر طاش اوزونلغی بش چاریك
قدر کنك لکی ارشندن ایللی یارم کم اول ایکنچی قطعه‌سی ایکنچی بر موضعده
بلغار طاشلاری کبی خط کوفه و نسخ آراسنده قازلوب یازلغان یازوی بیله الحکم لله العلی
الکبیر یونس اول حاجی بلوی کا رحمة الله علیه رحمة واسعة وفات بلکوی تاریخ جیات
جور جیر یم جتی جال سور آیخ جیرم بش کوان ات ❁ بلکوی کلمه‌سی کاف برله بولمای
طاء مهمله برلان بولغان تقدیرده اصلی بولدی کلمه‌سی بولوب چواش لسانی شیوه‌سنه
کرکان بولماق احتمالی بولسادا لکن اول تقدیرده فعل لازم اولوب مفعول کا تعدیه قلما
دغندن ک حرفی دخل سز بولوب قالادر سورنی سین برلان غلط یازغان صحیحی
ثور ثابرله سنه شمسیه‌نینك ایکنچی آی دریعنی بوذات سنة سبعمائة وسبع وعشرین
وفات اولادر لکن بو طاش قریه‌دن بر چاقرم قدر توبن صوننك ایکنچی طرفنده
بولغان قدیمی مقبره‌دن کیتورلکان ایکان ❁ شول بایترك ننك کچی بولا دیکان صوده
قریه‌دن توبان اوچ چاریك چاقرم مسافه‌ده بر تیکرمن بار بویه‌سی اوستوندن ایکنچی
یاغنه اوتوب یول برله شمالغه تابا یوز قولاچ قدر بارغاچ یولدن آلتی یدی قولاچ
مشرقده الوغ یالجك دیکان جواش قریه‌سی باصونده بر قبرستان بار مذکور بایترك
قریه‌سی ننك قبرستانی بولمق کرك یوقاریده مذکور طاش بر معتمد القول آدم
نقلنه بناء اول ده شونده بولغان ❁ ودخی بر طاش خط کوفه و نسخ آراسنده قازلوب
یازلغان سطر اولده هو الحی الذی لایموت سطر ثانیده سلاوش اوغلی موسی
اوغلی بیرام حاجی اوغلی بیکنه ❁ دخی شول اطرافده الوغ اترج دیکان مسلمان
قریه‌سی ننك ایدلکا تابا طرفنده قریه‌دن اوچ یادورت چاقرم مسافه‌ده شونغاطی
اوستی دیکان موضعده یکرمی بر دانه طاش یار بر برندن بر قولاچدن اون قولاچغه
قدر مسافه‌ده بعضیسی صرف تاتار لسانی وبعضیسی چواش کلمه‌لری برله مخلوط
یدی یوز ایکی ویدی یوز اوچ ویدی یوز اون دورت ویدی یوز یکرمی دورت
ویکرمی بش وقرق یدی سنه‌لرده وفات اولمش آدمی لر اهل قریه اقوالنه بناء
بورون زمانده مونده بوقبیلدن طاش بیك کوب بولغان موندن یتمش سنه قدر
مقدم اترج دن بش چاقرم قدر مسافه جنوبده جانباقتی دیکان روسیه قریه‌سی الپاوطی
قریه‌سنه کنیسه بناقلغانده نیکز نه طاش کرك بولغاچ حاضر یونلغان طاشلارنی قولای

تابوب مسلمان لرننك تبرك لب توتغان طاشلرندن یکرمی اوتوز قدرنی آغاج
کنیسه‌ننك نیکزنه وایدننه وبوساغه‌سنه قویدرغان ۞ سکسان‌دن سنی اورغان
شول قریه موءذنی ایتادر من بالاچاغمده آتام برله شول آولغه برحاجت برله بارغانمده
شول تاشلارنی توزانب قویغانلارن قراب توردم آتام یغلاب مونه برننك آولمزداغی
عزیزلرننك قبری اوستوندکی طاش لرنی چیرکاوبوساغاسنه قویالاردیدی ۞ دخی
اول موضع‌ده منك ایولی شونغاطی دیکان خلق بولغان بلغاری لر برله قز بیروب
قز آلوشوب تورغانلر ۞ دخی بر طاش یخشی کوفی ونسخ آراسنده قالقوتوب
یازغان هو الحی الذی لایموت یوسف اول محمد اول اسماعیل زیارتی تورور رحمة الله
علیه رحمة واسعة فانی دنیادین باقی اخرت‌کا رحلت طندوی تاریخ جیات جوروان
توانو ۞ دخی برطاش هو الحی الذی لایموت وکل حی سیموت مصطفی اول محمد
اول ابراهیم بلوی رحمة الله علیه رحمة واسعة ۞ دخی اسپاس مضافاتی تاشبیلکی قریه‌سی
امامی حاجی ملا احمد بن عباس مقبره‌سنده اولان تاشلارندان آلوب یباردی مقبره
ننك شرقنده بر طاش قالقوتوب یازمش ۞ هو الحی الذی لایموت وکل حی سیموت
عمر اول اسماعیل اول حسن اول رحمن باب تاریخ جیات جور جووجو جال غربنده
بر طاش‌ده الحکم لله العلی الکبیر ابرك اول محمد شریح الچی ایکنچی طاش الحکم لله العلی
الکبیر الیاس اول اسماعیل اول محمد بلویك رحمة الله علیه رحمة واسعة تاریخ جیات
جورالطش جال ایخ اشراج چیرمیش شوز برسروت ۞ لایش مضافاتی تاوایلی قریه‌سی
مقبره‌سندن نقل قلدی ملا صلاح بن اسحق بوعبارت برله بعینه آلدم دیدی تاریخ سکز
یوز توقسان یتی داشعبان ای ننك اون بشنچی ایردی کم توکل مولا سید احمد ینکرمی
اوچ یاشنده اشوردار ودنیادین دار بقاغه رحلت ایلدی حق تعالی رحمت قلسون ۞ ینه
بر طاش تاریخ طوقز یوز یکرمی توقزنده جمادی الاخیرة ایردی کبیر حاجی حسن اوغلی
۞ دخی قزان مضافاتی ایاباشی مقبره‌سنده بیله تاشلار بار ۞ دخی قزانك کول باشنده اسقی
کنیسه‌سی یاننده ایکی کاصنغان بر طاش بار احمد نام ذات قبرینه قویلمش تاریخ
وفاتی آلطی طوش دان آلطش جال ات ذالحجه آیخ سکر کوان ایرنه کوان ات الموت
باب وکل الناس داخله ۞ قزان اهالی سندن برمعتمد القول کمسنه اخبارینه بناء اول
موضع‌ده موندن غیر قبر طاشلاری هم بار ایکان بناء وقتنده ایشچیلر یونوب بناء
آستنه قویغانلارن کوروب اول وقت قزانك اسقی صنکره‌لری مطران اولغان
عریغوری نام ذات منع قلب بوطاش سلامت قالغان ۞ دخی اسقی خانه قابقاسی ننك

یعنی تعریف واعلامی حاضر غی لسانمزده طا نقوی درمزمنه سلمه الله

خارجنده تاوباشنده بر طاش غیر طاشلارغه هیچ اوخشامایدر زدای قرا اوزی بیلك
قالطی بوی بش زراع یارم قدر عرضی بش چار یلك دن آرتق سمکی هم یارم زراع کا
قریب یازوی یخشی ثلث قالقوتوب یازلغان ❁ اوقورغه اونغای سزلق لری ال لا
قاشغه یازوچی بعض کلمه لرننك آراسن قازب بولماك کرك موضع ده بولمای قالدرغان
بوسبب دن یازلمای قالقب قالغانی حرف دیب اشتباه بولادر ❁ ثانیا
واق وجیش یازلغان وهم سوزلری بر برینه چرمالغان ❁ ثالثا وطاش مطبع قراسی
برلان باصوب آلور اوچون مرة بعد اخری طروشقانلرندن هر دفعه قراشونك قاتوب قالغان
آنی اوقورغه علاج بولور اسیغ صوبرله قات قات یوب حتی برقورال برله احتیاط
برله قروب صنکره بیك یختهلك برله قالقغان حرفلربنه حرفلر استونه آق
مرکب برله یازغان صورتده چونکه بتونلای سطرلری قرلماغان اوقمق
امکانی بار ❁ لکن بوقدر سوزلر اوقلدی باشده مثلث الشکل ده بیلك ایری ایتوب
یازلغان ❁ هو الحی الذی لایموت ❁ بعد ذلك توقز سطر ایدوب بیله یازلغان
١ هذا مرقد السلطان الاکبر الاکرم غوث السلاطین ٢ الامیر المکرم ولی
٣ المظفر ٤ الکرام والاجالیل العظام العام
٥ الی المظفر ٦ الشرفین مفخر ال
٧ والدین ظل الله للعلمین
٨ ٩ حسن بك بن محمود
لکن سطر اوّلده الاکرم نی الکریم اوقمق ممکن تورتنچی سطرده الاجالیل تاسع ده
حسن بك بن محمود براز شك دن خالی دکل ❁ بوفقیر جامع الحروف ظننده بوقبر
صاحبی محکوم غیر بولمای پادشاه مستقل اولوب تاتار خانلرندن باشقه کشی مثلا امراء
بلغاریه دن بولمق کرك زیرا که سیاق کلام شونی افاده قلادر السلطان الاکبر غوث
السلاطین ظل الله للعلمین دیدر تتاررسمنده پادشاه مستقل نی خان دیب شاه
زادهلرنی سلطان دیو تعبیر ایدهلر ❁ بای تیرك وشونغالطی وآندن غیر کوب
موضع ده بولغان تاشلار اوزره عرب وترك وچواش لسانلرندن مرکب یازلغان
❁ شهر بلغار تاشلری بز کورکان موضع ده هر قایده ایکی نوع در برسی کوزل
ثلث خط قالقتوب یازغان ابتداسی غالبا هو الحی الذی لایموت طاشی قالین واولوغ
ایکنچی نوعی کوفی ونسخ اراسنده بر نوع خط غالبا قازلب یازلغان وابتداسی الحکم
لله العلی الکبیر ❁ دخی بعض سنده فلان اول فلان آناسی اسمنی تقدیم بعض سنده

فلان

فلان فلان اوغلی دیو تفاوت یازلغان ❁ مرحوم ملا حسین مذکور بایتیرك قریه سی ننك شماسندن نقل قلدی بو آول چواشلاری قولنده ایوان رابع دن بیرلکان غرامطه بار اول مسلمان میرزالری اسمنه بیرلکان آنده کوب مسلمان اسملری وار بو چواشلر شولارننك اولادی ایکان شول یازو برله حاضر ملکلرنده اولغان جیرلرنی بیلایلر ❁ بو خبرنی شماس دن ایشتکاچ آنی آلوب کوروب اوقورغه کونکلم جیلکندی ❁ اما اولا قزواش وقتی آب رومی آلتی ویدی لرنده ایدی

❁ ثانیا اول یازوکم قولنده آنی ازلاب تابمق مشکل لك برله اولور اول صورتده هم موندای بولاوچی مسلمان غه اوقورغه بیروی معلوم توکل ایدی وجبرا آلورغه قولنده تعلیمات یوق ایدی

❁ ثالثا اوزم ننك فرصتم دخی آزایدی شول سبب لردن بو قدر خبر کا قناعت قلدم ❁ بوزیاده برعجب اش هرکم ننك التفات ودقتنی اوزینه جلب قلاتورغان خبر ❁ الحاصل فن لر بو بلادده اسلام حکومتی وقتنده کل سی یا اکثری دین اسلامغه کوکان لر لکن بعض لری ذات لرنده قابلیت لری واهل اسلام برله معامله لری آز بولدقندن اسلام آنلرده تامرلانه آلماغان وجهالت لرنی جینکوب غلبه قیله آلماغان اسلام حکومتی زائل اولغاچ جهالت لری برله بالطبع تدریجا اصل چواشاق وچیرمش و آرلق لرینه رجوع ایتکان لر ❁ منه چیلستان وبعضا بلغار وقزان مقابر قدیمنده اولان لوح لرده چواش یا چیرمش لغت لری بولمق و آنلارده بعض رسوم اسلام تابولمق اوشبو وجه دن دور ❁ بس نظر قل بو بیانغه شمس الدین الدمشقی ننك منقولی قوم متولدون بین الترك والصقالبة دیدکی نی درجه موافق در ❁ قزان واطرافنده اولان اهالی اسلام غالبنده عموما قزان آرطنده وخصوصا آلاط بولنده عادت ومعاشلرنده وقبرستانغه قویغان لوح لر یازونده فن لك اثری اصلا بلنمایدر بو اسه انلرننك فی الاصل ترك قبچق یا تتار بولمق لرندن یا انلرده اولان قوت اسلامدن یا علماسی خلق نی احکام اسلام اوزره توتارغه سعی واجتهاد ایتوندن یا که تجارت برله وجوه معیشت ودیانتده ترقی قلغان طوایف برله اختلاط قلمق لرندن بولور ❁ نساء طائفه لری ننك دیانت واداء صلوات وسائر عبادات ده تقیید لری هیچ بر مملکت اهالی سنده کورلکان وایشدلکان یوق آنلرننك باشلارنه صارغان ارپاك وصدرلرنی ستر اوچون بولغان کوکرك واوزن جنکلی کولملك لری ستر اوچون شریعت ده نساء اموالنه زیاده لایق ومناسب در ❁ لکن حاضرغی زمانمزده بالتدریج

قالپاق‌نی اوزاق کیماك دستور اولوب ایرکا بارغاچ حتی ساج‌لری اغارغانچه کیا تورغان بولوب ارپاك قریب متروك اولسه ❁ بزننك عصرمزدن مقدمده خاتون قزکولما کنده ایتماك برده بولماغان بزننك عصرمزده اوّل‌ده کولمك‌لری اصیل‌یپا کدن یابورلاط یا که چیط بولوب کولمك جنك‌لری بیك اوزون وکینك قولتق‌توبنده ایکاچی توسدن خشتك حرفی دورت بوچماقلی‌بزور کشتك‌قویار ایدیلار حتی برخاتون خشتکی بالا یورغاننه کفایت ایتکاننی نقل‌ایدلر ایتا کنك بایلارده یخشی قیمت بهالی لنت یوقاری‌قالطی تار توبانی کنك ایکی قات توتار ایدیلار وسط درجه‌ده اولان‌لری یاشل یاصاری یا قزیل بریا ایکی قات نلت توتار ایدی‌لر فقرأ وعوام خلقی شولای قلب بورلاط یاچیط تارغنه‌قلوب‌توتار ایدی‌لر باشلارنده آق قالپق آیاقلارنده بایلارده چیتك باشوق‌قولاق‌لرنك کمش‌دن حلقه بلاك‌لرنده بلازك‌باره‌ق‌لرنده یوزك ساج‌لرنده طلم‌بویتچه تزکان آلتونچی‌لار صوقغان‌تنکه اوچونده کمش‌دن قیغان چولپی موین‌لرنده‌اوقادن جاقا انکار کمشدن بش بویلی وبعض‌سی اوچ بویلی‌چلتر فیروزه وغیر اصیل تاشلار اولنورتوب قویغان بولور ایدی بعد ذلك خالص یپاك یامخلوط قالپق‌لار حادث بولدی اول متروك اولب بورکلار پیدا بولوب انی یتجووقیمت بهالی یاقوت وزمرد وفیروزه والماس وآلتون طلالر برله تورلاب ایکی منك تنکه وزیاده‌کا قائم بولور ایدی بعدذلك تورلی‌توسده مخمل‌دن‌جول‌جول ایتوب قالپق یصاب کیار ایدی‌لار واحیانا چالمه کیار ایدیلار ❁ بعدذلك یتجوپیرالی قالپق‌لر شایع اولوب ❁ بولارکاسی بتوب حاضر بیك کیچکنه مخمل‌قالپاق‌لر چغاروب قریونه یتجو تزب کیمك بیك مقبول وشایع کولمك‌لری انواع اصیل یاشال یاچط اوزندن بیك واسع ایتوب برقات وایکی‌قات ایتاکلی واوزی توسلی کمزوللی قلب کیالر ❁ بوتاریخ‌دن ایللی سنه مقدم‌ساج تزمه سنه‌نی قدر بایلار هم‌صوقغان‌تنکه‌کا قناعت‌لنکان‌لر بعد ذلك برتنکه‌عروسی الضرب‌ننك اربلعنی واوتوز وایللی تین‌لرنی بتدریج ترق قلب بتون تنکه وزور کاترینه تنکه‌لرنی بعدذلك بش صوملق آلتون تنکه بالاخیره آلتون تنکه ننك اون صوملغنی ایکی طلم بویتچه مجموعی اوتوزدورت عدد طلانی تزوب ثقلندن باشلاری آغرغاندن احیانا‌این لرنه صالوب اولتورب مجلس‌دن‌قایتقاچ باش آغرقارندن‌زارلنورلر ایدی ❁ حاضر اول قریب بتوب جتمه‌لاب یتجوتزب طلم‌لری اوستنه تکمك چقدی حاضر آنده

هم چندان اعتبار قالمای فقط ساج اوچونه وتوبنه ایکشار آلتون تنکه تاغالار بلكلرنه ینجو تزب بعض سی بش صوم وبعض سی اون صوملق آلتون تنکه وبعض لری اسلامبول دن آلدرب عثمانیه مجیدی طلانی تزالار مویونلرنه طپس یامرجان یامر واریددن نیجه قات ایدب اصالار ❁ ایمدی کیلایك قدیمده مسلمان بولوب بعض اسباب برله اسما نصرانیته کرکان مکره لار وکراشون تعبیر ایدلان تاتار طائفه لری ننك لسان لری وایرلری ننك لباس لری مسلمانلر کبك اولوب خاتون لری ایکنچی لباسده اولمقنی سببدن بولور یاکه مسلمانلرنقی ده اولك شولای بولوب بتدریج اوزکارب کراشون خاتون قزنده ایسکی چه قالدیمو یاکه بو طائفه اصلده ترك بولمای فن دن ایدیلارمو ❁ قزان اهالی سنده فن لرکا مشابهت اولماسادا قزاندن یراق موضع لرده آنلرننك برسینه رسوم وعادات ولباس وسائر جهانده مشارکت ومشابهت کوب تابولادر ❁ مثلاً تقریبا ایللی سنه مقدم سنبر اطرافنك خاتونلر آق کیندر کولمكنی طارغنه ایتوب توکوب جی بویلارنه بر ایللی کنك لکده قماچ تکب جنك وجلکه لرینه قزیل ویاشل یبالك تکب ایکی واوچ اصبع عرضنده ایکی قات کیندر یا اصل چوپرك اوستونه نقرة آقچه سی تزب حمایل ایدب کیوب اسمنی موین طماردن تحریف ایدب پوتمار دیکان لر ❁ اوی لری چواش اوی لری کبك قرا اوی اچینه توتون چغاتورغان بولغان ❁ غیر بو حمایل اصلنی غیر طائفه دن آلغان چونکه اول عرب خلقنده. وقزان اهالی سنده بولغان قزان خاتون قزی تحریف ایدب امایلی وبعض لری بتی تسمیه ایده لر ❁ لکن آنلر آلتون تنکه لر یاکه جواهر قیمت بهالر ولااقل یخشی کمش اسبابی وتنکه لر برله طورلی لار

❁ فصـــــل فیما ورد من ذکر الخزر ❁ ابو اسحاق الاسطخری کتاب الاقالیم ده ایتادر خزر اقلیم اسمی آننك دار الملکی یعنی شاه نشین شهری اتل تسمیه ایدله اتل دخی بر صوننك اسمی در واتل قصبه سی ایکی بولم شرقی وغربی در پادشاه لری طرف غربنده تورادر لسان لرنده پادشاه لرنی بلك وباك تسمیه ایده لر شهرننك بو قطعه سی اوزونلغی بر فرسخ سوری یعنی احاطه قاغان قلعه سی وار آنلرننك بنالری تبانالك وکیز اوی لار مکر بالچقدن هم بعض بنالری وبازارلری وحمام لری وار وآننك اچنده سکز منکدن زیاده مسلمان واوتوزلاب مسجدلری وار پادشاه ننك مسکنی جاردن یراق وآننك سرای خشت دن وغیر کشی کا طاشدن بنا قلورغه رخصت یوق قلعه سی ننك دورت قاپقاسی اتل کاوباشقه سی قرغا اچلادر وپادشاه لری

یهودی اوزطرفنده دورت منك كشی وار خزرننك ازی یهود وا كثری مسلمان ونصاری وبعضسی بت‌پرستلار خزرلساننه غیر طائفه شریكدكل دیدور❁ دخی موضع اخرده بلغار لسانی مثل لسان الخزر دیدور❁ وابوعبدالله الغرناطی لسان بلغار مثل لسان الخزر وبرطاس وروس لسانی باشقه اتلدن بلغارغه قروغدن بر آی‌لق مسافه صودن منكانده ایكی ای‌لق توشكانده یكرمی كونلك دیدر ❁ شمس الدین الدمشقی خزر مساكنی بحرخزر اوزینه آنلارننك دورت شهری بار خملیج وبلنجر وسمندر واتل آنلار ایكی طائفه برسی عسكر آنلار مسلمان وبرسی رعیه آنلار یهود آنلار هارون الرشید خلافتنده یهودیته كردیلار قسطنطنیه صاحبی قیصر اوز مملكتنده اولان یهودیلرنی بلادندن چغارب آنلار خزر مملكتنه كیلوب خزرلركا دینلرین كوركازب آنلار غافل وبوش خلق ایدیلر اوزدین لرندن آرتق كورب یهودیته كردیلار بعد زمان خراسان طرفندن بر عسكر آنلارغه غز اقلب غالب ویورطلرنی مالك اولوب آنلار اسلام رعیه سی اولدیلار❁ ابن الاثیر آنلارنی سنة مأتین واربع وخمسین ترك قصد قلوب بولار اهل خوارزمدن امداد صورادیلار آنلار سز كافر مسلمان بولسانكز برسزكا نصرت قلور ایدك دیدیلار آنلار اسلامنی قبول ایدب مسلمان بولدیلار مكر پادشاهلاری قالدی عسكر اسلام هم آنلارغه نصرت بیروب عدولری اولان تركنی آنلاردن دفع قلدیلار بعد ذلك پادشاهلری هم مسلمان بولدی دیدور ❁ آنلارننك خاقانلری بر اهل بیتكا مخصوص آندن چقمای پادشاهلقنی مالك بولسادا اسمدن باشقه نرسه‌سی یوق آندن توبان درجه‌ده بر زور حاكملری وار آنی ملك دیو تعبیر ایدلر خاقان حضورنه شول ملك واندن غیر اعیاندن برنچه اشخاص كرادر غیر كشی كرا آلمایدور آننك قاشنه كركاچ توفراقغه آونی وسجده قیله بعد ذلك آیاق اوراتورادر خاقان یقین بولورغه وسوز ایتوركا اذن بیركانچه و آنلارده بر زور حادثه بولسه آنلارغه خاقان چغادر آنی هركم كورسا تعظیم قلب قارشی كیله‌ای كیری قایتب كیتادر * اولكاچ قبرندن حیوانغه منب اوزمایلار توشوب سجده قلب قبر كوزلارندن غایب بولغانچه جیاو كیتالار * ذمه سنه قتل واجب اولغان كشی حكم بولغاچ اوینه قایطب اوز اوزنی اولدرادر * برونی پادشاه قلدق قصد قاسه‌لر موینندن بیك قاطیع بوغب هلاك بولورغه قریب بولغاچ كوب توره‌قنی سواسن می دیب صورایلار نی قدر ایتسه شول مدت تولغانده اوزی اولماسه اولتورالر ایدی دیدور * ابن الاثیر ویاقوت الحموی

معجم البلدان ده ایتالار سنة مائة وسبع واربعین اشترخان الخزری خزر ترکلاری برله ارمنیه اطرافنده غارت قلب وتفلیس شهرنه کرب منصور خلیفه سر عسکرلرندن حرب بن عبد الله الراوندی نی اولتوردیلار ۞ مترجم فقیر دیر که بو واقعه منصور خلیفه کا علویه دن نفس زکیه وبرادری ابراهیم خروج قلب آنلر فتنه سنی دفع برله شغللنکان وقتغه مصادف اولادر ۞ دهی هارون الرشید خلافتنده فضل بن یحیی بن خالد البرمکی خاقان قزنی تزوج ایدب اول قزنی بغدادغه آلوب کیلکانده اجل مقدری ایرشوب یولده وفات اولغاچ خاقان بالقصد خیانت برله اولدرکانلر دیو توهم ایدب علی الغایه آچغلانوب زور عسکر برله دار الاسلامه هجوم ایدب علی الغفلة کوب فساد قلوب اسلام عسکری کیلب آنلرنی باب الابواب دن قووب چغاردیلار ۞ ابو علی بن داسه ایتادر خزر بر واسع مملکت دینکز آرتنده آننك شهرلرندن بلغار وسوار وسمندر وبغند وفیسوی وخملیج وبلنجر وبیضا دیو ۞ ودخی سریر وکرج وخیزان واللان ورزنکران وشابران وعمیك ودربندنی عد ایدلادر آنلردن بر طائفه آیرلوب کیتوب خزر برله روم آراسنده بولدی اول موضع آنلرننك قدیمی وطنلری دکل آنلرنی بختا کیه دیو تسمیه ایده لادر

۞ فصــــل فیما ورد من ذکر الاتل ۞ لسانمزده تحریف برله ایدل دیرلر اصلده اوشبو قرا ایدل ولسان روسیه ده بولغی تعبیر ایدلان نهر عظیم در اما لسانمزده حاضر زمانمزده توسع ایله مطلق نهر عظیم کا ایدل اطلاق ایدلب قرا ایدل وآق ایدل وچولمان ایدلی واوفا ایدلی ونقرة ایدلی امثالی برله تقیید ایدلوب واحیانا بر شهر کا اضافه قلوب واتکی ایدلی اوفا ایدلی دیو تسمیه ایدلادر ۞ یاقوت الحموی ایلور ننده بلاد الخزرده غایت اوزون بر الوغ نهرننك اسمی در دجله نهرینه مشابه ۞ وعلی قول قصبة بلاد الخزر در نهر عظیم شوننك اسمی برله تسمیه ایدلکان اقصی الشمالدن کیلب بلغار وبلاد الروس وخزردن اوتوب بحر خزر کا قویادر ۞ ابو اسحاق الاسطخری اتل ننك باشی خرخیز جیرندن چقب کیما کیه وغزیه آراسندن حد فاصل بولوب مغرب طرفنه بر ولوب بلغارغه کیلب ینه برطاس وبلاد الخزر کا عود ایدب بحر خزر کا قویادر دیدر ۞ وعلی قول آننك یتمش دن زیاده تارماغی وار صوننك کوب لکندن وقاطی جروندن دینکز کا کرکاچ ایکی کون لك مسافه قوشلمای لذید لکندن قشده قطادر وتوسی دینکز صوندن ممتاز کورنه در دیدر ۞ محمود بن سلیمان الکفوی اعلام الاخیارده نهر طویل عریض عمیق قلماینچو

فیه الغریق دیو توصیف ایتادر ۞ مترجم فقیر دیرکه مدینة الاتل دیدکلری
البته اوشبو عصرمزده لسانمزچه حاجی طرخان تعبیر ایدلان شهردر اشترخان‌نی
تکلف برله حاجی‌طرخان‌دیب‌تعبیر ایدلکان‌می یاکه بر شخص اخرکانسبت ایله‌تسمیه
ایدلکان‌درمی اژدرهان‌دیو تعبیر دخی‌واقع اولغان ۞ بلغارغه مقابل‌قلوب خزر
تعبیر قلندقده حاجی‌طرخان وقزلار وقوبان‌اطرافلارنده‌اولان‌نوغای‌طائفه‌لری
وغیرخلق‌لر اولمق کرك فی الحقیقة بلغار وخزر لسانی واحد اولسادا حاضرده هم
ایکاوی آراسنده خیلاتفاوت‌وار شول‌جهةدن‌لسان‌لری بر وباشقه‌دیلسه هرقایسی
جائزدر قزاق‌وچغتای ترکی‌لری قبیلندن هرایکسی‌تتار بولسه‌دا تفاوت‌چوقدر
فصــــل فیماورد من ذکر برطاس طاءمهمله برله‌وعلی القلة بر داس دال برله‌ذکر
ایدلادر قاموس‌ده بضم الباءعلم‌هم بر قوم‌ننك‌اسمی آنلرننك واسم‌مملکت‌لری بار
روم‌جیرنه‌متصل‌دیدر ۞ شمس الدین الدمشقی برمتفرق‌طائفه‌نهراتل‌کاقویاتورغان
برطاس‌اسملی‌نهر بوینده آنلرننك‌خانه‌لری آغاچدن‌وکیزدن‌خرکاه‌لر آنلر اورنیننك
مسافتی اون بش کوننلك یولدر واوزلرینه خاص‌لسان‌لری بار دیدور ۞ ابوعبد
الله الغرناطی برطاس بر قوم ننك اسمی نهراتل بوینده ولایت واسعه‌لری
بار خزرکاچیکدش ایکی آراسنده غیرخلق یوق کندلرینه نسبتله بلادبرطاس
تسمیه ایدلادر لسان‌لری بلغار وخزر لسان‌لرینه باشقه آنلرغه نسبتله‌عرب
بلادنده فراءبرطاسی‌تسمیه ایدلان طونلار استعمال‌ایدله‌در آنلرده برنوع بیك
کورکام کوب‌جونلی‌قزل توسلی تلکی بار آندن فراء برطاسی قلنه‌در آنلرمسلمان
مسجد جامع‌لری بار ۞ ابوعلی بن‌داسه ایتادر برطاس خزر برله بلغار آراسنده
خزر پادشاهسینه مطیع آرالرنده مسافت‌اون‌بش‌کوننلك‌یول آنلر بلغارغه‌چیکدش
اوچ‌کوننلك مسافه‌ده تیکزجیرده جیرلری بولون‌توغای وتغز آغاچلق کوبراکی
قاین‌آغاچی آنلردن اون منك آطلی‌عسکر حاصل بولادر آنلرده قرال‌وزراعت
وحیوانات‌بار بلغارلر آنلرنی غزاوسبی‌ایده‌لر سودا اوچون مسلمانلرکیمه‌سی
کیلسه عشر آلالر آقچه‌لری‌یوق اسلام یورطندن‌غنه کیله‌در کوبراك‌مال‌لری‌داق
دیکان برکچکنه حیوان آنلرپادشاه‌لرینه حیوان‌لر بیرالر لباس‌لری‌ومقابرلری
مسلمانلرنکی کبك وهرمحله‌لرنده برشیخ‌لری بولا آنکار حکم‌کا کیله‌لر آندن
غیرحاکم‌لری ورئیس‌لری‌یوق ۞ فقیر جامع الحروف دیرکه حاکم‌لری یوق
پادشاه‌لرینه حیوان بیرالر دیدکی‌ننك معنی‌سی اوزلرندن حاکم یوق خزر

یابلغار

یابلغار پادشاهلرینه حیوان بیرالر دیمك اولور ابن‌داسه کلامندن آنلر غیر مسلم‌وخزرکا تابع اولدقی مستفاد اولدی‌بوسوز اسلام‌غه داخل وامیر بلغاره تابع اولمق‌لرندن مقدمده اولغان حال‌لری اولور وچای‌لری بلغارغه بیك قریب موضع‌ده قزاندن توبان سراتاودن‌یوقاری بوله‌در ❁ یاقوت‌الحموی برطاس اسم‌للمدینة والناحیة وآنلر مسلمان مسجد جامع‌لری وآننك‌قربنده برشهر وار سوار تسمیه ایله‌در آنلرننك لسانی‌ترکی‌وخزری وبلغاری دکل ❁ ابواسحاق الاسطخری ایتادر آنلرننك ایکی‌شهرنده‌اون‌منك قدر خلق بار دیب‌خبر بیردی منکاخطیب‌لری آنلرننك آغاچدان بنالری بار قش‌کوننده شونده‌بولالر‌جای کوننده خرکاهات یعنی‌کیز اویلار برله جیلالر اول مملکت‌لرندن آخرنه قدر اون‌بش‌کونلك مسافه حاجی‌طرخانغه یکرمی کونلك یولدر مسعودی آنلرنی‌قوم من‌الترك‌دیدر ❁ ابوعبدالله الغرناطی بلغار اسم‌المدینة آننك‌مسجد‌جامعسی وار قربنده ایکنچی بر شهروار آنی سوار دیلار آننك هم مسجد جامعی‌وار بوایکی شهرده اون منك ایوبار دیدر ❁ فقیر‌جامع الحروف دیورکه بوبرطاس طائفه سی بزکانچوك طائفه‌اولدغی‌معلوم‌اولمادی‌بز‌بلکان‌سوار شهری‌ننك‌خرابه‌سی اسپاس مضافاتنده شهر بلغارغه بیك‌قریب موضع‌ده شول اطراف مسلمان‌لری همان‌سوار تسمیه ایده‌لر اطرافنده‌اوری‌بار خرابه‌سنده‌بر روسیه قریه‌سی‌وار لسان لرنده ایسکی کورسیخه دیو تسمیه ایده‌لر اطرافنده کوچمه‌لی‌خلق‌لر بولغان آنلردن قالغان ایسکی مقبره‌لری وار قبرلاری بیك‌ظاهر آنلر نوغای‌خلق‌لری دیلار الله‌اعلم برطاس طائفه سی شول اطرافده اولان خلق‌دکل میکان لسان‌لری من‌وجه حالا‌هم قزان اهالی‌سی مسلمان‌لر لساننه‌مغایر‌دور ❁ جبلستان‌تتش مضافتنده الوغ برطاس وکچك برطاس اسمنده‌ایکی قریه‌وار حاضرغی زمانمزده‌تتار لساننده برطاس دیب تعبیر ایدله حیوان‌لرده حادث اولا تورغان بر مرضدر شونکار تشبیهامی یا که غیر وجه برله سیمز طولوتقز ایتلی طازه آدمنی وحیوان‌نی برطاس کبك دیمك بار والله اعلم بالصواب ❁

فصــــل فیماورد من ذکر الباشقرد ابن فضلان ایتادر بلغارغه سفر قلغانمزده ترك‌لردن بر قوم‌ننك یورطنه داخل اولدق اول قوم‌نی باشقرد دیلار بز آنلردن غایت صاقلاندق زیراکه آنلار ترك‌خلقننك یمانراغی‌ونجس‌راکی وجرأت‌لی راکی بر ایر برایرکا یولغب باشنی آلوب کیتادر آنلار سقال‌لرین قرالربت

بت‌لارین آشی‌لار کولمك‌لرننك‌جی‌بوینندن بت‌لرنی صبدرب آلوب‌تشلاری برلان چاینای‌لار آنلرننك برسی مسلمان بولوب بزكا خدمت ایتادر ایدی برکون کوردم کیمندن بربت‌نی آلوب طرناغی برله صتوب یالادی آنلرننك همه سی آغاچدن ذکر صورتی یاصاب اوزلرینه آصوب سفر وصوغش‌قلغاننده اوبوب‌سجده قلب‌ایتادر یارب منکا مرادم‌نی بیر بولای‌قل دیدر من ترجمانغه ایتدم صورانی‌دلیل برله‌نی‌وجه‌دن آنی اوزنه رب ایتکان جوابده ایتدی من شوننك کبك نرسه‌دن چقغان من باشقه موجدبلمای‌من‌دیو ۞ آنلرننك بعضسی زعم‌ایده اون‌ایکی‌ربم‌بار دیب‌للشتاء رب وللصیف‌رب وللمطر رب وللریح رب وللشجر رب وللناس رب وللدواب رب وللیل رب وللنهار رب وللموت رب وللحیوة رب وللارض‌رب والرب الذی فی السماء هوا کبرهم الاانه یجتمع مع هؤلاء ویعمل باتفاق ویرضی کل واحد منهم ما یعمل شریکه جل ربنا عما یقول الظلمون الجاهدون علوا کبیرا ۞ دخی ایتادر کوردك بز آنلردن بر طائفه‌نی جلان‌لرغه عبادت قلهلر وبر طائفه بالقغه عبادت‌قله‌وبر طائفه طرناغه عبادت قله‌دور آنلر وجه‌سنی منکا بیان‌قلدی‌لر بروقت‌دشمانلری برلان محاربه قلغاننده آنلرغه غلبه ایدوب‌عدولری آنلرنی هزم‌قلدیلار شول‌حین آرت‌لرندن طرناقوشی‌قچقرغان وبولار قایتوب‌کیلوب‌دشمان‌لرینه غلبه قلوب آنلرنی قاچردیلار وهزم‌قلدیلار شول وقت‌دن‌بیرلی ربمز اعدامزنی‌منهزم‌قلدی‌دیب‌عبادت‌قله باشلاغان‌لر ۞ یاقوت الحموی معجم‌البلدان‌ده بسکون‌الشین والغین المعجمة وبعضهم یقول باشجرد بالجیم وبعضهم باشقرد بالقاف‌دیو ضبط وبیان ایدب قسطنطنیه وبلغار آراسنده اولان بلاددیدر ۞ ابن‌فضلان کلامنی نقل قلدقی بعدنده ایتادر امامن‌تابدم حلب شهرنده‌کوب طائفه‌نی آنلرنی باشقرد تعبیر قلنه‌در اوزلری بیك‌جیرن‌توکلی ویوزلری‌قزل‌رنکلی امام‌اعظم ابوحنیفه حضرتلری‌مذهبی اوزرینه علم‌فقه طلب وتحصیل‌ایده‌لر آنلرننك برصاحب عقل‌ایرلرندن‌صورادم‌حال‌لرنی‌ویورط‌لرنی اول‌ایتدی بزننك بلادمز قسطنطنیه آرتنده افرنجدن برهنکر تعبیر ایدلان طائفه مملکتنده وبزلر مسلمان آنلرننك پادشاه‌لرینه رعیت‌بلادی‌ننك‌برطرفنده بزننك‌اوتوز‌قدرزور قریه‌مز وارهر قایسی قریب‌بر کچرك‌شهر بولورلق‌لکن‌ملك الهنکر بزنی آنلرغه سور واحاطه قلمقدن منع ایتادر بزنی‌عاصی اولورلار دیب‌خوف ایدب‌بزنصرانیت شهرلری اورتاسنده شمال‌طرفمزده صقالبه بلادی قبله‌مزدا

بابا رومیه شهرنده رئیس الافرنج و آنلر زعمنجه اول نائب المسیح علیه السلام در آنلرنینك
دینلر ینه متعلق اورنده جمیع سنه کل امری نفوذ ایته در نتاك مسلمانلر عندنده امیر
المؤمنین نینك کل ملوك وسلاطین اسلامغه حکمی نفوذ ایته در غرب طرفمزده
اندلس مملکتی مشرقمزده بلاد الروم قسطنطنیه واعمالها وبزنینك لسانمز ولباسمز
شول افرنج لسانی آنلر برله برکا عسکرده خدمت ایتامز و آنلر برله هر طائفه نی
غزا قلامز زیرا که آنلر محاربه ومقاتله قلمای لر مکر دین اسلامغه مخالف طائفه لر برله
❁ دخی صور ادم من کفار اچنده مسلمان بولمق لری نینك سببنی اول ایتدی اشتدم
من اسلافمزدن بر جماعه دن ایتالار کوب قدیم زمانده بزکا کیلدی بلاد بلغار مسلمان
لرندن بری کشی وبزنینك آرامزده قرارلانوب توردیلار لطف قلوب بزکا بلدردیلار
بزنینك ضلالتده ایردکمزنی کوندردیلار بزنی حق وصواب اولغوچی دین اسلامغه
آنلر سببلی بزنی الله تعالی حق یولغه کوندردی قلوبمزنی ایمانغه آچدی الحمد لله
همه مز مسلمان بولدق بزلار بو شهرلرکا کیلوب علم وفقه حاصل قلوب قایتدقمزده
بزنی قوممز اکرام قلوب امور دینیه لرنی تفویض ایتدیلر ❁ دخی صور ادم سقال نکزنی
افرنج کبك قراسمادیو اول ایتدی عسکرکا داخل اولانلرمز قرالرو افرنج کبك
سلاح کیارلر غیری لرمز قلمایدر ❁ دخی ایتدم بزنینك برله سزنینك بلادنکز نینك
آراسی نی قدر مسافه دیو اول ایتدی مزندن قسطنطنیه کا ایکی آیلق مسافه آندن
بلادمزغه دخی شول قدر دیو ❁ اما ابو اسحاق الاسطخری ایتادر باشجرددن
بلغارغه یکرمی بش مرحله بجناککا وهم صنف من الاتراك اون کونلك مسافه دخی
باشجرد ایکی صنف بر صنفی آخر الغزیه ده بلغار آرتنده ایکی یوز منك قدر خلق آنلر
بلغار طاعتنده وضعلری محکم وایکنچی صنفی بجناك کا چیکداش دیدر ❁ ابو علی بن
داسه ایتادر المجغریة بلاد البجناکیه برلان بلاد بلغاریه دن اشکل آراسنده ترکدن
بر جنس در رئیس لرینه کنده اسمی اطلاق ایدله یکرمی منك آطلی عسکر برله
آطلانادر یقین لرنده اولان صقالبه نینك کل سینه غالب آنلر اسیر حکمنده اوزلری
اوتقه تابنالار ❁ ابو حامد الاندلسی لباس بلغار وخزر وبجناك القراطق التامة
ولباس الروس قصیرة وبشجرد فی طاعة بلغار دیدر ❁ مترجم فقیر دیرکه
مذکور مجغریة باشقرددن بر طائفه اولمق کرك عصرمزده روسیه طرفندن منصوب
اولان والحالة هذه الغاء قلنان رئیس لرنی کنطون تعبیر قلمق کنده لفظندن
مأخوذ اولسه کرك ❁ بلبای مضافاتنده ایراکتای قبیله سندن چقر قریه سنده

امام ملاعلی بن صالح نام ذات نقلنه بناء سلسلهٔ نسب لری بیله‌در علی بن صالح بن عبدالله بن شریف بن کیك بن براق بن ایسان‌خان بن دولت‌بای بن دولت یاربی بن خدایاربی بن خدایقلی بی بن دورمن‌بی بن قلمان‌بی بن چولمان‌بی بن ابدال‌بی بن احمدشیخ‌بی بن قراطابن‌بی بن بلغایربی بن والجاق بی بن ایلاك‌بی بن مایقی‌بی ❁ قراطابن‌بی نی قراعزبز دیکان‌لر احمدشیخ بی نی ایراکته دیکان‌لرکندارو غمز اوشبو ذاتغه منسوبدر اوّلدا اورال طرفندا مبادك‌دیکان موضعده میاج نهری بویندا بولوب صنکره چولمان بوینه کلکان چولمان‌بی شوندا‌اوجودکا کیلکان ❁ بابالرمز نسب‌لرنی چنکزخان یولداشی مایقی‌بی‌کا ایصال ایده‌لر آنی چنکزخان‌غه والده سندن یوزك آلوب بارب تسلیم‌ایدب مقبول‌اولب برعرابه‌دا اولتوروب یورکان آنی اوبشین مایقی‌بی دیکان‌لر ❁ ایسان‌خان قزان‌خان‌لرندن چورتماق خان تام‌ذات‌غه‌تابع بولغان یورطی جبرمچی قریه‌سنده دیب معروف چقر قریه‌سنده چرغان قول دیب مشهور موضعده ایکاوی چرغان‌غه یعنی اوزدرشرغه ومری‌کا یعنی نشانه‌غه تیکررکا اوق آطشب هم بهادری برله کوراشب هر خصوصده ایسان خان اوستون‌بولغاچ چورتماق‌خان ناموس‌لنب آزرده خاطر بولب اوستونکزکاعسکر برله‌کیلامن دیب‌تهدید قلب‌کیتب موندان‌ایسان خان وتوابعی خوف قلب اندیشه ناك‌اولوب چورتمق خان‌نی‌یولده غیلةاولدرب من‌بعد قزانی‌لرننك انتقام آلوندن قورقب‌روسیه معاهده‌سینه داخل‌وبالاخیره‌تمام‌محکوم‌اولغانلر ❁ اول‌موضع الی‌الان چرغان‌قول وبر موضع معین‌نی ایسان خان‌اوغی‌توشکان جیر دیو تسمیه‌ایده‌لردر الله‌اعلم‌بوچورتمق قزان‌خانی‌اولمای‌بلکه آننك‌طرفندن اوشبو طائفه نظارتنه قویغان برکشی‌سی داروغه کبی‌اولمق کرك‌هذا کلامه ❁ بوواقعه قزانده مسلمان‌حکومتی وقتنده‌اوله‌لکن‌قزان خان‌لرنده بونام‌ده‌خان یوق‌ایسان خان‌غه‌بارغانچه ذکرایتمش بابالری آزاول زمانه‌غه‌چه کوبرك اولمق کرك ایدی لکن باشقرد طائفه‌سی ننك قزان خان لری حکومتندن انفصال قلوب روسیه طاعتنی اختیار ایدب جیر ومواشی وسائر املاك لری اوزلرنده‌قالوب‌غرامات‌دن‌تمام معاف‌اولدقلری‌افواه ناسده‌مذکور وآنلرننك بزعصبه دیب افتخارلری مشهور حتی الی الان آنلردن تاتار ومیشار وغیر

طائفه‌لر

طائفه‌لر قبيلندن روسيه خزينه‌سنه برشى بيرمك يوق ايدى فقط احيانا عسكر
جمله‌سنده محاربه‌لرده حاضر اولغان لر حتى نابوليون اول بونابرته‌ننك روسيه‌كا
غلبه قلب ايسكوب كاكركانده روسيه‌كا درست خدمت كورساتكانلار ديلار ❁ واقعا
آنلر شجاعتلو وتيرانداز وصاحب مواشى واراضى واسعه لكن اون بش سنه
مدتى اولدى ارض‌لرى صاتولوب غير طائفه‌لر كبك آنلاردن ايمانا وعسكر
اوچون يكرمى بر ياشنده اولان يكت‌لرى آلنه باشلادى ❁ حاضرغى زمانه‌مزه
قدر آنلرنى بتلى باشقرد ديو تعبير قلمق ابن فضلان نقل ايدن حالة
قديمه‌لرندن مأخوذ اولسه كرك ❁ وعلى رواية روسيه خلقى قزان مملكتنه
استيلا قلدقى بعدنده سنة تسعمائة واحدى وتسعين حدودنده نهرچولمان‌ننك
ايكنچى طرفنده اولان تتار وباشقرد مسلمانلرندن كنك ممالكنى حفظ بهانه‌سيله
منزله قلعه‌سنى بنا قلوب رفته رفته اقرن‌لاب اوزاوزندن تابع اولوب معاهده
ايتمش باشقرديه يورطنه كردى ونهرچولماندن تجاوز قالب ضبط ايتدى باشقرد
طائفه‌سنه طابشرلوب تسليم اولمقغه برنيچه سببلر داعى اولدى بر طرفدن اوز
آرالرنده اتفاق واتحادسزلق ايكنچى طرفدن قزاق طائفه‌سى برلان محارب
اولدقلارندن انلر هجوم قلماقنه وآرتلارندن روسيه مضايقه سينه دوچار
اولديلار وروسيه هميشه تاتار وباشقرد مسلمانلرنى باصوب يورتلارنى تاراقمق برله
مشغول ومداوم ايدى نساء وصبيان لرنى تخليص اوچون تسليمدن غير چاره
لرى اولمادقدن سنة تسعمائة وست وتسعين اول كره تونلق تيرى وآندن
غير متاع لر برله ياساق وبرديلار *

فصـــــل فيما ورد من ذكر القبچق ❁ وعلى لغة خفشاغ وخفساخ وخفجاغ ديرلر
مصطفى بن شمس الدين الاقحصارى المعروف بالاخترى خفجاغ ترجمه‌سنده
تتاربكى اصلى قبچاق ديدر * شمس الدين الدمشقى آنلرننك مسكن لرى
دربند شروان آرتنده بحر الروس‌غه يقين تاولرده اورمان لرده آنلارننك
شهرلرى سردق اسملى بو بحر شونلارغه نسبت ايدله آندن آشلق كيدرالر
تجار آنده بارالار اوزلرى‌ننك كيتوركان كيملك لرنى وغير نرسه‌لر صاتمق
وغلام وجاريه وقندز المق اوچون * آنلردن مصر وشامده بيك يخشى بهادر
خلقلر بار مصرده اولان ترك پادشاه‌لرى اكثر آنلاردن قبچق طائفه‌سى همه‌سى
ترك آنلر بركواوطقسبا وايشبا وبرت والارس وبرح اوغلو ومنكو اوغلو ويملك

بولار خوارزمی اولدیلار دخی کیچک طائفه‌لری طغ وباشقرط وقمنکوو بن انکی وبجنا وقرا بوکلوواز وجرطن وغیر ذلك قبچق افخاذی کثیردر ❁ عز الدین ابو الحسن بن الاثیر ایتادر ارض قبچقده حیوانلر اوچون مرعاسی واوت وپچانی جایده وقشده بیك کوب جای اوچون صالقن وقش اوچون جلی اورونلری ودینکز بوینده اورمانلری وار آنلرننك شهرلری واصل ماده‌لری سردق شهری بحر خزر اوزرنده آنلرنی تتارلار اولاآلداب صنکره‌سی قتل عام وغارت برله تمام هلاك ایتدیلار ❁ بوفقیر دیرکه قبچق کرچه بلغار اهالی‌سی برله قرنداش ووطنداش اولسالردا روسیه‌لر برله برکوب اتفاق بولوب آنلرغه یاردم ایدب بلغارلارکا بیك کوب ضررلر قلدیلار لکن تتارلرغه وجنده بواشلاری ننك جزاسنی بالتمام تارتدیلار بوقبچقلردن تار الغان ومنتشر اولغان قریم وماوراء النهر وقزاقستانده همان اوشبو اسم برله معروف بعض جماعه‌لر وار ❁ آنلر سنة الف ومأتین وسبع وثلثین محمد رحیم خان الخوارزمی تحریکی برله خطای وقراقلپاق وکینکاس قبیله لری برله متفق اولوب بخارا امیری حیدر بن معصوم بن دانیال المنغتی کافروج ایدب خیلافساد وفتنه‌لر احداث قلب مذکور امیر حیدرنی غایت مضطرب ومشوش ایلادیلر وآنلرننك فرغانه زمینده اولان طائفه‌سی سنة الف ومأتین وخمسین بخارا پادشاهسی امیر نصر الله بن الامیر حیدر خواقند مملکتنه هجوم قلب دار الملکلرینه داخل اولوب محمد علی خان وبرادری محمود خاننی قتل ایدب فرغانه ملکنی کندو عمنچه اوز دولتنه ضم ایدب آنده منغت قبیله‌سندن ابراهیم پروانه‌چی‌نی والی قلب بخاراغه رجوع بعیدنده قبچاقدن مسلمان قل اعرج کند قبیله‌سی برله قائم اولب خان مقتول ننك بنی اعمامندن شیر علی بن حاجی بیك نام ذاتنی خان کوتارب زور آوازه برله خواقندغه کیلب کروب ابراهیم پروانه‌چی بزور خلاص تابوب سمرقندکا رجوع قلدی مسلمان قل شیر علی خان اسمندن تمام فرغانه‌نی ضبط قلدی بعد ذلك امیر نصر الله کرچه غیر مرة خواقندنی استرجاع نی قصد ایتوب بارسه‌ هم قریلوب قایته‌ق دن باشقه اشی بولمادی برکره خجنددن آشغب مسلمان قل ننك حیله ودسیسه سندن خوفکا توشوب قایتدی مسلمان قل مذکور امیرکا ایکی کشی ایلچی چغارب آنلرنی رسما ایلچی قلغان هم آنلرغه ایتکان‌من سزننك برله ایکی کشی قوشامن سز

امیرکا ملاقات قلغاچ ایتمکز بن ایاچی ایکی کشی اما برکا یولده بوکشی‌لر
قوشولدی آنلرنینک حالی برکا معلوم دکل دیو امیر فی الحال آنلرنی تفتیش کا امر ایدب
آنلردن برنچه مکتوب چقغان مسلمان قل اسمندن امیر برله بولغان
بعض سردارلرغه سز وعده ذکر برله عمل قلوب ایتکان وقتده امیر عسکری
اچندن بزطشدن اولوب امیر واتباع نی تلف ایدامز دیو امیر بیچاره لرنی
اولدرب عسکرنی آرتقه قالدرب اوزی قاچب قایتدی ۞ بو مملکتده اولان
امم وفیره واقوام مختلفهٔ کثیره نی جامع وشامع بلاد واسعه نی آنلرغه نسبت
ایدلب دشت قبچق تعبیر ایدلادر ۞ آنلارغه نسبت برملک لنک سببی اوّلا
بو مملکت ده متوطن جماعه‌لر اولوب آنلرغه قبچق غلبه قلوب وآنلرنی طرد ایدب
تصاحب وتوطن ایلادکارندن اولور نتاك کم کتب تواریخ ده یافث بن نوح علیه
السلام اتل وجایق نهرلری اراسنده توطن وتناسل قلدی واوغوزخان قبچق نی
اتل بوینه یبارب اول باشقرد وماجار وروس وبرجان وافلاق طائفه‌لری برله
محاربه قلدی دیب مذکور ۞ وبالجملة بو مملکت ده بولان صقالبه وخزر وبلغار
طائفه‌لری اوشبو قبچق غه محکوم اولوب بولارنینک صفة مختصهٔ غالبه‌لرینه نظرا
صقالبه وخزر اسم‌لرنی اطلاق قلغان بولوب اول مملکت ده اولان بیك‌لر
ورئیس‌لرهبه‌سی اوّلا خزر خاقانی صنکره‌لردا بلغار امیری تحت حکومتنده
اولوب بتدریج بلغار امیرلری اسلامغه کرب خلیفه‌کا استنادایدب خلیفه‌نینک
امداد معنوی‌سی برله قوة سیاسیه تحصیل قلب اسلام شرافتی برله اخلاق مرضیه
واوصاف حسنه حاصل ایلاب خزر پادشاهی خاقانغه تفوق ایله تدریجا بالطبع
خاقان دولتی ضعیف لنوب بالاخیره تماما مضمحل اولدقی بیانات سابقه ولاحقه دن
مستفاد اوله در ۞ ابتدا امرده عرب نظرنده حدود وجارملاصق لاری اولان
سمندر وغمایج وبلنجر واتل اطرافنده اولان خزرلرکورنوب شول بلادده اولان
خلایق وجملهٔ طوایف نی خزر تسمیه ایدب بعد ذلك شهر بلغار کشف قلنب
احوالی معلوم اولغاچ خزرکا مقابل ذکر ایلاکان‌لر قبچق نی خزر وبلغارغه مقابل
ذکر قلمق‌لری اوقات شتی ده بولغان اختلاف وافتراق لری یاکه حکومات
مختلفه ده اولمق‌لری سببلی اولور *
فصـــــل فیما اوردمن ذکر الروس شمس الدین الدمشقی وغیره بیاننه بناء

اصل‌لری برجز بره‌دن آنلرده جیر وزراعت اولمای کسب‌لری کش‌وتین وصوصار
صید قلب‌تبری‌لری برله تجارت قامق وصقالبه‌نی غزاقلب سبی‌ایدب بلغار
وخزرلرکا صاتمق آنلرغایت‌جاهل‌انواع دیانات‌باطله‌وعبادات‌خشنه‌برله تعبد‌قلور
ایدیلار ❁ عادت‌لری دخی عبادت‌لری قبیلمندن‌اولوب قزبالالرنی آتالاری
وقارطابغان آتا وانالرنی بالالری اولدرب میت‌لرنی احراق بالنار قلور ایدیلار
❁ روس طائفه سی اصلده‌اوچ شعبه‌ایدی برسی صلاویه یعنی اصلوان‌وبرسی
بارمانیه واوچونچی‌سی بابارمادر ❁ بلغارغه یقین صنف‌لری ننك حکمدارلری
کویایه‌یعنی کیف شهرنده ایدی اول شهر بلغاردن زوررق‌در ❁ سنة ثلثمائة
وخمس وسبعین هجریه وتسعمائة وثمانین میلادیه دولت لری تشکل ایتدی
دولت‌لری‌ننك ابتداسی مورخلر عندنده اوشبو تاریخدن اعتبار ایدله‌در
لکن آنلار میلاد عیسی علیه‌السلام‌دن بش یوز سنه‌انقضاسی بعدنده طوائف
اجنبیه‌مضرت‌لرندن‌مخلص‌اوچون‌ابتدا‌أ ناوغوردشهرنی ثانیا کیف‌شهرنی بناقلوب
پادشاه‌نصب‌قلماقغه‌اتفاق‌ایدب جرمانیه مملکتندن پادشاهلقغه‌لیاقتلی برشخص
صوراب‌انلرغه سنة مأتین وثمان واربعین هجریه وسنة ثمانمائة‌واثنتین‌وستین
میلادیه رورك وسیناوس وترووفور نامنده اوچ برادر کیلوب الوغ‌لری رورك
نوغوردده اولتورب سنة مأتین وخمسین ایکی برادری وفات بولب روریك
کیف‌وغیرسنی آلوب‌مستقل‌اولدی‌برننك‌اوشبوعصرمزه قدر روسیه حکمدارلری
اوچ خانداندر ❁ اوّل‌اهل بیت روریك سنه الف کامل هجریه‌اوزوب آلتنچی
سنه‌کا قدر حکومت‌ایتدیلار ❁ ثانی‌اهل بیت‌رمان سـ۱۱۷۴ـنة‌الف ومائة واربع
وسبعین هجریه‌کا دولت‌لری واصل اولدی ❁ ثالث اهل بیت هولستین الی
یومنا هذا باقی‌لردر دار الملك‌لری دخی بش در ابتدا نوغورد ثانیا کیف شهری
الی‌سـ۵۴۲ـنة‌اثنتین واربعین‌وخمسائة ❁ ثالثا ولادیمر قلعه‌سی الی‌سـ۷۲۶ـنة‌سبعمائة
وست وعشرین هجریه ❁ رابعا روسیه حکمدارلری اوزون قول غیورکی نام
ذات‌فی‌حدودسنة‌خمس‌مائة‌واثنتین‌واربعین‌من‌الهجرة‌مسکوب‌نهری بوینده کوچکای
قریه‌سی‌موضعنده برشهر بناء ایلاب برمدت کوچکای قلعه‌سی دیب مذکور
اولوب بعد ذلك صواسمی برله مسکوب تسمیه‌ایدلدی ❁ وروسیه حکمدار
لرینـه پای تخـت اولدی سـنة الـف ومـائة واربع عشرة بطرس اوّل

ارض

ارض فیلاندیه ده نیوانهری بوینده بطر سبرغ شهرنی بناء قلب پای
تخت اتخاذ قلغانغه قدر لکن الی الان ملوك روسیه هر قایوسی مسکوبکا کیلوب
تاج کیالر ❁ آنلر ملوك طوایف قبیلندن متفرقه اولوب فقط اجنبی دشمان
مضرتندن صاقلانور اوچون اتفاق واجتماع ایتما کده اوّلده نوغورد حکمداری
صنکره لری مسکوب حکمداری رئیس لری اولوب اولوغ کناز تسمیه ایدلور
ایردی ❁ حکمدار وفاتی بعدنده نی قدر اولادی اولورسا مملکت شونلارغه وراثت
طریقی برله تقسیم ایدلب هر قایوسنه حصه سی مخصوص ملك حتی عامة الناس ننك
رقبه لرنی هم مالك اولوب بیع وشرا ایدلب شول وجه دن الی وقتنا هذا روسیه
خلقی ننك اکثری اشراف لری عبودیتنده ایدیلار ❁ قرم محاربه سی بعدننك
الاکساندر ثانی عصرنده الغاء ایدلدی ❁ اوّلده حکمدارلرینه پادشاه اسمی اطلاق
قلنمای فقط بیك معنی سنده کناز تسمیه ایدلور ایردی ❁ حکمدار ایوان بن
واسیلی الثالث قدیمده الاکسندر نیف اسکی وایوان دونی وخلطه لی ایوان نام
ذاتلر ملاحظه وتصور قلغان اتحاد ملك واتفاق کلمه نی فعلیتکا اخراج قلب ملوك
طوایف قبیلندن اولان متعدد حکمدارلرنی بتروب تمام روسیه مملکتنه پادشاه
اولدی ❁ سنة ثمان مائة وسبع وخمسین سلطان محمد بن مراد العثمانی الفاتح
قسطنطنیه نی فتح ایتدکده اثناء محاربه ده مقتول اولان قیاصر الروم ننك آخری
پالوءلوغ دراغوژ نام قیصرننك برادری طوماس قزی صوفیه نام خاتون روسیه
مملکتنه قاچوب کیلوب آنی حکمدار مذکور ایوان الثالث تزوج ایدب قیصرلر
علامة رسمیه سی اولان ایکی باشلی برکوت صورتنی رسم لرینه الحاق ایله کانه
کندسنی قیصرلره وارث وخلف عد ایدب قیصردن محرف صار عنوانتی آلدی
وبعدنده اولان حکمدارلر دخی اوشبو عنوان برله معنون اولدی لار ❁ فی سنة
الف ومائة وثلاث وثلاثین هجریه اسوج دولتی برله مصالحه بعدنده بطرس اوّل نی
مملکت اهالی سی کبیر ومملکت آتاسی وایمپراطو عنوان لری برله معنون قلدی لار
بقیه لرینه دخی بو اسمنی اطلاق متوارث ومتعارف اولدی ❁ وبالجمله روسیه
حکمدارلرنده الی عصرنا هذا اون اوچ عدد ایمپراطور اون عدد چار وکوب عدد

کنازدر ❁ روسیه طائفه‌سی مجوسیت‌ده اولوب ابتداء انلردن سنه اربعمائة وست هجریه وفات ایدن ولادیمر بن فیسولد بن ایزسلوب بن یرسلوب بن اولادیمر نام حکمدار سنة ثلثمائة وخمس وسبعین نصرانیت دیننه کروب قومی انکا متابعت ایتدیلار بو حکمدار ولادیمر روسیه مملکتنی بر نوع اصلاح قلب وشوکت حاصل ایدب کبیر لقبی برله ملقب اولوب روم دولتی بیله محاربه قلوب بعض اراضی سنی ضبط ایدب ایکی ایمپراطور باسلیوس وقسطنطن اخت عینی لرنی بیروب صلح ایدب الغان جیرلرنی قیصرلرغه رد قلوب قایتدی اما ابن الاثیر رحمه الله آنلرغه دشمانلری علیه سنه یاردم ایدب اختلرنی ویردیلر دیدور ❁ خاتون اختلاف دین سببلی کندسنه تمکین دن ابا قلغاچ ولادیمر خرستیان دیننه داخل اولدی ❁ بعد ذالك صراولری برله قسطنطنیه دن فوتیوس نام بطریق تعلیم دین اوچون میخایل نام اسقف وآندن غیر ایکی شخص نی یباروب آیین دینلرنی آلدیلار ❁ ولهذا روسیه کنسیه‌لری کل‌سی روم بطریق لرینه تابع اولوب لغت یونانیه هجاسنی استعمال قلوب ❁ فی سنة تسعمائة وست وتسعین هجریه کندلری مخصوص بطریق نصب ایتدیلار مذهبلری روم مذهبی وملکی دیمکله معروف ارتودوقس مذهبی در زمانه‌مزده نیکولای بن پاولس آخر عصرنده قریم محاربه سی اثناسنده زعملرنچه مذهب صحیح معنی سنده پراوا اصلوا دیب تسمیه قلدیلر بطریق ومادوننده اولان رئیس روحانی لری دیانت لباسنده صورة پاپاس معنی پادشاه اولوب امور ملکیه‌لرده تمام مداخله قلور ایدیلار ❁ بطرس اوّل امر دین امر عظیم در شخص واحدنینك فهم وادراکی کفایت ایتماس وبر شخصه انابت مناسب اولنماس بلکه جمع عظیم نینك اتفاق اراء وتخمیر افهام قلماقنه حاجت مساس ایدادر دیمك بهانه سیله روسیه مملکتنده بطریق نی بالکلیه بتروب نچه اعضادن مرکب جمعیة روحانیه خاصه وضع ایدب رئیس وصدرنشینی مطران قیلنوب امور دینیه‌لرنك شول محکمه‌کا مراجعت ایدالر ❁ علاوة علی ذلك آندن هم استقلال نی سلب ایدب آنی نظارت داخلیه تحت حکومتنده قلدی اشخاص حکمدارلری

روسيه حكمدارلري الى عصرناهذا سنة ١٣٠٣ اوچ خاندانندر ❁ طائفه اولى اهل بيت روريك ❁ وبعده خاتونى اولغا ٭ ثم ابنه ايغار ٭ ثم امرأته اولغا رومة قسطنطنيه كا واروب نصرانية دينته كردى ٭ ثم ابنه وسيطاسلوب آناسى برله نصرانيته دخولدن اباقلوب آتا وباباسى طريقنده قالدى ٭ ثم يراپولك ٭ ثم ولاديمر عصرنده روسيه طائفه سى ننك شوكتى زياده اولوب قيصرلره غلبه قلوب اختلرنى تزوج ايله غالبا صلح قلدى دين اختيار ايتمكده تردد قلوب شهر بلغاردن اسلام علماءسى ملالر واسطنبولدن پاپاسلر طلب قلدى پاپاسلر آلتونلى تورى لر آلوب كيلوب هر قايسى ملت كند دين ننك احكام وادابنى بيان ايتدكده نصرانيته داخل اولدى واكثر روسيه انكار متابعت قلدى اون ايكى اوغلى بار ايدى آنلردن برسى والدينه عاصى اولوب كوب نزاع وفساد واقع اولدى سنة ٤٥٦ اربعمائة وست هجريه وفاتى واقع دور ٭

٭ ثم ابنه وسيطاپولك ٭ ثم اخوه يرسلوب دفع فساد ووضع قانون ايله ملك ودولتنى اصلاح قلدى وفاتى سنة ٤٤٥ اربعمائة وخمس واربعين ده واقع اولدى ٭ ثم ابنه اينسلوب ٭ ثم وسيطاسلوب ٭ ثم فيولاد ٭ ثم وسيطاپولك ٭ ثم ولاديمر ٭ ثم وسيطاسلوب ٭ ثم يراپولك ٭ ثم فيولاد ٭ ثم ايغار ٭ ثم اينسلوب ٭ ثم غيوركى ٭ ثم اينسلوب ٭ ثم وسيطاسلوب ٭ ثم اندرى بن ايوان بلغاريلر برله محاربه ايدوب آنلره غلبه قلدقيننك شكرانه سى اوچون روسيه طائفه سى هر سنه آب رومى اوّل بومنده بيرم ايتالار ٭

٭ ثم وسوالد بن يغور ٭ ثم ميخايل ٭ ثم فيولاد ٭ ثم قنسطنطن ٭ ثم غيوركى الطويل اليد اوزون قول يورى سنة ٥٤٢ خمسمائة واثنتين واربعين حدودنده كوچكاى قلعه سى مقامنده شهر بنا قلوب بر مدت كوچكاى قلعه سى اسمنده جارى اولوب بعد مدة نوراسمى برله مسكوب تسميه ايدلدى وروسيه حكمدارلر بنه مقر ومسكن اولدى ٭

٭ ثم يرسلوب ٭ ثم وسيطاسلوب ٭ ثم ميخايل ٭ ثم اندرى ٭ ثم الكساندر النيفى بوذات تتار تحت حكومتندن چقوب جميع روسيه نى برقولغه كرتوب پادشاه مستقل اولمق سوداسنه توشدى روسيه حكمدارلرى تتار دولتى ننك ابتداء ضعفنى كورب باش كوتارب نوروزبك خانغه كيلوب كند حريت واستقلاللرنى طلب قيلديلار ٭

٭ ثم يرسلوب ٭ ثم واسيلى ٭ ثم ديميترى ٭ ثم دانيل ٭ ثم ميخايل ٭ ثم غيوركى ٭ ثم ديميترى ٭ ثم الكسندر ٭ ثم ايوان تتارلار آراسنده خلطه لى ايبان ديمكله معروف دور بوكشى قلبنده مذكور فكر جولان قلدى ٭ ثم ابنه سيمون ٭ ثم ايوان ٭ ثم ديميترى ٭ ثم ديميترى بن ايوان الدونى بوذات سلفنده اولان ايكى ذات فكرنى توتوب بولاك خان عصرنده جميع روسيه برله اتفاق قلوب محاربه ايدوب تتارلره غلبه ايلاب آنلره عاصى اولدى بعد ذلك توقطامش خان طاعته اعاده قلدى روسيه طائفه سى عصرمزده متداول بش صوملق قائمه ده تمثالنى نقش واسمنى ذكر ايله تذكر وتشكر قلهلر ٭

* ثم ابنه واسيلى بلغار اهالى سنه غلبه قلوب كندسنه فاتح بلغار لقب قويدى * ثم ابنه واسلى الثالث المكفوف الوغ محمد خان بن تيمور خان ننك سراى ده پادشاهلقى ايامنده آتاسى اولوب ابن عمى نزاع ايدب محمد خان همتى برله روسيه حكمدارى اولوب قرار تابدى زماننده شهر بلغار وقزان نى غارت وقتل وسبى قلدى بعد ذلك محمد خان قزانغه كيلوب پادشاهلقده قرار لنغاچ ايكى اوغلى محمود ويعقوب نام شهزاده لرنى سرعسكر قلوب يباروب بيك زور محاربه اولوب تاتارلر تمام غلبه قلوب واسيلى نى اسير ايدب محمد خان حضورنه آلوب قايتوب نچه وقت محبوس اولدى *

* ثم ابنه ايوان الثالث سنة ٨٥٧ مسكوب حكمدارى اولوب نوغورد اهلينه غلبه قلوب آنلرننك جمهورينى ابطال قلدى وسنة تسعمائة هجريه انقضاسى بعدنده تمام روسيه نى برقولغه كرتوب متحد قلدى سنة ٨٨٥ ثمانمائة وخمس وثمانين سراى پادشاهسى شيخ احمد خان غه اداايده تورغان سنوى جزيه سنى قطع ايدب جزيه طلب قلوب كيلكان ايلچى لرنى على العادة تعظيم وتكريم ايتماى خان ننك مكتوبنى آتوب تاشلاب اياغى برله تابتاب ايلچى لرنى اولدرب فقط برسنى قيطاروب يباردى خان بوا شدن غايت آچيغلانوب انتقام الحق وكوشمال بيرمك اوچون روسيه بلادنه تمام چوموب غارت وقتل وسبى قلوب نهر اوغرساملنه واصل اولدى لكن بالاخيره منهزم اولوب روسيه قولنه اسير توشوب مقتول وحكومت سراى منقرض اولدى * ايوان ثالث بعد ذلك سنة ٨٨٩ ثمانمائة وتسع وثمانين قزان خاننه غلبه ايدب خراج آلدى وقزانه كردى ومسكوب ده زور بنالر قلدى وبرادر قيصر قزنى تزوج ايدب كندسنه قيصر اسمندن محرف صار عنواننى اطلاق ايدوب مستقل پادشاه اولدى وفاتى سنة ٩١١ تسعمائة واحدى عشرة واقع در سلفلرى اويلاغان اشلارنى بوذات فعليته كتوردى وايكى باشلى قوشنى قيصرلردن آلوب علامة رسميه اتخاذ قلدى * ثم ابنه واسيلى قزان اهالى سى برله محاربه لرى واقع اولدى وفاتى سنة ٩٣١ تسعمائة واحدى واربعين واقع در *

* ثم ابنه ايوان دورت باشنده روسيه حكمدارى اولوب وكالة والده سى تدبير قلور ايدى سفاك وقاسى الاخلاق وبى باك ايدى سنة ٩٩٢ تسعمائة واثنتين وتسعين وفات اولدى قزان وحاجى طرخان دولتنى بتروب تمام اول ايكى حكومتنى بالكلية ضبط ايدن بودور ايللى سنه پادشاهلق قلدى * ثم ابنه فيدر عديم الصحة وفاتر الهمة وپادشاهلقدن فقط اسم كا قناعت ايدب داماد ووزيرى بوريس بن فيدر غدونوب امور دولتنه تغلب ايتدى عصرنده سبر مملكتى روسيه طاعتنه كروب سنة ٩٩٥ تسعمائة وخمس وتسعين طوبل قلعه سى بنا قلندى وسنة ١٠٠٦ الف وست هجريه وفات ايدب اهل بيت روزيك دولتى بالكلية منقرض اولدى ايوان الرابع ننك ملكدار لقغه صالح ومستعد اولان ديمترى نام اوغلنى اوغاج قلعه سينه آناسى برله يباروب سنة ١٠٠٥ الف وخمس بوريس آنى اعدام قلوب ملك روسيه غه كندسى مستولى

اولسادا غريغور بن بورى نام ذات ديميترى المقتول كامشابهه صورتنه بناء ديميترى بن ايوان الرابع من ديو ظهور ايدب بوريس برله تكرار محاربه قلوب غلبه ايدوب تاج الملكنى كيسه‌ده حالى ظاهر اولوب روسيه‌لر قتل وجثه‌سنى احراق بالنار قلديلار بورس دخى سنة ١٠١٣ الف وثلاث عشرة بالانتحار كندسى شرب سم برله هلاك واوغلى فيدر سكز جمعه بعدنده ايضا مقتول اولدى دخى برنچه عدد ذاتلر ديميتر كاذبنى تعاقب ايله ظهور ايتديلار *

❁ طائفه ثانيه اهل بيت رمان دور ❁ اوللرى ميخايل بن فيدر بن ميكيه بن رمان بن يورى بن زخار دورروسيه طائفه‌سى ملكلرنك شدة الاختلال وكثرة الفساد والاقتتال دن عاجز اولوب اون بش ياشنده اولان ميخايلنى والده‌سى جهتندن حكمدار سابقلرينه صاحب قرابت اولدغندن پادشاه نصب ايتديلار ووالدينى بورس جبرا راهب قلوب ديمترى الكاذب والدنى مطران ولهستانه ايلچى ايدوب يبارمش ايدى برنچه موت لهستانده محبوس قالوب اوغلى حكمدار اولغاچ لهستانى اسيرلر برله فدا قلوب قايطاروب آلوب بطريق رتبه‌سينه ترقى قلدوردى حكمدارلق اوغلى اسمنده اولساهم صاحب الامر والنهى بو ذات ايدى عصرمزده متداول قائمه‌دن اون صوم تنكه‌لك كاغدده ميخال اسمى مذكور وتمثالى منقوش ومصوردر سنة ١٠٥٥ الف وخمس وخمسين وفات اولدى *

* ثم ابنه الكسى قوانين وضع قلوب بلادنه صنايع الحرير والاقمشه داخل ايلدى يكرمى بش صوملق قائمه متداول مزده مذكور ومصوردر سنة ١٠٨٨ الف وثمان وثمانين وفات اولدى * ثم ابنه فيدر وفاتى سنة ١٠٩٣ ده واقع اولدى شقيقى يعنى اخ لاب وامى ايوان ننك رخاوت وضعيف حال واخ لاب بطرس ننك اون ياشنده صغر سننه بناء بطرسنى ولى عهد ايتوب هر ايكى برادرنى على السويه تشريك وشقيقه‌سى صوفيه‌نى ايكسى طرفندن على الوكاله تدبير الامورنى تفويض قلدى ولهذا كوب فسادلر وفتنه‌لر وسفك دماءلر واقع اولدى صوفيه بطرسنى اهلاك ايله نفسى مستقل اولماقنى قصد ايتسه‌ده بطرس اختى ننك دسايسنه واقف اولوب مسكوبده اولان بر ديركا نفى قلدى سنة ١١٥٧ الف ومائة وسبع هجريه برادرى ايوان وفات وبطرس مستقل پادشاه اولدى بطرس اول وبطرس كبير ديمكله معروف ومفاخر الروس دن معدود دور كوب اهتمام واجتهاد ايله مملكتنى اصلاح قلوب مدنيت وصنايع وفنون ومعارف كرتوب كوب اعدا سنه غلبه قلدى خلقت عالم تاريخنى ترك ايله بلادنده ميلاد عيسى عليه السلام تاريخنى اجرا ايله شعار دينينى اظهار ايلدى وروسيه مملكتنده باشلاب كندسينه ايمپراطور عنواننى آلدى وبطرسبرج شورنى بناء ايله دار الملك اتخاذ ايتدى ورؤساء روحانيه‌لرندن اولان بطريقنى بتوردى وسنة ١١٢٢ الف ومائة واثنتين وعشرين سلطان احمد بن محمد العثمانى الثالث عصرنده بروت محاربه سنده بالطاچى احمد پاشادن مغلوب اولوب مضايقه‌ده قالوب عسكرى كوب عسرت تارتدى اسير بولمقدن بيك ازغنه قالدى ذكر وتمثالى ايللى صوم تنكه لك قائمه‌ده مثبت وفاتى سنة ١١٣٧ الف ومائة

وسبع وثلاثين بطرسبرجده واقع دور *
* ثم امرأته كاترينة بنت الكسى بطرس ننك ايكنجى خاتونى ايدى ثيبة تزوج ايتدى سنة ١١٣٩ الف ومائة وتسع وثلاثين وفات *
* ثم حفيد زوجها بطرس بن الكسى المقتول بطرس ثانى ديمكله معروف اون ايكى ياشنده سنة ١١٤٢ الف ومائة واثنتين واربعين مرض جدرى برله وفات اولدى *
* ثم بنت عم ابيه حنة بنت ايوان بن الكسى بن ميخايل سنة ١١٥٠ الف ومائة وخمسين وفات اولدى *
* ثم بنت عمها ايليز اوبت بنت بطرس بن الكسى بن ميخايل سنة ١١٧٤ الف ومائة واربع وسبعين كانون الاولده وفات اولدى اخت لاب وامى حنة بنت بطرسدن توغان دوق هولستين اوغلى بطرس بن فيدر غوترب نى ولى عهد ايتمكله دولت هولستينيه حادث ورمانيه منقرض اولدى *
﴿ طائفهء ثالثه اهل بيت غوترب هولستينى در ﴾ اول لرى بطرس بن فيدر هولستيندن كيلوب وراثة روسيه ده ايمپراطور اولدى بطرس ثالث ديمكله معروفدر والدهسى بطرس اول قزى حنه ايدى اززمان پادشاه اولوب سنة ١١٧٤ الف ومائة وسبعين وفات اولدى *
* ثم امرأتها كاترينه بنت الكسى الثانية تتارلر لساننده ابى پادشاه ديمكله معروف دور زمانه سنده پوغاچ ديمكله معروف جايق قزاقلرى جماعهسندن ايوان بن يمليان نام ذات بطرس من ديو دعوا ايله ظهور ايدوب باعث فتنه اولدى وعن هذا پاولس نى برنچه كون دفن ايدملى عوام الناسغه اشهاد ايدلمش * اسم وتمثالى يوزتنكهلك كاغذ قائمهده مثبتدور سنة ١٢١٥ الف ومائتين وعشرة وفات * كوچك قبنار چه مصالحهسى موجبنچه روسيه كا قرادنكزده حق آلوب ابتداء سنة ١١٨٦ كه مصالدى
* ثم ابنها پاولس بن بطرس بن فيدر سنة ١٢١٥ الف ومائتين وخمس عشرة فوت اولدى *
* ثم ابنه الكسندر الاول سنة ١٢٤١ الف ومائتين واحدى واربعين طيغانده وفات اولوب بطرسبرج كاكيتوروب دفن ايدلدى *
* ثم اخوه نيكلاى اسكندر الاول وفاتى بعدنده قريهده ايكان وقت مزده برادرى قنسطنطن كا بيعت ويرولوب برهفته انقضاسى بعدنده اول بيعتنى فسخ والفاسيله برادر آخرى نيكلاىغه بيعت ويرلدى قنسطنطن المذكور سنة الف ومائتين واثنتين واربعين ونكلاى سنة ١٢٧٢ الف ومائتين واثنتين وسبعين قريم محاربهسى اثناسنده بطرسبرجده وفات اولدى *
* ثم ابنه الكسندر الثانى سنة ١٢٩٨ الف ومائتين وثمان وتسعين بطرسبرجده اهل اختلال جهتندن مقتول اولدى *
* ثم ابنه الكسندر الثالث بواخير ايكسى ننك بيعتىده بلدء قزانك شهرده اولان اهل اسلام كا جامع اولده يمين ايتدردك

فصـــل

۞ فصـــل فی احوال امم الخزر وفتوحها وبلاد بلغار واسلامـها ۞ علمـاء اسلام مورخلری ننك روایات متفرقه وتصانیف متعدده لرندن مستفاد اولدیغینه بناء خزر وبلغار قدیم زمانده اوشبو مملکت اهالی سینك جمیع سنه اسم اولوب ازمنهٔ متاخره ده دولت مستقلهٔ کبیره ایکی کا منقسم بولمقله بر قسم جنوبی خزر اسمنده باقی اولوب قسم شمالی بلغار اسمی برله ممتاز ومشتهر اولمش ۞ نتاك کم ابو علی بن داسه ننك خزرنی کورة واسعة خلف البحیرة ومن مدنها بلغار وسمندر دیدکی وابو اسحاق الاسطخری وابو عبد الله الغرناطی ننك لسان الخزر لایشارك فیه غیرهم دیدکلری بعدنده بلغار لسانی خزر لسانی دیمکلاری ودخی دینکز بوینده حاجی طرخان نواحینده اولغان خلق نی توبان بلغارلر دیب تعبیر ایدلمك وبلغار بلادی جنوب طرفنده غایت ممتد وبحر خزر ساحلنه وداغستان اطرافنه وجبال قفقس ایتاکنه منتشر اولمق وزکریا بن محمد القزوینی ننك اثار البلاد نام کتابنده اهل بلغار اسلامی بعدندن ملك الخزر آنلرنی جنود عظیمه برله غزا قلدی دیمکلاری ۞ وامام ابو الحسن المسعودی ننك ملوك الخزرننك دار الملكلری اوّلا مدینة الباب دن سکز کون لك مسافه ده سمندر شهری ایردی آنی سلیمان بن ربیعة الباهلی رضی الله عنه فتح ایتدك بعدنده خزر پادشاهسی حاجی طرخان شهرنه انتقال قلدی وموضع اخرده خزر وقبچقغه منسوب نیطش دینکزنی بحر بلغار دیو ذکر ایتدکلاری وبلغار امیرینه بلك واردیدکی کبی خزر حکمدارینه بیك وبلك دیمك وخزردن بر طائفه دونایغه کوچدی وقبچق نی بلاد بلغارده اولان قبائل دن عد قلمق کلسی بو مدعی نی قوی الافاده در وبالفرض بلغار مملکتی اول دینکز نواحی سنی شامل اولماسه اول بحرنی بلغارغه نسبت قلمق وبلغارنی بلاد خزردن عد ایتمك وبلغار لسانی خزر لسانی بولاتوروب ولسان الخزر لایشارك فیه غیرهم دیمك ومحض اسلامغه داخل اولغان اوچون ملك الخزرننك اجنبی مملکت نی غزا قلماق غیر موجه اولادر ۞ بلکه بلغار حکمداری اسلام برله مشرف اولوب خلیفة الاسلامغه انقیاد وطاعت بعدنده خزر پادشاهنه خضوع قلماقدن دونب آنکار بیرا تورغان خراج وضریبه سنی بیرماس بولغاندن آنی خزر پادشاه سی کند طاعتنه اعاده اوچون اوستونه عسکر تارتقان بولور وشول سبب لی بلغار خارجه دیو تسمیه ایدلکان بولور بو سوزکا احمد بن فضلان ننك ملك بلغار مقتدر بالله

خليفه‌دن شهرنه قلعه يعنى قورغان بناء قلمق‌نى صورادى ليتحصن من الملوك المخالفين له ديكان كلامى دخى دلالت ايتادر ❁ ملك البلغارننك بغدادغه ايلچى يباروب خليفه‌كا اسلامنى عرض وملك الخزردن انفصالن وخليفهٔ اسلامه ارتباط واتصالن تقييد وتأكيد ايتدرمكى مشرق طرفنده اولان كورشى‌لرى آراسنده عنوان كسب ايتمك وملك الخزر آننك اوستونه كيلكان صورتده خليفه‌كا صغنمق واستناد قلمق اوچون بولور بعد ذلك ملك بلغار بر طرف دن خليفه ننك امداد معنويسى برله قوهٔ سياسيه‌سنى كوچايتوب وبر طرف دن اسلام شرافتى برله معاش واخلاق‌لرنى اصلاح ايدب علوم ومعارف حاصل قلوب تجارت وحسن معاملات برله قوهٔ ماليه‌لرنى ترقى قلدرب عساكر عرب دن مرة بعد اخرى محاربه‌لرده مغلوب ومنهزم اولغان مخالف خزرلر يومافيوما ضعيف لنوب قوة ملكيه‌لرى بالطبع زائل وبالتدريج اسلامغه داخل اولوب بلغار اميرى نفوذى تحتنده قالوب اكثر قبايل واشخاصى شول طرفغه تارتولوب قديمى خزر اسم‌لرى بتوب ودولت ملك الخزر بالكلية مضمحل اولوب بلغار اسمنده قالغان اولالرننك كم بلاد اسپانيه وايران وسوريه وقبط فتوحاة اسلاميه بعدنده استعمال عرب وفقتچه اوزلرينه بلاد اندلس وعراق وشام ومصر اسم‌لرنى آلديلار وكذلك نفس مملكت بلغار اهالى سينه واتباع وكورشى اولان مسلمان لرغه اخر عصرلرده تتار غلبه‌سى برله همه‌سينه تتار اسمى غلبه قلدى ايسكى اسم‌لرى زائل اولدى وننك حاضرغى زمانمزده قزان شهرنده اولان مساجد بر اسمده قرار تابماى بر وقت بر ملاغه نسبت بيرلوب آننك بعدنده ايكنچى ملاغه نسبت ايدلوب ترلى اسم برله معروف اولادر ❁ وبالجمله بو مملكت واسعة وامم وافره كثيره اولده بلاد صقالبه وصقلب قومى وبعد ذلك دشت قپچق وقبچق خلقى وبعد ذلك بلاد بلغار وبلغار اهلى وبعد ذلك تتارلر وتتار مملكتى وجوجى الوسى وباتو اورداسى وبرية البركة واوزبك ايلى اسم‌لرى برله معروف اولوب الحالة هذه روسيه مملكتندن محسوب خلق‌نى كلا عرب لر صفت‌لرينه نظر اخزر ومملكت لرنى بلاد خزر تسميه ايلاكان لر ❁ وزمان فتوحاة ابتداءسنده ملك الخزر سمندر واتل‌ده اولوب صنكره‌لرى ملك البلغار ترقى وتفوق قلوب ايكسى ايكى وقت مشتهر اولدغندن بعض كتب‌ده مقابل ذكر قلمق‌لرى واقع اولغان والاخزر بلغارغه غير خلق توكل ❁ قرانكز تتار ظهورى وبو مملكته هجومى بعدنده‌لان وقبچاق وروس وبلغار

وغیر خلقلر برله محاربه ومقاتله قلمقلری کتب کثیره‌ده فی غیر موضوع مذکور
اماخاقان یاملك خزر وحاجی طرخان اهالی‌سی برله‌علیحده واقعه‌لری مذکور
دکل وبالفرض بلغارغه باشقه بولسه البته تاتارلرننك آنلر برله بر حادثه
وماجری‌سی مذکور بولمق کرك ایدی والله اعلم بالصواب ۞ ایمدی
بز بلاد بلغار وخزرکا بر نظر قلوب اسلام وفتوحاتنه متعلق روایات واخبارنی
ایراد ایدامز حسام الدین بن شرف الدین المسلمی نام ذات تواریخ بلغاریه‌سنده
ایتادر تاریخ هجرت‌ننك توقزنچی سنه سنده آیدرخان بن توقی خان حوت
یولدزنده رمضان مکرم توقزنچی یومنده تختکا اولتوروب بلغارده پادشاه اولدی
پیغامبرمز صلی الله علیه وسلم عبد الرحمن بن زبیر وطلحة بن عثمان وزبیر بن
جعده اوچ صحابه‌نی بلغارغه یباردی اول زمانده بولکی ایدلی بلغار آستندن
آقار ایدی باراج خان زمانده سنة ٣٩٦ اول زمانده بولوب اوتمش خانلر
٢٥ دیمش‌لار اوزلری آتش پرست ایردیلار دیدر ۞ وبعض مجمع آخرده
شول طریقه ذکر قلوب طلحة بن عثمان یرلنده حنظل بن ربیع‌نی ذکر ایدوب
آنکار طیاق بردی وزبیر بن جعده‌کا دوات وعبد الرحمن بن زبیرکا چالمه
ویروب سزدن کرامت طلب ایدلدکده اوشبو اوچ نرسه برله استمداد ایده‌سز
دیدی مونلار بلغاره کیلوب طبیب صورتنده یوروب کوب خسته‌لر مونلر سببلی
شفا تابدیلار ۞ آیدرخان قزی طوی بیکه فالج علتنه کرفتار اولوب اطباءانی
دواقلماقدن عاجز قالوب ایدی ۞ وزیر پادشاهغه شهرمزده عربدن اوچ طبیب
باروبی نظیر طبابتده ماهرلر دیو خبر ویردی پادشاه آنلرنی آلدروب آنلر اسلام
دیننی قبول شرطی برله دواقلوب قز سلامتلندی خان واتباعی مسلمان اولدیلر
ومسجد جامع بناقلدیلار حضرت زبیر بن جعده امام بولوب مذکور عصانی طیانوب
خطبه اوقدی ۞ تاریخ هجری اون ایکنچی سنه قوی یلنده ١٢ نچی شهر رمضان
٢٤ نچی حوت صحابه‌لر بلغار خلقنی مسلمان قلدیلار ۞ اون ایکی سنه بعدنده ایکی
صحابه مدینهٔ منوره‌کا قایتوب کیتوب حنظل بلغارده قالوب خان قزی طوی بیکه‌نی تزوج
قلوب بلغارده وفات بولدی وترکی لسانده ماهر ایدی دیدر ۞ حسام الدین المسلمی
ترکی لسانده ماهر وطوی بیکه بنت آیدرخان‌نی تزوج ایدوب یکرمی بش سنه
تروب بلغارده وفات اولان زبیر بن جعده ایدی دیدور ۞ بو فقیر دیرکه مذکور
تواریخ بلغاریه کتابی ومذکور مجمع اصلا ثابت قلورغه صالح دکل‌لر وهر ایکسی‌ننك

کتابی مشحون بالاکاذیب الصریحه اولدغینه علاوه علماء متقدمین ومتاخرین تصانیفنده اهل بلغارننك رسول عصرنده بوکیفیت ده اسلامغه داخل اولدیقنه اصلاایماء واشارت یوق بوقدر الوغ حادثه واقع بولغان تقدیرده البتة کتب حدیث وآثار وتواریخ واخبارده مذکور اولور ایردی ۞ ودخی معارف الصحابه کتابلرنده مثلاحافظ ابن منده وابونعیم وابوموسی وابن عبدالبر وابن الدباغ وعزالدین بن الاثیر وبرادری مجدالدین بن الاثیر وغیرهم امثالی علماء جمیع صحابه وصحابیاتنی ذکر قلمقنی التزام ایتسالارده آنلارننك تصانیفنده اصحاب کرام رسول الله علیه السلام جملهسندن زبیر بن جعده وطلحة بن عثمان نام شخص مذکور دکل وحنظل بدون الهاء صحابهدن فقط بر شخص حنظل بن ضرار بن الحصین مذکور اماحنظله مع الهاء ابوربعی حنظله بن الربیع بن صیفی بن رباح التمیمی الکاتب وعلی قول اسمو الدی ربیعة بصرهده یوم الجملده حضرت علی رضی الله عنهدن تخلف قلوب زمان معاویهده قرقیساده وفات اولدی عبدالرحمن بن الزبیر بن زید بن امیة القرظی صحابی معروف درانذن اوغلی زبیر بن عبدالرحمن وحضرت عائشهدن عروة بن الزبیر بن عوام آننك رفاعة القرظی ننك مطلقهسنی تزوج قلدق قصهسنی روایت ایتدی لر معرفة الصحابةده غیر مملکتکا سفر قلغانی وعمرننك انکار مشابه اشی مذکور دکل اوشبو اصحاب مذکورهدن غیری بواسملرده صحابهدن کشی ذکری یوقدر ۞ ودخی اون ایکنچی سنهٔ هجریه رمضانی حوتده دکل بلکه عقرب کا مصادف اولغان در هذا والله اعلم بالصواب ۞ کرچه بوکیفیتده شهر بلغارغه صحابه کیلماکی ننك اصلی یوق بولسادا لکن بومملکت اهالیسی ننك تقدم اسلامی وآنلارنی دینکا دعوت اوچون عرب طائفهسندن طبیب صورتنده داعیلر کیلدکی نه دال بولغان بوقدر روایتلر وار ۞ عزالدین ابو الحسن علی بن الاثیر معرفة الصحابهسنده عمیر بن افصی الاسلمی رضی الله عنه ترجمهسنده ایتادر روی ابوهریرة قال قدم عمیر بن افصی فی عصابة من اسلم وان رسول الله صلی الله علیه وسلم کتب لعمیر کتابا ترکیا ذکره ورواته نقلوه بالفاظ عربیة وبدلوها وصحفوها ترکناها لذلك دیدر ۞ یعنی رسول الله صلی الله علیه وسلم کا عمیر اوز قبیلهسندن بر جماعه برله کیلدی رسول الله علیه الصلوة والسلام آنکا بر ترکی مکتوب یازب بیردی ابوهریره رضی الله عنه اول مکتوبده یازغان سوزنی ذکر قلدی لکن اول مکتوبنی روایت قیلغوچیلر

عربی لفظلری برله نقل قلدیلار و آلوشدردیلار و اوزکرتدیلار بو تغیر برله خطا بولدی شول سببدین بز اول مکتوبنی ذکرنی ترك قلدق ۞ بو معرفة الصحابه‌نِنك بزکورکان حتی ابن الاثیرننك اوزعصرنه بیك قریب زمانده یازغان مصحح قلمی نسخه‌سنده ترکیا کلمه‌سنده کاف بعدنده اولان حرفده ترکس آستنه ایکی نقطه‌لی یاء مثناة تحتانیة ایدب اوستونه تشدید وایکی فتحة التنوین قویوب کتاباغه صفة نسبیه قلب هم عربیه لفظی عین مهمله برله یاء موحده‌نی یاء مثناة تحتانیه‌دن مقدم ایدب صریح ضبط ایله یازغان بو عبارات مراد بولغان معنی‌نی بیك ظاهر وصحیح افاده قلهدر اما قاهره مصرده سنة الف ومائتین وثمانین مطبوع نسخه‌سنده ترکنا ذکره دیب ترك فعلندن متکلم مع الغیر بولوب وغریبه غین معجمه برله غرابت فعلندن صفة مشبهه واقع اولغان بو البته خطا ربطسز عبارت بولا معنی محصل‌نی افاده قلمایدر ۞ ایمدی بو روایت دن بلندی رسول الله صلی الله علیه وسلم حضورننك ترکی لسانلی عالم وارهم بر خلقغه ترکی مکتوب یازغان ایکان اول البته عربی اللسان اولان عمیر واصحابنه اولماس البتة بر ترکی اللسان خلقغه ایصال اوچون اولور اول زمانده بلاد العرب والشام وممالك الرومده ترکی اللسان خلق غیر موجود صین وخطای ممالکنه‌ده‌ییچه مملکت فاصله وموانع کثیره ومشافة طویله بولدقندن بو مکتوب آنلره اولمس بلکه اقرب البلاد واختلاطلری اولان بلغار وخزر خلقینه اولمق کرك ۞ ودخی عرب طائفه‌سی اسلام ظهوری بعدنده کوب مقدم زمانده بو مملکتکا قدم قویغانلر چونکه بر ناحیه‌ده معدن فضه‌غه واقف اولب کشف ایدب نهر کبیر معروفنی وناحیه مخصوصه‌نی عرب لغتی برله نهر النقرة واول ناحیه اهلنی نقرة بلغاری دیو تسمیه ایدلب اول نور وناحیه الی الان شول اسمده باقی بو امر عربننك غلبه وتسلطی قدیم اولدغنه دلالت ایتادر ۞ ولهذا اهل بلغار لسانده بیك کوب عرب لفظلری داخل اولغان تا بو لادر حتی حاضرغی زمانمزده کرچه بیك کوبسی ترك ایدلب بقیه‌سی‌ننك اکثری تبدیل وتصحیف تابسادا بیك قارا آولرده وخالص قراغلق لری لسانده منك‌دن زیاده عرب کلمه‌لری تداول ایدلادور انشاءالله انی بر فصل علیحده‌ده ایراد ایدلور آنلرغه عرب لسانی کرمك تجارتده اختلاط سببلی بولماسه کرك الای بولدقلی فارسی هم شویله بلکه اکثر اولسا کرك ایدی اما فارسی لفظلر هم داخل اولسادا اول قلیل‌در ۞ یاقوت الحموی معجم البلدان کتابنده ایتادر واما مدینتها

فى ايام الفتوح حضرت عمر رضى الله عنه خلافتنده سنة تسع عشرة هجريه ده ابوموسى الاشعرى اصفهان فتحندن فارغ بولغاچ سراقة بن عمرونى يباردى دربند طرفنه عبد الرحمن بن ربيعة الباهلى نى مقدمه سنده قلوب اول شول طرفلارنى محاربه برله فتح قلدى ❁ عز الدين بن الاثير كتاب الكامل ده ايتادر حضرت عمر رضى الله عنه عبد الرحمن بن ربيعه نى سراقه بن عمرو مكاننده ابقا ايدب آنى ترك غزاسنه امر قلدى آننك حاضر لنكاننده شهريار ايتدى نى اشلامك اراده ايده سن اول ايتدى بلنجر و ترك نى غزا قلامن شهريار ايتدى بز آنلاردن برنى تيمور قابقانك آرتنده تورماقغه قويولرينه راضى وقانع اولامز عبد الرحمن ايتدى بز آنلارنى يورطلرى ننك اچينه كروب غزا قلماساق راضى اولمايمز اول بلنجرنى غزا قلدى خزرلار بو حال نى كوروب مونلارنى اولمدن صاقلاى تورغان فرشته لار اولمسه بز كا جرات قيله آلماسلار ايدى ديدیلار اسلام عسكرى بلنجردن ايكى يوز فرسخ مسافه كا واصل اولدى مع ذلك آنلاردن بر فرد مقتول اولدى سلامت قايتدى ايكنچى كره حضرت عثمان رضى الله عنه خلافتنده غزا قلوب خزر تركلارى اورمان اچنه قاچديلار آنلار ننك برسى آننك سزدن بر مسلمان نى آتوب اولتورب عرب لرهم اولادر ايكان ديب جرات قلوب بيك كوب جمع اولوب زورصوغش بعدنده عبد الرحمن شهيد بولدى علم نى برادرى مسلمان بن ربيعه آلوب جيلانغه چقوب جرجانغه بارديلار بو اش آنلارنى عبد الرحمن جسدنى الفقدن منع قلمادى آنلار آننك برله استسقا قيله لر الى الان ديدر ❁ دخى ياقوت الحموى ايتادر خزر لار شهيد اموضعنده هر كيچه ده عظيم نور كوروب على قول آنلارنى تعظيما دفن ايدب اميرلرنى آلوب بر تابوت ايله بيت عبادت لرينه قويوب قروغلق وقحط زمانلارنده آنى آلوب چقوب آچوب استسقا ايدب فائده لنور ايدى لر شول خصوصده عبد الرحمن بن جمانة الباهلى قتيبة بن مسلم برله ايكسى حقنده ايتادر ❁ شعر ❁ وان لنا قبرين قبر ببلنجر ❁ وقبر بصين استان يالك من قبر ❁ فهذا الذى بالصين عمت فتوحه ❁ وهذا الذى يسقى به سبل القطر ❁ مترجم ديركه على هذا شول عصرلرده اوق خزر طائفه سى اسلامغه فى الجمله رغبت واهلينه حسن ظن ومحبت حاصل قلغان اوله ❁ دخى هجرتدن يوزده دورتنچى سنه ده ثبيت النهرانى بلاد خزر كا كروب جمع كثيرلرينه غلبه قلدى يوزده يدنچى سنه ده لان مملكتى فتح ايدلب جزيه بر ملككا راضى بولوب صلح

وكانت الاكاسرة كثيرة الاهتمام بهذا الثغر لا يفترون عن النظر فى مصالحه لعظم خطره وشدة خوفه ياقوت

ايتدلار

ایتدلار ۞ بعد ذلك یوز اون برنچی سنة ١١١ خلیفه جراح بن عبد الله الحکمی نی
بلاد ارمینیه کا والی قلوب تفلیس ناحیه سندن بلاد خزر کا کرب مدینة البیضا
ودربند وبلنجر وحصن شهرلر نی فتح ایدب قایتدق بعدنده خزر ترکلاری یوز
اون ایکنچی سنة ١١٢ لان ناحیه سنده بیك کوب خلق جمع اولوب جراح بن عبد
الله الحکمی آنلرغه قاتنده اولان بر آز شام عسکری برلان قارشی تورب بیك
زور قاطی شوغش بولوب خزرلر بیك کوب اولدغندن جراح بن عبد الله
واصحابی اردبیل وعلی روایة بلنجرده شهید بولدیلار بو حادثه بعدنده خزرلار بلاد
اسلامغه کروب بلاد جزیره کا ایرشوب توصلکافریب کیلدی لار ۞ خلیفه سعید
الحرشی نی بلاد ارمینیه کا والی قلوب اول خزرلارنی قوب باجروانغه کیلوب خزر
برله صوغشب بر مرتبه باجروان نواحینده وبر کره نهر الرس ساحلنده وبر کره
نهر البیلقان ساحلنده غلبه قاوب بیك کوب غنایم آلوب اساری مسلمین نی تخلیص
قلدی ۞ بعد ذلك یوز اون ایکنچی سنة ١١٢ ه مسلمه بن عبد الملك نی والی ارمینیه
قلوب اول ایکنچی سنه سنده بلاد خزرنی غزا قلوب برنچه شهرلار فتح واسر وسبی
واحراق قلوب وخاقان اوغلنی اولدرب جبال بلنجر ور اسنده غی اولان طائفه لار
آنکار طاعت قلسادا خاقان ننك بی حساب عسکر جمع قلدغنی ایشدب باب
الابواب کا قایتدی * مسلمه عسکرنده مروان بن محمد بن مروان وار ایدی اول
قایتوب بالذات خلیفه کا ملاقات قلوب جراح مقتول اولدغندن اسلامغه زور ناموس
وعارلك اولدی وکیه چپالکلر کیلدی مسلمه خزر بلادی ننك بر چیتنه کنه باصدی
عسکری ننك کوب لکنه مغرور اولب خزرلر کافرلر صالوب آنلر ننك حاضرلنکان
لرنی کورب تورب هیچ انتقام آلمای دورست اش قلمای کیری قایتدی شوندن
منم قلبم زیاده طارغب وبوسرنی ایتورکا لایق کشی تابمادغمدن بالذات اوزم
کیلدم اکر منکا یوز یکرمی منك عسکر برله اذن بیرسنك من آنلردن انتقام واسلام ننك
عارنی آلور ایدم بس خلیفه آنی بلاد ارمینیه کا والی قلوب شام وعراق عسکرلارنی
قوشدی ۞ بعد ذلك مروان لان طائفه سنی غزا قلمق آوازه سنی چقارب ملك خزر
برله ایاچی لشدی لکن خزر ایاچی سنی اوزاق صاقلاب تمام حاضرلنوب اسباب
محاربه نی کامل قلوب بعد ذلك صلح نی رد ایتوب ملك الخزر ایاچی سنی یراق
یولدن قایطارب یبارب اوزی اقرب الطرق دن خزر اوستونه کیلوب یتدی ایاچی
قایتوب خبرنی سویلاکاچ ملك الخزر بیك مشوش بولوب حیران لقده قالوب اکابر

قومنه مشورت قلدی ایمدی بورطنك نی آرطقا طاشلاب اقصی البلادنکا کیته اسنك اول سنی اوطدی سنك حقنکده تلاسه فی قلور دیدیلار اول بوسوزنی توتوب اقصی البلادنه قاچدی مروان بلاد خزرکا بالتمام چوموب اخرنه ایرشوب کوب غنیمت وسبایا آلوب قایتدی ۞ بولنده ملك السریر وتومان وزریکران وارض حزین وسغدان ولکز واندن غیر مملکتلر آرقلی آنلارنی طاعتکا کرتوب قایتدی ۞ دخی امام المورخین ابو الحسن علی بن حسین المسعودی ایتادر مملکة خزرده اولان خلق ملك الخزرکا تابع در خزرننك پای تختی مدینة الباب دن سکز کونلك مسافه ده سمندر شوری ایدی انده بو وقت خزردن بر جماعه توررادر انی سلمان بن ربیعة الباهلی فتح قلدق بعدنده خزر پادشاهسی مدینه الاتلکا یعنی حاجی طرخانغه انتقال قلدی اول شهرده مسلمان ویهود ونصار اوعبدة الاوثان بار پادشاهسی وحواشیسی یهودی خزر جنسندندر آنلر هارون الرشید خلافتنده روم قیصری ارمنوس یهودیلرنی قصوب اوز دیننه تکلیف قلب آنلر قبول قلمای قیصر مملکتندن چقوب کیتوب خزر مملکتنه کیلوب خزر پادشاهسی آنلر دیننه کردی اتباعی برله اما آننك کوبرك خلقی وهم وزیری وعسکری مسلمانلر حاضرداغی وزیر احمد بن کوبه نام ذاتدر ولهذا اتل مملکتنده مسلمانلر غالب آنده یدی قاضی بار ایکسی مسلمان اسلام شریعتی وقرآن حکمی برله حکم ایدهلر ایکسی یهوددن توریت حکمی برله ایکسی نصاری دن نصرانیت حکمی برله برسی صقالبه وروس وسائر طوائف جاهلیت خلقندن احکام جاهلیه وقضایا عقلیه برله حکم ایدهلر آنلرغه اوزلری بلمکان بر زور حادثه توغری کیلسه مسلمان قاضیلری آلدینه کیلب شریعت اسلام حکمنه انقیاد ایدهلر ۞ اول مسلمانلر اوائل اسلامده کند مملکتلرنده وباء وقحط بولدغی بعدنده خوارزم اطرافندن کوچب کیلب شروط ومعاهده برله خزر مملکتنه کرکانلر آنلر قوتلو شجاعتلو بهادر خلقلر آنلارنی لارشیه دیب تسمیه ایدلادر بلکه اول مملکتده اولان اهل اسلامنی کلستی لارشیه دیب تسمیه ایدهلر خزر خاقانی آنلارغه اعتماد قلهدر ۞ شروطلری اولادین اسلامنی اظهار قلوب مساجد ومکاتب بناء قلمق واذان ایتوب جماعت برله نماز وجمعه واعیاد اوقمق آنلرننك پادشاه شهرنده متعدد مسجدلری وتعلیم قران اوچون مکتبلری وار مسجد جامعلری ننك منارهسی پادشاه سرای اوستونه قراب ترادر ۞ ثانیا پادشاهننك وزیری لارشیهدن اولمق ۞ ثالثا ملك الخزرننك

اهل اسلام برله محاربه سی اولسا آنلر قاتشماى برطرفده توروب باشقه خلق بولغاننك
محاربه قلمق آنلرده اهل اسلامده اولان اسباب هرقايسى باراول شهرده اولان
مسلمان ونصارى اتفاق قلسه خزر پادشاه سى ننك هيچ طاقتى قالمايدر وروس
وصقالبه لر پادشاه ننك بنده لرى وعسكرى دور خزر مملكتنده تجار يورى
تورغان قايق وكمه لر برله برطاس نهرنده يورى لر اول نهراطرافنده ممالك
الخزر كا داخل ترك امت لرى بار شهر بلغارغه قدر عمارت لرى متصل تجار اختلاط
ايدادر ۞ شمس الدين الدمشقى "نخبة الدهر فى عجايب البر والبحر" كتابنده
ذكر ايتادر آنلرنى خراسان دن بر عسكر كيلوب غزا قلوب غالب خزر بلادنى
مالك بولوب آنلر اسلام رعيه سى اولدى لار ديو ۞ وعز الدين بن الاثير ايتادر
آنلر هجرتدن ايكى يوز ايللى دورتنچى سنه ده اسلامغه داخل اولديلار اسلام
لرينه سبب آنلرنى ترك دن برطائفه غزا قلدى بس خزرلر اهل خوارزم دن
مدد طلب قلديلار آنلر ايدى سز كفار اكر مسلمان بولسانكز سزكا نصرت
بيرورمز ديو بس آنلر مسلمان بولديلار مكر پادشاه لرى قالدى اهل اسلام
نصرت بيروب دشمانلرنى دفع قلدق بعدنده پادشاه لرى هم مسلمان بولدى
ديو ۞ وعلى رواية آنلرنى مامون خليفه غزا قلوب بلادلرنى مالك اولوب
بعض نسخه سنده سنه مائة وتسعين حدودنده ايردى ديدر شول وقت اسلامغه
كرمش لر ۞ وعلى قول واثق بالله خلافتنده دين اسلامغه داخل اولدى لار ۞

۞ فصـــل فيما ورد من الاخبار نصا وصريحا باسم بلغار ۞ ابن الاثير ننك
"اسد الغابة فى معرفة الصحابة" كتابنده رسول الله صلى الله عليه وسلم ننك عمير
بن افصى غه تركى مكتوب يازب تسليم ايتدكى وعبد الرحمن بن ربيعة الباهلى ننك
دربند دن تجاوز قلوب بلاد خزر دن ايكى يوز فرسخ مسافه موضع كا ايرشدكى
ومروان بن محمد ننك اقصى بلاد الخزر كا يتدكى وخزر اسمى بو مملكت ده اولان
جميع اتراك نى على العموم شامل اولدقى فصل سابقده بيان قلندى ايمدى
بو فصل ده صراحة خصوصا بلغار حقنده اولان اخبار صحيحه وروايات صريحه
ايراد ايدلور زكريا بن محمد القزوينى "آثـار البلاد" نام كتابنده ايتادر
حكايت قلدى ابو حامد كم بر رجل صالح بلغارغه كردى آننك پادشاه سى
وخاتونى يمان مرضغه مبتلا بولوب تركلكدن اميدلرى كيسلكان ايدى بو
رجل صالح آلارغه ايتدى اكر من سزكا علاج قلسام سز منم دينمه كررسز مى ديو

آنلار ایتدیلار بلی کرارمز دیو بس آنلارغه دارو قلب سلامتلنوب دین اسلامغه کردیلار هم شول مملکت اهلی بولار برلان مسلمان بولدیلار ❁ بو خبرنی خزر پادشاهسی ایشدب زور عسکر برلا آنلارنی غزا قلدی رجل صالح ایتدی سز قورقماغز الله اکبر الله اکبر دیب ایتونکز آنلار آننك سوزی برله عمل قلوب ملك الخزرنی منهزم قلدیلار وخزر پادشاهسی مغلوب بولوب بلغار اهالیسی برله صلح قلدی وایتدی من سزننك عسکرده کوردم الوغ ابرلار کوك اطلر اوستونده منم عسکرمنی اولتورالار دیو رجل صالح ایتدی آنلار الله تعالی ننك بزکا یاردم ایتارکا یبارکان عسکریدر ❁ اول رجل صالح ننك اسمی بلار ایدی تعریب قلوب بلغار دیدیلار اوشبو روشده ذکر قلدی شهر بلغار قاضیسی اول هم تاریخ بلغار صاحبی در دورت یوز ایللی سنهٔ هجریه‌لر اهلندن ایدی * سنة مائة وثلاث وستین هجریه بلغار پادشاهسی زبیرخان بیك زور قوت برلان نهراتل ساحلندن قوزغالب بیك زور هیبت برله یورب صقلاب وآندن غیر طوائف کثیره‌نی ایارتب آطلی عسکری برلان نهر طونه‌نی بوز اوستوندن اوتوب شول مملکتلرنی تمام غارت قلوب کوب غنیمتلر آلوب قسطنطنیه دن اوتوز چاقرم مسافه‌ده نزول قلدی قیصر بیك قورقب تتراب فالطراب اموال واسباب ذی القدرنی قلعه‌سی آستنه یاشرب دار الملکی الاالله برله کنه خلاص بولدی ❁ ابن داسه بلاد برطاس خزر برله بلغار آراسنده خزردن اون بش کونلك مسافه‌ده خزر پادشاهسنه طاعت ایده‌لار دیدر * رسالة الانتسابده بلغار خلقی مأمون هم واثق بالله خلیفه‌لار ایامنده اسلامغه داخل اولدیلار ❁ وعلی روایة مأمون خلیفه آنلارنی جرجانیه آرقلی غزا قلدی وبعض نسخه‌لرنده هجرتدن بر یوز طوقسان سنه‌سنده ایردی دیو مذکور وعلی هذا مأمون خلیفه‌ننك غزاسی واول بلادی فتحی والدی هارون الرشید ایام خلافتنده بعض قبایل یا بعض بلاد اهالیسی اسلامغه کرب خاقان جزیه برمك شرطی برله مکاننده ابقا ایدلب بعد زمان آنلارنی ترك غزا قلوب خوارزمده اولان عساکر اسلام اعانت قلوب ترك نی دفع قلمق لری واثق بالله ایام خلافتنه مصادف اولوب بعد ذلك سنة مأتین واربع وخمسین پادشاهلری مسلمان اولسا بو روایات متعدده‌نی جمع حاصل اوله در بعد ذلك اهل بلغار اسلامغه کردك بعدنده خزر پادشاهسی آنلارنی غزا قلدی دیدکی قولنی

یعنی بلکوچی عالم معنیسنده منه سلمه الله تعالی

ضم قلساق ملك بلغار اسلامی ملك خزر اسلامندن مقدم اولب رشید یا مأمون
خلافتنده اسلام غه داخل اولدقلری ثابت اولادر چونکه ملك خزر اول وقتده
اوزی مسلمان اولماغان زیرا مسلمان اولسا ایدی اسلامغه کرکان اوچون
آنلارنی غزا قلماس ایدی الماس خان ننك بغدادغه ایاچی یبارب آندن
ایاچی کلماکی اسلامغه کرد کندن زمان مدید موءخر اولسه محتمل در ودخی
ابو العباس احمد بن فضلان بن العباس بن راشد بن حماد البغدادی رحمه الله
علماء اسلام ننك بلاد بلغار واحوال ممالك واهالی سندن تفصیلا بیان قلوب
خبر بیروب کتاب تصنیف ایدن ذات لرننك اول واقدمی در آنی خلفاء
عباسیه دن امیر الموءمنین المقتدر بالله ابو الفضل جعفر بن المعتضد خلیفه
حضرت لری بلغارغه یبارکان ایاچی سی سوسن الراسبی وبدر الحرمی برله
رسولنه کاتب قلب یباردي اول کتابندن ایام شبابمده بر خیل اجزاسنی
کوروب یازب آلغان ایدم آنده یاقوت الحموی وغیره نقل قلغان سوزلاردن
زیاده سوزی کوب ایدی خیف حاضرده آنی قایده قویغانم نی بلمای من
ابن فضلان اول رساله سنده ایتادر ایرشدی صقالبه پادشاه سی الماس بن
سلکی بلکوارننك امیر الموءمنین خلیفه المقتدر بالله حضرت لرینه یازغان
مکتوبی اول مکتوبنده صورایدر خلیفه دن آنکار یبارمك نی دین نی فهم لتورکا
شرایع اسلام نی بلدرردای علماء وماهر صانع لر ومسجد ومنبر بناقلب انده
خلیفه کادعوت نی جمیع بلادننك واقطار مملکتنك اقامت قیلور اوچون هم سورایدر حصن
یعنی شهرنه قلعه بنا قلب باشقه مخالف پادشاه لرننك سوء قصدندن صاقلانوق نی
بس خلیفه حضرت لری بو مرادینه اجابت قلوب یباردی علمالر وهر بابده ماهر
صانع لر سفیر بدر الحرمی ورسول سوسن الراسبی ایدی ۞ بس کوچدك
بز مدینة السلام دار الخلافة بغداددن هجرت ننك اوچ یوز طوقزنچی سنه سنده
صفر ایندن اون برکیچه سی بولغانده بلغارغه قصد قلوب دیو ۞ خراسان
وخوارزم آرقلی کیلوب یولده کورکان وایشتکان وقایع واخبارنی بیان بعدنده
ایتادر بز قصد قلوب چقغان کشی مز صقالبه پادشاه سنه بر کونلك یول مسافه
قالغاچ بزکا استقبال غه چغاردی اوزی ننك تحت حکومتنده بولغان دورت پادشاه نی
واوزی ننك برادرلرنی واولادنی آنلار بزنی استقبال قلدیلار ایکماك وایت
وآط جیمی تاری لار برله هم بزننك برله برکا یوردیلار شهر بلغارغه ایکی

فرسخ قالغانده پادشاه اوزی چغوب بزنی قارشی آلدی بزکا کوزی توشکاچ
الله تعالی کاشکرانه قلوب سجده ایتدی ینکنده تنکه‌لری بار ایدی بزکا آنی ساچدی
بزننك آنده ایرشومزیوم یکشنبه محرم اون ایکنچی سنده سنة ثلثمائة
وعشرة ایدی جرجانیة خوارزم دن مسافت آنده یتکانچه یتمش کون بولدی
بزکا قبه‌لر یعنی چادر وکیزاوی‌لر نصب قلدردی بز آنلارغه کروب قرارلندق
وچهارشنبه کونکاچه توردق جیرنده بولغان پادشاه‌لر ونامدار خاص آدم‌لر
کیلوب یتکانچه تا که خلیفه ننك یازغان مکتوبنی ایشتور اوچون یوم پنجشنبه
آچدق بز تیون لرنی چغاردق کیوملارنی ایارلادك آطنی یبارلکان ایار برلان
وخلفاء عباسیه شعاری بولغان خاص قرا کیمنی وباشنه عمامه نی کیورتدك
وچغاردم من خلیفه ننك بلغار پادشاه سنه یازغان مکتوبنی وباشلادم من اول مکتوبنی
اوقورغه وهدیه‌لرنی تسلیم قاورغه من خلیفه مکتوبنی اوقدم اول پادشاه تعظیما ایکی
آیاغنه باسوب آیاق اوراتوردی موننك بعدنده اوقدم اول وقتده خلیفه ننك وزیری
اولان حامد بن العباس مکتوبنی همان ایاق اوراتوردی وحالانکه اول بدین یعنی
سیمز وعظیم الجثة آغر بدن لی ادمی ایدی آننك اصحابی بزکا تنکه‌لار ساچدی‌لار بز
هدیه‌لرنی چغاروب کورساتدك موننك بعدنده خاتوننه هم خلعت کیرتدك ایری ننك
یاننده اولتورغان ایدی طریق وعادت‌لری شولای ایرکان موننك بعدنده بزنی
دعوت قلدی بز آننك قبه‌سنه حاضر بولدق آننك اونك طرفنه پادشاه‌لر اولتورغان
وبزکا امر ایتدی صول طرفنه اولتوررغه آننك اولادی آلدنده اولتورغان‌لر
واول اوزی یالغز دیباج رومی برله پرده‌لاکان بر سریرکا اولتورغان
ایدی ❁ صوراوی برله مائده حاضر قلندی الدنه آنده کباب قلغان ایت بار
ایدی پادشاه آندن اوچ مرتبه کیسوب آلوب برسی آرتندن برسنی آشاب
ینکادن بر قطعه کیسوب سوسن الراسبی کا بیردی شولای هرکم کا بر مائده
کیلدی رسم وعادت‌لری شولای ایکان هیچ کم پادشاه تناول قلمای تروب طعامنی
آشارغه قول سوزمایدر هر قایومز بر مائده‌دن یالغز آشاب قالغاننی منزلمزکا
آلوب قایتدق طعامدن فارغ بولغانمز بعدنده شراب عسل صوراب آلدی آنی
آنلار سجو دیلار اوزی هم اچدی بز هم اچدك ❁ بز کیلودن مقدم آنکا خطبه ده
دعاء قلغانده اللهم اصلح الملك بلکوار ملك بلغار دیب ذکر ایتار ایدی لار من
ایتدم بو ملك دیماك الله تبارك وتعالی ننك اسماء حسنی سندن حقیقة ملك بر الله

تعالی

تعالی آندن باشقه‌نی ملك دیب تعبیر قلماق خصوصا منبرده دعاء وتضرع ونیاز
وخضوع اورننده مناسب دکل منه سنك مولاڭ یعنی خواجه ڭك وسیدڭك امیر
المؤمنین امر ایتدی مشرق ومغرب بلادنده اولان منبرلرده اللهم اصلح
عبدك وخلیفتك المقتدر بالله امیر المؤمنین دیب ایتورگا ❊ ایمدی نیچوك
ایتورگا کرك دیدی من ایتدم اوز اسمڭك آتاڭك اسمنی ذکر ایتدررسن دیو
اول ایتدی منم اتام کافر ایدی ومنم اسمم هم کافر حالنده قویولغان کافر تسمیه
قلغان اسمنی ذکر قلماقنی یاراتمای من ولکن مولام امیر المؤمنین اسمی نیچوك
من ایتدم آننك اسمی جعفر دیو اول ایتدی من اوزمنی شولای جعفر دیو تسمیه
ایتسام جایز اولورمی دیو من ایتدم بلی جایزدر اول ایتدی منم اسمم جعفر آتام
اسمی عبد الله بولسون ودخی خطیبگا امر ایتدی شولای دیب ذکر قلورغه
موننك بعدنده اللهم اصلح عبدك جعفر بن عبد الله امیر بلغار مولی امیر
المؤمنین دیو ذکر ایدر بولدیلار ❊ واننك شهرنده من حسابسز عجایبلار
کوردم ودخی ایتادر کردم من اوزمننك قبه مه بغداد اهالی سندن بولغان برکیم
تکوچی برله سوزلاشب اولتوروغه بز آننك برلان سویلاشوب اولتوردق
یارطی ساعت قدر یسع نمازنه اذان ایتماکنی کوتب اذان تاوشنی ایشدب چقدق
قبه‌دن طشقه تاڭك ایرته نماز وقتی بولغان مؤذنگا ایتدم سن نیرسه اذاننی
ایتدڭك دیب اول ایتدی ایرته نماز اذاننی دیب من ایتدم یسیع نمازی قایادیب
اول ایتدی آنی اخشام برله اوقیمز دیو من ایتدم کیچ قایا دیب اول ایتدی
اوڭك کورگانچه حالا بر آز اوز ایدی والا موندن هم قسقه رق ایدی ایرته نماز
قالماسون دیب بر آی مدتی کیچده یقلامادم دیو ایکنچی کیچه‌ده قرادم کورمادم من
یولدزلاردن مگر بیك ازنی غنه اون بشدن از آرتور اندا موننده سیرك كنه
کورنادور شفق الحمرة اصلا باتمایدر کیچ قرانغوسی آز کشی کشی‌نه بر اوق آطم
جیردن طانوب بولادر آنلارنی کوردم من ات اولاغندن یللر ایرکنچی لك
وبرکه وسلامتچی لك بولادر دیلار ❊ آنلارده یلان بیك کوب حتی بر آغاچ
بطاغنه اون دن زیاده‌سی چلغانادر لکن آنلارانی اولتورمای لار اول آنلارغه
ضرر قلمایدر ❊ آنلرننك یاشل بیك آجی آلمالری بار آنی قزلار آشاب سیمرالر
❊ اول یورطده چیکلاوك اغاچندن کوب آغاچ یوق قرق فرسخ مسافهٔ مربعه
اورمانلری طولی شول بولادر آنده دخی بر آغاچ کوردم آنی بلمای من

نی آغاچدر بیك اوزون بوینده یفرق یوق باشی خرما آغاچی باشی کبك یفرق‌لری باشنده جیولوب توراذر آنی بر جیبرندن تبشوب آستینه بر صاوت قویوب صونی آلالار عسل دن هم خوش و آدم آنی کوب اچسا مست بولادر ❁ مترجم دیرکه بو آغاچ قاین اولسه کرك چونکه قاین بولغان تقدیرده آنی ابن فضلان بلوب خدنج دیب تعبیر قلور ایدی ❁ دخی ایتادر آنلارننك کوبراك اشاغان‌لری تاری و آطایتی با آنکه آنلارده بغدای و آرپا کوب ❁ هرکم ایکن ایکسه حاصل‌نی اوزی الادر پادشاه‌لقغه بیرلاتورغان حق یوق لکن آنلار هر یورطدن پادشاه غه اوکوز تیرسی بیرالار ❁ مترجم فقیر دیرکه بو اوکز تیرسی دیکانی ایلاکان لسانمزچه بلغاری تعبیر ایدلان قالون کون بولاق کرك ❁ دخی ایتادر اکر پادشاه بر طرفغه بعض شهرلرنی غارت قلورغه عسکر یبارسه آنلار برله آننك هم حصه سی بولادر دیو ❁ آنلارده بالق مایندن باشقه مای یوق آنی زیتون مای اورننه قوتالار شوننك اوچون آنلر ایسلی بولالر ❁ آنلار کلسی باشلارنه بورك کیالر پادشاه یالغز اوزی یوری بازاردن اوزساهمه خلق اورنندن تورب باشندن بورکنی آلوب قولتق آستنه قسطرادر اوزب کیتکاچ آلوب کیالر وهم پادشاه حضورنه هرکم کرسه اولوغ کچك حتی اوز بالالری وبرادرلری پادشاه نظری توشکانچ بورکلارینی آلوب قولتق آستلارنه قسطرب باشلاری برله اشارت قلوب اولتوروب ینه اباغ اوراتورالر پادشاه اولتوررغه امر قلغانچه وهرکم اولتورغانده تزچوکوب اولتورادر بورکنی پادشاه الدندن چقوب کیتمایچه کورستمایدر چقغاچغنه باشنه کیادر ❁ آنلرده یاشن یاشناماك بیك کوب بولادر بروننك یورطنی یاشن صوقسا آنکا یقین کیلمای شول کیناچه قوبالار اوزی بتکانچه بول الله تعالی‌ننك غضبی ایرشکان جیر دیلار آنلرده اکر بر فوق العادة دانا وزکاءت و آرتق حرکت ایاسی وعلم ومعرفت لی کشی ارالرنده ظاهر بولسه موننك حقی ربمز الله تعالی‌کا قربان بولق دیب توتوب بوینه باو تاغب آغاچغه آسوب قویالر اوزی ازلوب بتکانچه ❁ مترجم فقیر دیرکه حاضرغی زمانمزده معروف کوب‌نی بلسنك آصارلار یواش بولسنك باصارلار دیکان ایسکی مثل شوندن قالغان بولادر ❁ مونکار مناسب ایکنچی بر قبیح سوزلری آطارغنی یورغا بولا آدم آزغنی مولا دیلار مونداى سوزلاری ومشابه فعل‌لری همه سی علم کاتنقیص واندن نفرت وخلق‌نی تنفیر بولوب علم بابنده توبان درجه‌ده

آرتده قالورغه سبب بولغان ۞ ولهذا بوباب ده آنلاردن الى الان درست عالم ظاهر
بولوب علومده تصانيفى برله آثار حسنه قالدرغان كشى كورنمايدر ودخى ابن فضلان
ايتادر آنلر سفرده برسى بول كا سوغش قورالى مثلا قاچ وسنكو وملتق كبك
اسباب برله اولتورسه آنلارننك عادت وطريقلرى بوينچه اننك يانند ه بولغان
جميع تورسه لرنى آلالر اكر آنلرنى اورندن چغارب چيتكاقويوب اولتورسه آنكا هيچ
بر تعرض قلماى لر ۞ مترجم فقير ديركه آنلرننك بواشلارى بهادر وغزادوست
لقلرندندر صوغش قورالنى تعظيم ايده لر ولهذا مقابرلرنده وضع ايدلمش لوح
لرينك بعضلرنده آلشوارى لسانمزچه يعنى آلشق ايرى فحل المبارزة معنى
سنده وبعض ديكرنده يوارى بمعنى رجل المحاربة وبعض آخرنده الغجس بمعنى
المبارز صفتلرى برله توصيف ايدلكان دخى ايتادر آنلر اير وخاتون صوغه غسل
قينورغه يالانغاچ كرالر برسى برسندن برده پرده برله اورتلمايلار تحقيق من
شول قدر اجتهاد قلدم صوغه كركانده خاتونلر ايرلرندن پرده لنونى بومرادم
منكا حاصل بولمادى ۞ آنلرده زنا قلمق برده يوق اكرده برورناقلسه كرك نيندای
كشى بولسون دورت قازق قاغب ايكى قول وايكى اياغنى شولارغه بيلاب اير
وخاتونى موينندن بوطنه قدرلى باجه برله ياروب هر بر كيساكنى بر آغاچقه
اصالار اوغريغه دخى شول جزانى بيرالار ۞ ودخى امام المورخين ابو الحسن على
بن الحسين بن على المسعودى البغدادى مدينة البلغار بحر مانطش ساحلنده من
آنلارنى اقليم سابعده ديب بلامن آنلار ترك خلقندن بر نوع آنلاردن خوارزم
شهرلرنه وارض خراساندن وخوارزمدن آنلارغه متصل قافله يوريدر باشقه
ترك باديه لرندن ٭ بلغارننك اوشبو وقتمزده فى سنة ثلثمائة واثنتين وثلثين ده
اولغوچى پادشاهسى مسلمان اول مقتدر بالله خليفه وقتنده مسلمان بولدى كورگان
توشى سببلى ۞ اننك بر بالاسى حج قلوب مدينة السلام بغدادغه كيلدى مقتدر
خليفه آنكار الوغ وكچك علملر وقرآكيم لار بردى آنلارننك مسجد جامع لرى
بار اوشبو پادشاه ايللى منك قدر آطلى عسكردن زياده برلان بلاد قسطنطنيه نى
غزاواطرافنى كوب غارت قلدى حتى بلاد رومية واندلس كا ايرشدى وارض
برجان وجلالقه وفرنك مملكتلرنه قدر باردى آنلارغه ياردچى بولوب دينكز
برله بر جماعه كيلوب پادشاهلرينك قريب كلدكنى خبر بيرديلار ۞ بلغار
ننك سريه لرى يعنى جاباوللرى بحر روم ساحلنه ايرشادر وآنلاردن بر جماعه

اكابر اصحاب
رسول الله دن
اولان عبدالله
بن مسعود اولاد
ندن وبغداد
علماسندندرمنه
سلمه الله تعالى

طرسوس اهلی ننك كمه‌لری برله طرسوسغه كیلدیلار ❁ بلغار خلقی الوغ جماعه بیك محکم شدید الباس غیرتلی آنلارغه كورشی بولغان خلقلر همه‌سی آنلارغه مطیع ومنقاد آنلاردن بر آطلی بهادر مسلمان یوز ایكی یوز آطلی كافرلرکا قارشی توروب صوغشادر قسطنطنیه اهلی آنلاردن صاقلانه آلمایدر بو وقتده مكر محکم بلند قلعه سی برلان كه هم شونداق شول اطرافده بولغان غیر خلقلر بلاد بلغارده جای كونی بیك قصقه بولادر ❁ دخی ایتادر هجرتدن اوچ یوز سنه بعدنده روس طائفه‌سی بش یوز كیمه وهر كیمه‌ده بش یوز كشی نهر خزرکا متصل نیطش دینكز ینننك تارماغنه كردیلار اول اورنده خزر پادشاه‌سیننك اول موضع نی صاقلارغه قویغان عسكری آنلارنی دینكزکا ییبارماقاچ پادشاه خزر برله مراسله ایدب الاچق غنیمت لرندن یارمنی ملك الخزرکا بیرمك بولوب نهر برله توشوب بحر الخزرکا كرمككا اجازت آلدی لار ودینكزننك آرغی طرفنه اوتوب علی الغفلة اسلام مملكت لرننك چیتنده جبل ودیلم خلقنی وطبرستان وابسكون وجرجان نواحیسنی غارت قلب كوب قانلار توكوب یاندرب خراب ایتوب اسیرلار غنیمت‌لار آلوب قایتوب نهر خزر آغزنه كیلوب شرط قلغان مال‌لرنی بیروب یولغه كردیلار ❁ بو حالنی لارشیه قومی وبلاد الخزرده بولغان اهل اسلام بلوب ملك الخزرکا ایتدیلار بورو سبه‌لار اسلام یورطنه كرب فسادلر قلوب قانلار توكوب خاتونلار وبالاچاغالارنی اسیر ایتكان‌لر بزنی ییبار بز آنلاردن مسلمان قرداشلارمزننك انتقامنی الامز دیب حاضرلندی‌لار آنلارنی خزر پادشاه‌سنه منع قلمق ممكن بولمادی لكن روسلارغه اهل اسلامننك سوء قصدلرنی بلدردی مسلمان‌لر روس لرنی ازلاب چقوب صو برلان توشوب قارشی كیلوب كوزكوزکا توشكاچ روس‌لر كیمه‌لرندن چیتكا چقوب قراقارشی صف لندیلار مسلمان‌لر برلان اتل شهرنده اولان ازرق نصاری خلقلری دا بار ایدی مسلمان‌لر اون بش منك بخشی آطلی وقراللی ایدی‌لار اوچ كون صوغشدیلار الله تعالی مسلمان‌لارغه نصرت بیروب روس‌نی بیك یمان قروب قایسی مقتول قایسی غرق بولوب هلاك بولدی‌لر آنلردن مسلمان‌لر صوغشنده اولتوركان‌لرننك صانالغان قدرسی اوتوز منك قدر بولدی بش منك قدرسی كیمه برله بلاد برطاس طرفنه كیلوب كیمه‌لرنی قویوب قوروغه چقدیلار آنلرننك بعضسنی برطاس‌لر اولتوردیلار بعضسنی بلغار مسلمان لری اولتوردیلار روس لر بعد ذلك بو

اشنی قایتوب قلمادی لار ❁ مترجم فقیر دیرکه بلغار مسلمانلری اولتوردیلار دیدکندن مرادیورطلرنده قالغانلری بولور مقدمده بو مملکت مسلمانلرنی همه سنی لارشیه دیب تسمیه ایدلادر دیکان ایدی ❁ بوحکایت خزر ممالکنده وبلغارده اسلام شایع بولوب مسلمانلر قوتلنوب خاقان الخزرننك نفوذی بتوب حتی مسلمانلرنی منع ایدب کندسی ننك معاهد دوستلری روسلرغه امداد ایتا آلمای فقط آنلرغه خبر ییتکورمکدن باشقه دن عاجز اولدقنه دلالت ایتادر ❁ مسعودی رحمه الله بوحکایتنی مروج الذهب نام کتابی ننك نسخهٔ مطبوعه سنده بلغر دیو لام برله تلفظ قلهدر ❁ اما یاقوت الحموی معجم البلدان کتابنده بو سوزنی مسعودی دن برغر ماده سنده نقل قیلوب ایتادر مسعودی ننك برغر ومدینة البرغر دیب ذکر قلدغی اول مشهور بلغار بو صفتلر کاسی بلغار صفتی آنلرنی من کمان قلمای من مکر واهل لغة اخری اوزرینه در لکن ساحل مانطس ده دیکانی صحیح وموافق دکل منم ظنم ده مدینة البلغار برله بحر مانطس آراسنده مسافة بعیده در ❁ مترجم فقیر دیرکه یاقوت الحموی ننك بو سوزی البته حقدر لکن مسعودی عبارتنده سهو ناسخ دن بر عبارت قالغان بولمق کرك چونکه مسعودی اوزی بلغار برله قسطنطنیه آراسنده ایکی آیلق مسافة دیدر و بحر خزرنی بحر مانطشغه وخلیج قسطنطنیه کا متصل دیکان سوزنی رد قلادر و بو بحر ننك ایکنچی بحرکا اتصالی یوق بحر صغیردر و بو قصه معروف وهر خلق بلادروقتی دخی معلوم دیدر ❁ شمس الدین الدمشقی ایتادر واما البلغر فمنسوبون الی السقع وهم مسلمون اسلموا ایام المقتدر وبعث ملکهم الی المقتدر یطلب منه فقیها یعرفه قواعد الاسلام فاجابه الی ذلك ثم وصل جماعة من البلغر الی بغداد یریدون الحج فاقیم لهم من الدواب والاقامات الوافرة ما استعانوا به وسالهم سائل من ای الامم انتم وما البلغر فقالوا قوم متولدون بین الترك والصقالبة دیو ❁ ابو عبد الله محمد بن عبد الرحیم بن سلیمان الغرناطی بلغارغه غیر مرة کیلوب قاضی بلغرغه تکرار ملاقات اولغان تحفة الالباب نام کتابنده ایتادر بلغار ذات جانبین بنالری آغاجدن وقامشدن اول اتل نهری اوزرنه بناء قلنغان جامعلری بازارده سوارهم شول نهرده بنالری کیزاوی لار ولهم مزارع والخیر بها واسع دیدر ❁ دخی ایتادر بلغار وخزر لسانی بر امابرطاس لسانی وروس لسانی باشقه بلغار اسم شهر آنده مسجد جامع بار اهلی مسلمان یقین ده دخی بر شهر بار سوار دیلار آنده هم مسجد جامع آنده اون منك ایر بولور بنالری آغاجدن ❁ مترجم

فقیر دیرکه بوسوارشهری ننك خرابه‌سی شهر بلغارغه بیلك قریب شول اطراف
مسلمان لری حاضرده هم سواردیب سویلاشالار خرابه‌سنده برروسیه قریه‌سی
اولتورا ایسکی غورسیخه دیلار ❁ دخی ایتادر برطاس برقوم ننك اسمی آنلار
ننك ولایةو اسمه‌لری بار آنلارغه نسبت برله برطاس جیری دیلار خزرکاچیکدش
آرالرنده ایکنچی قوم یوق اتل بویه‌چه جایلکان لر آنلار مسلمان جامع لری وار
تل لری ترکی هم دکل خزری و بلغاری هم دکل برطاس ناحیه‌وشهرکا اسم آنده بر نوع
تلکی بار غایة کورکام قزل توسلی کوب جونلی آندن فراء برطاسی یعنی شول اسم برله
معروف طون چقادر ❁ اتل دن یعنی استرخان شهرندن بلغارغه قروغ یولدن بر آی
قدر صودن منکان ده ایکی آی توشکانده یکرمی کونلك مسافه ❁ ابو حامد الاندلسی
ایتادر لباس بلغار وخزر و بجناك قرالطق تامه یعنی اوزن کولماك روس لباسی قسقه
بشمیر دخلقی بلغار طاعتنده بلغاردا سوداقی السمور والسنجاب والقاقم والفنك والثعاب
والارنب والشمع والنشاب والعسل والبندق والرقیق والغنم والبقر وغراء السمك
واسنان السمك والکهربا والکیمخت والسیوف والدروع والخلنج دیدر یعنی
کش وتین وصورکا وقارصق وتولکی وقویان تیرلری وشمع واوق وبال وچیکلاوك
وقول وقوی وصغر وبالق جیلمی وتشی وکهربا وصاوری وقلچ لر وصوغش
کیمی کبه‌لر وقاین آغاچی روس اوچ طائفه‌برسی بلغارغه یقین حکمدارلری
کیف شهرنده تورادر اول بلغاردن زوررق * شمس الدین الدمشقی ایتادر اما
برطاس فطائفة منفرشة علی نهر یسمی بهذا الاسم یصب فی نهر اتل وهم اصحاب
بیوت من خشب وخرکاهات ومسافة حیزهم خمسة عشر یوما ولهم لسان خاص
❁ واما القبجق فمساکنهم فی جبال وغیاض من وراء دربند شروان مایلی بحر
الروس ولهم علیه مدینة اسمها سرداق والبحر ینسب الیها ومنها یمتازون لان
التجار تقصدها لبیع ما یجلبونه الیهم من الثیاب وغیرها ولشراء الجواری
والممالك والقندس والبرطاسی واقام الله تعالی من هذه الطائفة بمصر والشام شعر *

❁ قوم اذا قتلوا کانوا ملائکة ❁ وان هم قاتلوا کانوا عفاریتا ❁

والقبجق طوائف کلهم ترك وهم برکوا وطقسبا وایثباوبرت والارس وتبرج اغلو
ومنکو اوغلو ویمك وهؤلاء قد صاروا خوارزمیة وفیهم طوائف اصغر مما ذکرنا
وهم طغ وبشقورط وقمنکو وبزانکی وبجناوقرابوکلو وازوجرطن وغیر ذلك من افخاذ
یطول ذکرها * ودخی مجمع الانساب ده ایتادر بلغار درمیان مغرب وشمال افتاده وبقطب

شمالی نزدیك ست وایشانرا دوشهرست یکی راسوار خوانند ودیکررا بلغار ومیان دوشهردو روزه راهست ورودی درمیان دوشهرست وبر کنار رود بیشهٔ بسیارست وایشان جمله مسلمانند وپیوسته باکافرها جنك کنند ودر بیشهای ایشان سمور وسنجاب وقندز بسیار باشد مترجم فقیر دیرکه بوشهر سوار سنبر قلعه‌سی توکل میکان زیرا که حاضرده سوار دیب معروف شهر خرابه‌سی شهر بلغارغه بیك یقین ایکی ارالرنده آندای صو یوق * ودخی روضة الصفاده ایتادر ایشان همه مسلمان وحنفی المذهبند دیو وحنفی المذهب اولان علماءدن استفتاءلری واهل بلغار سعی وهدایت‌لری برله اسلامغه کرکان باشقردلر اخلاف‌لری ننك حنفی المذهب اولماقلری روضة الصفاء کلامنی موءیددر فرهنك‌ده بلغار وسنقار دوشهر کوچکند دیدر ـ رسالة الانتسابده ارض البلغار بلاد الاتراك الاسلامیة اسلموا فی الدولة العباسیة فی خلافة المأمون والواثق بالله واسلم مرة فی خلافة القائم بامر الله ثلثون الف خرکاه دیدر * یاقوت الحموی حلب شهرنده کورب باشقرد ملاسندن ایشدب نقلنده ایتادر بزنی شهر بلغاردن قدیم زمانده بدی کشی کیلوب حسن سعی وجمیل دعوت‌لری برلان اسلامغه داخل ایتدی لار دیو * بعض تواریخ‌ده برطاس بلغارغه توتاش آنلار بر توز جیرده اتل اسم‌لی خزر نهرنه قویا تورغان بر نهر بوینده جیرلری توغای وجیش اورمان کوبرك آغاچلری قاین آغاچی آنلار برله بلغار آراسی اوچ کون لك مسافه حیوان وایکون وقرال لری بار پادشاه‌لرینه حیوان بیرالر مسلمانلرکه‌سی کیلسه مال‌دن عشر آلالر کیم ومقبره‌لری مسلمانلر کیملرنه ومقبره‌لرینه اوخشایدر بلغارلر آنلرنی غزاقله‌لر آنلار خزر برله بلغار آراسنده آنلار برله خزر اراسی اون بش کون لك مسافه آنلار خزر پادشاه‌سنه اطاعت ایده لر آنلردن اون‌منك آطلی عسکر چقادر آنلار ننك ضبط قلاتورغان رئیس‌لری یوق لکن آنلار ننك هر بر محله‌ده برشیخ‌لری بارشوننك حضورنه حکم کا کیله‌لار ❁ مترجم فقیر دیرکه بوحال‌لری اسلامغه کرمکلارندن مقدم اولان حال‌لری اولاق کرك والا آنلارنی بلغار پادشاه‌سی اوزنه یقین موضعده مخالف کشی نه قویماس ایدی مع ذلك آنلار شول وقتده هم مسلمانغه تقلید برله آنلار رسومنچه عمل ایدلر ایرکان آنلارننك مسلمان اولدقلرنی ومسجد جامع‌لری اولدقنی ابو عبد الله الغرناطی وغیره بیان ایدملر ❁ ودخی نجم الدین الزاهدی مختصر القدوری

شرحنده اوزی ننك استادی فخر الدین بدیع بن المنصور القزبنی دن نقل
ایده اول ایتادر بزننك قلاغمزغه توشدی کم بلغار اهالیسی شیخ سیف السنة
البقالی دن استفتا قلدیلار یسع نمازی خصوصنده بزننك بلادمزده جای ننك
اوزن کون وقتلرنده شفق غایب بولمی یسع وقتی کرمی بزکا شولای
بولسادا یسع نمازی واجب اولورما دیو اول فتوی بردی وقت کرماکاچ
سزدن عشا ساقط دیو بو خبر بخارادا امام شمس الائمه الحلوانی کا ایرشدی
اول بقالی ننك بویله فتوی بیرماکنی بیك استبعاد قلوب اوزی ننك بر
شاکردنی خوارزمکا یباردی بقالی ننك بوفتویسی سببلی الزام وخطاسنی
اظهار اوچون جامع خوارزمده الوغ وکچك آلدنده صورارغه قوشدیکم بش
وقت نمازننك برسنی انکار قلوچی یعنی فرض توکل دیکان کشی کافر بولادر
ما دیو اول شاکردی بقالیدن باروب صوراغاچ شیخ بقالی آننك مردانیسیزدی
وایتدی طهارت ننك فرضی نچه دیو شاکرد درتدر دیدی * بقالی ایتدی
بر آدم ننك ایکی قولی ترسکندن یوقاریدن کیسلکان اولسه آننك طهارتی ننك
فرضی نچه دیو * شاکرد ایتدی اول تقدیرده اوچ اولور * بقالی ایدی
بونماز مسئله سنده هم بیله در شاکرد بقالی ننك بوجوابنی حلوانیغه سویلاکاچ
بیك استحسان قلدی خوش کوردی دیو * بو سوزنی متاخریندن کوب
کشیلر آلوب تصانیفلرنده ذکر قلدیلار آنکار بناء عشاء ساقط دیو بیك
کوب کشی مغرور اولدیلار * ولکن علماء محققین وفحول فضلاء مدققین مجتهدین
بوقولنی قبول قلمایلار زیراکه جزما ویقینا دلیل قطعی من الکتاب والسنة
المتواترة والاجماع برله ثابت بولغان فرض قطعی منتفی بولمای خبر واحد
ظنی الثبوت وظنی الدلالة برله ثابت بولغان شرط ننك انتفاسی برله * ثانیا
بقالی ننك قیاسی دلیل قطعی کا قارشی بولغانی اوچون اورنسز * ثالثا قیاسی
درستده توکل زیراکه قولی کیسلك کشیده محل فرض یعنی الله تعالی ننك
یومقغه قوشقان اعضاء بتکان ایکنچی جیرنی یومق برله امتثال یعنی الله
تعالی ننك امرنی برجا کیتورمك تابلمایدر قطعا ویقینا * اما عشا نمازی ننك
وجوبینه بعض حدیثلرده وارداولان شفق غایب بولمقنی شرط اولدقینه حمل
ایتسه دا اول ظنی ثبوتا ودلالة باشقه دلیللر مطلق وقطعی مثلا قرآن آیتلری

حافظ شمس الد
ین الذهبی
رحمه الله قاف
مضمومه وفتح زاء
معجمه وسکون باء
موحده ونون برله
ضبط قلدی
بعض متأخرین
بدیع الدین
ابو عبد الله
احمد بن ابی بکر
بن عبد الوهاب
الحنفی المفسر
کان مقیما بسیواس
سنة ٦٢١ عشرین
وستمائة دیو ذکر
قلدی والله اعلم
بالصواب منه
سلمه الله تعالی

ودخی لیلة الاسراء مدینه‌ده اول مرکونده ایللی وقت نماز فرض اولدقی
بعدنده بش فرض بولوب قالدی بو دلیللر وقت متحقق بولسا وبولماسه
عشا فرضیتنه قطعا دلالت قله وبالفرض شفق غایب بولمق فی شرط ایتکان
قطعی دلیل بولوب مثلا ویجب العشاء فی موضع یغیب فیه الشفق مضموننده
برآیة قرآنیه یامتواتر حدیث رسول الله بولسه اول تقدیرده اول دلیل کا
قراغانده غیبة شفق بولماغان موضعده عشاء واجب بولوغه دلالت قلماسه دا
مطلق دلیللر قطعی آنلره قراغانده کماکان فرض لغی برقرار باقی ولامحالة ثابت وحالانکه
غیبة الشفق ننك شرط اولماقینه قطعا دلالت ایدر دلیل یوق * ایمدی مجتهد
بارع دن نیچوك بی وجه بیله فاسد فتوی ویرمك صحیح ومتصور اولور حین
غاب الشفق دیوصادق بولادر غایب بولمغان موضعده هم حین حرم الطعام
والشراب علی الصایم دیمك صادق اولدقی کبی برده روزه بولمغان عید
کونلارنده هم اکر اول شرط بولوغه دلالت ایتسه ایدی عید کونلارنده فجر
واجب وفرض اولماسه کرك ایدی ننك آتیك وقت الاراحة دیمك صحیح وکذا
عرفه‌ده چای وقتنده کیلورمن صحیح اول کون اراحة ونهار رمضان کبی
چای اچلمای قالنسه دا ـ حدیث شریف عباره‌سی حین غاب الشفق
وصلی بی الفجر حین حرم الطعام آه وارد اولغان * رابعا بقالی دن بیك
ضعیف طریق برله نقل قلادر ایشتما کچی غنه سویلی اورام خبری کوك کنه
* خامسا اول بقالی ننك حالی معلوم دکل هیچ برطبقات یاتواریخ کتاب لری ننك
معروف ومتداول بولغانی ننك هیچ برسنده یوق مجهول کشی ننك فتوی سی
هم روایتی ترتولمایدر * زاهدی دن آلغان متاخرین ننك اکثری اول بقالی نی
زین المشایخ ابو الفضل محمد بن ابی القاسم بن بالحول الخوارزمی المعروف
بالبقالی دیوب زعم ایدالر * درست اول بقالی معروف هم طبقات الفقهاء
کتاب لرنده مذکور لکن اول شمس الائمة الحلوائی برله برعصر کشی سی
دکل بیك کوب صونك چونکه اول زین المشایخ ابو الفضل البقالی نی جواهر
مضیئه وغیرهاده سنة ٥٨٦ خمسمائة وست وثمانین بجرجانیة خوارزم وفات اولدی
وقد نیف علی السبعین یعنی یاشی یتمش دن اوزب ایدی دیلار * اول
جار الله الزمخشری صاحب الکشاف ننك شاکردی ایدی * صاحب کشاف
هجرت دن بش یوز اوتوز سکزنچی سنه‌ده وفات بولدی جرجانیه شهرنده

وسنة اربعمائة وثمان وستين ولادت تابغان ايدى زمخشر قريه سنده * اما
امام شمس الائمة الحلوائى ابومحمد عبد العزيز بن احمد بن نصر بن صالح
البخارى درسنة اربعمائة وثمان وتسع واربعين كش شهرنده وفات اولوب
بخاراغه نقل وآنده دفن ايدلدى آننك شاكردلرندن شمس الائمة ابوبكر
محمد بن احمد بن ابى سهل السرخسى سنة اربعمائة واربع وثمانين بلخ ده وفات
اولدى وذلك كله مشهور معروف لاشبهة فيه * وعلى هذا شمس الائمة
الحلوانى رحمه الله بوزبن المشايخ البقالى ننك استاذ استاذلرى طبقه وعصرنده
اولادرهم آننك ولادتندن آلتمش دورت ياكه آلتمش بش سنه مقدم وفات
بولغان بولادر بس مذكور زاهدى استاذندن نقل قلغان حكايت نيچوك درست
بولمق كرك ۞ دخى ملااشنياز بن شير نياز بن يار محمد الخوارزمى نام ذات بو
بلادمزده اشنياز افندى واشنياز اخوند ديب معروف خوارزمدن منكده يوز سكسان
حدودنده كيلوب برنچه مدت قزاقلار قريه سنده وغير موضعلرده درس ايتوب شغل
لانوب بالاخيرة قرغالى ده عمر ايدب سنة الف ومائتين وخمس وفات بولوب
قرغالى مقبره سنده مدفون قبرى معلوم ۞ اول درست عمده عالم اولغان
اما بلادمزده بازارى زور واعتبارى بلند بولغان بر عقايد البلغاريه ديكان
ركيك الاسم واهى المسمى تركى رسالهسى هم وار بو بلادده كيلوب زاهدى وغيره
كتابلاربن كوروب غايب بولماى عشا ساقط ديوبيك مبالغه قلغان حتى
خلق جمع قلوب جاى كونى تون بيك قصقه وقت لرده منارهلرغه منب بيك
تاو باشلارنده كيچ اوتكارب شفق غايب بولمايدر ديب كورسائب خلقغه اشهاد
قلغان ۞ اما آندن مقدم تنكى قريه سنده امام اولوب وفات اولغان امكه
ملا ديمكله معروف اعظم بن عبد الرحمن التنكى ننك سنة الف ومائة وست
واربعين يازب تمام ايتكان كتابنده يازغان سوزى بلاد بلغارده اقصر الليالده
صبح صادق اثرندن مقدم عشاء نمازى قلنور قدر زمان اچنده حمرت غيبت
ايدرسه تاخير لازمدر وقت موجود ايمش اكر شفق غيبت ايتمايچك اولورسه
ياخود صبح دن مقدم غايب اولساد الكن نماز قلورلق وقت اولماسه بوصورتلرده
عشاء نمازى فرض دكلدر جماعت برله نفل هم اوچ ركعت نفل اوقمق
مكروه وحرامدر واكر ترك اولنسه احتمال واردركه عوام الناس اوسط ليال ده
دخى عشاء نمازين ترك ايدرلر وهم علمايه طعن ايدرلركه بش وقت نمازنى

صاحب القاموس وغيره سفرجل وزننده فتح زاء معجمه وميم وسكون خاء معجمه برله ضبط ايتديلار مدحنده امير ابن وهاس (شعر) واهربان ترهى زمخشر باهرى * اذاعد فى اسد الشرى زمخ الشرى * ولولاه ما طن البلاد بذكرها * ولا طار فى الاقطار مجدا ومغورا منه سامه الله تعالى

تورت ایدرسەن دیـوصیانـة للعوام ودفعـا لطعنهم بر نوع اوزرینه عشاء ووتری نیت ایتمالری در اخر عشاء واخر وتر دیو امام ومنفرد اما مقتدی‌لر مایصلیه الامام دیو نیت ایتەلر * امکه ملاننك مرة اخری فتوی‌سی اوقات صلوة سبب ظاهری فقط علامت انتفاسی مستلزم سقوط دکل خروجا عن الخلاف واحتیاطا فی العبادات قضا اودیه‌لر انتهی حاصل کلامه * لکن جزء اخیر وقت ده صلاته اهل اولان‌لر حقنك اداتی صغدرماسه‌هم ائمه ثلاثه قاشنده خلافالرغی قضاء واجب دخی قضاء صورتنده عشاء کذا دیو تعیین واجب وکثرتی تقدیرنده مجهول اولورسه اوّل عشاء دیمك اولی‌در * پس امکه ملا کلامندن مستفاد بولدی اول عصرده بلغارده شفق غایب بولماغان وقت‌لرده هم عشا اوقلاوشایع حتی عوام الناس آراسنده مشهور ایکان * ودخی معلوم بولدی برننك بوبلادمزده سقوط عشاء فتنه‌سنی اوّلا واخرا القاقلغوچی خوارزم اهلندن اولغان زیراکه اهل بلغار اوّل اسلام‌لرنده اوق عشانی قالدرمای اوقغان‌لری احمد بن فضلان ومذکور استفتالری ومنك‌ده ایکی یوز قبیلنده اوقدقلری امکه ملا کلاملرندن معلوم اولدی ❁ وبعد ذلك ملا ابو النصر القورصاوی ظهور ایدب تصانیف محققین‌نی استعمال قلوب بومسئله‌ننك حقیقتنه واقف اولوب رساله‌لر تصنیف وهر مجلسده مذاکره ومناظره ایله کوب‌لرنی حق یولغه هدایت قلوب انشاءالله ثواب عظیم کا مستحق اولسه کرك آننك مذهبنه ورأینه موافق اولان شاکردلری‌ننك افضل واعلمی ملا محمد امین بن سیف الله التلاساوی وملا نعمان بـن امیر بـن عثمان الشمنی وملا جمـال الدیـن بن شمس الدین بن حسام الدین بن عبد الحمید الصباوی‌در ❁ ملا ابو النصر کا مقابل اشنیاز افندی‌ننك اتباعی شاکردلرندن وغیرلردن ملا فتح الله بن الحسین بن عبد الکریم الاروی وبرادری ملا حبیب الله ایشان وملا بایمراد بن محرم بن موءمن المنکری وملا فیض بن عبد العزیز بن عیسی الکناری وبرادری ملا عابد حضرت دیمـکله معروف ذاتلار وآنلارننك اتباعی جانب سقوط ده بولغان‌لار * کرچه مشاهیردن محمد جان مفتی وابراهیم افندی ومحمد رحیم اخوند الهکروی وملا عبدالله بن یحیی وملا تاج الدین الاشترا کی وملا نعمةالله بن بیکتیمر الاستر لباشی وملا شرف الدین بن زین الدین الاسترلی وملا علی بن سیف الله التونتاری وعبد السلام المفتی وملا اسحاق بن سعید الکناری ودامادی ملا فخر الدین بن صادق السونی وملا فخر الدین بن عبد الرحمن

البختیاری وجوب طرفنده بولوب هرقیسی برتورلی وجهلر برله تمسك قلغانلر بولساده آنچه حقیقة حاله واقف وغور مسئله نی کما ینبغی عارف بالغور ملا ابو النصر اولغان * ملا ابو النصرننك خاص لری قزان بای لرندن بشیر بن عابد بن زاهد وموسی بن اسماعیل بن آپانای وعبدالله بن عبدالسلام الچکروی وخصوصا اوغلی موسی ملا ابو النصرننك شأننی ترفیع ومقالنی ترویج قلورغه زیاده سیله اجتهاد ایتدکلارندن بوخصوصده محمد جان مفتی کا کراکنچه هدیه وتحفه لری تقدیم ایله ملا ابو النصرننك مقاله سنی عرض ایدب اول بولسه من نیرسه کا مهرباصب بیرسام اول حق لقغه ایلانه در دیب اعتقاد ایتدکندن بیله قول ده بار ایکان دیب بلب فتوی بیرب وجوب طرفنی اخذ قلب سقوط طرفنه ذاهب اولانلاری عشاء قالدرماسقه امورلر یرتوب مخالف اولانی عزل برله تهدید قلب اول طرفنی خیلا مضایقه غه توشورکان * ملا ابراهیم افندی مفتی کا خادم حلقه برکوش واخلاص کیش اولدغندن طرفنی توتوب اقرب بلاد برله تقدیر قلمق برله عشاء اوقوغان * ملا محمد رحیم اخوند بر طرفدن افندی کا علاقه واتصالی اولدغندن وبر طرفدن قریه سی ننك بایلارنه موافقت دن وملا عبد الله اولسه برننك آبراغای اوقیدر ایدی اوقماغاندن اوقغان آرتوق دیب * ملا تاج الدین اولسه افندی ننك شاکردی وقزینه دامادی اولدغندن * وملا علی ایشان آننك شاکردی اولدغندن مفتی به قول شفق حمرت اول غایب بولاغایب اولمای قالغانی حمرت دکل بلکه صفرت دیب واسترلی طرف لری شیخ لری اولان ترکمان ایشان دیو معروف خلیفه نیاز قل غه متابعة اول ایسه ملا ابو النصرغه رأیده موافق وآننك اقوالنی مصدق ومصوب ایدی * وعبد السلام مفتی استرلی باشی نعمة الله ایشان غه متابعة ❁ وملا فخر الدین البختیاری محمد رحیم اخوند شاکردی اولدغندن بخارا پادشاه سی امیر حیدردن فتوی صوراب آلوب * وملا اسحاق وملا فخر الدین لر محل غروبده شفق غایب بولادر کرچه ایکنچی طرفده قالوب بالکلیة غایب اولماسادا دیو * وبعض لری شافعی مذهبی برله دیب * وبعض لری احتیاط دیب هر قایسی برمذهب برله باربعشاء اوقغانلر * ملا حبیب الله بن رحمانقلی مرحوم دن ایشتکان سوزم الحاصل امام اعظم مذهبنده توروب شفق غایب اولماغان وقتده عشاء اوقوب بولمیدر دیدکی در ایمدی بز عشاء مسئله سنی اوشبو موضعده توقیف

ایدب

ایدب اصل مقصود تواریخ بلاد مزمقنده سرد مقال ایدالم فی سنة ثلثمائة
وخمس وسبعین بلکه آندن هم مقدمده نصرانیت دیننه دخول ایدن روسیه
حکمداری ولادیمر ادیاندن برنی اختیار قلمق وداخل اولمق تردده اولدق زماننده
شهر بلغاردن اهل اسلام علماسنی طلب ایدب ملك بلغار برنچه علمانی تعیین ایلاب
آنلار روسیه مملکتنه وارب احکام اسلامنی بیان قلدیلار بو ایسه بلغارده اول وقتده
اسلام قوی واهالی سی دین اسلامده ثابت وراسخ القدم واحکامنی عالم اولدقلارینه
دلالت ایده ویاقوت الحموی سنة ستمائة وست وعشرین وفات اولمش در باشقرد
ملاسندن نقل ایله سبب اسلاملرنی بیك قدیم زمانده بلغار اهالی سندن یدی نفر
آدم کیلوب بابالرنی حق یولغه کوندرگان لر دیدور * بوسوزدن مستفاد
اولدغی آنلارننك اسلامی بر ایکی اوچ قرن کنه مقدم بولورغه کرکماس والا
آیرماچق ایتور ایدی بیك قدیم بولوب آنلارغه تاریخ اسلاملری غیر معلوم
اولدقنه دلالت ایده بواوچ وجهلرننك هرقیوسی ایسه بلغار اهالی سی ننك
اسلامی دها کوب مقدم خلفاء عباسیه دن هارون الرشید ومأمون لر عصرنده
بلکه قبل ذلك اسلامغه داخل اولدق لرینه دلالت ایتادر ۞ وعلی هذا اهل
بیت ملك لری اول امرده کل سی اسلام غه داخل اولمای داخل اولانلاری ننك
عصرلری انقضاسی بعدنده دولتلری مرة اخری ایکنچی دین وملت اهلی قولینه
مفوض اولوب آنلار ننك اوّلی مقتدر بالله خلافتنده اسلامغه داخل اولغان اولور

۞ فصــــل فی غزوات بلغار) ۞ بلغار اهالی سی شجاع وبهادر وشدید الباس
وکثیر الغزوات ودین دار وکثیر الخیرات اولغان لر ولهذا آنلار الات واسباب
محاربه نی تعظیم واحترام قلب بوصفت لر برله افتخار قلغان لر حتی مقبره لرنده
وضع ایتدکی لوح لرنده فحل المحاربه معنی سنده یواری ورجل المبارزة
معنی سنده الشواری والفحس واوکوش وخیرات ایاسی کبی عبارت لار
یازغان لر وآنلار ننك اجمال احوالی برنطیه اهالی سی وروم خلقنه قیصرلرغه
ابتدأ بشیوز سنهٔ میلادیه تمامنده فی الجمله معلوم اولدقنه نقل لر وار اطراف
لرینه هجوم لرندن معلوم اولمش آنلارنی غون لار واوطوغرلار وقوطوغرلار دیو
برنچه اسم لر برله تسمیه ایتدیلار ۞ آنـلار ننك یول لارن قطع وبلادنه
هجوم لارن منع اوچـون قیصر انـاسطاسیه اوزون وبیوك قیما قیدرسا دا
آنلار منع لنمای * یوستینیان قیصر عصرنده دخی هجوم ایتدیلار وایکنچی

سنەسندە مرة اخری هجوم ایتساللاردا بودفعه اوزلری منهزم اولدیلار * بلغار پادشاهلرندن زبیرخان نام ذات نهراتل ناحیەسندن قوزغالب بیك زورقوت برلەیوروب اسلوان وآندن غیرطوائفی کثیرەنی ایارتوب آطلی عسکرلری برلان نهرطونەدن بوزاوستوندن اوتوب شول اطرافده اولان اقوام مملکتلرنی تمام غارت وقتل عام قلب اوزی قسطنطنیەدن اوتوز چاقرم مسافەده نزول قلوب یوستینیان قیصر بیك قورقب قالطراب تتراب اموال وغالی القیمة اسبابنی قلعەسی آستنه یاشروب دار الملکنی الالله برله کنه خلاص تابدی * مونىك بعدنده نهراتل ننك شرق طرفندن بیان خان نام ذات خروج ایدوب بلغار وآندن غیر شول مملکتده اولان طوائفنی همەسنی کندسنه تابع قلدی * بعدذلك بلغار حکمداری قرابات نام ذات ظهور ایدب اوزندن صونك اوچ اوغلی برسی اولوغلاری باطبای توابعی برله کند وطننده قالوب بعد زمان خزر حکمدارنه تابع اولدیلار ثانی قطراغ نهردون ننك مغرب طرفنه اوتوب قوطن قلدی ثالث اسباروغ اکثر خلقی ومواشیسی برله دنیستر نهرندن اوتوب بعض اسلوانی قابع قلب برجان مملکتنده قرارلندی * آنلار نهرطونه اطرافنی غارت ایتدکلرندن قنسطنطین قیصر بریه وبحریەدن کوب قوتلار برلان آنلار اوستونەچقساده عسکری منهزم اولوب بلغاریلار تمام غلبه قلوب قیصر وآندن غیرطونه نواحیندەاولان مملکت خلقلارینه خراج وضع قلدیلار ❁ شول زمانەده سنة ستین هجریـه بونـلاردن برطائفه آیرلب طونه ساحلنده قرار تابوب دولت بلغاریهٔ صغری تشکل ایدوب علیحده برحکومت مستقل حادث وبلغاریه تسمیه اولنوب روم خلقی آنی بلغاریهٔ صغیره اسمی برله نهراتل سواحلنده اولان اصل وقدیمی اولان بلغاریهٔ کبریدن تمیز قلدیلار * بعض مورخلر بلغار کبیرەنی بلغار سوداء یعنی قرا بلغار * وبعض مورخلار بلغار بیضاء وبلغار داخلەدیو تمیز ایدەلر ❁ قرا دیمك خلفاء عباسیەکا متابعة آنلار ننك شعاری اولان قراعلم ولواٴ وقرا لباس اختیار ایتدکلرندن * واق دیمك متمدن واهل علم وصاحب دین وداخله دیمك داخل فی الاسلام اوفی محکوم الخلفاء دیمك معنی لرندن اولور ❁ طونەبلغاریلرندن حکمدارلری باغار نام ذات سنةمائةواربع و ثمانین هجریه رومیلردن اغفال ایله نصرانیته داخل اولوب جهنم ننك برپوچماغندن الکنچیسنه کوچوب میخایل تسمیه اولنمش ❁ وآنلار ننك مشاهیرندن شمعون

نام

نام حکمدار سنة مائتین وخمس وسبعین هجریه‌دن سنة ثلثمائة وثلثین‌کا قدر حکومت ایدب بندقیه وصرب وغزوات وآندن غیر جوارنده‌اولان طائفه‌لر ننك جمیع‌سی برله‌اتفاق قلب حتی عرب‌لر برله صلح ایدب فارغ بولوب قیصر برله محاربه قلورغه حاضرلندی قیصرلرننك مرادی آنلارننك تنصرندن آنلار برله‌تعاون واعتضادایدی خلافنی‌منتج اولدی ❁ اصل‌بلغار اولان نهر اتل ساحلنده‌اولان شهر بلغار اهالی‌سی کورشی‌لری اولان روسیه‌طائفه‌سی برله دائماًمحاربه‌ده وشدت عداوت ده ایدیلار * شول وجه دندر تتار طائفه سی لساننده غایت اوصال وقاسی القلب کشی‌نی اورس‌کبك واورس کونکل‌لی کشی دیب تعبیر ایده‌لرنتاك غایت زبون واخلاقی دون وناپاك کشی‌نی آر وموقشی وچیرمش کبك وجبن وبی همت کشی‌نی چواش کبك دیب تعبیر ایدالار * سابقا نهر اتل برله آغوب توشوب بحر خزر اطرافنی غارت ایدب اسیرلر وغنایم آلوب قایطاتورغان روسیه‌ننك ایکی یوز ایللی منك عسکرنه اون بش منك کشی‌لری غلبه‌قلدقارنی وامیر جعفر بن عبدالله‌ننك ثلثمائة واثنتین وثلاثین حدودنده ایللی منکدن زیاده آطلی عسکر برلان قسطنطنیه‌نی غزا قلغاننی مسعودی واسلام لری بعدنده خاقان خزر قصد قلوب آنی دفع ایتدکلارنی زکریا بن محمد القزوینی نقل قلدی‌لر وآندن ما عدا آنلارننك روسیه‌لر برله هر زمان محاربه ومقاتله لری وار ایدی ❁ ابن حوقل وابن الاثیر وغیرلر نقل قلادر اوچ یوز ایللی سکزنچی‌سنه روسیه حکمداری اوزلرینه ایل‌وکورشی‌لری قبچق دن بر طائفه ترکلار معونتی برله‌بلغاری‌لارغه‌غلبه‌قلوب صلح قلغان‌لار اول‌صوغشدا بلغاری‌لرکا بیك صنق‌لق کیتورکان‌لر صلح‌لرنده تاش‌صوده یوزب‌قلماق تبکا باتقانچه‌صلح‌نی صاقلامق بولغان‌لروفی سنة ثلثمائة واربع وسبعین روسیه‌حکمداری ولادیمر بلغاره‌کیلوب بیك‌تأ کید برله‌چنلاب‌صلح قلدی دین‌اسلام‌نی استحسان قلوب قریب اسلام دیننه دخول ایتمك اولدی موننك بعدنده سوزدل ارضنده قحط لق‌بولغانده بلغاری‌لر روسیه‌لرکا کوب ایکمك بیردیلار ❁ بعد ذلك صلح‌لری بوزولوب سنة اربعمائة واحدی وثمانین بلغاری‌لر روسیه‌دن مورم قلعه‌سنی آلدیلار * بش یوز ایللی توقزنچی سنه اندری بن ایوان‌نام روسیه حکمداری بلغاری‌لر اوستونه کیلب غلبه‌ایدب امیر بلغارنی قاچروب علم لرنی آلوب ابراهیم قلعه‌سنی وآندن غیر برنچه

قلعەلرنی یاندردیلار روسیه طائفەسی بوغلبەلرنی یادلرنەتوشوروب الی الان آب
رومی اولندە هرسنە بیرام ایدەلر ۞ بش یوز آلطمش یدنچی سنە مذکور
حکمداری اوغلانی سرعسکر قلوب بلغاری لر اوستونە یباردی بودفعە بلغاری لر
مظفر بولوب بیك زور غلبە قلوب روسیه عسکرنی تمام تلف ونابود ایدب
سردارلری اوزی کوچکا قاچوب غنە خلاص تابدی سنة بش یوز یتمش
توقزنچی دە بلغاری لار موروم وروزن قلعەلرینە هجوم قلدیلار * بعد ذلك روسیه
حکمداری قبچق ترکلاری برلە اتفاق قلوب ینە شهر بلغارنی محاصرە قلدیلار
لکن روسیەننك حکمدار کبیری وسوالد بن یغورننك یاش برادری ایزسلوب
مجروح اولدغندن مغلوباصلح ایدب قایتب کیتدیلار * سنة خمسمائة واثنتین
وثمانین دخی روسیەلر بلغار مملکتنە کیلدیلار * سنة ستمائة وخمس عشرة
بلغارلر اوستوك شهرنی بارب آلدیلار * بعد ذلك روسیەلر بلغار مملکتنە کیلوب
بیوك ایماندن ایکی قات قیما قلعەلی واورطاسندە خندقلی آشلی قلعەسنی
یاندردیلار وخراب لق لر قلدیلار ۞ ابن الاثیر وابن خلدون ایتالر تتارلر
دربند طرفندن کیلوب چقوب اوشبو اطرافدە اولان مسلمان وکافر خلقلرنی
وخصوصا الان وقبچق وروس لرنی تمام قتل عام وفاحش غارت لر قلب اول یورط
لرنی بالکلیه خراب اولمق درجەسنە کیتوروب آنلاردن فارغ بولغاچ آلتی یوز
یکرمنچی سنە آخرندە بلغار مملکتنی قصد قیلدیلار اهل بلغار انلرننك خبرلرنی
ایشدب آنلر بولنەچە موضعدە کمینلر وبوکتورمەلر قویوب آنلارغە قارشی
چقدیلار تتارلر کمینلر موضعلرندن اوزغاج آرتلارندن چقوب هر طرفدن تتار
لرنی اوراب آلوب صوغش صالوب تتارلرنی تمام اولدریب بیك آزلری غنە
قاچوب قوتولوب سقسین طرفنە کیدب ارض طالقاندە پادشاهلری چنکزخانغە
ملاقات اولوب ماجری لرنی بیان قلدی لر * بو حادثە بعدندە دشت قبچق تتار
لردن خالی بولوب یوللردا امنیت وسودالر آچلوب دستور قدیم اوزرە قافلەلر
یوری باشلادی قبچق وروس لرننك سلامت قالغان لری مملکت لرینە رجوع
قالدی لر * سنة ستمائة وثلث وثلثین باتوخان عصرندە تتارلردن سوبوطای نام
سرعسکر برلە جمع عظیم لری بلغارغە کیلوب بلغاری لار توبانچی لك
کورساتب اظهار اطاعت قلب تتار مملکتندن برجزء وخراج کندار اولمقغە
راضی اولدیلار * مع ذلك آنلارغە تتارلر بالکلیه تسلط ایدب دولتلرنی

بتورمادیلار

بتورمادی‌لر بلوك بلغار کرچه مداره‌قلب سکه‌وخطبه‌ده‌تشریك و اداء خراج برله
مطاوعت واظهار طاعت قیلسه‌لردا احیانا وحشت ومنافرت سبب‌لی محاربه
ومقاتله‌لری دفع اولور ایدی نتاك منکوتیمورخان عسکر عظیم برله بلغاره هجوم
ایله‌ظفر اصلاح قلوب قایتدی * وشول ساعت‌لردا روسیه‌دن نوغورد خلقی غیر
مرة بلغار مملکتنی غارت قلدیلار * وسنة سبعمائة واحدی وستين روسیه‌لر
ژوقوطین قلعه سینه داخل اولدیلار * ایکنچی سنة روسیه حکمدارلری
دمیتری بن قنسطنطن وغیرلری ارض بلغارنی غارت قلدق‌لری اوچون بلغاری
لر اوزبك خان حضرت‌لرینه عرض واقعه قلوب روسیه حکمدارلری برله مرافعه
قلوب روس‌لر خان حضورنه حکم کاکیلوب مفسد واوغری‌لرنی تابوب بیروب کنه
خلاص تابدیلار * وسنة اثنتين وستين بلغار امیری فولاد تیمور زمانه سنده
بلغاری‌لار نیژنی نوغورد حدودنه هجوم ایتسالاردا مما ی میرزا معونتی برله
سوزدل حکمداری دمیتر بن قنسطنطن اوغلی واسیلی آنلارنی رد قلدی * سنة ٧٧٦
سبعمائة وست وسبعين نوغورد اهالی‌سی بلغار مملکتنی غارت قلدیلار سنة ثمان
وسبعين‌ده روسیه حکمداری دیمیتر بن ایوان تتار تحت حکومتندن چقماقنی
هوس وآرزو قلوب ارض بلغاردن بای جیرلرنی اوزی ضبط قلمق اوچون
سوزدل عسکری برله قوشولوب بلغار مملکنی غارت قلوب بر نیچه قریه‌لرنی وقزان
کیمه‌لرنی یاندردیلار قزان اهالی‌سی بش منك آقچه بیروب مسکوب طامغاچی
سنی قبول ایتدیلار بلغار امیری حسن وبرادری محمود توبانچی‌لك برله
صلح قلدیلار * سنة خمس وثمانين توقطامش خان ترغیب وتحریض قلماقی
برله بلغاری‌لر روس لرنی نهب وغارت وقتل عام قلدیلار * سنة ثلاث
وتسعين روسیه حکمداری واسیلی بن دیمیتر بلغار مملکتندن ژوقوطین وکرما
نچك وآندن غیر قلعه‌لرنی آلوب اوزنی فاتح بلغار دیب ملقب قلدی * سنة ٨٣٥
ثمانمائة وخمس وثلثين واسیلی بن واسیلی نتاك سر عسکری بلغارغه داخل اولدی * لكن
بالتمام روسیه قولنه کرماکی وبالکلیة خراب اولماقنی روشده وقایو زمانده
خراب اولدغی تحقیقا معلوممز اولمادی ❁ وبالجمله تیمور زمانه‌سی منقضی
اولغانچه دولت‌لری وملوك مستقله‌لری سلسله‌سی منجر اولدی * کرچه تیمور
بلغارغه کردی واول بلده‌نی خراب وپادشاه واکابر دولتنی اعدام قلدی دیو
افواه عوامده مذکور اولسادا تصدیق وانابته صالح دکل بلکه آثار آنی حسام

الدين بن شرف الدين المسلمی تواریخندن آلوب ایتورلار اول ایسا شایان اعتبار دکل ❁ یاقوت الحموی معجم البلدان ده تتارلرنی انتهوا الی بلغار دیو اختصار قلب محاصره وفتح وضبطلرنی ایتمای * روضة الصفاء وغیرهاده آقصاق تیمور توقطامش خانغه عبور نده شفق غایب اولمای تورغان موضع کا منتهی اولدی دیب تمام ایتادر اما بلغارنی آلدی وخراب ایتدی وقتل عام قلدی دیکان سوزنی ایتمای لر * آقصاق تیمور خطای سفرنده سنة ۸۰۷ ثمانمائة وسبع ده اوترر دیکان موضع ده وفات واوشبو لفظ تاریخ وفاتی اولدی آننک عصری بعدنده تتارخانلری اسمنه بلغاردا مضروب تنکه لر علی الکثرة تابلادر بس تیمور بلغارنی بالکلیة خراب قلدی دیدکی سوز باطلدر *

❁ فصـــــل فی اثار اهل بلغار وعلمائها ❁ الماس خان عصرنده بلادنده اهالی وغربادن علماء واحکام دین وشریعتدن خبردار اهل علم وفضلاء موجود اولدیغی مفهوم اولادر مع ذلك تتارلرننك ایسکی مثللری وفقنجه اولوغ قزانده قایناغانچی قالماس دیب دار الخلافة بغداده ایاچیلر یباروب تعلیم دین واداب اسلام واصلاح ملابس ومساکن اوچون خلیفة الاسلامدن علماء وهر بابده ماهر صانعلر صورادی اما کندلرینه مخصوص مفصل تواریخ کتابلری قالمادغندن تفاصیل احوال واعیان ملك وعلماء وسائر رجاللرینک اکثری علی الصحة معلوم دکل کرچه قاضی بلغار اولان یعقوب بن نعمان البلغاری نام ذاتننك بلغارغه مخصوص تواریخ کتابی اولدقی معروف ومشهور اولسادا اول کتاب بوزمانه مزده عدیم الاثاردر حتی کندی عصرمزده اروفی دولتلری اعلان نامه لر طبع قلدرب حسن اهتمام برله هر قایو بلاد اسلامغه یباروب اول کتاب ورسالة ابن فضلانی ازلاسه لرده نام ونشانی معلوم اولمادی * ابو حامد الاندلسی سنة ۵۲۹ تسع وعشرین شهر بلغارغه ورود ایله اوشبو صاحب تواریخ بلغاریه کا ملاقات ایدب آندن کوب سوزلر نقل قلادر وزکریا بن محمد القزوینی انی امام الحرمین ابو المعالی عبد الملك بن عبد الله الجوینی اصحابندن ایدی دیدور سنة ۵۵۹ خمسمائة وتسع وخمسین وفات اولدی ❁ ومنهم ابو العلاء حامد بن ادریس البلغاری القاضی رحمه الله بو شخص دخی سنة خمسمائة حدودنده موجود ایدی کتاب زهرة الریاض صاحبی سلیمان بن داود السقسینی کتابنی آلتمش یدی مجلس قلوب زهرة الریاض ونزهة القلوب المراض اسمیله مسمی ایدب هر مجلس اوّلنده بوذات واسطه

سی

سى برله بر حديث روايت ايله مواعظ ونصايح سرد ايتادر ❁ مجلس اوّل
ابتدا اسنده مذكور عبارهسى بيلهدور حدثنا الشيخ الامام الاجل الاستاذ فخر الائمة
غياث الامة شمس الشريعة قامع البدعة محى السنة زين المذكرين تاج
المفسرين ابو العلاء حامد بن ادريس القاضى البلغارى قدس الله روحه
وعمر بالرحمة والراحة ضريحه قال حدثنا الشيخ الامام الاجل سيف الحق حسام الدين
ابو المعين ميمون بن محمد بن معتمد المكحولى النسفى رحمهم الله اجمعين
باسناده عن عبد الله بن مسعود رضى الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه
وسلم ان خلق احدكم يجمع فى بطن امه اربعين يوما نطفة ثم يكون علقة
مثل ذلك ثم يكون مضغة مثل ذلك ثم يبعث الله اليه ملكا فيكتب رزقه وعمله واجله وشقيه
وسعيده وان احدكم ليعمل بعمل اهل الجنة حتى مايكون بينه وبين الجنة غير ذراع
فيسبق عليه الكتاب فيعمل بعمل اهل النار فيدخلها وان احدكم ليعمل بعمل
اهل النار حتى مايكون بينه وبين النار غير ذراع فيسبق عليه الكتاب فيعمل
بعمل اهل الجنة فيدخلها * مجلس عاشر ابتدا اسنده حدثنا الشيخ الامام الاجل
زين الاسلام والمسلمين حامد بن ادريس قال حدثنا الشيخ الامام الاجل زين
الاسلام والمسلمين ابوبكر محمد بن عبد الله السرخكتى باسناده عن ابن عمر
رضى الله عنهما * مجلس ثانى عشر ابتدا اسنده حدثنا الشيخ الامام الاجل الاستاذ
ابو العلاء حامد بن ادريس قال حدثنا الشيخ الامام الاجل ابو ابراهيم اسماعيل بن
محمد بن الحسن الحسينى باسناده عن اصبغ بن بناتة رحمه الله * مجلس ثانى وعشرونده
حدثنا الشيخ الامام الاجل الاستاذ حامد بن ادريس رضى الله عنه قال حدثنا
الشيخ الامام الاجل القاضى عماد الدين ابوبكر محمد بن الحسن بن منصور النفسى
باسناده عن عبد الرحمن بن عوف رضى الله عنه مجلس رابع واربعينده قال الشيخ
الامام الاجل الفقيه الاستاذ حامد بن ادريس قال حدثنا الشيخ الامام الاجل
الفقيه ابوبكر محمد بن عمر البزار باسناده عن ابى ذر رضى الله عنه مجلس ست
وخمسينده حدثنا الشيخ الامام الاجل الاستاذ حامد بن ادريس قال حدثنا
الشيخ الامام الاجل الحجاج ابوبكر محمد بن على بن الفضل البزديغرى رحمه
الله باسناده عن جابر بن عبد الله رضى الله عنهما * مترجم فقير ديركه ابو المعين
النسفى سنة ٥٠٨ خمسمائة وثمان نسفده وابوبكر محمد بن حسن بن منصور النسفى
الغويدنى سنة ٥٠٥ خمسمائة وخمس بخاراده * وابوبكر محمد بن عبد الله السرخكتى

سنة ١٨ل خمسمائة وثمان عشرة وابو ابراهيم اسماعيل بن محمد بن الحسن الحسنى ابو اليسر البزدوى وابو المعين النسفى اقرانندن ايدى وكتب عنه احمد بن محمد الحكمى وابوبكر محمد بن عمر البزار وابوبكر محمد بن على بن الفضل النيسابورى البزديغرى هرقايوسى فى حدود سنة خمسمائة وفات اولمشلر بزديغر ضم باء موحدة وسكون زاء وكسر دال وسكون ياء اخر الحروف وفتح غين معجمه واخرى راء مهمله برله خراسانده نيسابور قريه لرندن معروف ومشهور قريه در *

❁ ومنهم خواجه احمد البرغرى ❁ صلوة مسعودى كتابنده خواجه احمد برغرى عبارهسى برله ذكر ايده اماغبر موضعلرده الشيخ احمد البلغارى سلطان محمود بن سبكتكين الغزنوى ننك استاذ وشيخى ديب مذكوردر علاء الدين عبد العزيز بن احمد المايمرغى اصول فخر الاسلام شرحى كشف كبير واصول حسامى شرحى تحقيقده مواضع كثيرهده اسم ولقب وكنيه ونسبلرنى ذكر قلماى ايراد ايدب بعضسنده قال الشيخ الامام البرغرى رحمه الله وبعضلرنده قال الامام البرغرى رحمه الله وبعض مواضعده وفى الطريقة البرغرية وبعضسنده قال الامام البرغرى رحمه الله فى طريقته ديدر ❁ وفوائد الجواهرده قنيه دن نقل ايله وفى الجامع البرغرى لو قال لها ان لم اضربك فانت طالق فهو على اربعة اقسام ان كان فيه دلالة على الفور بان قصد ضربها فمنع انصرف الى الفور وان نوى الفور بدون الدلالة يصدق وايضا لان فيه تغليظا وان نوى الابد اولم يكن له نية انصرف الى الابد وان نوى اليوم اوالغد لم يحتمل بنية ودخى نچه موضعده ايراد ايده * ملا ابو المكارم ننك مختصر الوقايه شرحنده باب البيع الفاسدده دخى مذكوردر فوائد البرغرى هم معروفدر * كشف كبيرده مبحث دلالة النص ده اولان كلامنى نقل ايله ايتادر وتقريره بعبارة الامام البرغرى رحمه الله الحدود شرعت زواجر عن الاقدام على الجنايات وانما يحتاج الى الزاجر الشرعى فيما يميل اليه الطبع واما فيما ينزجر الانسان عنه بطبعه فلا يحتاج فيه الى الزاجر الشرعى كشرب البول لايوجب الحد لما ذكرنا والحاجة الى الزاجر فى اللواطة ليست كالحاجة الى الزاجر فى الزنى اما فى جانب المفعول فلان الحد لووجب عليه انماوجب استدلالا بالزنى والزانية انما يحملها الشهوة على الزنى فاما المفعول به فيمتنع بطبعه عن هذا الفعل اشد الامتناع على ما عليه اصل الجبلة السليمة

فلا

فلا يحتاج الى الزاجر الشرعى فشرع الحد على الزانية لا يدل على شرع الحد
على هذا وكذلك الكلام فى جانب الفاعل لان طبعه وان كان يميل الى هذا
الفعل ولكن الفعل لا يقوم به وحده وانما يقوم به وباخر لا يميل طبعه اليه وفى
الزنى يقوم فعله باثنين طبع كل واحد منهما يميل اليه فكان اغلب وجودا واسرع
حصولا فكان احوج الى الزاجر فشرع الزاجر فيه لا يدل على شرعه فى المتنازع
فيه لان الحرمة المجردة يعنى فى الزنى بدون هذه المعانى وهى ان يكون غالب
الوجود وان يكون فيه اهلاك البشر حكما وان يكون فيه افساد الفراش غير
معتبرة لايجاب حد الزنى يعنى هى ليست بموجبة للحد حتى يرجعوا اللواطة
عليه بالحرمة فيوجبوا فيها الحد بالطريق الاولى بل المعتبر ما ذكرنا من المعانى
وهى فى اللواطة غير موجودة والدليل على ان الحرمة المجردة غير معتبرة
ان شرب البول لا يوجب الحد مع كمال الحرمة اى مع كونه اكد فى الحرمة من
الخمر فان حرمته لا تنكشف بحال وشرب الخمر يوجبه مع ان حرمتها تزول
بالتخليل وانها لم تكن محرمة فى الملل المتقدمة وانما هو لوجود دعاء الطبع فى الخمر وعدمه
فى البول انتهى كلام الامام البرغرى رحمه الله المنقول فى الكشف بعبارته ۞ وبالجملة
بو ذات عالم وفقيه واصولى وبارع وفاضل زبردست كشى شمس الائمة السرخسى
وفخر الاسلام البزدوى وشيخ الاسلام خواهر زاده لر معاصرلرى وامثالى در * برغردن مراد
اوشبو شهر بلغار اولدغى مسعودى وياقوت الحموى وغيرهما كلامنده مذكور
در شيخ احمد مذكور مدحنده دخى بو بيت فارسى انشاء ايدلش در * شعر *
خواجه بلغاركه اوواقف اسرار بود * هركه شد بنده او برهمه سالار بود *
پشته وكوه وجنكل كروطن اوست چه باك * لعل راقيمت ازان كه بكوهسار بود *
* بو مذكور شخص واحد يا متعددمى معلوممز اولمدى طريقه برغريه ننك
مجلد وتمامنى كوركانمز ومالك اولغانمز وترجمة الاحوالنى هيچ بر تواريخ
وطبقات كتابنده الى الان تابغانمز يوق والله سبحانه بكل شئ عليم ۞
۞ ومنهم الشيخ برهان الدين ابراهيم بن خضر البلغارى الحنفى رحمه الله كتاب
اصول الحسامى نى يازب تمام ايتدكى بعدنده آخر كتاب ده ذكر ايتدكى
عبارة سى بودر تم الكتاب بتوفيق الله تعالى وقت الظهر فى اليوم الثالث من
شهر ربيع الاول سنة ٧٥١ احدى وخمسين وسبعمائة على يد العبد الضعيف الراجى

رحمة ربه اللطيف ابراهيم بن خضر البلغاری المدعو بین اصحابه ببرهان رزقه الله تعالی علما نافعا وعملا کاملا وصلی الله تعالی علی محمد وآله اجمعین والحمد لله رب العالمین نسخه‌سی صحیح وجلی وخطی منتظم وتعلیمی حلب ودمشق وسائر بلاد الشام ده معتد اول خطارغه مشابه ومماثل در مترجم فقیر یدنده عواری الزمان جمله سندندر *

❁ ومنهم الشیخ ابو محمد صدر بن علاء الدین البلغاری رحمه الله در * اصحابندن تاج الدین ابراهیم بن محمد نام ذات اصول امام فخر الاسلام نی یازب آخرنده بو عبارت نی تحریر ایتمش تم الکتاب وربنا محمود وله المکارم والعلی والجود علی یدی الضعیف الراجی الی رحمة ربه اللطیف ابراهیم شیخ بن محمد خواجه بن مولانا تاج الدین القرتمنی وکان فی الیوم العاشر من جمادی الاولی سنة ٧٦٥ خمس وستین وسبعمائة والحمد لله رب العالمین ❁ صاحب الترجمة ابو محمد البلغاری رحمه الله ننك مذکور شخصغه یازدغی اجازت نامه‌سی آخر کتابده تحریر ایدلمش بعبارته ایرادایدلە بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله الذی هدانا لهذا وما کنا لنهتدی لولا ان هدینا الله والصلوة علی رسوله محمد الداعی للخلق الی الحق باذن الله وعلی آله واصحابه المؤیدین لامر الله وعلماء شرعه المطلعین علی حکم الاصول واحکام الفروع بحمد الله وبعد فان الشاب الاعز الاکرم منبع الجود والکرم الفائق علی الاقران المقبل علی اطلاع حکم القرآن تاج الملة والدین بن محمد خواجه القرتمنی المعروف بابراهیم شیخ وفق الله تعالی له کل ما سمع به المستمع والقاری قد قرأ علی هذا الکتاب الشریف المنسوب الی العالم النحریر الظریف المحبوب ابی الحسن علی بن محمد البزدوی رحمه الله وانا الداعی لکافة المسلمین ابو محمد صدر بن علاء الدین البلغاری بصره الله عیوب نفسه وجعل یومه خیرا من امسه ثم انه لما قرأ من اول هذا الکتاب الی آخره وامتثل الی حکم آمره واستجازنی فی درسه وبیانه بوسعه وامکانه اجزت له فیه بتوفیق الله تعالی وتیسیره فی تأویله وتفسیره والله هو الموفق للسداد والیه المآل والمعاد وکان ذلک فی الیوم الثانی والعشرین من شوال یوم الاحد سنة ٧٦٦ ست وستین وسبعمائة * القریمنی هر ایکیسی ننك کتابتنده مبهم واقع اولغان القرتمنی تاء مثناة فوقانیه یا که تحتانیه برلان می قرتمن و قریمن نامنده قزان مضافاتنده قریه‌لر وار یا که قزبنی یا که غیر بر لفظمی معلوم اولمادی بو کتاب هم یده فقیرده عواری الزمان دن در *

❁ ومنهم

❁ ومنهم الشيخ الامام خواجه حسن بن عمر البلغاری رحمه الله مشائخ كثيره وعرفاء وفيره كا ملاقات وآثاردن استفاده ايديساده شيخ سعدالدين الحموی مريدی اولمقله معروف در وعلی قول اصلی اذربيجان مملكتنده كنجه نام شهردن اولوب لكن شهر بلغارده كوب زمان اقامت قلدقندن بلغاری ديمكله معروف اولمشدر افواه ناسده مذكور اولدغينه بناء شهر بلغارده ايكان اعدا وحسادی برتقريب برله متهم ايلاب مناره دن آطمق غه مستحق قلدق لری بعدنده قاچوب كيتوب خلاص اولمش شهر بخارا داخلنده حله بافان محله سنده برمشهد وارخواجه بلغاری ديمكله معروف وقبری اوستونه رسم لرنچه هم بر علم منصوب وزيارت كاه در واهالی سی لسانده خواجهٔ بلغاری ديمكله شهر بلغاره نسبت ايله مشهور بناء علی ذلك مرحوم ملاحسين بن المحمد بن عمر البلغاری القرغالی المعروف بالساعاتی رحمه الله سنه اربع وسبعين بعد الف ومائتين وفات اولوب وصيتی برله جنبنده مدفون قلنمش حسن وحسين البلغاريان در صدر الشريعة عبيدالله بن مسعود بن تاج الشريعة الكرمانی بخارادا ملاقات ايله شيخ حسن البلغاری غه انابت ايدب داخل طريقه وسالك مسلك ارشادی اولمش ديورشحات وغيرهاده مسطور ولكن سنة ستمائة وتسع وتسعين شهر تبريزده وفات اولدغی دخی مذكوردر والله اعلم بالصواب واليه المرجع والماب *

❁ ومنهم الشيخ برهان الدين ابراهيم بن يوسف البلغاری رحمه الله ❁ كشف الظنون ده كتاب شرح اداب الصحايف نی بوذات تأليفندن ذكر قلدی ودخی فصول النسفی فی علم الجدل شرحها برهان الدين البلغاری اوله الحمد لواجب ابدع بقدرته آه ذكر فيه ان العلم باحكام الشريعة والاطلاع علی دقايقها لايمكن الابعلم النظر والمبرزون فی هذا الفن قد صنفوا الكتب وبحثوا وبينوا القواعد الاان كتاب البرهان النسفی اعجبها تصنيفا فالتمسوامنی كتابة شرح آه ديوذكر قلدی ايكسی بر آدم می ياكه متعددمی معلوم اولمادی *

❁ ومنهم الشيخ قاسم بن ابراهيم القزانی رحمه الله ❁ قاسم شيخ عزيزان ديمكله معروف در مريدولی عزيزان الكوهزری ايدی سنة ۹۹۸ تسعمائة وثمان وتسعين بخارا وسمرقند مابيننده كرمينه ده وفات اولمش تاريخنده بوبيت افاده ايدلمش

شعر ❁ بتاريخ اوندازغيب ❁ مقتدای زمانهٔ شاه وكدا ❁

❁ تواريخ بلغاريه صاحبی حسام الدين بن شرف الدين المسلمی

نام ذات کلامنه بناء شیخ قاسم بن ابراهیم ینکا قزان اهالی‌سندن وفاتی دخی آنده چاللی قریه‌سندن خلیفه یونس بن ذو المحمد مریدی دیمش والله اعلم به والعهدة علیه فی جعل اسم ابیه ابراهیم وقزان اهالی‌سی لسانند‌ه بوذات قزان اهالی سندن اولدغی مشهور حتی بعض‌لری قزان‌ده مدفون دیرلر ما وراء النهرده میانکالات و آندن غیر نواحی اهلی‌نڭ افواهنده قزان‌غه نسبت ویرمك وار اوزلرنده توارثا کیلکان یا که قزان اهالی‌سندن سماعا ایتالرمی الله اعلم به قبری آنده الی الان معروف وعلم‌دار وزیارتکاه الحالة هذه قزان شهرنده جامع الاوّل محله سنده بر یورطنی قاسم شیخ یورطی وارباب‌لری قاسم شیخ‌لر دیب تسمیه ایدلب خلق نذور وصدقات طاوق واوردك وقاز کبك نرسه لرنی قاسم شیخ‌کا دیب کیلتوررالر ❀ اول یورط موضعی جیری‌نڭ اکثری الحالة هذه یوسف بن ابراهیم قزنی آلوب کیاوی علی بن مقصود بن رحمانقلی بن سولطی الکولباشی الخباز ملکنده آننڭ نذور وصدقات دن استفاده‌سی یوق هم مقصودی دکل ❀ وبر آز عبد الولی بن یوسف بن ابراهیم بن عبد الرشید اولادی احمد وصالح قزی عائشه ملکنده اولوب آنلار استفاده ایده‌لر ❀ فقط قاسم شیخ اسمنی بلوب سلسلهٔ نسب‌لری وکیفیة ادلا وانتساب‌لری مجهول وشجره‌لری معدوم حتی بابالری ابراهیم‌نڭ اتاسی کم ایردکنی بلکان آدم یوق لکن فقیر تردد قلوب عبد الرشید نام ایردکنی دست رس اولدی ❀ اما تاش کرمان نام قریه اهالی‌سی تتار کراشون‌لر نصرانیت‌لری قدیم ودین‌لرنده ثابت القدم اولاتروب اعتقاد قدیم توراثی برله قاسم شیخ‌کا دیب احیانا نذور کیتورملك‌لری بوشهرت‌لری قدیم اولدغنه دلالت ایده‌در ❀ مذکور ابراهیم واولادی اپاکان دیمکله دخی مذکورلر حدود سنة الف ومائتین واربعین وفات اولمش واوغلی یوسف سنة ١٢٦٤ الف ومائتین واربع وستین سکسان یاشنده وفات واوغلی عبد الولی سنة ١٢٨٨ الف ومائتین وثمان وثمانین ایللی حدودنده وفات ونسبت‌لری عبد الولی اولادنده ❀ موندا قاسم شیخ اوزی اولمای فقط بر مریدی اولغان دیکان سوز دخی مسموع‌در ❀ ابراهیم مذکور اباء واجدادندن متوارث قالوب کندسی ساکن اولوب عمر ایتدکی یورط جامع اول محاذینده قبله طرفنده اولب اول یورطنی کچی اهلیه‌سی زلیخا نام خاتونندن تولد ایدن

موسى وعمرلره هبه قلب اولوغ اهليه سندن تولد تابقان يوسف ويعقوب نام اوغللرينه مسجد آلدندن كول بوينه توشا تورغان آرقلى اورامننك شرق طرفنده يوچماقدن بر يورط قالا ايكنچى يورطنى آلوب باشقه چغارمش حاضر شول موضعده يوسف اولادى ۞ اما موسى وعمر اوزلرى وهم آنلردن اولاد يوق يورطلرنى فى حدود سنة ١٢٥٤ اربع وخمسين حاجى بيك محمد بن عبد السلام بن عثمان القاربلى شراقلوب فى سنة ١٢٨٣ الف ومائتين وثلاث وثمانين شاه احمد بن حسام الدين بن صالح بن ابى بكر السيمتبا شى آلوب بعد مدة صاتوب الحالة هذه سنة ثمان وتسعين ومائتين دن بو طرف عين الدين بن تاج الدين بن بايزيد البالطاجى ملكنده در ٭

۞ ومنهم الشيخ العلامة نجم الدين ابو الرجاء مختار بن محمود بن محمد القزبنى الحنفى المعروف بالزاهدى رحمه الله ۞ صاحب القنية وشارح مختصر القدورى در علاء الدين سديد بن محمد الخياطى وبرهان الائمة محمد بن عبد الكريم وغيرهمادن اخذ علم فقه ويوسف بن ابى بكر السكاكى دن اخذ كلام ايتدى دين اسلام حقلغين ورسول الله محمد المصطفى صلى الله تعالى عليه وسلم ننك معجزاتنى تفصيلا بيان ايله بر رسالهٔ عربيه تصنيف ايدوب واسمنى بركه خانغه نسبتله رسالهٔ ناصريه قويوب مذكور بركه خانغه هديه ايلدى وسنة ٦٨٨ ستمائة وثمان وثمانين دار البقاغه ارتحال قلدى نور الله مرقده ۞ ومذكور رساله سنده ايتادر جناب رسول الله عليه الصلوة والسلام حضرتلرى ننك معجزاتى منك وعلى رواية اوچ منك عددكا واصل در برقسمى ارهاصيه در قبل دعوى النبوة قاعده ونبوتنه مقدمه اولوب صادر اولدى اصحاب الفيل واقعه سى وعرب دن بكر بن وائل قبيله سى آز جماعه ننك ملوك فرس دن كسرى دولت عظيمه سينه غلبه وعساكرنى كسر فاحش قلدقلارى كبى بوموضع قار ديب معروفدر ۞ ودخى برقسمى تصديقيه در بعد دعوى النبوة ظاهر اولدى ۞ بو دخى ايكى قسم در برقسمى نفس ذاتنده وكان يرى من خلفه كما يرى من قدامه كان بين كتفيه عينان مثل سم الخياط يبصر بهما ولا يحجبهما الثياب ۞ وبرقسمى امور خارجهٔ عن ذاته ده ايدى مثل انشقاق القمر وانبات النخلة فى سنام البعير وادراك ثمرها فى الحال ديدور ٭

۞ ومنهم الشيخ الفاضل احمد بن محمود الجندى رحمه الله ۞ مطرزى ننك مصباح نام كتابنه شرح ايتوب اسمنى مقاليد نام بيروب بر نسخه سى ننك تاريخ كتابتى

سنة ٧٥١ سبعمائة واحدى وخمسين واقع اولدغندن تأليفى ده امقدم اولدغى مستفاد اولادر اول شرح ننك اولى الحمد لله على جزيل نواله ❁ بو ذات شرح العقايد وشرح الرسالة الشمسية كا حاشيه لرى اولان ملا احمد الجندى كامغايردر چونكه اول متأخر الزمان الفى كامل قبيلنده موجود وملا عصام الدين ابراهيم بن محمد بن عربشاه الاسفرائنى لركا معاصر ايدى *

❁ ومنهم العلامة قطب الدين محمد بن محمد الرازى الشافعى المعروف بالتحتانى رحمه الله ❁ رى شهرينه منسوب وصاحب كتاب المحاكمات والرسالة المعمولة وشارح المطالع والشمسية والحاوى الصغير فى فقه الشافعية درو سيد شريف الجرجانى قدس سره ننك علوم عقليه ده استادى اولدقى السنه ده مذكوردر سنة ٧٦٦ سبعمائة وست وستين وفات *

❁ ومنهم الشيخ منهاج الدين ابراهيم بن سليمان السراى رحمه الله ❁ ذكر ان شيخه رشيد الدين اسماعيل بن محمود بن محمد الكردرى كتب فوائد المسائل الضرورية فجمعه وزاد عليه فوائد وجعله شرحا للفرايض العثمانية وسماه مفاتيح الاقفال وفرغ منه فى خوارزم سنة ٧٧١ سبعمائة واحدى وسبعين *

❁ ومنهم الشيخ الواعظ الناصح احمد بن شمس الائمة السراى رحمه الله ❁ ابن عربشاه كان يقال له ملك الكلام عربيا وفارسيا وتركيا وكان اعجوبة الزمان ديدر آقصاق تيمور آنى سمرقند شهرنه جلب قلدى *

❁ ومنهم العلامة سعد الدين مسعود بن عمر الخراسانى النسائى الشافعى المعروف بالتفتازانى رحمه الله * شارح العقايد وصاحب التصانيف الكثيرة معروفدر سنة ٧٥٣ سبعمائة وثلاث وخمسين ده تلويح على التوضيح نى شهر كلستان ده تصنيف وكتاب شرح التلخيص نى پادشاه سراى جانى بيك خان حضرتلرينه هديه قلدى خطبه سنده ايراد ايتدكى عبارهسى بودور سعد الزمان وساعد الاقبال ودنا المنى واجابت الامال وتبسم فى وجه رجائى المطالب بان توجهت تلقاء مدين المارب حضرة من انام الانام فى ظل الامان وافاض عليهم سجال العدل والاحسان ورد بسياسته الغرار الى الاجفان وسد بهيبته دون يأجوج الفتنة طرق العدوان واعاد رميم الفضائل والكمالات منشورا واوقع باقلام الخطيات على صحايف الصفايح لنصرة الاسلام منشورا وهو السلطان الاعظم مالك رقاب الامم ملاذ سلاطين العرب والعجم ملجاء صناديد ملوك العالم ظل الله على بريته وخليفته فى خليقته حافظ البلاد ناصر العباد

ماحى

ماحى ظلم الظلم والعناد رافع منار الشريعة النبوية ناصب رايات العلوم الدينية خافض جناح الرحمة لاهل الحق واليقين مادسرادق الامن بالنصر العزيز والفتح المبين كهف الانام ملاذ الخلق قاطبة ظل الاله جلال الحق والدين ابو المظفر السلطان محمود جانى بك خان خلد الله سرادق عظمته وجلاله وادام رواء نعيم الامال من سجال افضاله فحاولت بهذا الكتاب التشبث باذيال الاقبال والاستظلال بظلال الرافة والافضال فجعلته خدمة لسدته التى هى ملتثم شفاه الاقبال ومعول رجاء الامال ومبوأ العظمة والجلال لازال محط الافاضل وملاذ ارباب الفضايل وعون الاسلام وغوث الانام بالنبى وآله عليه وعليهم السلام سنة ٧٩٢ سبعمائة واثنتين وتسعين سمرقندده تيمور حضورنده فجأة وفات اولوب جنازه سى سرخس كانقل واول موضعده شيخ ابى الفضل السرخسى جوارنده دفن قلندى ٭

❁ ومنهم الشيخ كمال الدين الخجندى الزاهد العالم رحمه الله ❁ سيد راقم ايتادر درحاليكه عسكر توقتامش خان قصد ولايت تبريز كرد حضرت شيخ كمال الدين در آنجا بودند بعد از فتح ولايت حضرت شيخ را بفرمان قضا جريان توقتامش خان بدشت قبجاق بشهر سراى بردند كه اب وهواء آن عرصه بى غايت نيكو بود وحضرت شيخ را كوار افتاده دران حال اين مطلع چون خرشيد از افق طبعش طلوع نمود ❁ شعر ❁ اكر سراى همين است دلبران سراى ❁ بيار باده كه فارغ شوم ازهردو سراى ❁ بعد ازچهارده سال عازم تبريز شد و سنة ٧٩٣ ثلاث وتسعين وسبعمائة در آنجا وفات يافت ٭

❁ ومنهم الشيخ حافظ الدين محمد بن محمد بن شهاب بن يوسف الخوارزمى الكردرى المعروف بابن البزاز رحمه الله ❁ سنى سكسندن تجاوز قلب سنة ٨٢٧ ثمانمائة وسبع وعشرين شهر رمضاننده وفات اولدى مبادى العلوم نى كندبلاديده تحصيل ايدب بلاد بلغار وقريم وممالك الرومغه ارتحال ايله فضلاسيله جلوس وعلماسينه اختلاط ايدب افاده واستفاده ايلادى وكوب زمان شهر بلغار وحاجى طرخان وقريم شهرلرنده اقامت ايدب ملوك تتار وسلالة جرجى خانلرى عندنده زياده سيله معزز ومحترم واقرانته مرجع ومقدم ايدى فقه حنفى ده تصانيفيدن فتاوى بزازيه كتاب معروف ومتداول در تفاصيل احوالى وسراج الدين احمد بن فضل الحاجطر خانى غه يازدغى اجازت نامه سنى وفية الاسلافده ذكر قلدق ❁ اقصاق تيمور

ننك كفرى برله فتوى ويرن علماء جمله سندندر فتاوى سنده مذكور بعض عباره سى دخى تكفيرنى مشعردر ❊

❁ ومنهم عصام بن الملك المرغيناني رحمه الله ❁ صاحب الهداية اولادندندر تيمور عصرنده كندسى وابن عمى عبد الاول بن على صدور مملكت جمله سندن معدود ايدى لر فقيه وعالم وشاعر ايدى حافظ الدين بن البزاز برله مابين الاقران اولان نفاست علميه ومقارعت فعليه وقوليه لرى وار ايدى اقصاق تيمور فتنه سى بعدنده بلاد بلغار وبرية البركه ده واقع اولان هرج ومرج وفتنه وفساد اثناسنده حج سفرندن رجوع ايتمكله طرقنده كلفت ومشقت كورد كندن سنة ٨١٤ ثمان مائة واربع عشرة حاجى طرخان شهرنده ايكان بو بيتى انشا ايدوب ابن عربشاه بالذات استماع ايتدكنى ذكر ايده ❁ شعر ❁ قد كنت اسمع ان الخير وافية ❁ في صحراء تعزى الى سلطانها بركة ❁ بركت ناقة ترحالى بجانبها ❁ فما رأيت بها في واحد بركة ❊ ودخى مذكور ابن البزازه تعريض ايدوب ايتادر ❁ شعر ❁ متى يحفظ الناس في بلدة ❊ مصالحها في يدى حافظ ❊ فحافظها صار سلطانها ❊ وسلطانها ليس بالحافظ ❊

❁ ومنهم العلامة الفاضل شهاب الدين احمد بن محمد بن عبد الله القرشى الدمشقى المعروف بابن عربشاه رحمه الله ❊ وسنة ٧٩١ سبعمائة واحدى وتسعين بلده دمشق الشامده تولد ايدوب سنة ٨٥٤ ثمانمائة واربع وخمسين رجبنده وفات اولدى عالم وفاضل وفقيه واديب وشاعر وايام الناس وتواريخ العالم واحوال القرون الماضيه غه مطلع وواقف ايدى بلاد بلغار والعراق وخراسان والروم وما وراء النهر والمغل والترك وخوارزمده جولان قلوب افاده واستفاده ايله كتب كثيره تصنيف قلدى وبرية البركه ده كوب زمان اقامت ايدوب اوغلى تاج الدين ابو الفضل عبد الوهاب سنة ٨١٣ ثمانمائة وثلث عشرة حاجى طرخان شهرنده وجوده كيلدى اول دخى جملهء علماء وزمرهء فضلاءدن درهر ايكاوى ننك طبقات سنيه ووفية الاسلافده ترجمهء واسعه لرى واردر مطلوب ايسه اورايه رجوع ايدله ❁ ابن عربشاه رحمه الله غرايب المقدور في نوادر تيمور نام كتابنده ايتادر وتخت الدشت سراى وهى مدينة اسلامية البنيان بديعة الاركان ❁ وكان السلطان بركة رحمه الله لما اسلم بناها واتخذها دار الملك واصطفيها وحمل اهل الدشت على الدخول في حمى الاسلام ودعاها فلذلك كان محل كل خير وبركة

واضيقت

واضيفت بعد اضافتها الى قفچاق الى بركة ❁ ودخى ايتادرلما تشرف بركة خان بخلعة الاسلام ورفع الدين الحنيفى الاعلام استدعى العلماء من الاطراف والمشايخ من الافاق والاكناف ليوقفوا الناس على معالم دينهم ويبصروهم طرايق توحيدهم ويقينهم وبذل فى ذلك الرغبات وافاض على الوافدين بحار الهبات واقام حرمة العلم والعلماء وعظم شعاير الله تعالى وشرايع الانبياء فكان عنده فى ذلك الزمان وعند اوزبك خان وجانى بيك خان وبعده مولانا قطب الدين العلامة الرازى والشيخ سعد الدين التفتازانى والسيد جلال الدين شارح الحاجبية وغيرهم من فضلاء الحنفية والشافعية ❁ ثم من بعدهم مولانا حافظ الدين البزازى ومولانا احمد الجندى رحمهم الله فصارت سراى بواسطة هؤلاء السادات مجمع العلم ومعدن السعادات واجتمع فيها من العلماء والفضلاء والادباء والظرفاء والنبلاء ومن كل صاحب فضيلة وخصلة نبيلة جليلة فى مدة قليلة ما يجتمع فى سواها ❁ بو ذاتلر كرچه اصللرى بلغار اهالى سندن اولماسهدا بلاد بلغاره ورود وكوب وقت اقامت ايتمشلر *

❁ ومنهم الشيخ محمد البلغارى رحمه الله ❁ صاحب كتاب خزينة العلماء وزينة الفقهاء مواعظ ونصايح بابنده بر مختصر كتابدر برنچه احاديث واثارغه مشتمل اوّلى الحمد لله الذى لم يلده والد عبارتيلهدر *

❁ ومنهم احمد بن عبد الله القرمى عبد الاول بن على الفرغانى وحافظ الدين بن البزازى وشرف الدين بن كمال الدين القرمى شاكردلرندن ايدى تلويح وشرح العقايد النسفيه كا حاشيه لرى واردر واخى چلبى ديمكله معروف يوسف بن جنيد التوقاتى بوننك شاكردى ايدى *

❁ فصل فى ملوك بلغار ❁ ملوك قدماء بلغاردن بزه واصل اولانى ننك اوّلى تواريخ حسام الدينى اعتبار قلساق توقى خان ❁ ثم ابنه ايدر خان اننك عصرنده صحابه لر كيلوب مريضه قزينه مداوات قلوب اظهار كرامت ايله خان واهل بلغار مسلمان اولديلار ديدر والعهدة عليه من اصلا صحتنى اقرار ايدهم ❁ ثم زبير خان كوب عسكر برله بارب قسطنطنيه قيصرنى وسائر اهالى سنى زور خوف كا توشردى ديب مذكور اسلام دن مقدم اولمسه كرك ❁ ثم سلكى خان * ابتداء مسلمان اولوب دار الخلافة بغداده ايلچى يبارب اسلامنى خليفه كا عرض ايدن آلماس خان ننك والدى در الماس خان كندسنى جعفر ديو

تسمیه ایتدکده والدی عبدالله اسملی قلغان ایدی ❁ ثم ابنه الامیر جعفر * مونلک عصرنده شهر بلغارغه بغداددن رسوللر سوسن الراسبی وبدر الحرمی واحمد بن فضلان ورفاقتلرنده دین تعلیمی اوچون علمالر وعمارت وسائر اعمال اوچون ماهر صانعلر کیلدی وسنـــة ٣٣٢ ثلثمائة واثنتین وثاثین بر حیوة اولب قسطنطنیه وشول اطرافده اولان مملکتلرنی غزا قلدق ابو الحسن المسعودی کلامنده مذکور ومصرحدر ❁ ثم ابنه الامیر احمد * بو شخص مقتدر بالله خلیفه نلک ایام حیوتنده بغداد آرقلی حج کاوارب دیوان عزیزدن کوب اموال وحیوانات وملابس واعلام سود وطبول وبنود اعطاء قلندی ❁ ثم ابنه الامیر طالب * بو شخص اسمنده سنـــة ٣٣٨ ثلثمائة وثمان وثلثین شهر بلغارده مضروب تنکهلر موجوددر ❁ ثم ابنه الامیر مؤمن * ایامنده سنـــة ٣٥٨ ثمان وخمسین روسیه حکمداری ولادیمر نام ذات قبچق ترکلری نلک یاردمی برله بلاد بلغاره هجوم ایدوب کوب خرابلقلر وغارتلر وقتل وسبی واجلاءلر قلدیلار بلغاریلردن خراج آلورغه قصد ایتکاچ روسیه سر عسکری حکمدارینه بولارنلک آیاقلاری ایتکلی بولاردن بزخراج الا آلماموز بز چاباطهلیلر اوسته بارالق بزکا شولار قولای بولور دیوایتدکی مرویدر یعنی تمدن ومعرفتلیلر دیدکی شهر بلغارده سنـــة ٣٦٦ ثلثمائة وست وستین بونلک اسمنده مضروب تنکهلر وار * خلفاء عباسیهدن الطایع لله ابو بکر عبدالکریم بن المطیع کا معاصر ایدی ❁ ثم الامیر شمعون الله اعلم بو ذات طونه بلغاریلرندن بولسه کرک ❁ ثم الامیر حیدر ❁ ثم ابنه الامیر محمد ❁ ثم اخوه الامیر سعید ❁ ثم الامیر باراج ❁ ثم الامیر ابراهیم سنـــة ٥٦٠ خمسمائة وستین هجریهده موجود ایدی بلغار مملکتنده اولان مشهور ابراهیم قلعهسی بوکشیکا منسوب دکل میکان ❁ ثم ابنه الامیر سلیم خلفاء عباسیهدن الناصر لدین الله ابو العباس احمد بن المستضیءکا معاصر ایدی بلغاردا مضروب دراهم اراسنده الناصر لدین الله امیر المؤمنین دیب یازلغان تنکهلر بار کندمز برنچه سنی مالک اولدق لکن تاریخی متاءخر الزماندر * ثم ابنه الامیر الهام * بونلک عصرنده تتارلر بلاد بلغاره ورود ایتدیلار سنـــة ٦٢٥ ستمائة وعشرین اخرنده شهر بلغارغه کیلوب بلغاریلردن منهزم اولوب قالغان آزی طالقان شهرنده پادشاهلری جنکز خان حضورنه قایتوب کیتدیلار بعد ذلک بولار آچلوب قافلهلر یوروب

سودالر

سودالر بولا باشلادی جوجی خان آتاسی چنکزخاندن آلتی آی مدتی مقدم وفات اولب چنکزخان آننك حصه سنی ایکنچی اوغلی باتو خان بن جوجی خانغه ویرب صاین دیو ملقب قلدی باتو خان باباسی چنکز خان قاشندن قایتوب سنـ۶۳۳ـه ستمائة وثلاث وثلثین حدودنده مرة اخری بلغار مملکتنی قصد قاری صوبوطای نام ذاتنی سرعسکر ایتوب یباروب بلغاریلرغه غلبه قلوب اهالی انقیاد واظهار اطاعت قلب امیر بلغار تتارلرغه خراج گذار وتحت حکومتلرینه داخل اولدی وخضوع واظهار طاعت ایله مقامنده قالدی ❁ ثم الامیر فولاد تیمور * مونناك عصرنده سنـ۷۶۲ـة سبعمائة واثنتین وستین بلغاریلر نیزنی قلعه‌سنه باردیلار ❁ ثم الامیر عبدالله ❁ ثم الامیر حسن * سنـ۷۷۵ـة سبعمائة وسبعین وسنـ۷۷۶ـة سبعمائة وست وسبعین وسنـ۷۷۸ـة سبعمائة وثمان وسبعین موننك اسمنده بلغارده مضروب تنکه‌لار وار قزان ده کول باشنده اسقی خانه قابقاسی خارجنده اولان زور طاش بوننك قبرینه قویلغان لوح دکل میکان ❁ بزننك ظنمزدا اول تتارخانلرندن دکل چونکه انلار پادشاه مستقل‌کا خان اسمنی ترك ایله سلطان اطلاق قلماقنه اکتفاء ایتمای‌لر بلکه آنی شهزاده‌لرینه اطلاق ایدالر اول لوح دا امیر وسلطان وظل الله للعلمین دیو یازلمش در ظل‌الله للعلمین دیدکی وآندن غیر قرینه‌لر پادشاه مستقل اولدقنه دلالت ایده وبواسم‌کا اکتفاء برله خان اسمنی ذکر ایتمامکی تتار خانلری جمله‌سندن اولمادقنه دلالت ایدادر ❁ ثم اخوه الامیر محمود ❁ ثم الامیر عبد الله عوام لساننده موتی آقصاق تیمور قتل ایدب آندن ایکی اوغل قالدی بری التون بك توقزوبری عالم‌بك یدی یاشنده ایدی تیمور بلغارنی ویران وخراب وخلقنی تاراتدی‌دیرلار ❁ بوقول البتة غلط چونکه تیمور توقطامش‌خان برله سنة سبعمائة وثلاث وتسعین حدودنده محاربه قلدی وسکز یوز یدنچی سنه خطای سفرنده اوترر دیکان موضع ده وفات اولوب اوترر لفظی وفاتنه تاریخ اولدی ❁ بو واقعه بعدنده سکز یوز اوتوزدن تجاوز قلغان وقتلرده شهر بلغارده تاتارخانلری اسملرینه مضروب تنکه‌لار علی الکثرة موجودر ❁ شهربلغار قایسی زمان روسیه قولنه کردکی ونه وقت ونی سبب برله خراب اولدقی تحت الخفادر سماوی سبب برله‌می یابرعدوان

برله می هیج قایوسی علی الصحة معلوم دکل ۞ تیمور خراب قلدی دیکان
سوز صحیح بولغان تقدیرده هم آندن بالکلیة خراب بولمق ومهجور ومتروك
قالمق لازم دکل آننك کبك سوز روسیه امیر مؤمن عصرنده خراب قلدی
۞ بعدذلك تتار پادشاهلرندن منکوتیمورخان سنـ۶۷۷ـة ستمائة وسبع وسبعین
خراب قلدی دیکان سوزلردا بار ۞ هیج قایوسنده تماما خراب بولغان یوق
۞ تتار جماعه‌مز لساننده قناش نام اسقف بلغارنی خراب قلدی دیکان سوز
بار بر تقدیر راست بولسه بلکه تعصبندن بعض بنالرنی واتقاندر خراب
بولوب بتکان بعدنده ۞ تتار افواهنده دخی ایدل کوچمك سببلی خراب
بولدی دیکان سوزبار ۞ الله اعلم روسیه قزانی الغانده مالك بولغانلردر
۞ خلقمزنك علم عظیم الشان تواریخکا رغبت واهتماملری اولمادغندن همه
احوال قرائنغی لقنده تحت الخفادر ۞ حتی اوشبو عصرمزکا قدر باقی ایکی
مناره‌سی‌ننك اولوغ سی حاضرده ساقط اولغان قایوسنه جمهورلکاننی ازلاب صوراب
تتبع قلوب کوب وقتدن صنك اسپاس مضافاتنده الوغ چاللی قریه‌سی‌ننك مرحوم
فضل الله بن بخارای نام ذات جمهندن تابوب آلوب تشکر قلندی ۞ اول
ایتادر سنـ۱۲۶۵ـة الف وماتین وستین هجریه سه شنبه کیچه سی شهر رمضان
اون طوقزنده نصف اللیلده یقلدی دیو ۞ ومرحوم ابراهیم افندی سنـ۱۲۳۵ـة
الف ومائتین وخمس وثلاثین جای کوننده شوال آینده شهر بلغارغه زیارتقه
بارغان اول وقتده سلامت قائم ایکان اول ذات جمهنده ایتادر اول مناره‌غه
یتمش اوچ درجه باسقچ برله منك دیب ومرحوم ملا عبد الوهاب بن
امامقلی الرجبی دخی افندی قولنه موافق حکایت قلدی ۞ بوشهر بلغارننك
جامعی ومناره‌سی آثار قدیمه‌دن اولماقی مقرر بلکه بغداددن کیلکان رسول رفاقتنده
اولان صانعلر معرفتی ایله بنا قلنغاندر ۞ برفارسی کتابده بلغار شهریست
بغایت بزرك بر ساحل بحر مارطس وعمارت ایشان ازچوب صنوبرست
وسور آن قلعه ازچوب بلورست وسرما انجا بسیارست ۞ وبر قدیم ترکی
کتابنده ارض بلغار شهری کیچرکدر اعمال کثیره‌سی یوق ولکن بناسی غایتده
خوب وخلقی زیبا ومحبوب دیمشدر وفرهنك مثنوی‌ده شهر عظیم ست ونیز نام
ولایت ست دربن ولایت سه شهر بود بزرك یکی بلغار دویم سوار سیوم
اسله وگرد بلغار همه کفار واتراك ست دیو ذکر ایده *

الباب الثانى من القسم الاول من كتاب مستفاد الاخبار فى احوال قزان وبلغار

فصــــل فى ملوك التتار وورودهم على هذه الديار

شمس الدين ابو عبدالله محمد بن ابى طالب الانصارى الدمشقى المعروف بابن الربوة وغيره ايتادر تتار طائفه سى ننك لسان الناس ده ذكرلرى يوق ايدى چونكه آنلار صين مملكتنه چيكدش وآنلر ننك بلادى برله بلاد اسلام اراسنده خطاء خلقى وار ايدى * يعنى خواقين ترك آنلر سامانيه دولتنه تغلب قلب ماوراء النهرنى هم مالك اولديلار آنلر تتارلرننك دشمانى ايدى آنلر آراسنده هميشه محاربه اولور ايدى دولة سلجوقيه خراسان دن منقرض بولدق بعدنده خوارزمشاهلر خلفاء طرفندن امراء خراسان بولغاچ سلطان علاءالدين خوارزمشاه ماوراء النهر مملكتنه طمع قلب خواقين نى تمام بتروب ما وراء النهرنى مالك بولغاچ تركستان بى صاحب خالى قلغاچ تتارلر انى تصاحب قالديلار خوارزمشاه ننك سمرقند محافظه سنه قويغان درت يوز منك عسكرى آنلرغه مقاومت قيلا المادى ديلار آنلار سنه ٦١٦ ستمائة وست عشرة سمرقند وبخارا لرنى آلوب غارت وقتل عام قلب خوارزمكا متوجه بولديلار خوارزمشاه بى حساب عسكرى برلان انلارغه مقاومت قلا آلماى قاچوب كيتوب بحر خزرده طبرستان طرفنده برجزيره ده سنة سبع عشرة وفات اولدى تتارلر سنة ثمان عشرة جرجانية خوارزم نى آلدى لار اوشبو تتارلرننك اصل نسب لرى يافث بن نوح عليه السلام ذريه سى آلنجه خان اولادندندر آننك برسى تتار ايكنچى سى مغول نامنده ايكى اوغلى اولوب مملكت نى ايكسينه تقسيم قلب بيروب هر قايوسى اوز تبعه سينه حكمدارلك قلب تناسل برله طوائف متفرقة كا منقسم اولوب آنلردن اويغور تركمان قبچاق قبيله لرى نامدارلرى ايدى مملكت لرى مشرق طرفنده مشرقنده اويغرستان مغربنده خطاى جنوبنده تبت شمالنده سبر مملكت لرينه متصل ايدى حاضرده جنكل مغولستان وكاشغر والمالق والماطو وقلعهء طريان ديب معروف در مغول مملكتى ننك حكمدارى بيسوكا بهادر بن برتاى بن قبل بن تومنه بن بايسنقر وتتار حاكمى تيموچين خان برله محاربه قلوب غلبه ايتدكنده براوغل بالاسى اولوب اسمنى تيموچين قويدى بالا اون اوچ ياشنه جيتكاچ بيسوكا وفات بولب اوغلى تيموچين

حکمدار اولدی یاشلکی سبب‌لی خلقی متفرقه بولوب دشمانلر قصد قیلا
باشلاغاچ مغل خانلرندن اونك خانغه التجا قلوب مقبولیت حاصل ایتسادا
تیرزمان ارالرنده وحشت توشوب محاربه‌کا عاید اولوب اونك خان‌مغلوب
ومقتول اولغاچ اورینه صفة مدح ایدب چنکزخان اسمنی قویدی ۞ بعد ذلك
هر قایسی مغول وتتار مملکتلری بتعاقب تیموچینکه انقیاد ایدب جمیع
اتباعینه تتار اسمی غلبه‌قلوب مغول‌اسمی متروك اولدی والا اصل ماده‌لری
مغوللر تتار دکل وتمام ممالکنی مشهور درت اوغلنه تقسیم ایدب بلغار
وسبر وبرطاس وخوارزم وقبچق وروس وباشقرد ولهستان وبرجان وافلاق
مملکتلری اولوغلاری جوجی خان اولوشی اولدی ماوراء النهر وخراسان
وغزنه وکابل اطرافلارنی ایکنچی اوغلی چغتای خانغه واصل مملکتی قراقرم
والمالغ اطرافلرنی اوچونچی اوغلی اوکدای خانغه بیرب همه‌دن اوستون
کویا خلیفة الاسلام منزله‌سنده ایدب آنکا زخاقان عنوان‌نی بیردی جبل
وکیلان وطبرستان وعراق اطرافلرنی درتنچی اوغلی تولی خانغه نام زد
قلدی اوشبو جهتدن قدیمده بلاد صقالبه ودشت قبچاق ومملکت بلغاراسمنده
اولان ملك جوجی الوسی آتالدی بمعنی سهم وحصه سی در جوجی خان
وفاتی آتاسندن مقدم اولمق مناسبتی برله چنکزخان ایکنچی اوغلی باتوبن
جوجی خان‌نی اختیار وتقدیم وحاکم بالاستقلال ایتمه سی‌له باتویورطی بعد
ذلك برکه خان ایام سلطنتنده برية البرکه اسمیله بعدازان اوزبك خان
عصر سلطنتنده اوزبك ایلی نامنی آلوب همه اتباعی اوزبك اسمنه‌کردی
نی‌عجب حالدر بو اسم‌اوشبو مملکت‌خلقی وپادشاه‌سی‌ننك اسمی‌اولسادا ابوالخیر
خان‌اولادینه‌ایاریب‌کربب‌ترکستان‌وماوراء‌النهر‌ترك‌لرینه‌اسم‌اولوب قرار تابوب
آنلاردن‌چغتای‌اسمی‌بتدی‌بلغار‌خلقنده‌اوزبك‌اسمی‌بالکلیة‌متروك‌اولوب آنلارغه
تتار اسمی‌قالدی چغتای اولادینه وکاشغرویارکندخلقنه مغول‌اسمی لازم‌اولدی
۞ تتارلر ما وراء النهر وخراسان وخوارزمدن فارغ بولوب دربند آرقلی
چقب بلغارستان وخزر ودشت قبچق مملکتنه قدم قویب ابتدا لان طائفه‌سی
برله صوغوشا باشلادیلار آنلر قبچق طائفه‌سی برله اتحاد واتفاق قلب‌قارشی
توروب بخشی صوغشدیلار اما تتارلر آلارغه غلبه قلا آلماغاچ قبچق‌غه‌ایلچی
یباردیلار سزننك دینکزلان دیننه باشقه هم نسلنکز باشقه‌بلکه‌سزبزکا قرداش

سز

سز بزكا ايرك بيرينكز بز آنلاردن آلغان اولجالرمزننك نصفنى سزكا بيررمز ديو ❁ قبچقلر مغرور اولب لان طائفه سنى ميدانده يالغز طاشلاديلار تتارلر آنلارغه تمام غلبه وقتل وغارت قلب آلغان غنيمتلرننك يارمنى قبچقغه بيرديلار لكن قبچق صلح قلدق ديب غافل وخاطر جمع تورغانلرنده تتارلر آنلارغه ايلانوب آنلارنى لان دن يمان قلب قتل عام وتاراج قلب بيركان نرسه لرننك عشرة اضعافنى آلديلار ❁ مونننك بعدنده روسلرغه شروع ايدب انلارنى هم بيك يمان قرب قتل عام وغارت تام وتارمار وهلاك قلديلار بو حال سببلى بو مملكتلرده تمام يوللر بتوب قافله لر كيسلوب سودالر توقطالدى ❁ لان وقبچق وروس وغير طائفه لردن فارغ بولغاچ تتارلر شهر بلغارنى قصد قلديلار سنـ٦٢٠ـه ستمائة وعشرين آخرنده لكن بلغارىلردن مغلوب بولوب قريلوب قالغان آزى طالقانغه چنكزخان حضورنه قايتب كيتديلار ❁ بو سببلى يوللر آچلوب قافله لر يورب سودالر بولا باشلادى * جوجى خان آتاسى چنكز خان دن آلتى آى مدتى مقدم وفات بولوب چنكز خان آننك حصه سنى ايكنچى اوغلى باتوخانغه ويروب صاين ديو ملقب قلدى ❁ باتو خان باباسى چنكزخان قاشندن قايتوب سنة ستمائة وثلاث وثلثين حدودنده مرة اخرى بلغار مملكتنى قصد قلدى بلغار اميرى واهالىسى انقياد واظهار اطاعت قلوب خراج اداء ايتمك بولوب مكانلرنده قالديلار ❁ باتوخان تحت حكومتنده اولان مملكتلر طوبل واورنبور وقزاقستان وخوارزم وچركستان وارض دون وحاجى طرخان وصمار وسنبر وقزان وبلغار وطنبوب وپنزوورزن وواورونژ وبحر خزر اطراف وقرم وخرصون وبيسسارابيه وبغدان وافلاق وازربيجان ومجار وروسيه مملكتلرى ايدى ❁ مسكوب وسائر روسيه حكمدارلرى هر قايوسى تتار خانلارى ننك منشورن آلماى مملكتلرينه حكمدار اولب آتالرى تحتنه اوطرا آلماس ايديلار ❁ وتتار خانلرنه بيك زور آغر خراج ويرا ايديلار ❁ تحت فارغ بولسه حكمدار اهل بيتندن حكمدار اولورغه لياقتى اولانلرى هر قايوسى خان حضورنه آلتون اورداغه كيلوب برسى وزير وبرسى شهزاده نى وبرسى خاتوننى ياكه شيخ الاسلامنى اوزينه شفاعتچى قلوب روسيه حكمدارى اولماقنى صورار ايديلر * خان ننك اختيارى قايوسنه تعلق تابسه باشقه لرى اول حكمدارننك آطلرنى جيتاكلاب قايطور ايدى خاندن مسكوبكا حكم

دار برله برکا ایلچی وبر باسقاق وبر داروغه وبراز عسکر یباروز ایدی
ایلچی بارب یتوب آلطی برلان الوغ کنیسه سنه کروب تری لرنه آرتی
بلان تروب خلق نی جمع قلوب دان نلك منشورنی اوقوب حکمدارنی تخت کا
اولتورتوب قایتوب کیتار ایدی ⁕ هرسنه خان غه بیرور اوچون نی قدر
یاش قزلار ویاش یکت لرنی مسکوب ده جمع قلوب خان طرفندن بر موکل
کشی کیلوب برمیدانده ترتب علی ماهو المعین المامور صایلاب قدر معین نی
آلوب کیتار ایدی حاضرده هم اول موضع نی مسکاو اهالی سی قزلار میدانی
دیب آطای لر ایکان خان طرفندن برکشی مسکوب کا کیلماکچی بولسا
مسکوب حکمداری جیاولاب مسافه بعیده کا استقبال غه چغار ایدی ۞ وبالجمله
تاتار حکومتی ایبروسبردن باب الابواب غه قدر نافذ وهمده سنه دشت قبچق
وبلاد بلغار وجوجی الوسی وباتویورطی وبریة البرکه واوزبك ایلی اسم لری
شامل ایدی ۞ دار السلطنة یعنی شاه نشین پای تخت لری سرائوب دن توبان
حاجی طرخاندن یوقاری نهر الاتل بوینده آق توبه دیکان موضع ده نهر اتل
نلك شرق طرفنده قرق سکز درجه قرق بش دقیقه عرض شمالیده آلتمش
بش درجه بش دقیقه طول شرقیده واقع شهر سرای ایدی آنی باتوخان سنة
ستمائة واحدی وخمسین بناءسنی ابتداء قلب برکه خان وقتنده تمام وکندسنه
واهل بیتنه وقبرلرکا دار الملك اولدی آنی سرای والوغ اوردا وآلتون اوردا
تسمیه قلنور ایدی اول شهر کوب یشاملی باتوخان بعدنده ایکی یوز اوتوز
دورت سنه قدر باقی بعد خراب اولدی حاضرده خرابه سنده برکچرك نیمسا
قلعه سی بار تحریف برله سریف تسمیه ایدالر ۞ بوملکت ده اولان تتارلرنلك
بین المشرق والجنوب جایق وجم نهرلری بوینداولان لری نلك پای تختی آق
اورده شمالده روسیه آراسنده کوچب یورکانلار نلك مقامی کوك اوردا تسمیه قلنور
ایدی بواوردالر هیچ قایوسی حاضرغی زمانمزده خان اورداسی دیکان موضع
دکل اول اوشبو عصرده بوکای خان بن ابی الخیر خان نلك روسیه طاعتنه کرد کی
بعدنده بنا ایدلکان محدث در ۞ تتارنلك بلاد قبچق غه کیلماکی نلك سبب نی
قاضی عبد الرحمن بن خلدون بیبرس البندا قداری دن نقل قلوب ایتادر
قبچق بطوننلدن درت قبیله سندن منقوش بن کتمر نام ذات صید کا چقدغنده
طقسبا قبیله سندن آق کبك نام ذات بولغب انی قتل ایتدی قومندن خبری

کیچکاچ

کیچکاچ حالنی بلور اوچون جلنقر نام ذات‌نی یبارب کیم اولدردکنی بلکاچ حاضرلانوب صوغشب طقسبا قبیله‌سی منهزم ومغلوب اولوب آق کبك برادری اقصرنی استمداد قلب جوجی خان‌غه یباردی جوجی‌خان جاسوس یباریب حال‌لرنی بلوب عسکر یباردی جوجی‌خان عسکری تتارلر هجوم قلب تمام قبچاق غه‌غلبه ایدب قتل عام وغارت وتاراج واسیرلار آلوب اطرافغه تاراتوب سودا کرلر قولی قبچق دن بولغان اسیر وقول لر برلان طولدی آناردن مصر وشام‌غه کوب خلق کیتورب صاتولوب اول مملکت‌لرده ایوبیه دولتی منقرض بولغاچ قایم بولغان ترك پادشاه‌لری شونلاردن در فعوضهم الله بالدخول فی الایمان والاستیلاء علی الملك والسلطان دیلار ٭ ملوك جوجی طوائف متعدده‌در من بعد بتعاقب هر قایوسی فصول علیحده‌ده ذکر ایدلورلر ٭

۞ فصــــل فی الطائفة الاولی وهم الملوك الصاینیة ۞

اولهم جوجی خان بن چنگزخان بن پیسوکا بن برتای بن قبل بن تومنه بن بای سنقر بوشعبه ننك اصل ومنتهی سلسله سی‌در ٭ جوجی خان آتاسندن مقدم سنـ٦٢٧ـة دشت‌ده وفات اولدق بعدنده چنگزخان ایکنچی اوغلی باتو بن جوجی‌نی اختیار وتقدیم ایله جوجی الوسنه حکمدار مطلق العنان وبالاستقلال قلدی اول‌ایسه مقرملك وکرسی الدولة اوچون سرای شهری بناسنی ابتدا قلوب تمام اولمقدن مقدم وفات اولماسیله پادشاه‌لق برادری برکه‌خان‌غه عائد اولدی برکه خان ایام سلطنتنده بناسی تمام اولوب اول کشی چنگز اولادندن ابتداء اسلام‌غه داخل اولدی جوجی الوسی ننك اسمی باتو اورداسی وبریة البرکة اسمنه کردی ٭

٭ ثم ابنه باتوخان الملقب بالصاین دار الملك لری اولان سرای شهرنی بناقلماغه شروع ایتدی وشول وقت سنـ٦٥١ـة ستمائة واحدی وخمسین‌ده وفات اولدی تبیان نافع برهان قاطع ترجمه‌سنده ذکراولدغینه بناء باء والف وتاء واوبرله‌در باتوجا کوورننك شبانکاره لغتنده ترجمعنی سنك دور فاتوا ماتواعادوا قاموا اورننك اوله ٭ ثم ابنه سرتاق خان منکوخاقان آنی والدی بعدنده سرایغه خان قلدی لکن خانلق مسندینه اولتورمقدن مقدم وفات اولدی روسیه حکمداری علکساندر بن یرسلوب النیفی مونکاربیعت بیرورکا کیلدی ٭ قزان شهرنی اوشبو سرتاق خان بنا قلدی دیکان سوز بار ٭

باتوچا کوورننك شبانکاره لغتنده ترج معناسنه‌در که آغاچ قاوندر قبوغندن مربی دیرلر وحب السلاطین وچنکز یه‌دن برسلطان اسمیدر کذا فی تبیان نافع منه سلمه الله تعالی

❁ ثم اخوه اولاقچی خان بوهم آز مدتدن بعد وفات اولدی ✽
❁ ثم عمه ناصر الدین ابو المعالی برکه خان ✽ ابو المظفر عمر بن الوردی ونبا کتی وغیرهما برکه خانی باتوخان اوغلی دیلر اما ابن عربشاه وابو الغازی خان وروضة الصفا ومرآت العالم وجامع التاریخ علی الصحة جوجی خان اوغلی دیلر ✽ الله تبارك وتعالی بو بنده سی نڭ قلبنه توفیق وهدایت صالوب ایمان برله مشرف قلوب اسلام دیننه داخل اولدی آنکار متابعة برادری توقای تیمور دخی مسلمان بولدی اصلده اسمی بورکا اوغلان دیر ایدیلر مسلمان بولغاچ برکه کا تبدیل تابدی اوائل دولة اباقاخان بن هلاکوخانده برکه خان بوقای نام سر عسکرنی یباروب دربنددن اوتوب مقاتله ایدوب منهزم اولوب اباقا خان نهر کرنی تجاوز قلساده برکه خان نڭ بالذات اوچ یوز مڭ عسکر برله تقاربنی ایشدوب اباقاخان عود قلوب جسرلرنی آلدروب ایکی عسکر ایکی طرفدن کورت کون مدتی آطشدق بعدنده برکه خان عازم تفلیس واثناء طریقده قولنج علتنه کرفتار اولدی روضة الصفاده برکه خانی پادشاه مسلمان بود وبصحبت علماء ومشایخ میل تمام داشت بعد ازوی اباقا خان فرمود که ازانجانب کر دیوار بلند کشیده خندقی فرمود ودروازها نشاند جمعی ازلشکر مغول بمحافظت ان کذاشت دیدر ✽ جوجی اولادندن بالکه جمیع تتار خانلری وتمام چنکز اولادندن اوّل اسلامغه داخل اولانلری اوشبو ذاتدر ✽ نجم الدین ابو الرجاء مختار بن محمود الزاهدی شارح القدوری وصاحب القنیة در اسلام دینی مقلغنده بر کتاب تصنیف قلوب معجزات رسول الله صلی الله علیه وسلمنی بیان ایدوب اسمنی رسالهء ناصریه قویوب برکه خانغه اهدا قلدی یکرمی بش سنه پادشاه اولوب سنة ٦٦٤ ستمائة واربع وستین قولنج علتی برله وفات وسرایده مدفون اولدی ❁ ازربیجان وعجمستان پادشاهسی اولان ابن عمی هلاکوخان بن تولی خان بن چنکزخان اوستونه عسکر تارتوب مستعصم بالله خلیفه نڭ قصاصنی طلب ایدوب نیچه کره معرکه لری وارواکثرنده مظفر وهلاکوخان منهزم ومغلوب اولدی وبعده اوغلی اباقاخان برله هم
❁ ثم ابن اخیه منکوتیمورخان بن توقان بن جوجی خان شهر بلغارده مضروب سکه ده منکو تیمور خان الاعظم ضرب هذا الدرهم فی بلغار سنة ٦٧٣ العز الدایم والشرف القایم توکل علی الله محرم سنة ٦٧٨ محمد لله لا اله الا الله وحده لاشریك له عبارتلری یازلغان ❁ ابن الوردی ایتادر سنة ٦٦٥ ستمائة وخمس

وستين تتارلردن برجماعه عسكر يباريب قسطنطنيه كا ايرشوب شول اطرافنى
غارت قلديلار سلاچقة الروم دن كيكاوس بن كيخسرو بن كيقباد محبوس
اولغان قلعه كا باروب آنى اهل واولادى برله منكوتمرخان حضورينه آلوب
كيلديلار آلتى يوزيكرمنچى سنه دن بيرلى محبوس ايدى آنى منكوتيمورخان
اعزاز واكرام قلدى وكندو قزنى بيردى سنة ٦٧٧ ستمائة وسبع وسبعين وفات
اولغانچه آنده توردى وسراى دا مدفون اولدى وفاتى بعدنده منكوتيمورخان
مجوسية تورەسى برلا عمل برله قزنى اوغلى سلطان مسعودكا بيرمك اولدى بس
مسعود قاچوب كيتوب بلادرومغه لاحق بولدى آنى توتوب اباقاخان بن هلاكو
خان حضورنه آلوب باردى لر اول آنى عزت وحرمت قلوب انكا سيواس وارزن
الروم وارزنكان شهرلرنى بيردى وسلطنة الرومنى آننك اسمنده قلدى الى
سنة ٧٥٨ سبعمائة وثمان كا قريب بر حيوة ايدى وهو اخر من سمى سلطانا
من السلجوقية فى الروم منكو تيمورخان سنة ٦٨١ ستمائة واحدى وثمانين
سكسان منك عسكر برله نوقاى وتوقاى نى سرعسكر قلوب ارغون خان بن
اباقا خان اوستنه يباريب ارغون خان سرعسكرى طغاچار نام ذات غه قراباغده
ملتقى اولوب منكو تيمور خان عسكرى منهزم اولدى شول اثناده اوزى هم
وفات اولدى شول سنه ده *

* ثم اخوه تودامنكوخان بن توقان * سراى دا ضروب سكەسى تودامنكوخان العادل
ضرب فى بلد سراى سنة ٦٨١ ستمائة واحدى وثمانين العزة لله ولرسوله
❁ ابو الغازى خان تاريخنده ايتادر بسيار ظلم وبيداد قيلماقنى آغاز قيلدى
توقطاغو خان بن منكو تيمورخان آننك ظلمندن قاچب كيتدى ديو ❁ ابن
الوردى تاريخنده ايتادر فى سنة ٦٨٦ ستمائة وست وثمانين نزل عن مملكة
التتار تدان منكوخان بن طغان متزهدا منقطعا الى الصلحاء واشاران يملكوا ابن
اخيه تلابغا خان بن منكوتيمورخان ديو ❁ تاريخ نباكتى دا ايتادر الغو وطغرل
پسران تاربو وپسران توقلان تلابغا وكونجك تودامنكورا بعلة انكه ديوانه ست
معزول كردند وخويشتن رامدت پنج سال بمشاركت مقرر ساختند وتوقطاى
بن منكوتيمور راقصد كردند واوبنوقاى بن تتار بن هردل استعانت نموده
ايشان راهلاك كرد *

❁ ثم ابن اخيه تلابغا خان بن منكوتيمورخان * تودامنكوخان بعدنده پادشاه

سرای اولدی ابن الوردی آنی سنة ٦٩٠ ستمائة وتسعین نغبة بن مغل بن ططر بن جوجی خان قتل ایتدی دیدر واقام بعده طقطغا بن منکو تیمورخان ورتب معه اخوته برلك وصرای بغاوتدان دیدور ـ

❁ ثم اخوه قزان خان ❁ شهر قزان بانی سی قزان خان اسمی برله مسمی در دیکان سوز بار ❁ بو اسمده جوجی خان اولادندن اوچ شخص کورنه در برسی صاحب الترجمة قزان خان بن طغان بن جوجی خان وثانی قزان بن بیان بن بایتیمور بن توقتیمور بن جوجی خان وثالث قزان بن ایاچی بن تولی بن اردره بن جوجی خان دخی چغتای خان اولادندن ماوراء النهرده قزان سلطان خان بن یسور بن اور کتیمور بن توغایتمور بن قودغای بن بورای موتوکن بن چغتای خان بن چینکز خان وتولی خان بن چینکز خان اولادندن قزان خان بن ارغون خان بن اباقا خان بن هلاکو خان بن تولی خان تولی خان اولادندن باشده اسلامغه داخل اولان ذات معروف ونامدار پادشاه در ❁

❁ ثم اخوه غیاث الدین توقطاغوخان بن منکو تیمورخان بن طغان ❁ ابو الغازی خان تاریخنده ایتادر تودا منکو خاندن قاچب کیتوب برنچه وقتدن صنك لشکر جمع قلب کیلب تودامنکونی باسب اولدرب پادشاه اولدی اتا واقاسی دستوری عمل قلب اللتی سنه پادشاهلق بعدنده سرایده وفات ومدفون اولدی ❁ ابن الوردی ایتادر فی سنة ٧١٢ سبعمائة واثنتی عشرة مات طقطای ملك القبجق وله ثلثون سنة وجلس علی السریر وهو ابن سبع سنین ومات کافر ایعبد الاصنام وکان یحب الحکماء واهل الخیر من کل ملة ویرجح المسلمین علی غیرهم وکان له ابن بدیع الحسن ونوی ان ملك البلادان لا یترك فی مملکته غیر الاسلام فمات فی حیاة والده وترك ولدا وعهد الیه جده فلم یتم امره وملك بعده ازبك خان ابن اخیه وکان جیوشه کثیرة جدا وقع بینه وبین اعداء له حرب فجردمن کل عشرة واحدا فبلغت عدة المجردین مائتی الف فارس وخمسین الف فارس دیدر ❁ مترجم فقیر ظننده طوقطاغو خان نی کافر یعبد الاصنام دیمك خطا بولسه کرك ❁ نباکتی انی بنوقای بن تتار بن هردل وعلی قول نوقای بن تتار بن بوال بن جوجی خان استعانت نمود وایشانرا هلاك کرد بعد زان بنوقای نیز غلبه کرد دیدر ❁ روضة الصفاده سنة ٧٠٣ سبعمائة وثلاث توقای ونوقای در حدود سقسین وبلغار مقاتلهء هولناك کرده توقای غالب آمده برسر برفرمان

دهی

دهی متمکن کشت واحراز مملکت آذربیجان وایران برضمیر او استیلاء یافته وانرا طلبیده بغازان خان ایلچی فرستاد که این بلاد در تعیینات چنکز خان بما تعلق دارد هلاکو خان واولادوبی وجه متصرف شده اند ودخی روضة الصفاده ایتادر ایلچیان را در مصاحبة کورکان پیش غازان خان فرستاد زبدهٔ رساله انکه برحسب تخصیص وتقسیم چنکز خان ممالك ایران واذربیجان تعلق بجوجی خان واولاد اودارد سالهاست که هلاکو خان واولاد نامدار او حاصلات وارتفاعات انرا بخلاف یاسا تصرف می نمایند روز کذشته راچه توان کفت غازان بایدکه امروز حق رادر مرکز خود قرار دهد وولایت را تسلیم کند والا جنك را مهیا وآماده باشد وبداند که از حدود قراقرم تاظاهر دربند قراولان سپاه ظفر نشان مازیاده اندازده تومان خیام اندر خیام بسته وطناب اندر طناب کشیده نشسته اند باقی لشکر را بدین قیاس باید کرد جهت اظهار تکاثر چیریك کیسهٔ پرارزن مصحوب ایشان کردانیده ایلچیان مضمون رساله هرچند خشونتی داشت بعبارت خوش ولفظ دلکش اداکردند پادشاه از کثرت ایلچیان درغضب شده جواب داد که الملك عقیم ودعواه کمثله سقیم با انکه از عهد هلاکو خان الی یومنا هذا ایران واذربیجان مضاف مملکت بسیط کشت بضرب تیغ آبدار انرا از تعرض طالبان ملك نکاه داشتیم اکنون انتزاع جز باستعمال شمشیر تیسر نپذیرد بهجرد پیغام عروس ملك درکنار نیاید وچون کیسهٔ ارزن آوردند باچند مرغی مرغان دریك لحظه همه برچیدند وایلچیان توقتای را رخصت داد سنة ٦٩٥ سنة خمس وتسعین وستمائة دن بدی یوز اون اوچ کاچه تذکه لری وار *

* ثم ابن اخیه غیاث الدین اوزبك خان بن طغرل بن منکوتیمور خان * اجل ملوك التتار واعظمهم خیرا واحسنهم دینا ابن الوردی ایتادر ملك بعد عمه وهو شاب مسلم شجاع متسع المملکة مسیرة ستة اشهر لکن مدائنها قلیلة دیو * بوپادشاه بی غایت نجیب وحسن التدبیر وترویج اسلامده بی نظیر سعی واهتمامی برله ایامنده جمع عظیم تتار دار السلام ومدار الامان اسلامغه داخل وایمان ایله مشرف ودینده ثابت وبرقرار اولدیلار * آندن مقدم

تتارلر مسلمان خان حضرتنده اسلامغه داخل اولوب آننك بعدنده غیر مسلم خان بولدقده اکثری ارتداد ایدر بولغانلر * ولهذا نوغای طائفهسی آراسنده دین اوزبکدن قالدی دیمك مثل مشهور ایمش * اطراف شتی وبلاد بعیدهدن حضورنه علماءلر جمع اولدی مثل شارح المطالع والشمسیة العلامة قطب الدین الرازی واحمد بن محمود الجندی والسید جلال الدین شارح الحاجبیة امثالی وخلق کثیر من العلماء الحنفیة والشافعیة * ودخی علی بن محمد بن دهقان البیکندی قسم ثالث مفتاح العلوم‌غا شرح ایتوب سـ٧١٩ـنة سبع مائة وتسع عشرة شعبانلنده خوارزمده تمام ایدب صاحب الترجمة اوزبك خانغه اهدی ایلدی دیباجه سنده مذکوردر * ابوالغازی خان تاریخنده ایتادر توقطاغو خان وفاتی بعدنده اون اوچ یاشنده آتا باباسی ننك دستوری برله ضبط ایدب هرکم ننك مرتبه سینة لایـق حرمت قلب انعام لر بیردی وایل الوسنی اسلامغه کرکوزدی خلق اول صـاحب دولت سببندن شرف اسلام برله مشرف بولدیـلار اندین صونك بـارچه جوجی ایلینی اوزبك ایلی تیدیلار تاقیامت غـاچه ایتغوسی تورورلر داد عـدل ننك دادین بیردی وایکی مرتبه ایران یورتیغه ابوسعید خان اوستنه باردی آلابلمای قیتدی * ابوعبد الله بـن باطوطه تحفة النظار کتابنده ایتادر سینـوبدن قرم مملکتنه خـارج اولدم اول وقـت انده سلطان محمد اوزبـك خان طرفندن تلکتیمور نام امیر حاکم ایدی اول منکا امامی سعد الدین برله بر آط یباردی اول مملکت ننك شیخی زاده الخراسانی ایدی انده یولقدم قاضی اعظم لری شمس الدین السائلی الحنفی وقاضی الشافعیة خضر وجامع ملك ناصرده خطیب لری ابـوبکر وحکیم مظفر الدین وشیخ مظهر الدین الفقیه وامیر تلکتیمورغا داخل اولدق مریض ایدی بزکا احسان قلدی مدینة السرای‌غه سلطان محمد اوزبك خان حضرتنه بارمق قصدنده ایدی رفاقتنده برادری عیسی وقطلو دمـرو صاروبك وامام سعد الدین وخطیب ابوبکر والقاضی شمس الدین والفقیه شـرف الدین موسی وعـلاء الدین المعـرف برلان برکا سفر قلدق اول معرف ننك وظیفهسی امیر آلدنده مجلسنه بر قاضی یا فقیه یا اعتبارکشی کیلسه قائم اولب بلند آواز برله ایتادر بسم الله بزننك سیدمز مولامز

قاضی القضاة والحکام مبین الفتاوی والاحکام بسم الله یاکه بسم الله سیدنا
فلان الدین بسم الله دیو حاضر کشی آننك کرونه توروورغه مجلس‌دن
اورون بیرورکا حاضرلنه در * ابن خلدون ایتادر جوجی خان اولادی
بنوعم‌لری هلاکو خان اولادی آراسنده هر وقت ده فتنه‌لر وصوغش
لر وجوجی اولادی‌ننك مصرده اولان ترك پادشاه لرینه میل والفت‌لك
لری‌وهر وقت‌ده‌ایلچی‌یبارب بولاك لشمك‌لری‌وار ایدی سنه سبعمائة وثلاث
عشرة اوزبك خان پادشاه اولغاچ تبریکنه‌مصر پادشاه‌لرندن‌ایلچی‌کیلوب‌دوست
لق زیاده اولدی مصر پادشاه‌سی الملك الناصرغه طغاچی بن‌هندو بن‌بکر بن
جوجی خان قزی طلنباش‌نی اوزبك خان‌امامی برهان‌الدین وتتار امیرلرندن
بر جماعه برله مصرغه یبارب قاضی‌لر وفقهاء واکابر مملکت حضورنده سنة
سبعمائة وعشرین عقدنکاح قلدیلار وبوکون ایکی‌وکیل اراسنده عقداولوب
بیك زور شهرت‌لی کون بولدی ❁ اوزبك خان برله ایران پادشاهی سلطان
ابو سعیدبن خدابنده اراسنده ابو سعیدکا امیر چوبان غلبه‌سی جهتندن
نفرت بار ایدی شول وقت‌ده اوزبك خان اکثر بلاد خراسان‌غه‌استیلا تابدی
ملك ناصردن ابو سعید وچوپان علیه‌سنه اتفاق ومناصره طلب‌قلب‌ملك ناصر
حسن قبول واجابت قلسادا مصرغه ابو سعید طرفندن ایتمش العدلی کلب
سنة اثنتین وعشرین صلح واصلاح طرق ومعالم اسلام‌نی اقامت واعداء دین
برله جهاد قلورغه اتفاق وعهد اتحاد قلشدیلار ❁ بوخبر اوزبك خان‌غه‌واصل
اولدقده مصر ایلچی‌لرینه بیك یمان قاطیع سوزلار ایتوب‌ملك ناصرنی‌ملامت
وعتاب قلدی * ملك ناصر آنلار بزدن‌شعائر اسلام‌نی‌اقامت‌قلمق‌غه‌اتفاق‌غه
دعوت ایتدیلار بو ایسه خلافی جائز دکل وشرعا ممنوع دیو اعتذار قلدی
❁ موننك بعدنده اوزبك خان وابو سعید خان رضالشوب مصالحه قلوب ابو
سعیدخان‌غه آلغان خراسان شهرلرنی قایتب بیردی سنة ۷۴۱ سبعمائةواحدی
واربعین بلدسرای‌دا وفات بولدی * اوزبك خان سنة ۷۱۸ ثمان عشرةدربند
طریقی برله اذر بیجان غه ومرة اخری سنة ۷۳۶ ست وثلاثین ایران‌غه سفر
قلدی وسنة ۷۱۸ سبعمائة وثمان عشرة روسیه حکمداری‌یوری بن‌دانیل بیعت
وتبریك دولت اوچون اوزبك خان حضورنه کلدی ❁ ثم ابنه تن بك خان

مدتی آز بولمق کرك ❁ ثم اخوه السلطان جلال الدین ابو المظفر محمود جانی بیك خان برادری بعدنده سنة ٧٤٣ ثلاث واربعین سرای دا پادشاه اولدی مسکوب حکمداری سیمون بن ایوان ومطرانی بیعت وتبریك کا کیلدی لار * علامه سعید الدین التفتازانی شرح تلخیص نی تصنیف ایدب صاحب الترجمة جانی بیك خانغه هدیه قلدی بعض نسخه لرنده اسمی مذکوردر بی غایت متدین وصالح وعادل ونیك طلعت ودرویش صفت خیر اندیشه وصلاح بیشه ایدی ❁ قاضی محی الدین البردعی بالقصد بلدسرای غه کیلب جامع ده علی رؤس الاشهاد وعظ ونصیحت قلب اذربیجان مملکتنده مدبر الملك اولان ملك اشرف بن تیمور تاش بن چوبان ظلمنی بالتفصیل بیان قلب شکایت ایدب حاضر اولان جماعه نی تمام یغلاتدی ❁ بعد ذلك جانی بیك خان عسکر عظیم برله اذربیجان مملکتنه حرکت واشرف کا غلبه وقتل ایدب مملکتنی فتح وخلق غه ظلم قلب جمع قلغان تمام خزاین ودفاین نی واوغلی تیمور تاش بن اشرف نی بلدسرای غه آلوب قایتدی شول خصوصده اوشبو فارسی بیت نی ایتدیلار

(شعر) ❁ دانی که چه کرد اشرف خر * او مظلمه برد جانی بیك زر ❁

❁ تبریزده ایللی منك عسکر برله اوغلی بردی بیك خان نی قالدردی وسنة ٧٥٨ سبعمائة وثمان وخمسین بلدسرای دا وفات بولدی روضة الصفاده ایتادر ملك اشرف بن تیمور تاش بولایت بسیار مستولی شد وظلم بی حد کرد وقاضی محی الدین البردعی از کثرة ظلم اومثل دیکران بسرای رفت ودران ولایت بوعظ مشغول شد وپادشاه عادل مرحوم جانی بیك خان که علامهٔ تفتازانی شرح مختصر تلخیص در فن معانی وبیان نوشته بنام شریف اوکرد بوعظ جناب اقضوی تشریف حضور ارزانی می داشت جناب قاضی اورا متحرك بمقاتلهٔ اشرف کرد وبوی غالب امد باشارة قاضی اورا بقتل رسانیدسر اورا بتبریز برده بردر مسجد مراغیان اویختند ورعایا سجدات شکر بجای اوردند وندورادا کردند پادشاه بادوهزار سوار بتبریز امده دردولتخانه نزول فرموده صباح در مسجد علیشاه نماز بجماعت کذاردند ولشکر اودرمیان راه ورودخانها فرودامدند وهیچکس رایاران نبود که قدم درخانهٔ رعیت نهد وپادشاه عازم اوجان شد وپسر خود بردی بیك را باپنجاه هزار سوار در تبریز کذشت بدار الملك سرای رجوع نمود بعد ازچند روز از اردوی جانی بیك خان خبر رسید که پادشاه مرض صعب دارد

متاسب

مناسب چنان می نماید که بیردی بیك خان جناح تعجیل متوجه شوند وچون
عزیمت نمود اخی چرق ازرفتن اوخبر یافت وباگروه انبوه بتبریز امد
ونوابع ملك اشرف بخدمت اومبادرت نمودند وبرمسند حکومت متمکن کشت
ودر شیوهٔ ظلم قدم برقدم ملك اشرف نهاد هذا کلامه علی الاختصار ❁ ابو
الغازی خان تاریخنده ایتادر قاضی محی الدین جانی بیك خانغه ایتدی اکر
باریب اشرفدن بزنینك دادمزنی آلماسنك قیامت کونندهٔ بزنینك قولوز سننك
ایتاکنکده دیو * بو سوز خان غه تاثیر قلب اشرف نی باصب مملکتنی فتح ایدب
اشرف ننك تورت یوز تیوه لعل وجواهری بار ایدی تمام نی لشکرنه قسمت
قلوب بیردی فتح ونصرت برله یورتیغه قایتدی انینك ذات شریفی کا برخسته
لك پیدا بولب ممتد اولغاچ ایمدی من بوخسته دن قوتولماس من دیب اوغلی
بیردی بیك نی ولی العهد قلب اذربیجان دن دعوت وکوب پند ونصیحت
لر ایتدی بیردی بیك کیلماکدن مقدم حق رحمتیکا کیتوب سرایدا مدفون
اولدی اون یدی سنه پادشاهلق قلدی ❁ ثم ابنه بیردی بیك خان * آتاسی وفاتی
بعدنده بلد سرای غه قایتوب اوچ کون عزادین صونك تمام شهزاده لر وامرالر
بیردی بیك نی خان کوتاردیلار ابو الغازی خان ایتادر بیردی بیك خان عجب
ظالم طبع وفاسق وبدنیت کشی ایدی آقاوایتی وقرنداش اوروغنی قویمادی
اولتوردی اخر پادشاهلغی ایکی یلغه یتمادی سنة ٧٦٢ سبعمائة واثنتین وستین
وفات اولدی مونینك بعدنده صاین خان اولادندن معتدبه پادشاه اولمدی اوزبك
خلقی اچنده کاوبوینی اولدی بیردی بیك دا کیسلدی دیو مثل مشهور در
❁ سنة ٧٦٠ سبعمائة وستین روسیه طائفه سی بلغار مملکتندن ژوقوطین قلعه سنی
آلدیلار شول خصوص ده بلغار امیری خان غه عرض حال بیروب روسیه
حکمداری دیمیتری بن قسطنطن وبرادری خان ایلچی سی حضورنه دعوت ایدلب
مرافعه بولب اوغری لارنی تابوب بیروب کنه جزادن خلاص تابدیلار ❁ ثم
ابنه قولنا خان * صغیر ایدی آلتی آی مدتی پادشاهلق اسمنی کوتاردی سرای
وغیره ده مضروب بعض درهم لری بار سنة سبعمائة واحدی وستین دا مضروب
* ثم عمه نوروز بك خان بن جانی بیك خان * قولنا خان نی اولدرب برسنه دن
زیاده رق پادشاه اولدی آلتمش وآلتمش بر وآلتمش ایکی سنه لرده

تنكه‌لری بار اولده نهر جایق‌ننك شرق طرفنده ایدی جانی بیك اوغلی دیب
تزویر قلب سرای غه کیلب خان بولدی عصرنده روسیه حکمدارلری ایمدی
تتار ارا سنه مخالفت توشدی دولتلری ضعیفلندی دیب برازباش کوتاریب
تتار حکومتندن چقمق هوسنه توشدیلار وکیلوب مقصودلارنی سؤال قلدیلار مونی خضر
خان اولدردی * ثم اخوه کلدی بك خان * آلتمش ایکی وآلتمش سنـــه لردا
سرایدا مضروب تنكه‌لری بار بوهم مثل نوروز بك خان دعی ومزور وفی
الحقیقة جانی بیك اوغلی دکل دیرلار بالاخیره ازمدت بعدنده بلده سرایده
مقتول اولدی باتو خان اولادندن دولت کیدب غیرلار تصاحب ایتدیلار
۞ بعض مجمع لرده قزان خان بعدنده ثم ابن عمه کونجك بن تاربوبن توقان
ثم الغوبن منکوتیمور خان ثم اخوه طغرل خان دیب مذکور * بلکه آنلر تودا منکو
خان عصرنده مشارکت ومداخله قلغانلاردر ابن الوردی ایتادر سـ٧٥٥ـنة سبعمائة ده
قتل جکا اخاه تکابن بغنه وجری بینه وبین نائبه طیفور قتال فانتصر طیفور
ثم استنجد بطقطغا فهرب جکا الی اولاق لصهر بینه وبینهم فغدربه ملك ولاق
واعتقله بقلعة طربو ثم قتله وبعث برأسه الی القرم وصارت مملکة بغنة لطقطغا
۞ وسنـ٧٥٩ـة سبعمائة وتسع غلب بیان بن قبجی علی مملکة اخیه کتلك واتفق
موت کتلك عقیب ذلك فاستنجد ابنه قشتمر وطرد عمه بیان واستقر فی ملك
ابیه وقتل الذی طرد بیان اخوه منغطی بن قبجی ۞ بولار کملر بولمق کرك
آق اوردا یاکه کوك اوردا حکم دارلری توکل میکان ۞

۞ فصـــل فی الملوك المتفرقة من افخاذ جوجی من الشیبانیة وغیرها ۞

صاین اولادی منقرض اولدق بعدنده جوجی خان‌ننك بشنچی اوغلی شیبان
بن جوجی خان اولادندن آق اوردا خانلاری نسلندن خضر خان بن ابراهیم
بن فولاد بن مینکتیمور بن بادا قول بن جوجی بوقابن بهادر خان بن شیبان
خان بن جوجی خان نوروز بك خان‌نی قتل بر له سنـ٧٦٠ـة سبعمائة وستین دن
اثنتین وستین کاه کل جوجی الوسنه پادشاه اولدی * بلغار وسرای دا مضروب
تنكه‌لری علی الکثرة تابولادر ۞ ثم ابنه تیمور خواجه خان * آتاسنی قتل ایدب

سنة اثنتين وستين بش جمعه قدر پادشاه اولدی (شعر)

❁ پدرکش پادشاهی رانشاید ❁ وگر شاید بجز شش مه نپاید ❁

بیت ننك كلیه ومضمونده داخل اولدی ممای میرزا غلبه قلوب اسیر ایدب
شهرسرای‌دن چغارب یبارب قتل ایتدیلار ❁ ثم اوردا ملك خان سنة
سبعمائة واثنتین وستین‌ده تنکه‌لری وارسرای وخوارزم وگلستان‌دا ❁ ثم
العادل ممای خان سنة ۷۶۳ ثلاث وستین‌دا آقتوبه وازاق‌دا تنکه‌لری وار
❁ ثم مرید خان بن خضر خان ثلاث وستین‌لردا تنکه‌لری وار ❁ ثم میر فولاد
خان سنة ۷۶۴ ثلاث وستین واربع وستین‌لردا ❁ ثم فولاد خواجه خان سنة ۷۶ل
خمس وستین‌لردا ❁ ثم جانی بیك خان سنة ۷۶۷ سبعمائة وسبع وستین وفات
در ❁ ثم عزیز شیخ خان سنة ۷۶٦ ست وستین وسبعمائة‌دن اثنتین وسبعین کاچه ❁ ثم
فولادتیمور خان بن توقان * سنة ۷۶۸ سبعمائة وثمان وستین‌ده مضروب تنکه‌سی
وار برطرفنده مرحوم جانی بیك خان دیب یازلغان * ثم تولون بك خان * ممای میرزا
برادر زاده‌سی در سنة ۷۷۳ ثلاث وسبعین لردا تنکه‌سی وار * ثم غیاث الدین
بولاك خان * ممای میرزا وزیری ایدی سنة ۷۷۵ سبعمائة وسبعین واحدی
وسبعین‌دن سنة ۷۸ سبع وثمانین‌کا قدر سرای‌دا وحاجی طرخان وخوارزم واوردا
وماجاردا مضروب تنکه لری وار بولاك خان عصرنده مسکوب حکمدارى
دیمیتر بن ایوان دون اسکی سنة ۷۸۰ سبعمائة وثمانین جمیع روسیه حکمدارلری برله
اتفاق قلوب زور عسکر جمع ایدب نهردون بوینده زور صوغش قلب تتار
عسکرنی صندردی بولاك خان ننك مدبر الملکی وغالب اموری ممای میرزا
اوشبو اختلال‌ده میدان حرب‌دن قاچوب کیتوب قریم‌دا هلاك اولغان بو
فترات بعدنده روسیه حکمدارلری اسلام حکومتندن چغب توقطامش خان
عصرنده‌دغی اعاده‌ایدب طاعت‌کا کرتدی * ثم آلب خان خواجه خان سنة ۷۷ل
سبعمائة وخمس وسبعین‌ده * ثم چرکاس بیك خان سنة ۷۷٦ ست وسبعین‌ده
* ثم غیاث الدین آغا بیك خان سنة ۷۷۷ سبعمائة وسبع وسبعین‌ده *
* ثم بازارچی خان سنة ۷۷۹ سبعمائة وتسع وسبعین لرحدودنده * ولکن بوخانلر ننك کل
سی جوجی الوسننك جمیع سنه خان بولمغان بعض سی برناحیه‌نی مالك وبعض سی

چنكز خان اوغلى جغتاى خان اولادندن يونس خان بن ويس خان بن شير على بن محمد خان نك نوبتنده برادرى ايسان بوغا خانى اسير ايدوب سمرقند ده اولان ميرزا الوغ بيك كا يباردیلر اول خراسانغه آتاسى شاهرخ ميرزاغه يباردى اول آنى طرف عراقه ارسال ايدوب تحصيل علوم وكمالات بعدنده تيمور اولادندن سلطان ابوسعيد ميرزا قراباغ سفرنى قصد ايتدكنده احضار ايله عسكر واسباب پادشاهى امداد ايدوب ويروب مغولستان طرفنه برادرى ايسان بوغا خان مقابله ومدافعه سى اوچون شونده خان ايدوب نصب قلدى ولكن شرط ايتدى بر پادشاه بالاستقلال ومطلق الاختيار آقساق تيمور واولادى برننك عامل وغماشته لرمز ديب فخر ودعوى ايتماسلكنى نتاك كم بو زمانه قدر تيمور واولادى چنكزى لردن بر شخص نى پادشاه وخان اسمنده قلوب خطبه وسكه نى آنلار اسمنده ايدوب آنلار پادشاه مونلار آنلار طرفندن نايب وغماشته اسمنده اولورایدیلار بو دستورنى اوشبو واقعه ده سلطان ابوسعيد ميرزا قطع قلوب بتوردى منه سلمه الله

طلب ملك كبرى دغدغه سى برله عصبيت حاصل ايدوب ضرب سكه قلغان بولورلار * وبو خانلر برله دخى برنچه خانلار بو مملكت ده اولان تتار خانلرندن معدود بولساد ابعضلرى بلغار اميرلرى جمله سندن بعض سى آق اوردا وبعض سى كوك اوردا خانلرى وبعضسى بالكليه بو مملكت خانلرندن دكل آنلارهم بو موضع ده مذكور اولمق مناسب كورلدى مثلا سلطان محمد وامير حسن وامير عبد الله بلغار اميرلرندن * وسيد راقم وغيره تعلق تيمور خان بن ايسان بوغا خان واوغلى الياس خواجه خانى دشت قبچق خانلرندن عد ايدادر * آلار چغتاى خان اولادندن كاشغر وماوراء النهر خانلرى در تعلق تيمور خان ماوراء النهرده واقع اختلاله بناء سنـــة سبعمائة واثنتين وستين ماوراء النهر كا كيلوب اول بلادى ضبط قلوب اوغلى الياس خواجه نى سمرقند ده قويوب تيمورنى آننك خذمتنده قلدى سنـــة ٧٦٤ اربع وستين وفات اولدقى بعدنده آقساق تيمور اوغلى الياس خواجه خانغه غدرله قتل ايدوب اول بلاده دست تغلبنى القاء قلدى * ومحمد رضا افندى سبع سيارده قزان خان بن ارغون خانى وبرادر زاده سى ابو سعيد خانى وقاغان بك خان واوغلى محمود خواجه خان وابو الخير خانلرنى دشت قبچق خانلرندن عد قلادر * بو سوزهم خطا قزان خان وابوسعيد خان هر ايكسى ايران پادشاهلرى * سراى وبلغار وسائر بلاد قبچق غه دخللرى يوق * بلكه توقطاغو خان واوزبك خانلرننك بلادايرانغه هجوم قلمقلرندن خوفده تورور ايرديلار * قاغان بك واوغلى وابو الخير خانلر آق اوردا حكمدارلرى در * عطاء الله بن يحيى نوعى زاده افندى حدايق الحقايق فى ذيل الشقاق ده ايتادر طوقز يوزيتمش سنه اوائلنده كفه بكلر بيكسى قاسم پاشايه بر مقدار قپوقولى قوشلوب قريم خانى محمد كرى خان ايله قزان ديدكلرى محلده درياقطعنه كوندرلديكه اژدرهان

قلعه‌سی‌نڭ قریبندن‌که بحرخزر ساحلیدر قره‌دینکزه داخل اولان نهر عظیم
نڭ کنارندن تخمینا ایکی میل مقداری فرق اولنسه ایکی دریا ملاصق
اولوب سفاین ایله اول ممالکی تسخیر واسکندرجهانکیر کبی دریای ظلمه‌دك
انوار اسلامله تنویر ممکن اولدیغی معلوم همایون پادشاهی اولمش ایمش
* اولاد چنکز خان سلطان محمود غازان خان عصرنده شرف اسلامله مشرف
اولان تتارطائفه‌سندن برجماعة کثیرة اول دیاره غزا ایدارك وطن توتوب
قزان تتاری غزان‌دن غلط ایمش * غازیان عسکر غازان هربار اول طرفه
کلدر ایمکله آثار معین ومظاهر وبونلر معاونتی ایله کفرهٔ اطرافی قهره قادر
ایمش‌لر * دولت غازانیه انقراضندن صنکره اول‌طرف‌دن آمدشد غزات
منقطع اولوب مسکوب‌کفره‌سی تحت قهرنده قالمش‌لر * الحالة هذه عصر سلیم
خانیده درکاه جهان پناهه نیازنامه‌لری کلوب اشارت اولنغان محل‌فرق اولنوب
ایکی دریای بری برینه ایصال موج دریای کوه انداز ایله حاصل اولدقده
اسکندرانه جهانکیرلك ممکن‌دور دیملری ایله مباشرت اولندی * لکن محمد
کری بدرای بوخصوصده غدر ایدب سرحد ممالك عثمانی کندکشورینك
وراسینه ممتداولورسه شاه راه استقلالی منسد اولوب میان مملکت محروسه‌ده
قالمق یعنی صحیفهٔ ملکی اوراقه قارشمق لازم‌کلوردیو عسکر اسلامی صحرای
تیه‌کبی بربیابان بی آبه‌دوشورب تشنه‌لکدن بی‌تاب وپرتاب نایه اضطراب
ایلمشیدی * نیچه کونلار برقطره‌آب‌بولنمیوب عسکری برك‌چمن اوستوندن
قطرهٔ ژاله جمع ایدب ترطیب لسان ایدرلر ایمش * عسکرنڭ نصفی آنچق
سلامته واصل‌اولوب خیبت‌ایله عودت اولندی * محمد کری بوخباثت نڭ
جزاسنی دولت مرادیه‌ده کورب قهر پادشاه اسلامله سرداده وادی اعدام
اولدی انتهی کلامه * قزان وجه تسمیه‌سی خصوصنده ایتکان سوزی هقدن
بمراحل بعید * تتارنڭ غزان‌خان عصرنده انکارمتابعتله‌اسلامغه کرن‌لری
ایران مملکتنده ایلیخانیه محکومنده اولان لری‌در * بو بلادمزده اولان
تتار طائفه‌سی غزان خان‌نڭ اولوغ باباسی هلاکوخان عصرنده‌برکه‌خان‌غه
متابعة مسلمان اولغان ایدیلار * دولة ایلیخانیه پادشاهلری بو مملکت‌نی غزا
قلمق‌توروب تورسن‌برکه خان ومنکوتیمورخان وتوقطاغوخان واوزبك‌خان

وجانی بیك خانلرننك ضربلری برله سركوب ومنهزم ومنكوب ایدیلار * بلغار پادشاهلری وجوجی خان الوسیده اولان تتار خانلری اوزلری كثرة غزوات وحسن اقامة وظیفهٔ جهاد ایله ممتاز الاقران ایدیلار وجه تسمیه‌نی آنلاردن آلسه خلاف واقع اولساده بو قدر بی مناسبت اولماس ایدی والله اعلم بالصواب *

❁ فصـــل فی الملوك الروسخانیة ❁

روس خان اولادندن كوب ذاتلر سرایدا خان بولدقلارندن فصل علیحده ده ایراد قلمق مناسب كورلدی اولهم روس خان بن بادا قول بن توق قل خواجه بن كونجك بن ساریجه بن اوزتیمور بن توقایتیمور بن جوجی خان نسبنی ابو الغازی خان بیله بیان قلدی * سبع سیاردن دخی شویله مفهومدر * اما بعضلر روس خان بن جیمطای بن ابیصان بن صاشیبوغه بن بایان بن كوبنچی بن سرتاق بن اورده بن جوجی خان دیدور والله اعلم بالصواب انابت قلاسم كیلمایدر بلمكان جزای سوز بولسه كرك اولدا آق اوردا حاكمی ایدی سـنة ٧٨١ سبعمائة وثلاث وستین كل الوسكا خان بولدی * سنـة ٧٨١ سبعمائة واحدی وثمانینكا قدر *

* ثم ابنه توقطاغو خان * ثم اخوه تیمور ملك خان * ثم اخوه قویرجق خان سنـة ٧٩٧ سبعمائة وسبع وتسعیندن تسـع ٧٩٩ وتسعینكا قدر وشول سـنه روسیه حكمداری واسیلی بن دیمیتری قزانه داخل اولدی توقطامش خان بعدنده اولان فترات ده * ثم ابن اخیه تیمور قطلغ خان بن تیمور ملك خان * ثم اخوه بیك بولاد خان * من سـنة ٧٩٨ ثمانمائة وسبع وتسعین الی سـنة ٨٥٥٢ ثمانمائة واثنتین وشول سنه وفات *

تتار لسانی اویغور قلمی برله یازدغی بریارلغی موضعده ایراد ایتمك مناسب كورلدی تیمور قطلغ سوزم اوناك قول سول قول ننك اوغلانلری غا آنكلاتو ادكو باشلیق مینك یوز اون بكلری كا ایكی ایچكی كندلاریغه قاضی مفتی لاریغا مشایخ صوفی لاری غا دیوان بتكچی لاری كا تمغاچی ترناقچی لاری غا یورت ایشلانچی یولار آچیچی لارغا بوكاول توقطاول لارغا یامچی شوسونچی لار قوشچی بارسچی لارغا كمچی كوپركچی لاركا بازار داتورغان لارغا بویارلیغ توتاتورغان

محمدننك اویساب کا اتالری‌نی بورونغی کیچکان ساین خان چاغی‌دن بیری
بیر یارلق راست تارخان لق یوسونی جایوروب آتاسی حاجی بیرام خواجه‌نی
بزنلك خان آغالارمز سیورغان طرخان قلغان جرکا سین آنکلاتا اوتوندی ایرسا
اوتولین یوب کورب محمد بزننك سیورغان بولوب طرخان بولوب تورسون
دیدیکمز بوکوندن ایاکارو قیریم برله قریق یری‌ننك طرخانی سودات اتلیق
کندیننك جوارندا بورونغی زماندین بیرو مفتخر طرخان بولغان اوندیچی
قلاسی بیلا مشهور بولغان قلاسی شرقباله یوسونی جایر سولاری بیلا محمدننك
اوغلان لری اینکی حاجی محمد ومحمودنی ازاد وترخان بولسون بولارننك
یرسولاریکا باغ باغچه‌لاری حمام دکیرمن‌لری کا تصرف قیلا تورغان یرلریکا
بوروندن قالغان اسادلاری‌غا بسا قل‌لاری غاصبانچی اورتاقچی لاریغه کیم
ایرسا کوج اوغا تکورماسون یولسیز یرداغی لرینی تارتیب الماسونلار بولار
تمغاسی اینکیاچی اوسکو بولغوردی انبارمالی ایلدیر حقی قبان‌لق قسمت
قوبور یاساغی قلان مسمی سالیغ بوروج خرج الماسون‌لار بارور کیاوری
دا کیرور چقاری‌دا قیریم‌داکا بارا قایو ماتورلك ارسا آلوری داساتاری‌دا
تمغا ترناق الماسون طرخان‌لق تبانلق یسول حقی قراول‌لیق تیلاماسونلار
اوتر قرالارین اولاق توتماسون قوناق توشور توشورماسون‌لار سول علوفه تلاماسون
قایوماتورلیك زحمت ومحنت وعوارضت‌لردین مصون ومحروس بولسون‌لار اینج
توروب طینچ‌لیق بیلا شام وصباح اوقات شریف‌لری دابیرکا بیزننك اوروغ اوروغمزغا
القش ایتاتورسون‌دب توروروغا آلتون نشانلیق آل تمغالیق یرلیق بیرلدی
تاریخ سکز یوزدا بارس یلی شعبان آی‌یننك آلتنچی کونیدا اوز وسوی
ننك کناری دا موچوران‌دا ایرردا بیتلدی انتهی ❊
❊ ثم اخوه شادی‌بیك خان ❊ [٨٠٣] سنه ثمان‌مائة وثلاث‌دن الی سنة ثمانمائة وعشرة
بلغارداوغ‌یرهادا ❊ ثم ابن اخیه فولادتیمور خان بن تیمور قطلغ خان [٨١٥] سنة ثمانمائة
وعشره الی [٨١٤] سنة اربع عشرة بلغارده مضروب تنکه لری بار و[٨١٥] سنة
ثمانمائة وعشرة قریمده ایردی ❊
❊ ثم اخوه تیمور خان [٨١٣] سنة ثمان مائة وثلاث عشره‌دن [illegible] خمس عشره‌کاچه
بر حیات بلغارده مضروب تنکه لری وار [٨١٦] سنة ست عشرة وثمانمائة

وفات اولدی * قویرجق خان وما بعدنده مذکور روس خان اولادندن اولان خانلر طوقتامش خان عصری انقضاسی بعدنده ادکو میرزا واولادی معونتی برله تختکا اولتورب وخطبه وسکه اسملرنده اولوب تدبیر دولت میرزالر قولنده اولماقنه راضی اولا ایدیلار * تیمور خان نوبتنده ادکو میرزاغه مدارا قلمای انا الکبش المطاع فکیف اکون مطیعا والثور المتبوع فلن اکون تبیعا دیو آرالرندا فتنة ونزاع قوبوب محاربه‌لر جاری بولوب هر ایکاوی ضایع اولمشلر تیمور خانده انفت وشجاعت وقوة جاشی ولطافت طبع وظرافت فهم ومحظوظ بالعلم اولدقینه دال اولان احوال وافعالی وار ایدکو میرزاغه عنان الاختیارنی ویرمادکندن واولادی‌ننك حسن اسماسندن مستفاد اولادر

* ثم ابن عم ابیه براق خان بن قویرچق‌خان قزاق خانلاری‌ننك باباسی‌در * ثم ابنه درویش‌خان * ثم ابنه چکره خان سنة ٨١٧ ثمانمائةوسبع عشرةشهور بلغار والوغ اوردا وحاجی طرخاندا تنکه‌لری وار *

* ثم حفید عم‌جدّ محمد خان‌بن‌تیمور‌خان بن تیمور قطع‌خان‌الکبیر * الوغ‌محمد خان دیمکله معروف ومشهوردر سنة ٨٢٢ ثمانمائة واثنتین وعشرین سرایدا پادشاه بولب جالس تخت صاینی‌اولدی‌و سنة ٨٣٩ تسع وثلاثین بعدنده سرای‌دن اخراج قلندی عصرنده سنة ٨٣٥ ثمانمائة وخمس وثلاثین روسیه حکمداری واسیلی‌بن دیمتری وفات اولوب اوغلی واسیلی صغیر اولدغی سببلی عمی یوریه بن دیمتری اوزی حکمدار اولمق‌نی قصد قلب نزاع‌لاشوب هر ایکاوی سرای غه الوغ محمد خان حضورنه کیلکانلر وعلی روایة یرینه اوغلی دیمتری ولی عهد اولمق اقتضاء اصول لری اولسادا قیصر روم سلاله سی واسیلی صوفیه اوغلی روم طرفدارلری ادعاسیله بالضروره دیمتری حکمدارلغی فسخ وواسیلی مقصدنه واصل اولدی محمد خان‌الکبیر واسیلی‌نی حکمدار قلب کندسندن ایلچی قوشوب اول مسکوبکا کیلوب خان ننك بوخصوصدغی منشورنی اوقوب واسیلی‌نی مسکوب‌تختنه‌اولتورتوب روسیه‌خلقی اورداخانلرینه‌هروقت‌خراجلرنی بلاتاخیرادا‌قلمقلرنی‌عهدوتاکید‌ایتمشلر *

* ثم اخوه محمد خان الصغیر * کچی محمد خان دیمکله معروف درآق اوردا

اوردا

اوردا حكمدارى يادكارخان بن تيمورشيخ خان الشيبانى معونتى برله دار الملك سراى غا هجوم قلب آغاسى محمدخان الكبيركا غلبه قلوب بعد سنة ٨٣٩ ثمانمائة وتسع وثلاثين سراى دن مطرود قلب الى سنة ٨٧٧ ثمانمائة وسبع وسبعين سرايدا كندسى خان اولدى *

* ثم ابنه كچى احمدخان * اقصاق تيمور اولادندن خراسان پادشاهسى سلطان حسين ميرزا بن بايقرانڭ اخت عينى سى بيكاى بيكم نى تزوج ايدب توقز اوغاى اولغان سنة ٨٧٧ سبع وسبعين روسيه مملكتنه واروب اليكسين قلعه سنه هجوم قلسادا بر طرفدن روسيه لر كوب عسكر برله قارشى كيلوب وبر طرفدن خان كرمان حكمدارى دانيال بن قاسم خان وبر طرفدن برادرى مرتضى كيلدكندن خبر آلوب مرتضى ودانيال لرننڭ دار الملك سراى غا هجوم قلمق لرندن خوف قلب كيرو قايتدى *

* ثم ابنه سيد احمدخان * برادرلرى ننڭ منازعات لارندن طنچ بولا آلمادى على قول احمدخان نى سبرخانى آپاق خان بن محمود خان هجوم قلب قتل ايتدى سنة ثمانمائة وتسع وثمانين ده *

* ثم ابنه سيد محمدخان * ثم عمه شيخ احمدخان بن كچك احمدخان * بوخان شهر سرايدا اولان تتارخان لرى ننڭ اخرى در آندن صونڭ سرايدا اولان تتار دولتى تمام تارالب دار الملك لارى خراب اولدى * صاحب الترجمة احمدخان روسيه حكمدارى ايوان الثالث عصرنده مسكوب كا ايلچى يبارب مكتوب برله هر سنه اداقلنان جزيه لرنى صورادى * حكمدار مذكور عناد برله مكتوب نى آلب تاشلاب آياغى برلا تابتاب ايلچى لرنى اولدرب فقط برسنى قايطارب يباردى * بعد ذلك خان عسكرى برله مذكور حكمدارنى تاديب وكوشمال بيرمك اوچون روسيه مملكتنه هجوم قلوب يورطلارى اچينه كرب غارت وتاراج وقتل وسبى برله نهر اوغر ساحلنه واصل اولدى الحكم لله شوندا روسيه خلقى كوب جمع اولوب زور صوغش بولوب خان عسكرى منهزم اولوب كندسى روسيه لر قولنه توشوب قاچب كيتوب خلاص تابسادا آرتندن يتوب توتوب اولدرب سراى دولتى بالكلية مضمحل ومنقرض بولوب تتار دولتى اوچ شعبه برى قزان ده وبرى حاجى طرخانده وبرى قريم ده قالدى * وكان ذلك سنة ٩٥٨ تسعمائة

وثمان * روس خان اولادی اولان خانلر تیمور قطلغ خاندن بیرلی توقطامش خان اولادی برلا ارالاشوب کیلدی ولکن بز ایکسنی آیروب فصل علیحده‌ده کیلتوردك روسیه مملکتنده اولان حکمدارلر همه‌سی سنة ۶۲۰ ستمائة وعشرین دن اوشبو وقته قدر سرای‌دا اولان تتارخانلرینه تابع ودولتلری سرای ممالکندن جزء محسوب اولور ایدی سرای خانلرینه طاعت وذلت ایله جزیه وخراج ویرمکده وعبودیتده ایدیلار سرای خانی طرفندن بر مهم برله محصل کیلکانده مسکوب حکمداری بر مسافت جیاولاب استقبالغه چغار ایدی *

❁ فصـــل فی الملوك التوقطامشیة ❁

اولهم ناصر الدین توقتامش بهادر خان بن توی خواجه بن توق قل خواجه بن کونچك بن ساریجه بن اوز تیمور بن توقایتیمور بن جوجی خان * توقطامش خان نسبنی هم بعض لر بیله ذکر قلدیلار توقتامش خان بن توی خواجه بن جبطای بن ابیصان * وعلی هذا اورده بن جوجی‌خان اولادندن اولادر والله اعلم * توقتامش خان تتار خان لری ننك جلیل الشان وزبردست ومشهور لرندن در سنة ۷۷۸ سبعمائة وثمان وسبعین صغناق نی آلوب آق آوردا حکمداری وناصر الدین بهادرخان اسمی برله‌ملقب اولدی ابن عربشاه سنة ۷۷۱ احدی‌وسبعین‌وسبعمائة ماوراء النهر حکمداری امیر حسین بن‌فولاد بن‌قزغن‌الترکی‌نی تیمور قتل‌ایتدکی بعدنده توقطامش خان حمیت قلوب تیمور برله صغناق واوترار اطرافنده صوغشدی دیدر والله اعلم * بعد ذلك روس خان وفاتی بعدنده آننك اولادی قولندن تیمور ملك عصرنده تیمور معونتی برله غلبه قلب کل جوجی الوسنه پادشاه اولب سرای شهرنده تختکا اولتوردی * وسنة ۷۸۲ اثنتین وثمانین ضرب سکه قیلا بشلادی بیك صاحب همت وشجاع وحسن التدبیر وعظیم الهمة پادشاه ایدی آذربیجان‌غه سفر قلوب تبریز واطرافنی ضبط ایدب علما سندن کمال الدین التبریزی‌نی سرایغه آلوب قایتدی روسیه طائفه‌سنه غلبه قلب جمیع‌سنی تتار طاعتنه اعاده قلدی‌وتیمور ننك یورش‌سه ساله‌سنده سمرقندنی بارب آلدی * بعد ذلك توقتامش خان ننك امراء المیسره سندن قنکغرات قبیله سندن ادکو میرزا نام ذات دن بعض سبب لر برله رنجیده خاطر

اولوب آنی تادیب قلمق قصدنی کتمان قلب ضمیرنده حفظ ایتساده برکون مجلس عشرت ووقت نشاطده ایتدی ما معناه ان لی ولك یوما یسومك الخسف سوما ومولیك عن موائد الحیوة صوما ویملاء عین بقائك من سنة الفناء نوما ایدکو مغالطه قلوب ایتدی اعیذ مولانا الخاقان ان یحقد علی عبده ماخان وان یذوی عراس انشاه اویهوی اساس هو بناه * دیو خاننی بر وقت اغفال قلب قضاء حاجت ارادهسی صورتنده چقوب کیتوب بر یخشی آطنی الوب رکوب قلوب قاچب تیمور حضورنه واروب آنی توقتامش خان مملکتنه کیلورکا تحریض وتحریك قلوی برله تیمور اوفی الحرکة برله تهیاء ایله بر البرکهنی قصد ایدب عسکرین مقابل اولغانده توقتامش ننك امراء میمنه سندن بر امیرننك ایکنچی بر امیرندن قصاص دعوی ایدب طلب استیفاء قلب توقتامش حاضر دشمان کیلکانده آننك وقتی توکل دیساده مذکور امیر لجاجنده استمرار ایله کند قبیله سندن اولان قومی برلان آیرلوب کیتوب ادکو برله بو امیر حین حاجت ده توقتامش ننك قناطنی صندردیلار مع ذلك قوقتامش تیمور برله بر محاربه قلدی عین زمانه مثلنی کورمامش ایدی دیلار لکن بالاخیره منهزم اولوب قاچوب لهستان مملکتنه کردی حاضرده اول مملکت ده باقی اولان مسلمان قدیملر توقتامش خان عسکرندن آیرلب قالغان تتارلردر وکان ذلك سنة ٧٩٣ سبعمائة وثلاث وتسعین * ادکو میرزا تیمورنی آلداب اوتوب قاچوب قالدی تیمورنی آلداب اوطقان لرننك بری بو ایکنچیسی شیخ ولی الدین عبدالرحمن بن خلدون المغربی المالکی القاضی * تیمور بو مملکتنی تاراج وغارت وقتل وسبی واحراق بالنار برله تمام خراب قلب تتار دولتنه ضعف کامل طاری وزور تفرق واختلاف واقع اولدی * بعد ذلك ادکو میرزا قوم قبیله وایل وکورشی قبائلنی جمع قلوب عسکر یصاب روس خان اولادندن تیمور قطلغ خان بن تیمور ملك خاننی پادشاه ایدب توقطامش خان برله محاربه قلوب همیشه منهزم ومغلوب اولوب اون آلتنچی کره محاربه سندن صنکره غایب وبالکلیه گم نام ومنقطع الخبر اولوب توقتامشنی قدرانی تجسس قلسادا تابا آلمای واولوك وترك ایکاننی بلمای

ایکی سنه مدتی اوتوب هلاکی مظنون اولدق بعدنده توقتامش خان ننك
امین وغفلت وقتنده دفعة هجوم ایله باسوب قتل ایله تمام ممالکتن اوز تصرفنه داخل
قلب خان لارنه فقط اسم وخطبه وسکه وبر مقدار وظیفه لری اولور ایدی
* تیمور خان ایامنه قدر شول حال مستمر اولدی وکان وفات توقطامش
خان سـ٧٩٨ـنة سبعمائة وثمان وتسعین * توقتامش خان ننك لهستان حکمداری
یاغیلاغه تتار تلی اویغور قلمی برله یازغان یارلغی بودور * توختامیش سوزم
یاغیلاغا اولوغ اورنغا اولتورغان ارکاییبن انکلاتو قوتلو باغا حسن باشلی
ایلچی لر ایتیبوك اردی سن تقی کاچینك نی بیزه ایتینك اردی بورونغو
ییل بکبولاط خواجه مدین باشلی بیرنچه اوغلان لار بکش تورودوجاق بیردی
داود باشلی بك لار آدوکو آتلی کشی نی تیمیرکا الدیردین چیقاریب
ایمش لار اول تیل برلا کلدی اردی الارننك الاکونکل بیلا تیل ایتیب
ایلغاری قیغانی داکاکانده آنکلاب بیغیلیب سانچشماغا تورغاندا اول یمان
کشی لار بورون تیرکاندن ایل تارتیب اول اش تقی اول چاقلی بولغان اردی
اول اردی تنکری بزنی یارلیغاب دوشمانلق قیلغان بکبولاط خواجه مدین
بکیش توردوجاق بیردی داود باشلی اوغلان لار بك لارنی مونغانالدی
امدی بوارکا نوانکلا توحسن تولو خواجه باشلی ایلچی لارنی ایتوك
ایدی تقی بولسا بزکا باقار ایل لارنی چیقیش لاربن چیقاریب بارغان
ایلچی لارکا بیرکیل خزینه غا تیکورسون لار بسابوروننغو یوسونچا بازرگان
اورتاق لاری نك تقی یوروش سونلار اولوغ اولوس ننك توروسن عاتقی
یخشی سی اول بولغای تیب آلتون نشان لق یرلق توتوق تغقوییل تاریخ
یتی یوز دوقسان بیش دارجب آی ننك سکز ینکی داوردودان اوردا
بینکولش انتهی توقتامیش خان ننك سکز اوغلی جلال الدین جبار بردی
کباك کریم بیردی اسکندر ابوسعید کوچك قادر بردی توق قل خواجه نام لاردر *
* ثم ابنه جلال الدین خان * توقطامیش اولادی اتالری واقعه سندن صنکره
هر قایوسی مشوش اولوب ترك وطن ایدب هر طرفغه منتشر اولوب
جلال الدین روسیه مملکتنه فرار قلغان ایدی ادکو میرزا برلان تیمور
خان آراسنده فتنه قوبغاج توقتامش خان اولادی فرصت نی غنیمت بلوب
باش کوتاریب ملك موروث لارنی طلب قلب * جلال الدین خان سـ٨١٧ـنة

ثمانمائة وخمس عشرة دن بدأ ايله اون دورت آی پادشاه بولدی *
* ثم اخوه کریم بردی خان * بش آی مدتی پادشاهلغی بعدنده برادری جبار بردی قتل ایتدی * ثم اخوه جبار بردی خان * ثم اخوه کباك خان * سنة ۸۲۷ سبع وعشرین لارده موجوددور روسیه مملکتنده ایردی * ثم اخوه قادر بردی خان قریم وبلغار وآندن غیر بعض بلاده مالك اولدی شهر بلغار وقریمده مضروب تنکه‌لاری بار * ایدل طونکسه کیم کیچماس ادکو اولسا کیم کیتماس * دیکان مثل سوزی مونننك مقالی‌دیرلار * قریم خانلاری توقتامش خان برادری تولك تیمور اولادی‌در *

فصـــل فی الدولة المتجددة بمدینة قزان

بلد قزان نهر قزان ننك نهر اتل کا قویغان مصبنده شمال طرفنده ایللی بش درجه وقرق بش دقیقه عرض شمالی آلتمش آلتی درجه وقرق آلتی دقیقه طول شرقیده سمت قبله سی نقطهٔ جنوب دن اون بش درجه‌دن بیك جزئی قدر کنه ناقص واقع اولغان‌در * قزان مملکتی بو تاریخ دن دورت یوز سنه مقدمده بیك مشهور مملکت لردن اولوب حاضرغی زمانمزدا بزننك تتار طائفه سی ننك مابه الافتخاری ومرکز علم ودولت وتمدنی ایسادا علم تاریخ وایام الناس غه عدم رغبت لارندن هیچ وقت احوال ووقایع لاری بیان وضبط ایدلمای اخبار قدیمه سی عموما واندهٔ اولان ملوك وعلماء واکابر حاکم وسائر احوالی کند طائفه‌مز کا وغیرلر کا برده معلوم اولمای بالکلیة مجهولیت ستره سی تحتنده قالغان بو خصوصده شول عصر علماسی تصنیف قلغان صحیح ومفصل ومقصودغه کافی بولغان تاریخ کتابن کوتوب تورساق والله اعلم اول میسر بولماس * چونکه قزان خانلغی بو مملکت کا اقصاق تیمور هجوم قلب پایمال ایتدك بعدنده سرای پادشاهلغی ننك نظام ودولتنه ضعف وفتور طاری بولوب شهزاده‌لری ارا سنده مخالفت وافتراق واقع بولدقی بعدنده شول مملکت ننك بر بوچماغنده آز قوت برله موءسس اولوب استقلال حاصل ایدب بر ایکی قرن عمر ایتکان بولسادا مستقبل الحالده معلوم اولچق اوزره خارجدن دشمانلری روسیه هجومی ننك مخاطره سندن وداخلا عدم اتفاق خسته سندن درمانسز بولوب علوم ومعارف واهلنی تربیه قلوب رواج بیروب آنلار علمده کتاب تصنیف

ایدب تاریخدن اثار صحیح قالدرا الماغانلر بولسه کرك ✽ وبالفرض اندایون
اشلار بر وقت صادر بولغان بولسادا اول زمان طباعت صناعتی اولمادغندن
نسخه لر تکثر تابمای ومنتشر اولمای قزان مملکتنز اوستونه کیلکان بلاء
وفتنه لر ارا سنده تلف وضایع اولغاندر ✽ افواه ناسده مذکور اولدغینه
بناء قزانده بر کتاب خانهٔ مکمل بولوب روسیه تسلط قلدقده یاندروب تلف
وبرباد ایتکانلر ✽ اول وقت قزان خانلرینه هم نسب ودین وکورشی
بولغان اسلام مملکتلری قریم وماوراء النهر وترکستان وخوارزمده تتار
ومغول خانلری ومیرزالری ارا سنده نزاع وغارت وتاراج وفتنه وفساد کوب
بولغاندن علوم بی رواج وبی اعتبار بولوب بی نهایه تنزل قلغان ✽ کرچه اول
مملکتلرده اولان بعض علماسی امیانا اوز واقعه لرنی بیان قلب تصنیف
ایتسه لردا قزان مملکتنی انلردن دشت قبچق کبك بادیهٔ واسعهٔ فاصله
بولوب هم بور طار طنج سزلقدن اختلاط مشکل اولدغندن آنلرغه قزان احوالی معلوم
بولماغان ولهذا کتابلرنده قزان حقنده بر سوز یوق ✽ کرچه روسیه دولتی
اول زمانده کورشیلرننك اقربی بولسادا قزان دولتی سرای دولتی کبك
بولوب کیتوندن خوف قلوب همیشه تتارلردن اور کوب خانلرننك اشلارندن
وتدبیرلرندن خبردار اولوب تفتیش قلوب تورغانلر ✽ وتاریخلرنده هم
طفیلا قزان احوال واخبارندن یازغالاغانلار بولسادا ✽ ومونداین معاملاتده
شرعا خبرکافر هم مقبول اولسادا ✽ اول زمانده روسیه خلقی بر طرفدن تتارلرغه
قدیم الایامدن دشمان وبر طرفدن غایت جاهل ومتعصب لقلرندن خبرلری
مبنی علی المعرفة والانصاف اولمای غیر مرتب ونامضبوط لغنه علاوه تفتیش
وتحقیق ایتمای علم تاریخ اوچون یازماغانلر ✽ عوام افواهندن الغانچه وهوای
نفسلرنچه وکوب موضعده تتارلرغه عداوتلرندن تعصب برله حقنی ستر
ایتوب یازغانلر ✽ مع ذلك بعض رساله لردا واطراف کتبده نقللر وافواه
ناسده آتا وبابادن ایشدلب روایت قلنوب کیلکان خبرلر یوق توکل ✽ آنلرغه
بلا تحقیق وتفتیش بردن انابت قلورغه یاراماسا هم بلا دلیل یالغان دیب
حکم دخی جایز اولماس ✽ بلکه زمانه ننك احوالن وماجریسی ننك اقتضاسن
بلوب جریان احوالغه واقتضاء زمانغه تطبیق وقراین وقایعنی حکم قیلوب

محاکمه

v12667

محاکمه‌قلمق کرك بولور * ایمدی قزان واطرافی‌ننك احوالنه نظر قلساق
کول باشنده اسقی خانه اچنده آلتی یوز آلتمش سنة ٦٦٥ هجریه‌ده وفات
اولان احمد نام مسلمان ننك قبرینه قویغان برقدیمی لوحی بار * وهم
قابقاسی خارجنده پادشاه قبرینه قویلغان بر زور طاش وار * وآنلردن
باشقه‌هم بوقبیلدن کوب لوحلر اولوب کنیسه بناسنده قلی اولدیغی‌ننك
برنقل‌صحیح برله‌ثابت اولدیغندن بوموضعده شهر یاقریه بولوب آل جوجی
بوممالکت‌لرغه کیلولرندن وانلرننك اسلامغه داخل‌اولوندن مقدم‌اسلام شایع
اولغان اوله * اول خلق‌ننك مسلمان اولماقی بلغار پادشاه‌لغی وقتنده بولمق
کرك * چونکه بلغار پادشاه‌لری وآنلرننك اتباعی خلفاء عباسیه‌کا تقلیدا
هرطرفغه داعی‌لر یباروب وتدبیرلر قلب اطراف وجوانبده اولان هر
تورلی خلق‌نی حق یولغه کوندروب مسلمان ایتارکا بیك اجتهاد وسعی وهمت
ایتکان‌لر * آل جوجی‌دن کرچه‌برکه خان سنة ٦٤٥ ستمائة واربعین حدودنده
داخل دارالسلام اسلام وحسن اسلام برله مسلمان بولسه‌دا تتار خان‌لری
دین‌نی صلح برله نشر قلودن بیکرك روسیه ولهستان وافلاق وبغدان وآنلر
امثالی خلق‌نی قول آستنده توتارغه اجتهاد قلغان‌لر * وسنة ٨٠٠ ثمانمائة
هجریه حدودنده روسیه‌طائفه‌سی شهر بلغار وقزان وژوقوطین وکرمانچك
دیکان شهرلرکا هجوم قلب خراب ایتدکلرنی فیما سبق ذکر قلغان ایدك
* سنة ٨٤٥ ثمان مائة واربعین حدودنده محمد خان الکبیر سرایدن چقدق
بعدنده قزانغه کیلوب * وعلی قول‌اوغلی محمود خان قزان‌نی علی بیك
قولندن الب تأسیس دولت وتشکیل خانیت قلدی دیکان نقل‌لرکا نظرا
بوتاریخدن مقدم‌قزان شهری وار ایکن * وعلی العموم تتارلرمز آراسنده
مشهورقزان قدیم‌بوموضعده اولمغان * سنة ستمائة وتسع وثمانین وسبع
وتسعین‌لرده بناءقانوب‌ایسکی قزان‌دا حکومت بقاسی بریوزدورت سنه
ویانکی قزان‌ده بریوز ایللی سکز سنه اولدی دیکان سوزلر دخی بار
* قزان دیب وجه تسمیه سنده فصل سابقده نوغی زاده کلامنی نقل قلغان
ایدك آندن غیر دخی برنچه وجه لر قزان نام نهر ساحلنده اولدیغندن
وقزانغه مشابه‌توبه اوستونده‌ا بولدیغندن وبانی‌سی اولان قزان خان اسمی

برله وباتوخـان ننك جيلاوى اولوب بر وقت نهر قزان غه آش قزان لرى
توشوب بعد ذلك اول موضع قزان اورنى وقزان توشكان اورون ديب السنه ده
جارى بولوب رفته رفته بو اسم بولب كيتوب طويل لغى استثقال ايدنب لواحق
نى حذف له قزان تسميه ايدلكان ديكان سوزلار بار * قزان آرطى الاط يولى
ناميه سى ننك بعض خلقى شهر قزان قديم زمانده الاط بولنده قزان جديده كا
نظرا شمال ومغرب صيف اراسنده نهير آشط ننك مغرب طرفنده قزان دن
آلتمش چاقرم مسافه ده بولغان ديلار * الى الان اول موضع قالا طاوى
تسميه ايدلهدر * لكن قديم زمانده شهر بنا سنده الهى وطبيعى مستحكم
بولمق مثلا اولوغ صو اطرافنده وياتك جار وبلند طاغ بولمق بيك ملحوظ
بولغان موضع ننك كرچه جنوب طرفى بلند جارلى آشط صوى بولسادا
* غير طرف لرده برده پنا ه يوق * مغرب طرفنده آشط صوينه زوايا قائمه
بلكه حاده بولوب توشا تورغان ايشى صوى بولسادا اول صوى اوزى بيك
كيچكنه طاوى وجارى يوق شمال ومشرق طرفلرى بالكليه آچق تيكز باصو
* ثانيا اول موضع ده يقين زمانغه قدر قويو اورمان بولغان وحاضرغى زمانمزده نهايت
ايلات اورمانى كورنوب تورادر * شوندای نام دار شهر ننك كرچه خراب
اولسادا اورنى واطرافى شولاى تيز زمانده اورمان بولورب كيتماسه كرك
ايدى * ثالثا اول موضع مغرب طرفنده اولان مسلمان قريه لرى منتهاسى
اون چاقرمدن آرى كلا چيرمش قريه لرى كيتادر * هم اول اطراف داغى
مسلمان قريه لرى ننك اسمى مثلا برسكه برزه اوشكته اتنه اوله كوام
اورتام كبى مامش بو اسملر ترك لسانى دكل چيرمشچه دكل ميكان بلكه
اتنه ومامش قريه لرى اصلده محقق چيرمش ايردكلارينه نقللر وارمامش
سنة ١٢٥٥ الف ومأتين حدودنده بناء ايدلكان جديد قريه ممش نام چيرمش
اسمى برله تسميه ايدلمش * موندين فهملرکا ممكن اول تيرا اهالى سى
صونكغى زمانلرداغنه مسلمان اولغان لر ديب * ايمدى تتار شهرى ننك
اطرافنده نيچوك چيرمش قريه لرى بولمق كرك بلكه عوايد مقتضى سنده بايطاق
مسافت کا قدر مسلمانلر اولمق كرك ايدى * بووجهلرکا قراغانده اول
قول کا انابت قلب بولماس * بلى اول موضع نهايت ممالك اسلام بولغانى

اوچون بر وقت چیرمش لردن حراست اوچون برقلعه بناء قلنب استحکام ابدلکان بولوب صنکره خراب بولغاچدا اورتنی قلعه اورنی دیب اطالغان بولوب بعد ذلك قزان قدیم زمانده غیر بر موضع ده بولغان دیکان سوزنی خلط قلوب شهرقزان قدیمدا شوندا بولغان دیمك نتیجه سنی آلغان بولسالر عجب بولماس * اما قزان مملکتنده بولان مسلمانلرنك اکثری قدیمدا شهرقزان اوشبو قزان جدیده دن قرق بش چاقرم مسافه ده شمال ایله مشرق صبق اراسنده آرچه یولی دیمکله معروف ناحیه ده قزان سوی بوینده ایسکی قزان دیب معروف موضع ده اولغان ایمش دیلار * بونقل حقدن بعید دکل چونکه بول موضع ایسکی قزان اسمی برله مسلمان وروسیه لساننده مشهور البته بلامناسبت شولای تسمیه قلماسالر کرك بلکه قزان اوّلده شول موضع ده اولدقندن اوله *

* ثانیا اول موضع مسلمان قریه لری ننك مرکزی واولوغ سیریولی شاه راه اوستونده وقزان صوینه توشا تورغان بلند تاغ قوباسنده بولوندن مکانی شهر بولونی بیك قابل * ثالثا اطرافندن ایلاندرب قازب احاطه قلوب الغان خندق وار وقریبنده مقا بر وآنده ایسکی وقتلردا یازلغان قبرلرکا قویلغان لوح لر وار * اول لوح لرننك برسنده بیله یازلغان باشی مثلث الشکل ده ثلث قلم برله قالقتوب یازغان خطی بیك کوزل دکل هو الحی الذی لایموت وکل نفس سیموت بعد ذلك بش سطر قلب سطر اول ده قال الله تبارك وتعالی کل نفس ذائقة الموت سطر ثانی ده قال النبی علیه السلامَ الدنیا مزرعة الاخرة سطر ثالث ده تاریخ توقوز یوزدا مبارك ربیع الاول آیننك اخرندا ایردی سطر رابع ده ملا سلام علی درویش حلالی نازبی ملك سطر خامس ده خاتونی دارالفنادین دارالبقاغه رحلت قلدی غفرالله تعالی * نازبی ملك ده براز اشتباه وار نازبی بیکه توکل می * ینه برلوح داخط کوفه برلان استاد کشی کوزل واعلی قالقتوب یازغان قال الله تعالی کل نفس ذائقة الموت تاریخ توقزیوز اوتوز توقزدا ربیع الاول آینده طولون خواجه عبالی قزآی منکاج دارفناء دین داربقاغه رحلت قلدی * قانی دانقطه یوق لکن مرکز توغرسندا قویغان ایکی نقطه یادن بادن باشقه ایکنچی حرف یوق یاانسته بر نقطه قویغان صریح انده طالب نقطه بولغان هیچ حرف یوق

الف‌بی یاغه بوصورت ده ی عمودا سزغان * ینه قرتقاچق قریه‌سی توغرسنك
نهیر قزان‌ننك شمال طرفنده تاغ باشنده بر زور قدیم مقبره وار وبـرنچـه
لوح‌لار برسنی بیله اوقدم قال الله تعالی کل من علیها فان ویبقی وجه ربك
ذوالجلال والاکرام قال النبی صلی الله علیه وسلم الدنیا مزرعة الآخرة تاریخ
توقز یوزدا ایلك اوچدا خالد خلیل اوغلی * خالد لفظنده بر آز شبهه بار
غیرسی صریح لوح ننك آرت طرفنده بولوهنی حلالی اشلاق بیکا بیناقلدردی
* دخی قزانغه محمد خان الکبیر ورودندن مقدم استقلالا حکومت قلغان حکمدار
اولمای اولده بلغار پادشاهلرینه صنکره لری سرای داغی تتارخانلرینه تابع
بولوب بك‌لار وشهزاده‌لر حکومت قلغان بولسه کرك والا استقلال بولغانده
تاریخ‌لرده ذکری وسکه‌لری وغیر اثرلری کورلسه کرك ایدی نتاك بلغار
وسرای وحاجی طرخان حکمدارلرندن قالغان * شهر قزانده خانلق تشکل
ایدب دار الملك اولغانده اکثر اهالی‌سی خانغه ایارب کیلکان سرای اورداسی
وحاجی طرخان وقریم وغیر خانلق‌لردن جیلغان تتارلر بولسه کرك * دخی
تجارت وصناعت بابنده کورشی مملکت لـری اهالی سندن دون بولماسه‌لر
کرك * اما آنلرده علم شجره‌سی بر وقت چچك آطقان بولسانی قدر واقعه
وفتنه‌لر کورکان اولسادا بزکا بر آز اثار علمیه قالغان بولور ایدی بزده
فهم بوقدردر وفوق کل ذی علم علیم * الوغ محمد بن تیمور خان بن قطلغ
تیمورخان بن روس خان قزان پادشاه لری‌ننك اوّلی در * سنة ٨٤٥ ثمانمائة
وار بعین حدودنده برادری کچی‌محمدخان‌ننك هجومی برلان سرای‌دن مطرود
اولغاچ روسیه مملکتندن تول ایالتنده بیلونام موضع کا باروب قرار تـابدی
* روسیه حکمداری واسیلی ثالث باشده خان ننك قدومن خوش کورب
عزت وحرمت ایدب آلوب شول موضع ده تورماقغه اجازت واتباعنه کوچارکا
یخشی معتول اورون ویـرسادا * خان قرارلانب قش کیلکانده صوقـدن
وقصد دشمان دن احتیاط وبر نوع پناه اوچون نهراتل ننك تاویاغنده قزان غه
قریب‌رك برموضع ده بوزدن قلعه یصاب اوستوندن صولار قویوب استحکام
بیردکنی روسیه حکمداری بلب وهم کاتوشدکنه علاوه حواشی واطرافنده اولان
مقرب رجالی‌موننده قلعه یصاب اوزمزننك کوب زمان‌دن بیرلی باکان تتارمزننك

قشلاماقچی بولوی معقول دکل * حاضر بوزدن قلعه‌بناقلسه صنکره رق طاشدن
بناقلور * آننك كورشی لكندن حذر قلمق لازم * دیو حكمدارلرنی تخویف
ایدب اول‌خاننی كند مملكتندن چغاررغه امر ایتدی * اوزی ننك الوغ محمد خان
ننك تحت حكومتنده وآننك معونت ومنشوری برله روسیه حكمداری اولوب
خان‌دن تكرار كوركان التفات واحسان‌لرندن كوز یوموب تتارلرنی مملكتندن
چغاررغه تمام اجتهادن صرف ایله خان نی قدر عذر ایدب اوز دولتنه رجوع
میسر اولدقده آلغان جزیه وخراج‌لرنی قایتوب بیروب من بعد اصلا خراج
آلماسقه بلكه اوزی خراج ویرملككا عهد ایله اوغلنی رهن قویمق برله تأكید
ایتساده اصلا قلاغنه آلمای ابن عمی شماكو وقزیل میتری دیكان ذات‌لرنی
سر عسكر قلوب خان نی بیلودن قهرا وجبرا كوچ برله چغاررغه قوشدی
* خان‌ننك عذر التماسی هیچ مقبول اولمای اوستونه روسیه عسكری كیلوب
یتوب غیر الواحد القهاردن رجاسی منقطع اولغاچ طهارت‌لنوب بر اغاچ‌ننك
ظلنده ایكی ركعت نماز اوقوب یغلاب اوز اقلاب دعاء قلوب حق تعالی‌دن عون
ومدد صوراب خان‌جلالت نشان‌ننك آرسلان‌همت قابلان غیرت برلان آتغه
منكانن كورب روسیه‌طائفه‌سی‌ننك قلبنه عظیم‌خوف ودهشت توشدی * خان
ننك یاننده اوزینه‌ایارب بركا كیلكان اوچ منك قدر عسكری‌ننك برمنكنده
قرال واسباب محاربه وار ایدی * آندن ماعداسی بالطه یاكه كوساك برلان.
روسیه‌كا قارشی صوغش‌غه كرركا حاضر بولدیلار * خان‌شول‌قدر عسكری برله
تكبیر ایتوب بسم الله دیب حمله قلغاننده روسیه طائفه‌سی‌ننك قدیم‌دن قلب
لرینه تتارخوفی اورناشقاندن قرق برمنك عسكرلری بوقدر آزجزئی‌تتارلر
غه مقاومت قیله آلمای تمام منهزم بولوب كوبسی تتارلرننك شدة ضربندن
آندن غیر بقية السیف‌لری آچدن صوقدن قریاب هلاك بولدیلار * حتی سر
عسكرلری صوبوینده جار آستنه قاچبغنه قالدی دیلار * الوغ محمد خان بو
مظفریتنه مغرور بولمای خلقی آزلغنی ملاحظه‌قلب قورودن ایلانوب كیلوب
نهر اتل‌نی كیچوب قدیمده بلغار ولایتی وآل صاین محكومی اولوب صنكره
خراب‌بولغان قزان‌غه كیلكاچ‌شول اطرافداغی مسلمان‌لر خان كیلوندن بیك
شادلانوب بزنی روسیه جفاسندن حمایت قل‌دیب اظهار طاعت وعهد وبیعت

* سعدی *
كه در سینهٔ پیكان تیر تتار
بسی بهتر از خورد نا سازگار *

قالدیلار * خان قزان خرابه سنه قریب آغاجدن بر قلعه بناءقلب شونده قرار تابدی بوخبر اطرافده منتشر اولوب اوردا وحاجی طرخان وازاق وقریم وسائر مملكتلردن خلق جمع اولوب شول زمانده قزان خانلغی قوتلنه باشلاب آلتون اوردا دولتی بتدریج ضعیفلنورکا باشلادی * بو واقعه سنة ثمان مائة واربعین هجریه واقع اولدی * بعد ذلك سنة ثلاث واربعین اولوغ محمد خان نیژنیکا بارب روسیه اوستونه عسکر تارتدی حزیران رومی اوچونچی یومنده مسکوب آستنه بارب جیتوب روسیه حکمداری واسیلی مسکوبدن قاچب چغب اتلدن اوتوب لوغر طرفنه کیتدی خان مسکوب نی اون کون محاصره قلب قلعه سی خارجنده اولان اولوغ بستهسنی یاغب یاندرب قتل واسر وغارت وتاراج قلوب روسیه نی تمام خضوعغه کیتورب تضمین حرب برله روسیه لردن کوب آقچه آلوب قایتدی * وسنة ثمان واربعین نیژنیده قشلاب کانون ثانی رومیده مورم قلعهسی اوستونه سفر قلدی * لکن روسیه حکمداری ننك كوب عسکر برله قارشی کیلکاننی ایشدب نیژنیکا رجوع قلدی * ایکنچی سنه یازنده محمود ویعقوب اسملی ایکی اوغلنی سرعسکر قلوب روسیه اوستونه عسکر کوندردی روسیه حکمداری کوب عسکر برله قارشی کیلوب یفیموف کنیسه سی یانندە تموز رومی ننك یدنچی یومنده بیك زور صوغش بولوب مسلمانلر تمام غلبه قلوب روسیه حکمداری واسیلی نی اسیر ایدب نیژنیکا الوغ محمد خان حضورنه آلوب کیلدیلار * خان اوزی شول سنة ٨٤٩ تسع واربعین یکرمی بشنچی آب رومیده تمام اهل بیتی وارکان دولتی برله قرمش قلعه سنه کوچدی * خان حضرتلری اسیر اولان حکمدارنی ابدی محبوس قلوب مسکوب مملکتنی قزان تحت حکومتنده اولمق وجزیه وخراج اداقلمق شرطی برله ابن عمی شماکو نام ذاتغه بیرملكنی اراده ایدب مشورتنده تورغانده قزان شهرنه علی بك نام ذات استیلا ایتدی دیب ایشدب ایمدی وقت اول مراده مساعده قلماس دیب شول سنه تشرین الاول رومی ننك اول کوننده بعض شروط وعهود واداء جزیه برله روسیه حکمدارنی آزاد قلوب مسکوبکا قایطارب یباردی * بو قدردن صنکره الوغ محمد خان ننك احوالندن هیچ نرسه معلوم دکل * قرمشده یا قزانغه قایتوب اولدیمو یا که برونك غدر خیانتی برله هلاك اولدیمو تحت

الجغادر

الخفادر * وعلى قول اولوغ محمد خان شهرسرای دن مطرود بولدغی بعدنده قزان غه كیلمای نیژنی وقرمش ده قرار تابدی * سنة تسع واربعین اوغلی محمود خان قرمش دن كیلوب صوغشب علی بك نی اولدرب قزان نی آلوب اوزی قزان ده قرارلنوب قزان خانلغی شول وقتده تأسس تابدی دیرلر * وعلی قول اولوغ محمد خان مسكوب نی محاصره قیلوب قزانغه قایتقاچ انی اوغلی محمود خان كچی اوغلی یوسف برلان بركا اولدرب اوزی خان بولغاچ ایكی برادری قاسم ویعقوب آندن قاچوب كیتدیلار دیر * بلغار وقزان خرابی بعدنده علی بك نام ذات قزان غه كرب استقلال اعلان ایتمای حكومت قیلا باشلاغان بولوب اولوغ محمد خان كیلكاچ انكار طاعت اظهار قلوب خان شونده قلعه بناء قلب استحكام ویرب علی بك نی حاكم لكده قالدرب اوزی نیژنیكا كیتوب الوغ محمد خان بعدنده اوغلی محمودخان قزانغه تصرف قلمق بولغانده علی بك عناد قلوب محمودخان كوچ بلان شهرنی آلوب اوزی قزان ده قرار تابقان بولسه كرك بیله اولدقده هر ایكی قول بركا جمع بولوب صحیح بولور * ثم ابنه محمودخان * قزان ده اولان دولة جدیده ننك ایكنچی پادشاهسی محمودخان بن محمدخان شاهلق زمانه سنده كورشی پادشاهلری برله نی روشده توردغی ونیندای اولوغ اشلار وتدبیرلر قلدقی معلوم دكل روسیه لر برله هم محاربه سی كورنمی الله اعلم شهزاده لق وقتنده بر نیچه كره روسیه غه كوشمال بیركاندن صونك بر وقت طنج بولغاندر * سنة ثمانمائة وخمس وخمسین یدیبوز كشی سی استوك قلعه سنی محاصره قلوب خراج آلمق برله صلح قلوب قایتدیلار بعد ذلك موروم وولادیمر اطرافنه بارب غارت قلوب قایتدیلار * محمودخان عصرنده سلطان محمد بن مراد العثمانی سنة ۸۵۷ ثمانمائة وسبع وخمسین قیصر الروم قولندن قسطنطینه نی فتح قلب كند سی فاتح لقبیله ملقب وتاریخ فتح (بلدة طیبة) اولدی * بقیة الخلفاء العباسیه دن مصرده القائم بامر الله ابو البقاء حمزة بن محمد بن سلیمان بن احمد العباسی ایام خلافتنده ایردی * محمودخان وفاتی سنة ۸۶۸ ثمانمائة وثمان وستین هجریه ایدی * ثم ابنه خلیل خان بن محمودخان * والدی بعدنده قزان تختنه جلوس ایدب خان بولدی * ولكن سنة اثنتین وسبعین

برادری ابراهیم غلبه قلب مدتی آز اولدغندن بـرزکا معتدبه خبری واصل اولمادی * ثم اخوه ابراهیم‌خان بن محمود خان * برادری بعدنده جالس تخت قزان اولدی * عمی قاسم خان بن محمد خان ننك اوکی اوغلی ایدی دیرلار * عصرنده قزان امراسندن عبد المؤمن بك نام ذات برنچه بك‌لر برله اتفاق قلب درست نیت برلان‌می یا آلداب‌می خفیة ابراهیم خان‌دن شکایت قلوب روسیه مملکتنده اولان قاسم خان‌نی اوزلرینه خانلق‌غه دعوت ایتدیلار * قاسم خان بو خبرنی آلوب شادلانوب اوزینه تابع تتارلردن عسکر یصاب روسیه حکمداری ایوان بن واسیلی امداد قلوب کوب عسکر قوشوب قاسم‌خان سنة ثلاث وسبعین صفر آینده رابع عشر ایلؤل رومی عسکر برله متوجه بولوب جبلستان‌غه کیلوب ضیا قلعه‌سی تیکراسنه یقین لاشغانلرنده ابراهیم خان عسکر برلان چغوب اتل بوینده کوتوب یاطب روسیه عسکری قای یوردن اوتاریك دیسا قزان عسکری اندن اوق ملطق برله قارشی تورغانلارندن آنارغه بویاق‌غه اوترکا ممکن بولمادی * وعلی قول نهر الاتل ننك ایکنچی طرفنه اوتوب روسیه‌لر برله محاربه قلماقچی بولدیلار * لکن روسیه‌لر کیمن‌ده یاشرنوب تورغانلارن‌دن خبردار بولوب بیك تیز کیمه‌لرینه اولتوروب بری طرفغه قایتدی‌لار * روسیه‌ننك بو سفری کندلرینه نامبارك اولدی * اول سنه کوز بیك صالقون کوب جاوم بولدغندن روسیه‌لرکا کوچمك بیك مشقت بولوب آزقلاری توکانوب آطلاری اچلقدن قریلب روسیه‌لرننك ایت اشامای تورغان پرهیز کونلاری بولسادا تمام عاجزلکلارندن شول اولکان آطلارینك ایت‌لرنی اشارغه مضطر ومجبور بولوب هلاك لکدن قرال واسباب‌لرینی تاشلاب کیتدیلار * بو واقعه‌دن بر ایکی سنه صنکره ینه روسیه عسکری کیلوب قزان‌غه تابع چیرمش‌لارنی غارت قلوب کیتدیلار * ابراهیم‌خان ننك پادشاهلق مدتی اون طوقز سنه‌در *

* ثم ابنه الهام خان * والده‌سی صوفیه نام خاتون ایدی ضیا بوینده روسیه عسکری برله صوغوشوب منهزم بولوب قاچوب قایتوب قزان شهری ننك قابقاسنه کیلکانده قلعه قابقاسنی آچوب اولکورتا آلمای روسیه‌لر کیلوب یتوب قزان‌غه کرب اوزنی وبرادرنی وآناسنی وخاتوننی اسیر قلوب آلوب کیتوب ولغداغه قویوب اوزی واناسی شونده وفات بولدیلار * مدة خانلغی توقز سنه‌در بو واقعه

روسیه‌ننك قزان‌غه ایكنچی كره كرولری اولدی * بعض مجموع لرده شول عصرده علی‌خان نام شخص كورنه ایكسی برکشی‌می یا كه باشقه‌می *

* ثم اخوه محمد امین خان‌المعروف بایجم خان * اسیرلكنده آغاسی علی خان متوفی عنها سی جنكسه‌ئی تزوج قلوب اول‌خاتون غیور وصاحب‌هیبت اولدیغندن خان‌نی روسیه دن انتقام آلورغه زیاده‌سیله تحریض وتحریك وخیلا روس‌لر ننك قاننی توكاركا سبب بولدی * ایكی نوبت خانلق تختنه جلوس ایتدی نوبت‌اولی‌سنده طوقز سنه بعدنده تورلی حادثه‌لر سبب‌لی برطرف ایدلب نوغای اورداسندن مامق خان نام ذات‌نی كیلتورب خان قلقب برسنه قدر تورب * بعد ذلك عبد اللطیف خان بن ابراهیم خان * اولتورب بش سنه قدر پادشاه بولوب * ینه محمد امین خان اعاده قلندی * بو نوبت ده تخته جلوس ایتدكی بعدنده قرق بش منك ركبان تتار ویكرمی منك نوغای خلقندن مركب آلتمش بش منك نفوسی مشتمل برعسكر ایله روسیه‌الكاسنی نهب وغارت ونهرتن ساحلنده روسیه لر ایله عظیم محاربه ایدب غنایم وافره واساری‌كثیره ایله رجوع ایلادی‌دیلر * بونوبتنده اون یدی سنه پادشاه‌لق قلدی * عبد اللطیف خان ومحمد امین خان لرننك والده‌سی نور سلطان بیكم بنت تیمور نام خاتون‌نی ابراهیم خان وفاتی بعدنده منكلی كری خان‌القریمی تزوج قلب منكلی كری خان نكاحنده صاحب كری خان وجوده كیلدی * اوزبكیه خان‌لرندن محمد بن‌شاه بداغ بن ابی الخیرخان الشیبانی المعروف بشاه بخت خان یعنی مشهور شیبانی خان محمد امین‌خان‌غه مشاهیر مغنی‌لرندن غلام شادی عودی‌نی یباردكی بابر نامه‌ده مذكوردر * مرض موتنده اوزی بعدنده اخلاصی صاحب كری خان‌نی قریم‌دن كیتوروب خان‌قلورغه وصیت قلدی * وفاتی سـنة تسعمائة وعشرین حدودنده واقع در *

* ثم اخوه صاحب كری خان بن منكلی‌كری خان بن‌حاجی‌كری‌خان القریمی محمد امین خان وفاتی بعدنده روسیه طرفندن شاه علی خان بن‌الله یار كرمان دن كیلب بر آزمدت خانلق دعوی سنده اولسادا قزان اهالی‌سی راضی اولمای‌قریم مملكتندن خان سورادیلار * اول‌اثناده سنـ٩٢٥ـة تسعمائة وعشرین قریم خانی منكلی‌كری خان بن حاجی كری وفات واوغلی محمد كری خان

قریمدا خان اولوب برادری صاحب کری نی حبس قلب ایدی قزان دن خبر
کیلکاچ حبس دن چقارب قزان خانلغنه یبارلدی * شول وقت قزان قریمغه
قریم دولة عثمانیه کا مربوط ومحکوم اولدغندن قزان مملکتنده هم سلاطین
عثمانیه اسمنده خطبه اوقولدی * اوشبو وجهدن در بورونغی قارچقلر نسخه
لرنده خطبه ده سلاطین عثمانیه ننك مدح وذکری وار * صاحب کری خان
دورت سنه مقداری قزانده پادشاه اولوب تورلی نزاع ومخالفت واختلال
الامور علتنه طاقت ایدا آلمای رفاقتنده اولان برادر زاده سی صفا کری بن
محمود کری بن منکلی کری نی مقامنه اقامت قلوب ونایب ایتوب چقب
کیتوب حج کا بارمق بهانه سی برله اسلام بولغه باروب سلطان سلیمان بن
سلیم العثمانی خدمتنده بولدی * بعد مدة سـ۹۳۰ـنة تسعمائة وثلثین ربیع
الاولنده قریم خطه سینه خان قلب یبارلدی کلبن خانان صاحبی ایتادر طوقز یوز
یکرمی تاریخنده قزان خانی ایجم خان بلاولد فوت اولب یرینه سلاطین چنکز
یه دن بر سلطان ننك نصب اولنماسی اهالی ولایت عرض واستدعاء ایتمکدن
ناشی مشار الیه حاکم قزان اولمشیدی بش سنه مقداری اقامت دن صنکره
منصب مذکوره برادر زاده سی صفا کری سلطانی قائمقام وکندلری طواف
بیت الله الحرام بهانه سیله کشور رومه خرام ایتدی دیو * قریم خانلغنده وقت
مسکوب ده اولان روسیه شهزاده لرندن بر ذات امداد صوراب کیلوب آننك
برله برابر مسکوب غزاسنی قصد قلوب سفر ایدب بر نهر بوینه واصل اولوب بعض
تبعه سندن خیانت احساس ایدب اوتمای کبری قایتدی * وحاجی طرخان
شهرنده اولان آق کبك خانی اولدرب یمغورچی خان تصاحب قلدغی خبری
وارد بولغاچ عسکری برله حاجی طرخانغه هجوم قلب یمغورچی خان نی اولدردی *
وسـ۹۵۶ـنة تسعمائة وست وخمسین دشماندن بی باك وبی پروا اولتورر ایکان
بلدهء قزان دن مکتوب برله آدم کلدی قزان بكلری ننك مکتوبی صوندی
* اچنده یازلمش کم قرداشنکز صفا کری خان وفات اولوب بشکده بر اوغلی
قالدی * قولمزه آلوب توردق کافرلر خانمز ننك وفاتنی بلوب اوستومزه بی حد
عسکر کوندردی * الله تعالی عنایتنده سز ننك دولتنکزده کافرلرنی قرب قاچوردق
اما کافر کیرو کیلور دیلار * ایمدی باش کیده چك آیاق یایدا * ولهذا التماس

ایدارمز

ایدارەن برکا خانمزننك اوغلی بولك کرینی برکا خان قلب یبارسنکز ایدی * صاحب کری خان اول خان زاده یاش غیر کامل اولدغندن برادرزاده سی دولت کرینی مناسب کورب سلطان سلیمان العثمانی حضرت لرینه بوخصوصده عرضحال کوندردی * دولت کری بن مبارك کری اول وقتده اسلامبولده ایردی پاشالر صاحب کری خان دولت کرینك قریم اولکه سینه خان اولماقندن خوفده اولدغندن سلطان حضورندن یراق جبرکا یبارمك نی قصد ایلە دیب متهم قلوب سلطان غه معقول اولمقله قزان غه یبار ملك بهانه سیله دولت کری خان نی قریم غه خان قلب یباردی * شول واقعەده صاحب کری خان تلف ونابود بولدی * وذلك سنة ٩٥٨ تسعمائة وثمان وخمسین وقزان خانلغی مهمل قالدی * بواشی سلطان سلیمان ننك زور خطاسندن معدودر * ازمنۀ متأخرەده سوءنتیجەسی کورلدی کابن خانان صاحبی ایتادرسماء اقبالنده تابان اولان دولتی قرین زوال اولماقین کفۀ میرمیرانی پاشا ایله میانەلرنده برودت ظهور ایدب مومی الیه بعض افتراآتی متضمن عرض حال انهاسی ایله قلوب اولیاء دولتی تغییر ایتدکی اثناده قزان خانی صفا کری خاننك جام صفاء فزای حیاتی شکست اولوب قریمده اولان اوغلی بولك کری سلطاننك قزان خان لغنه اهالی ولایت باعرض ومحضر التماس ایتمش ایسەده بولك کری بعض خصوصه مبنی محبوس اولدغندن دولتکری سلطان ننك قزان غه خان اولماسنی صاحب کری خان عرض ایتسەده خلاف کیرلری اولان بعض عظماء مقصدی حضرتدن تبعید بلکه شوید ایتمکدر دیوسمع همایونه القالری میرمیران مذکورننك القاسنی تصدیق وتاکید ایتمکدن ناشی رجاسنه مساعده صورتیله دولت کری خان خفیة قتل واعدامنه مامورا جانب قریمه عزیمت ومارالذکر بولك کری مباشرتیله صاحب کری واولادی اعدام اولندی بغچه سرایده خان سرای قربنده اولان جامع شریفی وکثر مایۀ لطیفی بناء ایلدکندن ماعدا یوزیتمش قطعه جامع ومسجد ومدارس انشاء واسمنی جهانه خیر ایله ابقا ایلدی مدة حیاتی ایللی سنه ایدی انهار ستە یعنی جموجایق واتووقوبان وتن واوزی نهرلر سواحلنده خیمه نشین اولان تتاری قریمه ادخال واسکان وهرکسه اراضی توزیعیله ترفیه

ایدب سرخ وکبود ایله مطبوع ملکنامه لر اعطاء ایتمک اثارندندر * ثم
ابن اخیه صفا کری خان بن محمود کری بن منکلی کری خان * صاحب
کری خان قزان خانلغنی ترك بعدنك صاحب الترجمة صفا کری خان
بدی سنه بعدنك خلع ایدلب * روسیه معونتیله جان علی خان بن الله یار
بن بختیار بن یعقوب بن محمد خان * قزانك خان اولوب دورت سنه بعدنك
طرد وابعاد ایدلب بالاخیره مسکوبك صبر امقتول اولدی * صفا کری خان
اعاده ایدلب اون بر سنه پادشاهلق قلدقی بعدنك روسیه امدادی برله
شاه علی خان قزانغه کیلوب کرسادا بر آی مدتنده صفا کری خان مرة
اخری عود وشاه علی خاننی دفع قلوب اوچ سنه قدرینه قزانده پادشاهلق
قلب قزانك وفات اولدی سنة ۹۵۶ تسعمائة ست وخمسین * جنابی تاریخنك
ایتادر * کان من اعظم الخوانین واشدهم باساملك سبعاوعشرین سنةوکان
ریاض الملك فی زمانه نزهة ومالك النصر فی ایامه معمورة فلما توفی قام
فی ملکه ولده دیمش کری خان وکان طفلا اقام ثلاث سنوات وفی ایامه
طمع الکفار فی قزان ولم یزالوا یتقاربون ویشرفون حتی اخذوها فی زمان
شغله کری خان انتهی *

* ثم ابنه اوتامش کری خان * والدی بعدنده خان اسمی بیرلوب والده سی
نظرنك اولدی * صغیر ایدی * والده سی سیون بیکه بنت یوسف بن موسی
سر ایجده اولان یوسف میرزا قزیدر دیلار حاضر تتارلساننك خان مسجدی
دیمکله معروف قلعهء قزان داخلنده اولان مناره اوشبوسیون بیکه کامنسوبدر
* آنی روسلر علی کره منها شاه علی خانغه تزویج قلدیلار وشاه علینی
قزاندا خان ایدب یل یاروم توردی دیرلار * قزانغه اوچ نوبت کیلدی
لکن قرار تابا آلمادی * تتارلساننك فلاکت زده نرسه لرنی شاه علی
قرغاغان دیلار *

* ثم یادکار خان بن قاسم خان بن سید احمد خان بن احمد خان بن کچی
محمد خان الاشتر خانی * قزان اهلی حاجی طرخان شورندن طلب قلوب
کیتوردیلا * روسیه عسکری شاه علی رفاقتنده قزانغه هجوم قلوب قزان
تتارلری مغلوب بولوب یادکار خان قاچب ایکی بیسته آراسنك توتوب

آلغانلر * اون طوقز یاشنده یاش یکت ایکان * دین اسلامدن ارتداد
قلدی دیکان سوز بار * چار مضافاتنده نور اشط ننك شمال طرفنده ایسکی
اوجم قریه‌سی باصونده بر زیارتگاه قبر بار * آنده یازلغان عبارتی بیله‌در
* تاریخ توقز یوز قرق یدی‌دا بایه‌رزا دایم اوغلی یادکار کافر قولندن
شهید بولدی جوارنده ینه بر قبر بار قریه اهالی‌سی هر ایکسی‌نی شهیدلر
قبری دیب عنوان بیرالر قریه‌دن بر چاقرم یاروم مسافه قدرنده اولور
* والله اعلم بالصواب بو یادکار بولور میکان * سید مصطفی بن احمد الحسینی
الحنفی الجنابی تحفة الادیب وهدیة الاریب نام کتابنده ایتادر قزان شهرنی
کفار روس آلدق بعدنده قریمدن صاحب کری خان سلطان سلیمان
العثمانی حضرتلرینه یازدی ان الکفار قد استولوا علی قزان فیجب علینا
وعلی حضرة السلطان تخلیص المسلمین من هذه البلیة فارسلوا الینا ابن عمی
دولت کری بن مبارك سلطان بن منکلی کری خان حتی نرسله الی قزان
صحبة عسکر کثیر فنستخلصها من ایدی الکفار فننصبه خانا فی تلك البلاد *
دیو * اما دولت کری‌نی قریمغه خان قلب یباردی * قزان روسیه محکومی اولوب
قالدی * جنابی ننك شاه علی خان‌نی شغله کری خان دیب تسمیه قلوب
روسیه قزان‌نی آننك قولندن آلدی واوقامش کری‌نی دیمش کری
تسمیه قلماقی خطادر * شاه علی خان اسمنده کری یوق روسیه قزان‌نی
آخرده یادکار خان قولندن آلدی شاه علی اوزی روسیه طرفندن کیلب
ضیا قلعه سنی بنا قلب قزان اهالی‌سی برله روسیه طرفندن کوب صوغش
لر قلوب آلدیلار * آخرغی کره آلمق لری سنه ٩٦١ تسعمائة واحدی
وستین ذوالقعده آینده تشرین الاول ایکنچی یومنده ایردی انا لله وانا الیه
راجعون * کری لفظی حاجی کری خان بن غیاث الدین بن تاشتیمور بن
تولاتیمور واولادی اسمندن جزء ایدلکان آندن غیر تتار خانلارنده هیچ
قایوسنده یوقدر * داب قدیم تتاردن اطفال‌لرنی اتابلکا تسلیم ایله اب
رضاعی تربیه سی ایلان نشوونما اولمق لرندن * والدی غیاث الدین
کری قبیله‌سی اعیانندن دولت کلدی صوفی تربیه سنده نشو اولدغندن
* مذکور صوفی‌ننك فریضة الحج‌نی ادا قلب رجعتنده اوشبو اوغلی وجوده
کیلاب اتابکی‌ننك حج وقبیله سنی تذکر وتبرك قصدیله حاجی کری

اسمیله موسوم قلدی * عقبندن کیلان جمله اولادی اسملری ننك آخرنه کری لفظنی الحاق قلماقنی بابالرینه متابعةً مسنون توتدیلا * موندن غیر هیچ بر معنی صحیحکا دلالت و یا حسن و استحبابی یوقدر * استطرادًا بزننك بعض تتارلرمز هیچ بر معنی بلمای و حسن وقبحنی فهم قلمای مجرد سمع جاهلانه لرنده غرابتنه بناءً یاکه نظرنده شوکت و دولت ایاسینه اطلاق ایدلدکندن بالالری ننك اسملری آخرینه الحاق و علی الشیوع جان و شاه و بیك و سید و میر و خواجه و سلطان و خان کبی لفظلرنی اول یا آخر اسملرندن جزء ایتمك یا که ایکی یا اوچ اسمنی ترکیب ایله موافق سنت و معنی صحیحکا دال اولغان اسملرنی افساد قلوب احمد کری و محمد کری و احمد جان و میر محمد و خواجه احمد و سید خواجه و احمد خان و سلطان محمود و سلطان علی و محمد صالح و محمد یعقوب و محمد یوسف و محمد قاسم و محمد علی و عثمان علی و محمد شاکر و محمد ذاکر و بیك محمد و ایش محمد دیو بعلبك کبی مهمل و معنی سز اسملر برله تسمیه ایدهلر * بوقبیلدن تسمیه قلمق هجرة نبویهدن منك سنه تجاوز قلغانچه قرون فاضله ننك هیچ برنده واقع اولغان یوق الی کامل من الهجرة انقضاسی بعدنده ایران و توارن و هندستان اهالی سندن صادر اولوب غیر طائفهلره هم سرایت ایدن بدعت قبیحهدر * چونکه شریعت اسلامیهده تحسین اسم واجبدور و تحسین اسم معنیسی صحیح و انبیاء عظام و اصحاب کرام و سلف صالحین فخام اسملرینه موافق اولمق برله حاصل اولادر انبیاء و اصحاب و سائر سلف صالحین اسملری محمد و احمد و صالح و یعقوب و یوسف و موسی و عیسی و عمر و عثمان و علی و حسن و حسین و عبدالله و عبدالرحمن و غیر ذلك در و بالجمله شرعًا وارد اولان اسماء الله الحسنی ننك هر قایوسنه عبد لفظنی اضافه قلماقله حاصل اولان اسماء امثالی ذر بیله اولدقی طبقات و تواریخ معتبرهکا رجوع ایدلسه ظاهردر هیچ بری ننك اسمی محمد صالح و محمد یعقوب و محمد یوسف و محمد موسی و محمد عیسی و محمد عثمان و محمد علی و محمد حسن و محمد حسین دکل * بویله تسمیه ایتدکده هر ایکی شرط مفقود و اسملری لفظ بلا معنی و اعراب و ترکیب جهتندن دخی فاسد اولادر * بلی معنیسی صحیح و مناسب علیحده اسماء القاب

وکنیه

وكنيه لر قويمق ارباب شان حقنده سنت وقديما شايع ومعروف در * اكر بو آدم لر بز اسم لرمزنى بويله تركيب ايتماى من بزم اسم لرمز مفرددر لكن بز اسممزننك اولمدن جزء قلماى اسم رسول الله نى تبركا اسممزدن مقدم ذكر ايده من ديو دعوى ايتسه لار آنلارغه وارد اولادر بويله قلماقده متبع واذن شرع دركاردر اول ايسه منتفى بس بدعت اولادر * مذكور اسم لرننك بويله قلدقده بعلبك اسمى كبى وضعندن اول مهمل اولماقى تركيب اضافى وتوصيفى اولورغه صالح اولماى بعلبك تركيبى كبى مزجى اولماقيدر اول ايسه قبل الوضع العلمى مهمل اولادر تركيبه عدم صلاحيتى توصيفه اعراب وتعريف وتنكير وافراد وغيرها ده مطابقت شرط اولوب اول منتفى اولمق جهتندن وبعض اسم لر مثلا يوسف وعيسى كبى اسم لر اضافه قلمقى وصفت اولماقدن بالكليه اباء ايدادر * وكذلك نساء طائفه سى اسمنده بى بى وبانو وخانم وآيم وبيكه لفظ لرنى اسم لرندن جزء قلوب تسميه ايدب برسى ننك اسمى صور الدقده بى بى فاطمه وبى بى عائشه ومريم بانو وخديجه بيكه واسماء خانم ورابعه آيم ديو جواب لرى معنى سز وبى موقع در * بلى اول لفظ لر نساء طائفه سنه مخصوص عرب ده سيده وستى وحاضر لسانمزده ابزطى قبيلندن مناسب مقامده اطلاق ايدلان اسم تعظيم وعنوان تكريم در لكن برصغيره ء اداقى دن اسمنى صور الدقده مثلا بى بى ربيعه يامريم بانو يا اسما بيكه ديو جواب ويرمك عرف زمانه مزرسمنچه فلان ابزطنك ديمك معنى سنده اولوب اهل فهم ومعرفت عندنده زياده سيله قبيح ومكروه در *

❁ فصـــل فى الدولة الحدثة فى مدينة اشترخان ❁

بو شهر اشترخان خط استوادن ۴۷ درجه ۳۲ دقيقه عرض شمالى و آلتمش بش درجه قرق دورت دقيقه طول شرقى ده نهر اتل ننك بحر خزرگا قويلغان مصبنه قريب واقع در قديم زمانده خزر خاقان لرى ننك دار الملكى اولوب مدينة الاتل تسميه ايدلب ازمنه ء متاخره لرده اشترخان وحاجى طرخان واژدرهان ديب معروف در سمندر شهرينه سلمان بن ربيعة الباهلى استيلاء قلدقى بعدنده خاقان بلده ء اتل كا ورود وپاى تخت اتخاذ ايتدكى كلام المسعودى ده مصرح اولدى تتار ظهورى وآنلاره محكوم اولوب مدت مديده بعدندن تيمور كيلوب توقطامش خان برله صوغوشوب

آلتون اوردا وجوجی الوسی بـریة البرکة دولتنه فتنهٔ موجههٔ افتراق
وضعف کل طاری اولوب تتار شهزاده لری وبیك لری آراسنه علة اختلاف
ومرض تفرقه واقـع اولغاج آنك اولان بر جماعه جوجی خان اولادندن بر
شهزاده‌ی خان کوتاروب حاجی طرخان شهرنده بر دولة صغیرهٔ مستقله تأسس
وتشکل قابلدی آنده اولان مستقل تتار خان لرننك بزکا معلوم اولانی اول
قویرچق خان بن روس خان بن باداقول بن توی خواجه سنه ٧٩٨ سبعمائة
وثمان وتسعین دن سکز یوزنی تجاوز قلدغی معلوم ❊
❊ ثم قطلغ تیمور خان بن علی تیمور بن قطلغ تیمور بن تومغان بن ابان بن اوز
تیمور بن توقای تیمور بن جوجی خان ❊ ثم ابنه تیمور بهادر خان ❊ ثم ابنه محمد
خان ثم حفیده چواق خان بن یعقوب بن محمد خان ❊ ثم ابنـه منغشلاق خان
❊ ثم احمد خان بن محمد خان الصغیر بن تیمور خان ❊ اقساق تیمور اولادندن
خراسان پادشاهسی سلطان حسین میرزا ابن بایقرا ننك قزقرنداشی بیکای
بیکم نی تزوج قلوب داماد ی ایردی ❊ ثم اخوه محمود خان ❊ حاجی طرخان ده وغیر
موضع لرده مضروب تنکه لری وار السلطان العادل محمود بن محمد بن تیمور
وبعض لرنده السلطان العادل محمود خان بن محمد خان بن تیمور خان یازلغان ثم ابنه
قاسم خان سنه ٨٧٠ ثمانمائة وسبعین لرده بو وقت لرده ایکی برادری برله شریك
بولغان لارهم سنه ٨٨٥ ثمانمائة وخمس وثمانین موجود اولدغی معلوم شیبانیه دن
حیدر خان بن ابی الخیر خان مقتول اولدق بعدنده فتراتده قراچین بیك
شیبـك خان وبرادری محمودنی آلوب اوشبو قاسم حضورنه کلوب پناه قلغان
بولوب جانی بیك خان لر حاجی طرخانده محاصره قلغان بولورلر
❊ ثم ابن عمه عبد الکریم خان بن احمد خان بن محمد خان سنه ٨٩٥ ثمانمائة وخمس
وتسعین دن سنه ٩١٠ تسعمائة وعشرة لرکا قدر علی الحیوة باقی اولدی ❊
❊ ثم ابو سعید جانی بیك خان بن برق خان بن قویرچق خان بن روس خان
❊ ثم ابنه حسین خان سنه ٩٢٣ تسعمائة وثلاث وعشرین لرده بار
❊ ثم آلق خان ❊ ثم قاسم خان بن سید احمد خان بن احمد خان بن محمد خان
الصغیر سنه ٩٣٨ چرکاس طائفه‌سی حاجی طرخانغه هجوم ایتدکلارنده مقتول اولدی
بوذات حکمدار اخیر قزان مرتد اولان یادکار نام بدبخت ننك والدی در ❊

* ثم عبد الرحمن خان اسم والدى وسلسلة نسبى معلوم اولمدى سنة ۹۴۱ تسعمائة واحدى واربعين دن قرق بش كاچه * ثم شيخ حيدر خان بن شيخ احمد خان بن احمد خان سنة ۹۴۴ تسعمائة واربع واربعين دن سنة تسعمائة وثمان واربعين خلع ايدلب آق كبك بولوب سنة ۹۶۱ تسعمائة واحدى وستين كا قدر باقى ومرة اخرى اعاده ايله اربع وستين كا قدر باقى اولدى *

* ثم آق كبك خان بن مرتضى خان بن احمد بن محمد خان الصغير * مونى طوقز يوز قرق دورت سنه ده خلع وشيخ حيدر بن شيخ احمد خان نصب قلنوب سنة ثمان واربعين مرة اخرى آق كبك خان نصب ايدلوب آنى سنة ۹۴۹ تسع واربعين يمغورچى خان قتل ايتدى *

* ثم يمغورچى خان بن بردى بيك سلطان بن مرتضى خان بن احمد خان * حكمدار لغى على رواية سنة ۹۵۸ تسعمائة وثمان وخمسين دن احدى وستين لره قدر باقى اولغان لكن صاحب زاده خان وقايعنده سنة ۹۵۶ تسعمائة وست وخمسين صاحب كرى خان حاجى طرخانغه باروب يمغورچى خان نى قتل ايتدى ديدر * وموندن باشقه حاجى كرى خان اولادنده يمغورچى خان بن حاجى كرى خان نام ذات بار * ثم درويش على خان بن شيخ حيدر خان * سنة ۹۶۱ واحدى وستين دن اربع وستين كا قدر * ثم دولت بردى خان * جوجى الوسنده دخى قاسم خان بن تيمور قطلغ خان وار * وشول متأخر زمانلرده قزاقستانده قاسم خان بن جانى بيك خان وار ايدى يمغورچى خان آق كبك خان نى اولدرب خان بولغان ايردى مونى صاحب كرى خان بن منكلى كرى خان قريمدن كيلوب طوقز يوز ايللى آلتنچى سنه ده قتل ايتدى درويش على خان مرة اخرى اعاده قلندى قريم خانلرى دستورنچه قاسبولاد سلطان بن قاسم خان بن محمودنى قالغاى وعلى لغة قالغانى يعنى ولى العهد قلدى سنة ۹۶۴ اربع وستين لردا دخى مذكور درويش على حكمدارلغى كورلادر وآلتمش دورتنچى سنه دخى خلع قلنمش *

* ثم دولت بردی خان سنة ٩٩١ تسعمائة واحدی وتسعين * وهم طوقز یوز آلتمش درتنجی سنهٔ هجریه حاجی طرخان شهرینه روسیه‌لر استیلاء ایتدیلر وعلی هذا آلتون اوردادن تتار دولتی منقرض اولدق بعدنده دولتلری نك حاجی طرخانده بقاسی ایللی بش سنه اولدی * بعض افاضل مورخین ایتادر * آل جوجی شهر بلغار ونهر الاتل اطرافنده بسط بساط دولت ایتدکلری اثناده روسیه‌نی تمام خراج کذار ایدوب امور داخلیه‌لرینه دخی مداخله ایدرلر کن دولتلرینه ضعف کلی وانحطاط جلی عارض واچلرنده اولان اختلال وقزان خانلری نك سلسلهٔ نسبی منقرض اولمغله قریمه تابع کبی قریم شهزاده‌لرندن بری ارسال اولنه‌جق اولدقده چونکه مطمح نظرلری قریم خانلغی اولدیغندن عندلرنده قزان خانلغی مستقل عد اولنوردی * روسیه بو اختلالدن استفاده ایدرك رفته رفته قوت آلوب سلطان سلیمان العثمانی حضرتلری نك اواخر عهدنده قزان واژدرهان ایالتلرینی ضبط واستیلا ایلدیلر آندن صکره قریم خانلری بر قاچ دفعه مسقو شهرینه قدر روسیه ممالکنی نهب واحراق ایتمشلر ایسه‌ده چونکه قریم خانلری نك قوتی کلیتلو تتار سواریسندن عبارت اوله‌رق قوهٔ کلیه ایله بویله بر طرفی اوروب کچرلر ایدی * اما اوردقلری محللری ضبط ومحافظه‌یه اقتدار کندلرنده مفقود ایدی * لکن روسیه دخی تتارلرك بو تعرضلرندن خلاص اوچون قریم خانلرینه سنوی خراج بدلی اولمق اوزره بر مقدار ویرکو ویروب بو ایکی ایالت جسیمه‌یی ضبط ایله توسیع ممالك ایتدیلر * واکرچه قریم خانلری روسیه‌لودن خراج دیو صره‌لرین بهر سنه تحصیل ایده کلدکلری حالده بو ایالتلرك استردادنه مقتدر دکللر ایسه‌ده دولت علیه‌نك همتیله بونلرنك استردادی اول وقت امرهین ایکن قریم خانلری نك مزاجلرنده اوته‌دنبرو فتنه ومفسدته میل تام کوریلدکندن قزان ودشت قبچق طرفلرنده قوتبولمه‌لری نزد دولت علیه‌ده تصویب اولنه میوب روش مصالحه کوره اداره اولنه کلمسیله ویاخود اسباب سائره اقتضاسیله بو ایالتلرنك استردادنه تشبث اولنه میوب وروسیه‌لر اول وقت برشی یرینه قونلمیه‌رق اوطرفه اهمیت ویرلمیوب نهچه طرفنده فتوحات جدیده‌یه حصر افکار اولنمشیدی * حال بوکه بو ایکی ایالتنك محافظه‌سی دولت علیه‌یه

دها خیرلو ایدی زیرا بر دولت نك تزاید مکنت وجسامتی وممالکنك وسعتی عناصر اصلیه سنك مکنت وجسامتنه کوره اولمق امر طبیعی در * دولت علیه ننك خمیرمایهء اصلیه سی ابتدا ای تشکلنده اکرچه بر قبیله دن عبارت ایدی آنجق سلجوقیلر نك انقراضی حسبیله اناطولی جانبنده بولنان کافهء اتراك قومیت حسبیله بو مایه یه منقلب اوله رق کافه سی عثمانلو ملتی اولماغین عناصر دولت علیه ایچه قوت آلمش ودولت عثمانیه معنی دولت ترکیه دیمك اولمش ایدی * سلطان سلیم حضرتلری عربستانی فتح ایتدکده دولت عثمانیه دولت اسلامیه دیمك اوله رق کافهء موحدین بو دولتنك اجزاء عنصریه سندن معدود اولمق لازم کلمشیدی * لکن شاه اسماعیل فتنه سی ظهور ایله ملت اسلامیه بیننه تفرقهء عظیمه دوشه رك * اهالی ایران بو عناصردن خارج قالدقلرندن بشقه بلاد روم ایله دیار ماوراء النهر بیننده بر حد فاصل اولدقلرندن اول طرفده بولنان سنیلر دخی بو عناصره قارشمق شرفندن محروم قالدیلر * بو حالده دولت علیه یه کوره ایجاب مصلحت شرق وغربده وهندوستنده جهت خلافت حسبیله عناصر اصلیه سندن اوله بیله جك قوتلری جمله کندو قوهء کلیه سی تحتنده بولندرمق صورتندن عبارت ایدی * خصوصیله قافقاس اهالیسیله اژدرهان وقزان تاتارلرینی ایله آلدیغی حالده قرب مجانست واکثرسنده اتحاد مذهب ودیانت حسبیله آزوقت ظرفنده کافه سی عثمانلو ملتنه منقلب وحوزهء حکومته قولایلقله اوله بیله جکلرنده اشتباه یوغیدی * بو صورتده قریم ایالتی دخی بالطبع سائر ایالات دولت علیه عدادینه ملحق اولمق لازم کلوردی * اشته سلطان سلیمنك روش افکاری بو صورت اولوب آنجق وفاتندن صکره بو دقیقه ترك اولنه رق اللكی سرمایه ی خرج ایله انظارده شان سلطنت سنیه اعلان واظهار ایده جك حالاته تشبث اولندی * وفی الواقع خارجی وداخلی پك چوق شانلو شیلر یاپلدی ونیچه ممالك جدیده فتحیله حدود دولت توسیع اولنه رق پك بیوك اشلر کورلمشیدی * لکن عناصر اصلیه ننك بو ممالك جدیده نك محافظه یه تحملی اولمدیغندن ازوقت ظرفنده جمله سی الدن کیده رك دائرهء اصلیه سنه وسلطان سلیم عصرنده کسب ایتمش اولدیغی قوت وجسامتنه رجعت لازم کلدی * اکر اول وقت اژدرهان وقزان ایالتلری طوغریدن طوغری یه محافظه واداره

اولنمش واو واسطه ایله تاتارستان کبیر طرفاری دخی اله آلنمش اوله ایدی اول طرفده قزانیلان سرمایه ایله مجارستان کبی نیچه ممالك ضبط ومحافظه سنی قابل ایدی * الحاصل سلطان سلیمانك روش ورفتاری اوزره کیدلمش اولیدی دولت علیه‌نك قوت وجسامتی پك باشقه حالده اولمق لازم کلوردی * اشته روسیه عصر سلیمانده بویله بر مطالعهٔ سیاسیه‌ده اولنان خطادن استفاده ایتدیلر * قزان واژدرخانی ضبط ایدب ابتدا قوتلری بدأ اولوب بالتدریج حدود دولة علیهٔ عثمانیه‌یه تعرض ایتدکه کسب استعداد واقتدار ایلدیلر * انتهی بطرس کبیر عصر نه‌قدر روسیه حکمدارلری ملکدارلقدن فقط اتحاد ملك ونفوذ حکم حاصل ایدب اول ایسه بحر بالطقغه یول آچوب روسیه حدودنی اوروپا اقلیمنه یقنلتدی وعساکر نظامیه ترتیب قلدی ولکن بحر اسود وازاق طرفنه یول اچمدی وممالك عثمانیه وروسیه آراسنده یولسز اهالیسز قرلرکوب فاصله ایدی سنه ١١٤٣ الف ومائة وثلاث واربعین لهستانك روسیه نفوذینه قارشی ایکی اراده محاربه اولوب روسیه براز یر کسب ایتدی وسنه ١١٨٢ اثنتین وثمانین لهستان حمایتنه محاربه واقع اولوب سنه ١١٨٨ ثمان وثمانین قاینارجهٔ صغری محاربه‌سی عقد ایدلب ازاق وکرچه وقلبرون قلعه‌لری روسیه‌یه ترك ایدلدی وسنه ١٢٥٣ الف ومائتین وثلاث محاربه بعدنده یاش صلح نامه‌سی موجبنجه قریم واطرافی روسیه‌غه ترك اولندی وسنه ١٢٢١ وسنه ١٢٢٧ محاربه‌لری بعدنده بکرش مصالحه‌سنده بسارابیه روسیه‌یه ترك ایدلدی وصربستان اهالیسنه امتیاز ویرلدی وسنه ١٢٤٥ محاربه‌لری مرادنجه صلح اولوب یونان دولتی تشکیل قلندی وصربیه وبغدان وافلاق مملکتلرینه امتیاز ویرلدی وروم ایلنده اولان طوائف نصاری حمایه‌سی روسیه‌ده ایکان سنه ١٢٧٥ الف ومائتین وسبعین ده قریم محاربه‌سی واقع اولوب صلحده حمایهٔ مذکوره‌یه اوروپا دولتلری مشارکت ایدب بیسارابیه‌دن روسیه بر آز جیر ترك قلدی وبحر اسودده اولان دونناسنی یوق قلندی *

فصل فی الدولة القاسمیة بقصبة کرمان

نهر اوفا بوینده ایللی درت درجه قرق طوقز دقیقه عرض شمالی وایللی بش درجه قرق درت دقیقه طول شرقیده کرمان ومیشیار قلعه‌سی وروسیه لساننده غرالیس اسملری برله مسمی اولوب حاضر

زمانه لرده مسلمان لساننده خان کرمان وروسیه لساننده اول قلعه ده ابتداء حکمدار اولان مسلمان خان قاسم بن محمد خان غه نسبت له قاسم اسکی دیمکله معروف قلعه ایکی یوز سنه قدر مدت‌دن زیاده بعض تتار شهزاده وخان لرینه مسکن وقرار گاه اولغان وحاضرده هم اول مملکت ده بش منك قدر مسلمان وار * بو خانلق بزننك تتارلرمز زعمنده قزان وقریم وحاجی طرخان وبخارا وخوارزم وخوقند خانلق لری قبیلندن مستقل پادشاهلق اولغان دیولر * وبعض‌لری ایتادر کرچه مستقل بولساده قزان خانلری برله متحد ومتفق بولوب دوست‌لقده تورغان لر اخیر زمان‌لرده کرمان خانلری ننك بری قزان خانی برله دوست‌لق واتفاق‌دن آیرلوب مسکوب حکمداری برله دوست بولوب اتفاق برله قزان‌نی کیلوب آلوب بر آزوقت صنکره روسیه لر فرصت تابوب کرمان‌نی هم آلغانلر * بعض‌لری زعمنده کرمان قلعه سنده قزان خانی طرفندن روس لردن خراج آلور اوچون کلی عسکر برله بر بیك تورر ایکان بروقت روس‌لر وسوسه قلب یه سن‌نی اوچون قزان خاننه اطاعت قبله سن خشمت وعسکرننك کامل نی اوچون مستقل پادشاه اولمای‌سن نیچه وقت‌دن بیرلی بزننك برله کورشی بولوب معامله قلامز بربرمزدن ضرر کورکانمز یوق بزخراج‌نی قزان خاننه بیرکانچه سنکا بیرایك اکر قزان خانی قصد قلوب اوستنکا عسکر یبارسه بزبار قوتمز برله سنکا اعانت ایدرمز وعلی الدوام دوستنکا دوست دوشماننکا دوشمان اولورمز دیکان‌لر بواغوا ساده دل بی کا موافق بولوب اوزین مستقل خان اعلان ایدب قزان پادشاه سی حکومتندن چغوب قزان پادشاهلغنی کچرا یتوب ضعیفلندرکان بعد ذلك روسیه برله اتفاق بولوب کیلوب قزان نی آلورغه سبب بولغان ایمش * وموندن ماعدا بونوع‌دن برنچه اقوال لر وار اما بونوع افواه ناسده اولان اخبارکا اوچ دورت عصر کیچکان بعدنده علم تاریخ ده بلاحجت اثابت واعتماد ایدلماس * بوفقیر جامع الحروف دیرکه کرمان خان‌لری هیچ وقت‌ده غیر تتار خان لری کبك مستقل خان بولماغان‌لر وآنده بولغان حکمدارلر کل‌سی خان اسمی برله معنون بولماغان لر خان عنوانی بیرلکان‌لری هم اکثری روسیه مملکتنه کیلودن مقدم غیر

بر موضع ده خانلق قلغان لری بویاچه بو عنوان برله نام زد اولغان لر بعض
لرنه کرچه لامرما روسیه مملکتنه کیلدك بعدنده بیرلساده فقط بر عنوان
بولوب آننك برله دلیل استقلال اولان کند اسم لرندن ضرب سکه واوز
علم لرن رفع ومملکت نشان لرنی اجرا کیلك اشلار اولماغان هم آنلر خان
لق مسندنه نسب برله توارث بویانچه اولتورماغان لر مثلا بری وفات
اولغان ده حکومت مرحوم خان اوغلینه یا برادرینه بالوراثة کیلماکان وشونداغی
شهزاده لری ومسلمان بی لری ومیرزا لری ننك بو خصوصده هیچ اختیار ودخلی
اولماغان اکثر اوقات روسیه حکمدارلری اوز تدبیرلری ننك وفقنچه
خان ننك اولاد واقرباسن قراتوب قویوب بو خانقه هیچ مناسبتی اولماغان
بالکلیه یات نسلدن وکاها یراق یردن چاقرب کیتروب قویغان لر وخانلق
مسندنه اولتورغانده روسیه پادشاه سنه حاجت بولغانده اوز عسکری برله
خدمت ده طیار واطاعتلو بولورغه یمین برله عهد ایتدرکان لر * لکن آنلرغه
ومیرزا لرینه وبی لرینه معاش لری اوچون بیلرکا کوب جیر وصو واورمان
لر ویرلب خان لرغه امور داخلیه لرنده نوع استقلال برله خزینه چی وداروغه
وزکوة چی لری اولورغه مطلق العنان ایدلکان لر مثلا یقین زمانلارمزدا ایران
وتوران مملکت لرنده پادشاه انعام ایتامن دیب بر شخص کا بر ولایت حاکم
لکن بیرادر اول حاکم انده پادشاه ننك شریعت ومذهبنی اساس توتوب
مداخل ومخارج مملکتنده وباشقه تدبیرلرنده اوز رأی برله تصرف قله دور
بو کرمان خان لری ننك احوال لری اوشبو منوال اوزرینه اولغان * اول
کرمان خان لری تصرف ایتدن موضع لر ننك اهالی سی مسلمان میشارلر
وبت پرست موقشی لر بولغان لقدن اهل اسلام حکومتی آستنده قویه ق
روسیه خرستیان لری ننك حمیت دینیه لرینه قارشی اولماغان هم خان لرغه
اوز مسلمان لری آراسنده اولمق اولی اولغان * اما باشقه موضع لرده اولان
تتار شهزاده لرینه اول قدر اختبار وبرلمادکدن آنلارغه عنوان خان اطلاق
ایدلماکان واستقلال بیرلماکان آنلرغه معاش لری اوچون زوینیغور دوسر
پوخوف وقویوریف وسوروژیق وغیر ولایت لر ویرلکان * روسیه دولتنه
دشمان لری اولان تتار شهزاده لرینه بو اسلوبده معامله قلمق غه داعی وسبب

شولكه بلغار مملكتنه اقصاق تيمور ورود يله اننك فتنهٔ فاجعه‌سی برله خراب
وپايمال اولوب هجرتدن سكز يوز سنه اوتدك بعدنده شهزاده‌لری آراسنده
اتحاد واتفاق يوغالوب يومافيوما الوس جوجی‌ننك نظامی بوزولوب كل ضعيف
لنوب دولت‌لرينه تفرقه توشوب زوال‌غه يوز توتقانده سكز يوز قرق
حدودنده محمد خان الكبير سرای شهرندن مطرود بولوب قزان نواحی سنه
كيلوب دولت جديده تشكيل قلوب بر خانلق پيدا بولوب روسيه پادشاه‌لری
ايمدی سرای‌ده تتار دولتی مضمحل بولدی تتار عبوديت واسارتندن فراغت
لنوب خلاص بولوب طنچلانوب خاطر جمع بولامز ديب تورغانلرنده مجددا
موندای خانلق بولودن بيك حضورسزلانوب بو خانلق بر وقت تتارلرننك
بوروننی قوتن تحصيل ايتماسون ديب خوف‌لنوب مونی برده كوزدن يازدرمای
اهميت بيروب تورغانلر وبو خصوصده هر تورلی تدبيرلركا تشبث ايتكانلر
* بو حالت كامقارن شرع شريف حكمنده پادشاه‌لق وراثت برله بولمای نصب
خليفه ياكه اجماع اهل حل وعقد برله بولدق اولدغندن اول عصرده اولان تتار
شهزاده‌لری جد اعلالاری چنكز خان ننك جهالت ومجوسيت اصولی اوزره وضع
ايدلان تورهٔ چنكزيه ويا ساتعبير ايدلان سپاهی كرچليك وتدبير ملك قانونينه
التفات قلمای واعتبارغه آلمای وبو خصوصده غير برموكد قانون اولمای هر
بر شهزاده خانلق سوداسنه توشوب تورلوسی تورلی وجه‌لر برله تدبير قلب
اوزلرينه طرفدارلر حاصل ايدب پادشاه مستقل بولورغه اجتهادلرين صرف
قلغانلر اول جمله‌دن بعض‌لری روسيه‌دن امداد صوراب كيلكانلر وبعض
لری خصملرندن خوف ايدب جانلارين قورتقارر اوچون روسيه‌كا التجا قلغانلر
وبعض‌لرنی روسيه‌لر تورلی وعده‌لر برله اطماع قلوب كيتوركانلر وانلرنی
عزت وحرمت ايله مهمان نوازلق لر كورساتكان لر وانلرغه ملك ايتوب جيرلر
ووجه معاش اوچون حكومت ايتاركا ولايت‌لر ويركان‌لر ودائما روسيه قزان
طرفندن خوفده اولدقلرندن حكمدارلری قزان خانی قوتنه قارشی * شعر *
دع عنك لومی فان اللوم اغراء * وداونی بالتی كانت هی الداء * مضمونچه
تتارلردن بر قوت تحصيل ايدب قزان خانی قوتی برله كورشدرركا روسيه مملكتی
داخلنده بر كيچكنه لفظا مرادغنه خانلق يصاغانلر وآنده هميشه قزان خانلرينه

قرنداش وخان بولورغه لیاقت وصلاحیتلی تتار شهزاده لرندن برشهزادهء
چنکز نژادی اولتورتا کیلکانلر * فی الواقع روسیه اوچون بو معامله لری بر کوزل
تدبیر وفرصت بولغان اول خانلر هم الانسان عبید الاحسان وفقنچه روسیه کا هر
وقت خیرخواه بولوب اوز میرزا وبی ونوکر وتوابعلری برله روسیه قیو
طرفه متوجه اولسامعین وخادم اولوب مقدمه سنده یورکانلر وشجاعت ذاتیه
لری ثمره سی اوله رق محاربه لرده روسیه کا یخشی خدمت کورستکانلر وباشرن
تتار مملکتنده اولان اکابرنی اطماع برله طرفدارلر حاصل ایتارکا اجتهاد قلغانلر
پادشاهلرننك اعداسی کوب بولدغندن کندخانلرندن دلگیر وبوشهزاده لرکا
بالطبع میل ایدب خانلرغه دشمان کوبایوب آرالرنده نفاق ومخالفت حادث
اولغان وآنلرننك دخی تورلی جیرلرده قرنداشلری ودوستلری بولوب
آنلر واسطه سی برله روسلر قزان وحاجی طرخان احوالن تفتیش قلوب تروب
آنلر روسیه مملکتنه قصد قلمق اولغانده اولدن خبردار بولوب مقابله ومدافعه
تدبیرن قلورغه قولای بولغان * وبالاخیره روسیه فرصتنی تکمیل قلوب قزاننی
آلمقنی قصد قلغانده کرمان خانی عنوانده وقزان تختنه اولتورغه دخی لیاقتی
اولان شهزاده ننك اوز توابعندن برایکی منك قدرکنه عسکری بولسادا ازقندن
معین بولوب بارغان روسیه عسکری عشرة اضعاف بولغانده هم شهزاده عسکری
عدایدلکان قزان وحاجی طرخان خلقی بوکیله تورغان شهزاده هم اوزهم دین مز
وقدیمی پادشاهلر مز نسلی برکه قایسی بولساده خان بولورغه یراروبو قغه جانمزنی
فداوقانمزی برباد قلمایق دیب حمیت وغیرتلرینه فتور کیلوب کما ینبغی
صوغش قلماغانلر * وبالفرض روسیه عسکری اوز پادشاهلری اسمندن
یورسالار ایدی اول تقدیرده قزان تتارلری نی قدر آز بولسالرده شجاعت
ذاتیه وحمیت دینیه لری سببلی قانلری ننك برقطره سی قالغانچه واخر نفسکا
چاقلی صوغشسالر کرك ایدی اول صورتده قزاننی آلمق غایت مشکل
اولور ایدی * ودخی قزاننی آلغاندن صنکره نچه کره ظاهرا حکومت شول
شهزاده غه بیرولوب خان عنوانی برله تختکا اولتورتولغان بولساده اول بواشلاردن
منتدار واصلنده پروردهء نعمت لری بولوب مستقبلده مخالف پیدا بولوب
اولکی خانغه یا اولادنه اخلاصلو طائفه لر قوت الوب منی خلع وطرد ایتماسون
لر دیب خوف قلب دولتی ننك بقاسنده هم روسیه معونتنه محتاج لغندن هیچ

بر

بر صورتده حتی اوز مملکتنه ضرر بولغانلق هم روسیه مرادنه خلاف قلمای حکومت حقیقة روسیه ده بولوب فی المعنی بو خان روسلرغه قزان وحاجی طرخان وغیر خانلقلرنی آلورغه بر مفید آلةقویه بولغان وآنلردن روسلرغه هیچ بر ضرر وخطرلر متصور بولماغان * ایمدی بو فکرنی آلغه توتقاندہ تتار شهزادہسنه حکومت ایتارگا روسیه مملکتی ننك بر طرفنك تتارلر هجومندن محافظ قراول کبی بولب تتار مملکتنه کرورگا اونکغای موضع کرك بولدغندن اول عصرلرده طنبوب وپنزو ونبرزنی ایالتلری ننك نهر اوقاننك یمین طرفنك اولان ولایتلر تتار عسکری ننك جولان کاهی بولوب تتارلر غالبا رزن ومورم طرفلرینه هجوم ایتدکلرندن بو مقصدغه موافق اوقاصو بوینده رزن ایالتنده اولان میشچار قلعهسی لایق ومناسب کورولوب تتار شهزادہ وخانلرینه قرارگاه ایدلکان * کرچه اوّلده رك تتار قوناقلرینه تورلی موضعلر بیرلکان اولساده صنکرهلر آنلرغه مخصوص علی وفق الغرض المذکور اوشبو قلعهنی بیرور بولغانلر ایکی یوزسنهدن زیادہ آنلرغه قرارگاه بولغان روسیه قریمنی آلوب ضبط قلوب تتاردان بالکلیه طنج لانغانلرینهچه بو منوال اوزره مستمر اولغان * اول قلعه تتارلر ننك همهدن اول خان اولانی قاسم بن محمد خان بن تیمور خان اولدغندن روسیه لساننده آنی قاسم خانغه نسبت برله تسمیه ایدلکان الی الآن شو اسم اوزرینه جاری درولکن شول اطراف مسلمانلری الی الآن قدیما وحدیثا کرمان و خان کرمان دیو تسمیه ایدهلر * فی الواقع روسیه دولتی ننك بو تدبیری تقدیرگا موافق اولوب شول وسیله برله قزان وحاجی طرخانده اختلافلر صالوب وفتنهلر احداث قلوب اوزلرنده اولان کرمان خانلری واسطهسی برله آنلرنی الت ومرعاث اللاحظه ایدب قزانده نفوذ وقوت حاصل قلوب بالاخیره اوزلرنی بالکلیه آلغانلر الحاصل روسیهننك بو قدر قوت واتحاد اکتساب ایدوینه وقزان وبلغار دولتی ننك زوالنه کشتتالرمز وتتار دولتی ننك ضعف وتفرقهنه اقصاق تیمور ننك ورودیله غارات وتاراج قلماقی سبب وعلت اولغان * قاضی ابو سعید السمرقندی رحمه الله ننك آقصاق تیمور ننك اسلامغه مضرتی چنکز وچغتای وهلاکو کافرلر مضرتندن اضعافا زیادہ اولدی دیدکی مقالی غیر مرة مسموعمز اولدی * محمد خان الکبیر بعدنده اوغلی محمود خان قزان تختنه اولتوروب پادشاه اولدغی بعدنده برادرلری قاسم ویعقوب چرکاس برینه

کیدب بر سنه بعدنده عودقاب روسیه مملکتنه وارب روسیه حکمداری واسیلی ثالث ننك الوغ محمدخان قولنده اسیر ایدکنده شهزاده قاسم سلطانغه خانلق سوداسی توشوب بومقصودغه واصل اولورغه حکمدار مذکور برله برتورلی دوستلق وبر برینه امداد ایتارکا عهد ومیثاق ایتوب حکمدار ننك اسارتدن تخلیص اسبابنه تشبث وشفاعت ایله آنی تخلیص قلدقدن مذکور حکمدار حضورنه واردیلار * محمود خان آتاسی محمدخان وکچی اوغلی یوسفکا جنایت وتعدی قلدی دیکان سوز صحیح بولغان تقدیرده محمود خان بوفکرلرندن خبردار بولوب بولار ننك شرارت وفسادنی دفع قلمقده آتاسی نه جنایت قاودن غیر چاره سی اولمای اول اشکا اقدام قلغان وبرادرلری هم اولاغوب کیتکان بولور ۞ شول وقتده روسیه حکمداری واسیلی مکفوف برله ابن عمی شماکو مابینلرنده مسکوبده حکمدار اولق خصوصنده زور خصومت ونزاع بولوب سنه ٨٤٧ ثمانمائة وسبع واربعین شماکو واسیلی کا غلبه ایله کوزلرنی کورقاب وجه معاش اوچون وولغده قلعه سی ننك حکومتنی وبرساده صوقرلغنه قرامای ینه غیرت ایدب اوزینه تابع اولان عسکر ایلان مسکوبکا شماکو اوستونه بارغاننده شهزاده لر یلنه دیکا موضعده لیطوبدن بارا تورغان بر قطعه روسیه عسکرنه یولغب بوایکی طائفه بر برنی دشمان فهم لاب صوغشقه حاضر اولدقلارنده صواشب حقیقة حالنی بلوب اتفاق برله واسیلی نی ازلاب کیتوب اوغاج قلعه سنده وعلی قول براسلوبده تابوب ملاقات اولدیلار اول بو شهزاده لرنی خوش کوروب شادلندی سنة ٨٣٥ ثمانمائة وثلاث وخمسین سرای خانی سید احمدخان عسکری روسیه مملکتنی غزا قلوب غارت ایدب تورغاننده قاسم بن محمد خان خبردار بولوب زوینغبورد نام موضعدن اوز تتارلری برلان قارشی کیلوب نور پوخر بوینده صوغشب آنلر ننك روسیه دن آلغان غنایملرین استردادقلدی وایکنچی سنه ذوالحجه سنده مذکور واسیلی خصمی شماکو برلان غالیچ قلعه سی آستنده مقاتله قلغانده قاسم ویعقوب توابع اری برله امدادقلدی * وشول سنه تتار سرعسکری مولام بردی اوغلان نام ذات ننك روسیه اوسته کیلکاننی ایشدب روسیه حکمداری شهزاده قاسم نی اوزی ننك تتار عسکری وغیر روسیه دن کوب عسکر

برله‌بیارب بیقوع نهری بوینده ملاقات ومحاربه اولدی * ودخی سنه ٨٥٦ ست وخمسین شهزاده یعقوب روسیه حکمداری ننك اوغلی ایوان برله شماکونی قوب قوقشنغ وداغی صوی تماغنه واردی‌لار بوسنه بعدنده یعقوب احوالندن هیچ برخبر بلنمایدر اولدیمو یاغیر برطرفغه کیتدیمو اوشبوسنه‌لرده وعلی قول سنه ٨٧٢ ثمانمائة واثنتین وسبعین روسیه‌حکمداری واسیلی بن‌واسیلی شهزاده قاسم‌نی کرمانغه خان ایدب قویب دولت کرمانیه تشکل قلدی قاسم خان کرمان خانی اولدق بعدنده قزان شهرنده ابراهیم خان ننك ایام سلطنتنده قزان‌نی آلمق قصدنده کیلوب تمام قریلوب قایطب بوسفر بعدنده کوب ترکلك قلمای سنه ٧٤ اربع وسبعین حدونده وفات اولوب اوغلی شهزاده دانیال قائم مقامی اولدی *

❁ خان کرمانده‌اولان حکمدار ثانی دانیال بن قاسم ❁

سنه ٨٧٦ ست وسبعین روسیه حکمداری ایوان بن واسیلی نوغورد شهرنی آلورغه واردقنده دانیال هم کندا‌تباعی برله رفاقتنده ایدی حکمدار مذکور آنلارغه نصاری‌نی اسیر قلورغه اذن ویرمدی * ودخی شول سفرده شیلونسکی محاربه سنده دانیال کند تتارلری برله زور خدمت کورساتب روسیه حکمدارندن کوب انعام‌لر آلغانلار ❁ سنه ٧٧ سبع وسبعین سرای خانی احمد خان بن کچك احمد خان اوقا نهری بوینده اولان الیکسین قلعه سنه هجوم قلغانده روسیه عسکری برله برکا رفاقت لرنده ایردی * وسنه ٨٥٢ ثمانمائة واثنتین روسیه‌حکمداری نوغورد اوستونه عسکر تارتقانده هم دانیال اوز تتارلری برله برکا آیدی ❁ سنه ٨٨٨ ثمانمائة وثمان وثمانین‌ده آنطون نام فرنك مسکوب‌کا کیلوب طبیب‌لك دعوی سی قلوب دانیال اتباعندن قراخواجه‌نام بیك نی علاج ایتوب ترکوزام دیب عذاب لاب اولتورکاچ حکمدار اول فرنك نی قراخواجه اولیاسنه تسلیم قلوب آنلار آنی مسکوب کوپری آستنة آلوب توشوب قوی بوغازلاغان کبی صویدیلار بوواقعه بعدنده دانیال دن خبر بلنمایدر الله اعلم شول سنه لرده وفات بولادی میکان سنه ٩١ احدی وتسعین کرمانده حکمدار نوردولت خان ایردی *

حكمدار ثالث نوردولت خان

* نوردولت خان بن حاجی كری خان بن غیاث الدین بن تاشتیمور القریمی در * قریم پادشاهی حاجی كری خان سنه ۸۷۱ ثمانمائة واحدی وسبعین وفات اولوب اوغلی نور دولت خان قریم تختنه جالس اولوب ایكی سنه قدر مدت حكومت ایتدك بعدنك قریم شهزادهلری اراسنده منازعت واقع اولوب نور دولت خلع ایدلب برادری حیدر ونچه خان زادهلر بتعاقب تختكا اولتورب بر ایكی آیدن صنكره خلع قلنوب بوفتنه یدی سكز سنهكا ممتد اولدی بالاخیره سلطان محمد بن مراد العثمانی الفاتح امدادی برله منكلی كری خان بن حاجی كری خان قریم تختنه قرار تابقاچ نور دولت واوغلی پیر دولت وبرادری حیدر خان سنه ۸۸۴ ثمانمائة واربع وثمانین كوزكوننده مسكوب كا كیلدیلار ونوردولت خان دانیال بعدنده كرمانده خان اولدی الی سنة *

(حكمدار رابع صاتلغان سلطان)

* صاتلغان سلطان بن نوردولت خان بن حاجی كری خان *

(حكمدار خامس جانای سلطان)

* جانای بن نوردولت خان * توقز یوز اون دورت سنهلرده كرمانده حكمدار اولدغی معلوم *

(حكمدار سادس الله یار سلطان)

الله یار بن بختیار بن محمد خان بن تیمور خان سرای وكل دشت قبچاق ننك پادشاه اعظمی كچی محمد خان ننك نبیره وحفیدی در *

(حكمدار سابع شاه علی خان)

*شاه علی خان بن الله یار بن بختیار بن محمد خان * سنه ۹۲۲ تسعمائة واثنتین وعشرین هجریه كرمانده حكمدار اولب بعد ذلك اوچ كره بلده قزانده ودورت كره كرمانده حكمدار اولوب آخرغی ولایت لرنده خان عنواننی حائز اولغان وسنة ۹۷۴ تسعمائة واربع وسبعین شوال اون سنده كرمانك وفات اولدی الی الان باقی اولان مسجدنی صاحب الترجمة شاه علی خان بناء قلدی وعلی قول قاسم خان بن محمد خان بناء قلب شاه علی فقط تعمیر وترمیم ایتمش تتارلرمز آراسنك خیانت قلوب قزان شهرنی روسیه

کاوبردی دیب علی خلاف الواقع مشهوردر چونکه اوزی روسیه طرفندن اولوب قزان نی آلورغه کیلکان خلق جمله سندندر *

(حکمدار تاسع صاین فولاد)

صاین فولاد خان بن بیك بولادبن بهادر بن احمدخان بن محمدخان * سرای پادشاهی احمدخان بن محمد خان الصغیر احفادندندر سنة ٩٧٥ تسعمائة وخمس وسبعین هجریه جلوس ایدب سکسان بر سنه سی اوائلنده تنصروارتد ادقلب بعدذلك کرمان خانلغندن مخلوع ومطرود اولمش دیو مرویدر *

(حکمدار عاشر مصطفی علی خان)

مصطفی علی خان بن عبدالله بن اق کباك خان بن مرتضی خان بن احمد خان بن محمد خان الصغیر * سنة ١٠٠٥ الف کامل حدودنده وفات اولوب جدی اق کباك خان حاجی طرخان خانلرندن معدوددر جداعلی لری سرای خانلری *

(حکمدار حادی عشر اوراز محمد خان)

* ناصرالدین ابوالفتح اوراز محمدخان بن اوندن بن شغای خان بن یادیك خان بن جانی بیك خان بن براق خان بن قیرچق خان بن روس خان بن باداقول * جدی شغای خان ویادیك خان وجانی بیك خان قزاق خانلری جمله سندندر واندن یوقاری خانلر بلغار وسرای خانلریدر سنة ١٠٥٨ الف کامل وثمان سنین ذی الحجه اون سنده یکرمی یاشنده کرمان تختنه جلوس ایدب سنة ١٠١٩ الف وتسع عشرة شهر رمضان اون سنده وفات اولدی والدی وفاتنده اون اوچ یاشنده ایدی *

(حکمدار ثانی عشر ارسلان علی خان)

ارسلان علی بن علی خان بن کوجم خان بن مرتضی علی خان بن اباق خان بن محمود خان بن حاجی محمدخان بن قیورچق خان بن روس خان والدی علی واجدادی کوجم ومرتضی علی واباق ومحمودك وحاجی محمد سبریه خانلرندن وبقیه لری بلادبلغاریه والتون اوردا خانلرندن معدوددر صاحب الترجمه سنة ١٠٢٣ الف وثلاث وعشرین هجریه تخت کرمانده جلوس ایدب سنة ١٠٣٦ الف وست

وثلاثين وفات بعض الناس افواهنده مذكور اولان تنصرى غير صحيح وتعصب دن صادر وناشى اولدیغنه قراين كثيره قائمدر *

(حكمدار ثالث عشر سيد برهان)

سيد برهان بن ارسلان على خان بن على خان در والده سى زعملرنجه سادات جمله سندن شاه قول اهل بيتندن اولان فاطمه سلطان در اوچ ياشنده ايكان كرمان حكمدارلق عنوانني آلوب اسمندن حكومت جارى اولمش سنة ۱۰۲۹ الف وتسع وعشرين جالس تخت وقى سنة ۱۰٦٦ الف وخمس وستين حدودنده تنصر ايله واسيلى تسميه اولنمش وسنة تسع ۱۰۹۰ عين حدودنده وفات ايتكان والى وفاته كرمان تصرفنده اولوب حكومت قلمش *

(حكمدار رابع عشر فاطمه سلطان)

فاطمه سلطان بنت اق محمد سيد بن بولاك سيد بن شاه قول ارسلان على خان حليله سى دور اوغلى وفاتى بعدنده كرمان مملكتنده حكومت قلدى وفى حدود سنة ۱۰۹۴ الف واربع وتسعين وفات اولدى اول مملكتده اولان اسلام وتتار حكمدارلرى نينك اخريدر *

فصل فى الدولة القريمية

* بحر اسود بحر ازاق ما بيننده درجه عرض شمالى ودرجه طول شرقى آراسنده واقع قريم نامنيم جزيره ده تشكل قلدى *

* اوّلا آلتون اوردا خان لارى تخت حكومتنده اولوب حاجى كرى خان نوبتنده آنى بالكلية آيرب آلوب دولة مستقله ايلدى باتوخان ايامنده برادرى توقا يتمورنى قريم جزيره سنده حكمدار نصب قلب وفاتى بعدنده اوغلى اوز تيمور جايكيرى بولب منكو تيمورخان انى مقامنده ابقا ايلدى بعدذلك بتعاقب محمدخان وغياث الدين خان واحمدخان نامنده برنچه حكمداران ايامى وسنة ثمان مائة ۸۰۵ انقضاسى بعدنده وحاجى كرى خان بن غياث الدين بن تاش تيمور بن محمدخان بن حسن بن حينه بن تولك تيمور بن كنچك بن رو تيمور بن توقا يتيمور بن جوجى خان قريم اولكه سنده پادشاه اولدى كلبن خانان صاحبى والد

مكرملرى غياث‌الدين سلطان‌دا منكش تعلق جهان اولدقده بنى اعماملدن
سيداحمدخان‌ننك غلبه‌وهجوملدن يدى‌سنه قدر كوشه كيرسمت فرار وبعده
سوق سائق تقديرايله جالس سريرحكومت تاتاراولوب سنةسكز يوز يتمش
برسنه‌سى تارك قباى مستعار اولدى ديدى * سيدمحمد رضا افندى السبع
السيار فى اخبار ملوك التتار كتابنده حاجى كرى ايام شبابنده پدر
بزركوارى الغ محمد خان‌ننك وفاتيله بهرام قضا اره‌ء تيزدندان سياستى
سيد احمد خان ننك دست اختيارنه وضع ايديچك رقباى دولتدن
عد ايتديكى بنى اعماملدن غياث‌الدين وبرادرى على بيكنك اعدام وحاجى
كرى وبرادر زاده‌سى جاناى اوغلان اننك سوءقصدندن خبردار اولمغن فرار
ايدب آلتى‌سنه انقضاسى بعدنده بلامزاحم مسندنشين سلطنت اولوب سنة
ثمانمائة واحدى وسبعين باغچه‌سراى‌دا وفات‌اولدى * ثم‌ابنه نوردولت خان
* ثم‌اخوه حيدرخان * ثم‌اخوه‌كلدى باى‌خان * ثم‌اخوه منكلى‌كرى‌خان * ثم
ابنه‌محمدكرى‌خان * ثم ابنه غازيكرى‌خان * ثم ابن عمه سعادت كرى خان
بن منكلى كرى خان * ثم اسلام كرى خان بن محمد كرى خان * ثم صاحب
كرى خان‌بن منكلى كراى‌خان اولاقزان‌ده خان اولوب سنةطوقزيوزقرق
طوقزشهر ربيع الاولنده قريمده‌خان‌اولدى * ثم‌ابن اخيه دولت كرى خان
بن مبارك كرى بن منكلى كرى خان * ثم محمد كرى خان السمين
بن‌دولتكرى خان * ثم‌اخوه اسلام‌كرى خان بن‌دولت كرى خان * ثم اخوه
بوده غازيكرى خان * ثم‌اخوه فتح‌كرى‌خان * ثم‌اخوه‌سلامتكرى‌خان * ثم‌جانى
بك‌كرى خان بن مبارك بن دولت كرى خان * ثم محمد كرى خان بن
سعادت كرى‌خان‌بن محمد كرى خان السمين * ثم‌عنايت كرى خان بن
غازيكرى‌خان‌ثم‌بولك كرى‌خان‌بن صفاكرى‌خان‌بن محمودكرى سنة ٩٥٤ اربع
وخمسين وتسعمائة * ثم‌احمدكرى‌خان‌بن‌دولتكرى‌خان * ثم‌بهادركرى خان‌بن
سلامتكرى‌خان * رزمى‌بهادركرى‌خان‌ديو معروفدر * ثم‌اخوه‌محمدكرى‌خان
* ثم اخوه اسلام كرى خان * ثم‌عادلكرى خان‌بن چوپان كرى‌خان * ثم‌سليم
كرى‌خان‌بن‌بهادركرى‌خان‌الحاج‌ثم‌مرادكرى‌خان‌بن مباركـكرى‌بن‌سلامتكرى
خان * ثم‌حاجى كرى خان بن‌قريم كرى بن سلامت كرى خان * ثم اخوه

سعادت کری خان الاعور * ثم ابن اخیه صفا کری خان بن نور الدین صفا کری بن سلامت کری خان والدی وفاتی بعدنده وجوده کیلب عم‌زاده‌لری بهادر کری خان نام والدینی تذکیر واخطار ایچون پدری اسمیله تسمیه ایتدی * ثم دولتکری خان بن الحاج سلیم کری خان * ثم اخوه غازیکری خان * ثم اخوه قبلانکری خان * ثم ابن اخیه دولتکری خان بن عادلکری بن سلامت کری خان * ثم سعادتکری خان بن الحاج سلیم کری خان * ثم اخوه منکلی کری خان * ثم اخوه فتح کری خان * ثم اخوه سلامت کری خان * ثم سلیم کری خان بن قبلان کری خان * ثم ارسلان کری خان بن دولت کری خان بن سلیم کری خان * ثم حلیم کری خان بن سعادت کری خان بن سلیم کری خان * ثم قریم کری خان بن دولت کری خان بن سلیم کری خان * ثم سلیم کری خان بن فتح کری خان * ثم مقصود کری خان بن سلامت کری خان * ثم دولت کری خان بن ارسلان کری خان * ثم قبلان کری خان بن سلیم کری خان بن قابلان کری خان * ثم اخوه صاحب کری خان * ثم شاهین کری خان بن احمد کری خان * ثم اخوه بهادر کری خان * ثم شهباز کری خان بن ارسلان کری خان صاحب کلبن خانان حلیم کری افندی‌نک والدیدر * ثم بخت‌کری خان بن قریم‌کری خان مات فی جزیرة مدللو منفیا لثلاث خلون من شهر رمضان سنة ١٢١٥ خمس عشرة بعد الالف ومائتین وله ست وخمسون سنة ودفن فی جوار الشریف نعام وکانت مدة خانیته ثلاث سنین وثمانیة اشهر وهو آخر خوانین التتار بجزیرة قریم بوذات قریم شبه جزیره‌سنده اولان تتار خانلری‌نک اخری درمنکلی کری خاندن باشلاب دولة عثمانیه تحت حکومتنده اولوب نصب وعزل قلنور ایدیلر بالاخیره روسیه مداخله‌سی سببیلی سربست ابقا ایدلب علی مقتضی الشروط بعض امراسی انتخابیله شاهین کری خان بن احمد کری خان خودبخود قریمه خان اولدی روسی سلیمان اغا مباشرتیله تشریفات همایون احسان اولندی سنة ١١٩٦ ست وتسعین بعد الف ومائة قریم اهالی‌سی بالاتفاق قیام واعدامنه اقدام ایتدکلرنده فرار وروسیه معاونتی ایله جای قدیمنده قرار وسنة ١١٩٨ ثمان وتسعین ومائة والف قریم الکه‌سی بالکلیه روسیه یدینه کرفتار اولماسنه بادی اولوب سنة ١٢٥١ احمدی

بعد الف ومائتين ديار روس دن خروج وممالك عثمانيه كا ولوج ايتد كننده جزيره اردوسه نفى وشول سنه شوالنده تعيين اولنان مباشر معرفتيله اعدام اولنوب جزاء سوء فعلنى بولدى عمرى قرق ايكى ده دفعه اولى خانلغى بش سنه ودفعه ثانيه سى بر سنه اوچ آى در

فصــــل فى خوانين آق اوردا

جوجى خان وفاتى بعدنده باتو خان سنة ٦٢٧ سبع وعشرين وستمائة جوجى الوسنده جدى چنكز خان اختيار وتقديمى ايله مستقل پادشاه اولوب برادر اكبرى هردم وايكنچى اسم برله اورده ايجن اللقب باخين نى كند طرفندن آق اوردا ملكى قلب صغناق شهرنى پاى تخت اتخاذ ايله جم وجايق وسيحون نهرلرى آراسنده دوران ايدر ايدى لر *
* ثم ابنه سرتاق تاى * ثم ابنه قويچى * ثم ابنه بيان * ثم ابنه صاشيبوغا * ثم ابنه ابيصان سنة ٧٢٥ سبعمائة وعشرين وفات اولدى * ثم اخوه مبارك خواجه سنة ٧٢٩ تسع وعشرين وسنة ٧٣٥ سبع وثلاثين وسبعمائة لرده مضروب درهملرى وار سنه خمس ٧٤٥ واربعين معدودنه قدر باقى اولدى * ثم ابن اخيه جيمطاى بن ابيصان * ثم ابنه جيمطاى * ثم اخوه روس خان * ثم ابنه توقطاغو خان * ثم اخوه تيمور ملك خان * ثم ناصر الدين ابو المظفر توقتامش خان بهادر * بو تقديرده روس خان وتوقطامش خانلر هردم اولادندن اولادر * لكن اكثر مورخين عندنده برادرى توقاتيمور بن جوجى خان اولادندن در ان شاء الله اصح شول در * دخى خضر خان وغيرلر اق اوردا خانلرندن معدود در * اقصاق تيمور توقطامش غه غلبه سى بعدنده اول مملكتلرنى جغتاى ملكنه ضم قلدى *

فصــــل فى خوانين القزاق بدشت قبچاق

آنلر علم ومعرفت وتمدن وحضريتدن بالكليه عارى طور بدويت وطرز وحشت اوزرينه حكومت واداره دولت ايدر ايدى لر وغير تتار دولتلرى ننك اكثرى دخى شول اسلوبده كند ذاتلرنده اولان شجاعت شخصيه وبسالت جزئيه لرينه مغروريت ايله بر برينه تمام نفاست ورقابت ودايما محاربه ومخالفت وقتل نفوس وسفك دماء وغارت وتخريب البلاد ايله اتحاد كلمه وهيئة اجتماعيه

لرنی برباد ایدب زوال ملك وتسلط اجانبه باعث اولدی‌لار والله خیر الوارثین * قزاق‌خان‌لری برق خان بن‌قیرچق‌خان بن‌روس خان‌اولادی دراحمد خان بن‌برق خان وبرادری ابو سعید جانی بیك‌خان پادشاه‌لق رتبه‌سنی نائل واول‌مقصودلرینه واصل‌اولمای قوم‌قبیله وایارکان‌یاش‌یلبرزك لربرله ابو الخیرخان‌دن اندیشه وخوف‌ده‌اولوب وبی‌سرسامان قاچوب‌یوروب توغری‌کیلکان‌نی غارت ویالغز یارم‌ره کندرلرنی تخویف قلب قزاق یعنی قاچاق‌دیوفار وکربزان معنی‌سنده تسمیه اولوب بالاخیرة ابو الخیرخان‌دن امین‌اولمای مغولستان‌ده چغتای اولادی‌ننك پادشاهسی ایسان بوغا خان غه التجا قلدی‌لر اول‌حق‌قرابت‌لرنی رعایه ایله مهمان نوازلق قلدی * ابتداء دولت‌لری ابو الخیر خان‌وفاتی بعدنك سنـ۸۷۳ـة ثمانمائة‌وثلاث‌وسبعین حدودنك مغولستان‌دن عودت قلب قزاقستان نی‌ملك اولوب دشت قبچاق‌ننك شرق طرفنده قدیمی آق‌اوردا اطرافنده کوچوب‌یوروب حکومت نی‌اولادلرینه قالدردیلار * اوّلا بالاستقلال‌پادشاه‌عظیم‌لری احمدخان واوغلی برندق خان ایدی برندق خان بعدنده جانی بیك اولادینه انتقال قلـدی * اتباع‌لری کوبایکاچ دشت قبچاق‌ننك شرق طرفنده اولان‌باشقردلرنی قولاب غرب طرفنه کوچردی‌لر * اوّلك همه‌سی برخان تخت حکومتنده اولساده آخرده قزاقستان نی‌اوچ‌اوردا یعنی مرکزکابولوب الوغ یوز اورطا یوز کچی یوز تسمیه‌ایدب هرقایوسنده برحاکم اولوربولدی * اولهم‌احمدخان بن‌برق خان کدای‌خان دیمك‌له‌معروف‌در *

* ثم‌ابنه برندق خان والدی بعدنك خان اسمنی حائز اولدی سرایچق‌ده اقامت‌ایدب ایرانچی‌خان ویادیك خان وقاسم خان آتالری جانی بیك خان رسمیله مطیع ومنقاد ایدیلا * برندق سنـ۹۱۵ـة تسعمائة‌وخمس‌عشرة حدونده عسکر برله وارب صبران قلعه‌سنی محاصره‌قلدی‌واهالی‌سی محمود سلطان برادر شیبانی‌خان نی‌توتوب برندق خانغه تسلیم‌ایتدی‌لار * برندق خان صبران دن‌کوچب‌اترارده‌شیبانی خان نی محاصره قلدی * محمود خان المغلی معونتنی سبب‌لی لاعلاج شیبانیه برله مصالحه قلوب رجوع ایتدی وسنـــة تسعمائة وثمان عشرة تاشکند شهرنده سیونچك خان نی دخی محاصره‌قلدی وسنـ۹۱۹ـ

تسعمائة

تسعمائة وتسع عشرة اديك خان وفاتی بعدنده برادری قاسم خان تمام استيلاء وغلبه قلوب بر ننق خانغه پادشاه لقدن فقط اسم قالدی بالاخيره مملكتدن اخراج ايدلب غريبا سمرقندده وفات اولدی *

* ثم ابن عمه قاسم خان بن ابی سعيد جانی بيك خان سخی وصاحب مروت وهمت وعاقل وحسن التدبير وعظيم الشوكة ايدی تمام دشت قبچاق نی مالك اولوب تصرف ايتدی * حتی جوجی خان بعدنده قاسم خان كبی پادشاه اولوب اول مملكت نی ضبط ايتمادی ديرلر شيبانی خان شوكت وقوتی وعظمت دولتی برله قاسم خانغه مقابله دن عاجز ايدی * بالاخيره هم قاسم خان خوفندن منهزم اولوب اسماعيل الصفوی عسكرندن مقتول اولماقنه سبب اولدی * قاسم خان سنـــة تسعمائة وثلاثين سرايجقده وفات اولدی *

* ثم ابنه حق نظر خان * ثم اخوه مماش خان * ثم ابن عمه طاهر خان بن اديك خان زمانه سنده منغت طائفه سی ننك غلبه سی سببلی قزاقيه دولتينه ضعف طاری اولمقله مغولستانغه واروب استمداد قلسه هم فائده بخش اولمادی *

* ثم ابنه سلامش خان * ثم عمه توغم خان سنة ٩٤٥ تسعمائة واربعين حدودنده اتباعی فقط يكرمی منكگا قالدی * ثم اخوه بويداش خان مغولستانغه واروب بزور اوچ منك آدم جمع ايتدی درويش خان بن برق خان برله مقاتله ايدوب مقتول اولدی * ثم عمه شغای خان بهادر ومظفر ذات ايدی وفاتی سنة ٩٨٨ تسعمائة وثمان وثمانين حدودنده واقع كمش كنتده مدفون اولدی *

* ثم ابنه توكل خان * عبد الله خان عسكرينه غلبه ايدب سمرقند واكثر بلاد ماوراء النهرگا استيلاء تابوب عبد الله خان واوغلی عبد المؤمن خان وفاتلری بعدنده بخاراغه كيلوب پير محمد خان نی محاصره قلدی * بعد ذلك مجروحا عودايتوب فی حدود سنه ١٠٠٧ الف وسبع وفات اولدی *

* ثم اخوه ايشم خان سنة ١١٥ الف وبضع وخمسين حدودنده تاشكندده تورسون خان نی قتل ايله ملك نی تصرف ايتدی * ثم ابنه جهانكير خان تمام قزاقستانغه غلبه تابدی * ثم ابنه توكه خان * عصرنده قزاقيه دولتی اقصی الغايات كا ايرشوب قزاقستان نی اوچ كا تقسيم ايدب هر قايوسنده بر حاكم اولوب توكه خان طرفندن علی النيابة حكومت ايدر ايدی لر اولوغ يوزدا تولابی اورطا يوزدا قوزی بيك كچی يوزدا ايتاكبی حاكم اولدی لار سنة ١١٢٩ الف ومائة وتسع

وعشرین ده وفات اولدی * ثم تولاخان سنة ١١٨٥ الف ومائة وثمانین حدودنده
موجود ایدی بعد زمان هر قایو یورده علیحده خانلار انتخاب ایله نصب قلنوب
تفرقه برله ضعف لنوب خانلرننك نفوذی بتوب بالاخیره روسیه محکومنه
داخل اولدیلر * لکن اولوغ یورتنك بر طائفه سی الی الآن خطای حمایه سنده در
* ثم یولبارس خان بن * ثم ارعلی خان بن ابی الخیر خان بن آچه بن آیرش
بن ایچواق بن بولاکای بن اوساك بن ابی سعید جانی بیك خان سنة ١٢٥٠ خمس
بعد الف ومائتین وسنة ١٢٥٩ تسع كا قدر موجوددر * ثم اخوه ایشم خان سنة ١٢١٥
عشرة وسنة ١٢١٢ اثنتی عشرة بعد الف ومائتین موجود ایدی ۞ اما اورطا
یوزدا قالب خان سنة ١١٣٥ الف ومائة وثلاثین موجود ایردی *
* ثم شاه کهخان سنة ١١٤٨ الف ومائة وثمان واربعین موجود ایدی *
* ثم ابو المحمد خان بن فولاد خان بن توکه خان * ثم ابلای خان بن
* ثم آی خواجه خان بن ابی المحمد خان سنة ١١٥٤ الف ومائتین واربع
موجود ایدی ۞ اما کچی یورزدا غایب خان بن کر وسلطان بن صردق سلطان بن ایشم
خان بن شغای خان * اولا برنچه وقت اورکانج ده خان اولوب صنکره لری کچی
یورتنك بعض طائفه لرنده ایدی * ثم ابنه بهادر خان کذلك کچی یورتنك
بعض طائفه لرنده * ثم ابنه غایب خان * نادرشاه آنی خوارزمده خان نصب قلوب
سنة ١١٧١ الف ومائة واحدی وسبعین كا قدر باقی اولدی * ثم ابنه ابو الغازی خان
کچی یورتنك بعض قبایلنده * ثم ابنه اورون غازی خان * ثم نور علی
خان بن ابی الخیر خان * خوارزمكا هجوم قلوب طاهر خانی قتل ایتدی
سنة ١٢٥٠ كاچه حیوة ایدی شول سنه وفات ثم ابنه ایشم خان الی سنة ١٢١٢ الف ومائتین
واثنتی عشرة * ثم اخوه ایچواق خان * ثم ابنه جان توره خان * ثم اخوه شیر غازی خان
سنة ١٢٢٧ الف ومائتین وسبع وعشرین دن اربعین كا قدر موجود ایدی * آبلای
خان قطلغ محمد میرزا ابن قزکل میرزا وبوکای خانلری بعضلری محمد جان مفتی
وبعضلری دخی غیرلار دلالتی برله روسیه طاعتنه داخل اولدیلار ۞ اما
بوکای ایلنده بوکای خان بن نور علی بن ابی الخیر خان بن آچه ـ سنة ١٢٣٨
الف ومائتین وثمان وثلاثین وفات ثم اخوه شغای خان * ثم اخوه ولی خان ـ ثم
ابن اخیه جهان کیر خان بن بوکای خان * دین دار وصالح وکریم وصاحب
المروة ومحب العلماء والفضلاء ونیك اندیش وخیر کوش ایدی سنة ١٢٦١

فولادخان بن ابی
المحمد خان بن
فولادخان سنة ١١٧٨
ده ترکستان دا
خان بیر علی بن
نور علی خان تر
کمانیه ده خان ار
سلان سلطان بن
١٢٦٦
جانتوره خان سنه
بادیه٤ قزاقیه ننك
بعض ناحیه ده حا
کم ایدی خواجه
احمد وعادل و
چنکز وقراطای
سلطانلر ابو
الخیر خان اوغل
لری در اوشبو
چنکز اولهق کرك
ملا یونس بن
ایواتای بخار اغه
سفرنده بخشی
استفاده قلدی
دیرلر منه سلمه الله
تعالی
سنة ١٢٧٥ حدودنده
اورطا یورت قزقلاری
خطای حمایه
سنندن چقب رو
سیه كا تابع اولد
یلار وقبال و آلاتی قلعه لری بناء ایدلدی منه سلمه الله تعالی

الف ومائتين واحدى وستين فصدقلدرب بوقلاب چهره سی چیشلب زیاده
کوب قان اقدغندن بی‌خبر وفات وبورسانام موضعده مدفون اولوب دورت
سنه دورت آی بعدنده جثه‌سنی بوکای‌خان‌اورداسنه‌نقل‌قلندقده بدنی‌سلامت
چرمکان تابولدی ملا جابر بن حماد الچاللوی امامی وهم آخوند وقاضی سی
ایردی * ثم اخوه عادل خان * ثم ابن اخیه صاحبکری‌خان بن جهانکیرخان
* بوذات خان اسمنی حائز اولانلری ننك آخریدر ١٢٦٥سنة الف ومائتين
وخمس وستين شعبانده وفات اولدی - الحالة هذه احمد وعبيد الله نامنده
برادلری موجودر * قزاق طائفه‌سی ١٢٠٠سنة الف ومائتين حدودنه قدر غایت‌بدوی
وبلانهایه وحشی وجاهل ایدیلار قول لرینه نقدآقچه کرسه آنی برده اعتبارکا
آلمای آقچه ساتام نیکا الاسن دیب دکان لرکا عرض قلب یورور بولغانلار هم
اموال ومتاع درجه وتفاوت لرنی برده بلمادکلارنـدن بزننك تاتار طائفه‌سی
لسانده قزق مال تانماس سرط فـلان تانماس دیـب مشهور مثـل اولوب
قالغان آخر زمانلرده بزننك تتار طائفه‌لرینه اختلاط قلوب اورغان بارغان
قاچقان بوسقانلرنی ملا ایدب ایل‌لرنده ساقلاب آزرق دین کون نی‌تمیز
قلب الحالة هذه بتدریج اول بداوت لرندن خیلا کوچدی لار سبق اوقمق
ونماز قلمق وروزه توتمق وحج کا بـارمق وزکوة اداقلمق احکامنی رعایت
وطرق سودا وتجارت‌کا مناسبت حاصل ایتدی لار ولهذا آثار احدی‌نی نظر
اعتبارلرینه آلماسه‌لرده انانامز نوغای لردنك مولداسنه* قویننداغی قطب
قران جولداسنه* دیکان‌مقال‌لری نوغای‌ده بولسا سردده بولسا اوزمردای پسر
مان آودیکان سـوزلری اوستونه مشهوردر * قش فصلنده خوارزم وبخارا
وترکستان حدودنده جای فصلنده روسیه حدودنده نزول ایده لر آنلارننك
اکثر اموالی مواشی دن قـوی وتویه وصغر وآنلارننك تیرسی وجای وجون
لاری وتلکی وقرساق تیرلاری * قزاق اموالندن‌هر سنه روسیه مملکتنه‌اورنبور
وتورسکی‌وقزیلجار وغیر قلعه‌لرده دورت میلیون قدر مواشی کرور ایردی
آنلارننك آراسنده بعض دولت مند آدمی لرنده بش منك قوی بش منك
یلقی منك صغر بش یوز آط صاحب‌لری وار عوام لری فقراء * طعام قزاقیه

غالبا قوى وآط ايتلرى وقاتق وسوت وقمز ايدى خبزونان ايكمك يوق * اوركانجكا محاذى قزاق قبيلهلرى چكلى ودرت قرهوادای وقرامیلنغ وبوزه جىجودر وقرا قلپق وغير هم ومحاذى بخارا وسمرقند جومكى وقبوط وجباس وقبجاق وجغلباى وبعض قرا قلپق وغيرهم ومحاذى تاشكند وفرغانه وخواقندده قنغرات وهوشان واورته يوزوقرقيز وتمه وغيرهم وسنة تسعمائة واربع وسبعين جايق اطرافلرنى اورال قزاقلرى ضبط ايتديلر وسنة الف وثلاث وسبعين روسيه طرفندن ايركوت قلعهسى وشول عدودده توبل قلعهسى روسيه طرفندن قزاقستانده وسنة ١٢٧٥ الف ومائتين وسبعين اورطا يوز قزقلرى خطاى حمايهسندن چقب روسيه محكومه داخل اولوب قپال والماتى قلعهلرى وقبل ذلك ايرغز ورحيم وقضالى قلعهلرى بناء قلندى

فصل فى الخوانين السبريه

جوجى خان ننك بشنچى اوغلى شيبان خان اولادندن دار الملكلرى طوبلدن اون ايكى چاقرم مسافهده سبر وباسم آخر ايسكر نام قلعه ايدى اوّللرى حاجى محمد خان بن على بن بيك قوندى اوغلان بن منكتيمور بن باد اقول بن جوجى بوقا بن شيبان خان بن جوجى خان * ثم ابنه محمودك خان * ثم ابنه ابراهيم خان المعروف باباق خان * ثم ابنه تولق خواجه خان * ثم ابنه شماى خان * ثم ابنه اوزار خان * ثم ابنه بهادر خان * ثم ابن عمجه مرتضى خان بن ابراهيم خان * ثم ابنه كوجم خان * عصرنده سنة ١٠٠٣ الف وثلاث من الهجرة مملكت لرينه يرمق بن تيماق نام ذات استيلا تابوب كندسنده حفظ ايتمك اقتدارى اولمادغندن روسيه دولتنه بيع وكوجم خان بعد ذلك باشقرد آراسنه كيدب وفات اولدى * سنة ١٠٠٩ الف وتسع شول اطرافده اولان تتارلر باش كوتارب جمع اولوب اوغلنى خان كوتارديلر * ثم ابنه على خان بيعت بيرولوب خان كوتارسالارده دار الملكلرنى استرداد قلورغه قدرت لرى يتمادى * ثم اخوه ايشم خان سنة ١٠١٧ الف وسبع عشرة موجود اولدغى معلوم اول مملكتده اولان خانلر ننك اخرى در

فصل فى الخوانين الشيبانيه

باتو خان بن جوجى خان برادرى شيبان نى بعض قبايلكا والى قلوب كند بلادى وآقاسى آخين خان بلادى بيننده جاى فصلنده ارغز وساوق واور

وايلك

وايلك دا تا اورال تاغنه قدر ونهر جايق‌ننك مشرق طرفنده جايلاب قش فصلنده ارلقوم قراقوم ونهر سيحون‌ننك آياقنده قشلامقغه امر ايتدی کند سی واولادی بتعاقب توارث قلوب مالك ومتصرف اولدی‌لر وفولادخان‌وفاتی بعدنده ايكی اوغلی عرب خان وابراهيم خان حاكم اولوب ايكی‌كا منقسم اولسادا كاه ايل‌قوشلوب وكاه ياو بولوب آيرلور ايدی‌لر آخرغی عصرلرده عرب‌خان اولادی خوارزمده ابراهيم خان اولادی ماوراء النهرده پادشاه‌لق قلب آرالرندن نام دار عظيم پادشاه‌لر اولدی مثل شيبانی خان وعبيد الله خان وعبدالله خان * اولهم شيبان خان بن جوجی خان * ثم‌ابنه بهادر خان * * ثم ابنه جوجی بوقا خان * ثم ابنه باداقول خان * ثم ابنه منكتيمور خان * * ثم ابنه فولادخان * ثم ابنه عرب‌خان * حاجی‌تولی‌خان‌ثم‌ابنه‌تيمور شيخ خان* * ثم‌ابنه يادكارخان سرای پادشاه‌سی الوغ محمد خان عليه سنه برادری كچی محمد خان برله اتفاق واعانت ايتماكی‌له الوغ محمد خان دار الملك‌سرای‌دن خروج‌قلدی * ثم ابنه امنك خان * ثم‌اخوه ابولك‌خان * ثم ابن اخيه ايلبارس خان بن بركه بن يادكار خان والدی بركه سلطان حيدر خان واقعه سنده اعداسنه موافقت ورفاقت ايتدكندن شيبانی خان قصاصا قتل ايله عرب خان وابراهيم خان اولادی آراسنه عداوت وقوع ايلاب خوندار اولديلار ❁ طائفه ثانيه‌لری فولاد خان وفاتی بعدنده قبائل‌ننك بر فرقه سنه ابراهيم خان اولدی * ثم‌ابنه دولت‌شيخ‌خان * ثم‌ابنه ابوالخيرخان * شجاعت وهمت برله معروف‌در دشت قبچق‌ده سنة ٨١٤ ثمانمائة واربع وخمسين محمود خوجه خان بن قاغان بك بن الباك بن منكتيمور الشيبانی قتل ايدب تمام حدود تركستان وزمين دشت قبچاق‌كه نزهت ترين اماكن افاق ست از حدود تركستان تاسر حد بلغار باو مسلم بود تمام دشت قبچاق‌نی مالك ومستقل اولوب مخالفت وعدم انقياد توهم ايدب جوجی سلاله سندن كوب شهزاده لارنی اعدام قلدی خلق عصرنده ابو الخير خان ديب تمام اوركب توردی سنی هنوز يكرمی دن تجاوز قلمای خوارزم‌كا هجوم قلوب شاهرخ ميرزا بن تيمور تصرفندن‌اخراج قلدی وسنة ٨١٨ ثمان‌مائة ثمان وخمسين‌سمرقند حكمداری

الغ بيك ميرزا دامادی وبرادرزادەسی عبدالله میرزا ابن ابراهیم بن شاهرخ نی قتل وخاتوننی تزوج ایدب سمرقندنی سلطان ابو سعید میرزاغه تسلیم ایلاب زور دولتنی نائل اولماسنه سبب اولدی صاحب الترجمه ابوالخیر خان سنة ٨٧٣ ثمانمائة وثلاث وسبعین فالج علتی برله وفات اولدی * ثم ابنه حیدر خان آز مدت بعدنده برق خان بن قبرچق خان اولادی وایباق خان واحمد خان ومعیت لرنده برکه سلطان بن یادکار خان هجوم ایدب ابوالخیر دولتی هباء منثورا بولدی *

﴿ فصـــــل فی الخوانین الخوارزمیة ﴾

من اولاد عرب خان بن فولاد خان * ابتداء دولت لری سنة ٩١٥ تسعمائة وخمس عشرة حدودنده ایدی * اولهم ایلبارس خان بن برکه بن یادکار بن تیمور شیخ خان * ثم ابن اخیه سلطان حاجی خان بن بلبارس * * ثم ابن عم ابیه حسن قلی خان بن ابولك خان * ثم ابن عمه سفیان خان بن امنك خان * ثم اخوه بوجغا خان * ثم اخوه اوانش خان * ثم اخوه قال خان * ثم اخوه اغاطای خان * ثم ابن اخیه یونس خان بن سفیان * * ثم ابن عمه دوست محمد خان بن بوجغا خان * ثم ابن عمه حاجی محمد خان بن اغاطای خان المعروف بحاجم خان * ثم ابنه عرب خان * ثم ابنه حبش خان * ثم اخوه اسفند یار خان * ثم اخوه ابو الغازی خان المورخ مغول وتتار خانلری حقنده تصنیف ایتدکی تاریخ کتابی مطبوع ومعروف سنة ١٠٥٤ الف واربع وخمسین مصب نهر جیحون ده ارال نام موضع دن کیلوب خوارزمه پادشاه اولدی یکرمی اوچ سنه پادشاهلق قلب سنة ١٠٧٤ الف واربع وسبعین شهر رمضاننده وفات اولدی *ثم ابنه انوشه خان * والدی وفاتی بعدنده وصیتی برله خوارزمده خان اولوب والدی ننك تصنیف قالدقی کتابنی وکند وقایع نی تفصیلا بیان ایدب سنة ١٠٧٦ الف وست وسبعین تمام ایتدی بعد زمان خلع ایدلب کوزلرینه میل تارتلدی * ثم ابنه اوزبك خان * یار محمد دیوان بیکی نی هندستانه ایلچی قلب یبارد کی بعض تواریخ ده مذکور * ثم اخوه حاجی محمد خان * ثم ایلبارس خان بن حاجی محمد اوشبو وقتلارده روسیه عسکری خیوه کایر شوب اول عسکر شول سفرده بالتمام مقتول اولدی ایلبارس خان نادرشاه ننك هندستان دن رجوعنده مکابره ومخالفت ایتب مستحق

جزاء اولدقی بعدنده ابو الفیض خان شفاعتی برله معاف اولسادا بخارادن
واران ایاچی جویباری خواجه لرنی اولدروب ورثه ننك نادرشاه حضورنده
طلب قصاص له اقامت دعوی لری سببلی قصاص قلنوب سنة ۱۱۵۸ الف ومائة
وثمان وخمسین بحکم شرع مقتول اولدی * ثم ابو الخیر خان بن آچه بن
ایوش بن ایجواق بن بولاکای بن اوساك بن جانی بیك خان خوارزمده
خان اولوب بش کون توروب نادرشاه سرعسکری طاهرخان بن رستم بن
ولی محمد خان بن جان محمد ننك ورودنی ایشدوب طاشلاب چقدی لکن
بعد ذلك اوغلی نور علی خان هجوم ایدوب طاهر خان نی قتل ایتدی
ابو الخیر خان سنة ۱۱۴۳ روسیه طاعتنه داخل اولغان ایدی نادرشاه
غه یازدغی بربارد مکتوبی هم منظورمز اولدی وسنة ۱۱۶۱ احدی وستین
بعد الف ومائة وفات اولدی * ثم غایب خان بن بهادر سلطان بن ایشم
نادرشاه خوارزمگا خان نصب ایدوب سنة ۱۱۷۱ الف ومائة واحدی وسبعین گا
قدر باقی اولدی * ثم اخوه عبد الله خان زمانه سنده رحیم خان المنغتی
خوارزمه استیلاء ایدوب عبد الله خان وبرادر زاده لرنی قبض قلوب اهالی
رضاسیله تیمورغازی خان بن نی نصب قلوب خطبه وسکه رحیم خان اسمنده
اولدی * ثم ایچواق خان بن ابی الخیر خان
* ثم ابنه جان توره خان * ثم اخوه شیر غازی خان سنة ۱۲۲۷ سبع وعشرین
دن سنة ۱۲۴۵ اربعین بعد الف ومائتین گا قدر قزاقستان ده موجود ایدی
* ابو الغازی خان بعدنده مذکور خانلر پادشاهلقدن یالغوز اسم گا قناعت
ایدوب قوللارنده اصلا حکومت وتصرف اولمای عناق لر رایچه ببغا کبك
آنلار کلامی برله تکلم وحکم ایدوب برنچه وقت مروری بعدنده اول حال
لرندن دخی تنزیل وقزاقستانغه سورکون وغیر برسنی کیتوروب خان
کوتاروب عناق لر خان بازلق قلور ایدیلار ایلتوزر خان عصرنه قدر بو حال
متجر اولوب اول ذات کندسی اسماً ورسماً ومعنی علیحدة مستقل پادشاه
اولوب خوارزمده اولاد چنکزدن خان نصب قلمق نی تمام بتوردی *

❁ (فصـــل فی الخوانین الشیبانیة بماوراء النهر) ❁

چنکز خان بلاد ماوراء النهرنی ایکنچی اوغلی چغتای خانغه تعیین ایدوب

اولادی بالتوارث برنچه علی الاستقلال پادشاهلق قلسالردا قزان سلطان
خان بعدنده مثل امیر قزغن وایکی اوغلی عبدالله وامیر حسین وامیر
تیمور کبی متغلبه‌لر ظهوری سببلی استقلاللری زائل اولوب امیر تیمور
کورکان واوغلی شاهرخ میرزا وحفیدی اولوغ بیك میرزالر چغتای خان
وکاها برادری اوکدای خاقان اولادندن دانشمندجه اوغلان واوغلی
سیورغتمش وآننك اوغلی محمود خان کبی ذاتلرنی خان اسمنده قلوب
انلار پادشاهلقدن اسم بلامسمی ولفظ بلامعنی کاقناعت ایدیب دولتخانه‌ده کالمحبوس
یاتوب مع ذلك بقاءلری ممتد اولمای تیززمان تلف اولنور ایدیلار * کیف
ما یشاء تصرف علی الاستقلال مذکور مدبر الملك یدنده اولوب بومنوال
اوزره چنکزیه‌دن بر ونی خان نصب قلوب تیموریه‌ننك علی النیابه پادشاهلق قلمقلری
سلطان ابوسعید میرزا ایامنه قدر ممتد اولوب اول قطع ایتدی * بعدزمان
ما وراء النهرده تیمورکورکان اولادی‌ننك هم دولتنه زوال ایرشمك بعدنده اول
بلادنی دخی جوجی خان اولادندن شیبانیه مالك ومتصرف اولدیلار * وبو
طائفه‌ننك اوّلی مظفرالدین ابو الفتح محمدبن شاه بداغ بن ابی الخیرخان بن
دولت شیخ خان بن ابراهیم خان الشیبانی در * شیبان بن جوجی خان ذریه‌سندن
اولمق حسبلی بدستور عرب علی وفق السنة شیبانی دیب نسبت بیروب
وشعرنده شاه بخت علیه الرحمة دیب تخلص قلور ایدی شاه بیك خان وشیبك
خان وشیبانی خان اسملری برله دخی ذکری جاریدور جدی ابو الخیرخان دولتی
بالکلیه زائل اولدق بعدنده آز زمان ننك اچنده تیمور اولادینه ومغول خانلارینه
غلبه قلب تاشکند وبخاراوسمرقند وتمام فرغانه وخوارزم وخراسان واسترآباد
وجرجان ودامغانلارنی مالك ومتصرف اولوب جای فصلنده النلکرادکان ده خیمه
نیشن وقش فصلنده بلاد ما وراء النهرده ساکن اولور ایدی * وکندوسی
قوی البدن وشجاع وبدوی المشرب ایدی میرزا الغ بیك ننك خزینه‌سی
مدفون اولمق وهمیله رصد خانه‌سنی ویران قلدی وتیموریلرکا میلی اولمق
تهمتی ایله ملا ابو المکارم نی ودخی خواجه یحیی بن عبیدالله احرار الکاسانی

وغیرلرنی

وغيرلرنی قتل ايلدی * اول امرنده احمد خان وايباق خان لرهجوم ايدب
حيدرخان‌نی قتل ايلاكاچ اكابر امراء اوزبك‌دن قراچين‌بيك شيبانی وبرادری
محمود سلطان آلوب حسن تعهد قلب قاسم‌خان حضورينه‌واروب صغنديلار بوحالكا
مقارن ايباق خان واحمد خان لرعساكر كثيره برله قاسم‌خان‌نی حاجی‌طرخان
شهرنده محاصره قلدقده بوايكی خان‌زاده وقراچين بی‌ملا زمان قديم‌لرندن
قرق نفرادم برله‌چغوب‌كيتوب خلاص‌تابدی‌لار بوواقعه‌بعدنده شيبانی‌خان‌غه
پادشاه‌لق داعيه‌سی توشوب‌اوزبكيه‌دن متفق‌لارحاصل‌ايدب‌صبران‌حكمداری
ايرانچی خان بن جانی بيك خان برله مقاتله‌قلوب فاحش‌منهزم‌اولوب بخاراغه
كيلدی والی‌سی عبدالعلی طرخان آنی عزت واكرام‌قلوب‌عريضه‌سی‌برله
سمرقنده سلطان احمد‌ميرزاغه واصل‌قلدی بعد ذلك دشت طرفينه كيلوب
برندق خان وبعده سوزق‌ده والی‌سی محمود سلطان برله مقاتله‌ايدب منهزم
اولوب مرة اخری بخاراغه عود قلدی بعد مدة سلطان احمد ميرزا برله
همعنان تسخير مغولستان قصدی برله تاشكندكا ورود ايتسادا مفارقت قلب
محمود خانغه منضم بولوب سلطان احمد ميرزا منكسرا سمرقندكا محمود خان
تاشكندكا رجوع ايدب شيبانی‌كا اوتورنی ويروب تركستان خلقی همه شيبانی.
طرفنه ميل ايتسادا برندق خان دشت قبچق‌دن صبرانغه كيلدكده محمود
سلطان‌قاچوب برادری شيبانی‌غه لاحق‌اولوب برندق خان آنلارنی اوترارده
محاصره قلدی لكن محمود خان بن يونس خان المغلی معونت ايتدكندن
لاعلاج‌صلح‌كا راضی‌اولوب دشت‌كا رجوع قلدی بعدذلك بالتدريج قوتلنوب
سنة ٩٠٦ تسعمائة وست سمرقندكا مستولی اولوب تيمور كوركان اولادندن
سلطان‌علی ميرزا بن سلطان محمود ميرزا بن سلطان ابی سعيد ميرزاغة
غلبه قلب والـده سنی تزوج وكندسنی قتل وملكنی مالك وبابرميرزاغه
دخی غالب اولوب وسنة ٩١٤ اربع عشرة محمود خان المغلی نی اولدرب
خجند وتاشكند واطرافنی ضبط ايتدی لكن هر وقت قاسم خان بن جانی بيك
خاندن‌هميشه فكرواندیشه‌ده اولدغندن‌اواخرسنة ٩١٥ خمس عشرة وتسعمائة
قاسم خان وصول ايتدی ديدكی خلاف‌واقع اوازه خوفندن منهزما خراسانغه

عود قلوب بوانهزام برله شاه اسمعيل الصفوى كا مقابله ومحاربه ايدب مرو الشاهجان اوستونده يوم جمعه سنة ٩١٦ ست عشرة مقتول اولوب باشندن غيرجثه‌سى شاه ننك اذنى برله سمرقندكا كيلتوروب دفن ايدلدى قزان حكمدارى محمد امين خان برله مراسله ومهاداتلرى ودواعى صداقتلرى اولدى * ثم ابنه تيمور خان * والدينه ولى عهد ايدى بابر ميرزا عود ايدب دفى بلادى ضبط ايتدى * ثم عم ابيه كوجكنچى خان بن ابى الخير خان * شيبانى خان حادثه‌سى بعدنده اوزبكلر بو مملكت بزكا مقر ومسكن اولماس ديب رجالرى منقطع اولب دشت كا رجوع قلسالارده سنة ٩١٨ ثمان عشرة يالغز عبيدالله خان الاصم همت وغيرت قلب بر آز متفقلرى آز عسكر برلان بابر ميرزاغه غلبه قلب سمرقند وبخارا وساثر بلاد ماوراء النهرنى ضبط ايدب اعمام وبنى اعمامى بيننده تقسيم وحفظ قوت واتحاد كلمه والفت اوچون قايوسى سنا اكبر ايسا خاقانيت رتبه‌سينه واصل وآندن غيرلرى خان عنوانتنى نائل اولور ايدى شول وقتده عم اكبرى كوچكنچى خان سهمنه سمرقند ايرشب سنا جمله سى ننك اكبرى اولدغندن ابتداً رتبة خاقانيت نى حائز بوذات اولدى * ثم ابنه ابوسعيد خان * ثم عبيدالله خان بخاراده * ثم نوروز احمد خان المعروف ببراق خان بن سيونج خواجه بن ابى الخير خان * تاشكندده خاقان عنوانده اولديلار براق خان ننك والدى كوچكنچى خان ننك اخلاب وامى والده‌لرى الوغ بيك ميرزا قزى ايدى سيونج خواجه كرچه خاقان لقنده برادرى ننك ولى عهدى وتاشكند بلادنده بالفعل خان وحاكمى اولساده رتبهٔ خاقانيت نى حائز اولودن مقدم وفات اولدى * صاحب الترجمه كوچكنچى خان سنة ٩٦٣ تسعمائة وست وثلاثين سمرقندده وفات اولوب قبرى مدرسهٔ شيبر دار صحننده معروف در * ثم ابنه ابوسعيد خان * بوذات هم خاقانيت رتبه‌سنى نائل اولانلردن در سنة اربعين ذى الحجه سنده وفات * ثم اخوه عبد الله خان * سنة سبع واربعين ثالث شهر ربيع الاول وفات مدتى آلتى آى در * ثم اخوه عبد اللطيف خان سنة ٩٥٩ تسعمائة وتسع وخمسين سمرقندده وفات * ثم نوروز احمد خان المعروف ببراق خان * والدى بعدنده تاشكند حكمدارى ايكان خسرو خان وفاتى عقيبنده تاشكنددن سمرقندكا كيلب خطبه وسكه نى اوزنامنده قلدى

وبخارا

وبخاراغه واردی وسنة ۹۶۳ ثلاث وستین وفات اولب سمرقندده خواجه احرار مقبره سنده مدفون اولدی اوغلی باباخان کندسنه دخی وارث ملك تاشکند اولدی * خسروخان بن یارمحمد بن جانی بیك بن خواجه محمد بن ابی الخیر خان * سنة ۹۷۴ اربع وسبعین وفات باباخان بن براق خان التاشکندی قتل ایتدی * ثم سعید خان بن ابی سعید خان بن کوچکنچی خان * سنة ۹۸۵ ثمانین وتسعمائة وفات اولدی * ثم ابن اخیه جوانمرد علی خان بن عبد اللطیف خان * ابو الخیر ومظفر نام ایکی اوغلی میانکالات قلعه لرنده حاکم ایدی لار ایکی برادر اراسنده منازعت واقع اولوب جوانمرد علی خان مظفرنی حمایت قلساذا ابو الخیر عبد الله خانغه التجاء ایتدی عبد الله خانغه بوطریق ایله سمرقندنی محاصره قلماغه سبب اولدی بالاخیره جوانمرد علی خاننی ایکی اوغلی برله سنة ۹۸۶ تسعمائة وست وثمانین میانکالاتده قتل ایتدی بوماجریده حال حبسنده بوبیتی انشاد ایله تحزن وتحسر ایتدکی معروفدر * شعر * من ازعالم برفتم * شاه در عالم سکندر شد * بسعی کشتنم باعث * ابو الخیر ومظفر شد * ثم عبد الملك بن عبد اللطیف بن کوچکنچی خان المعروف بابدال سلطان * طالب ملك اولسا هم میسر اولمادی سنة ۹۸۸ ثمان وثمانین وفات اولدی *

❁ الطائفة الثانیة منهم ببخارا اولهم معین الدین ابو الغازی عبید الله خان بن محمود بن شاه بداغ بن ابی الخیر خان * شیبانی بعدنده اوزبك طائفه سی کوچوب دشت قبچاقغه عود قلسالر دا عبید الله خان همت ایدب براز متفق لری برله عود قلب بابر میرزا برله مقاتلده مظفر اولوب ماوراء النهرنی ضبط قلدی شول حالکا مقارن سنة ۹۱۸ ثمان عشرة وتسعمائة شاه اسماعیل طرفندن سر عسکر نجم الدین ثانی دیمکله معروف یار احمد الاصبهانی ما وراء النهرکا جنود کثیره برله کیلوب دخی عبید الله خان مظفر ونجم ثانی منهزم ومنکسر اولدی عبید الله خان وحدة کلمة ملاحظه سیله کرچه کل سنی بر خاقان تحت حکومتنده ایتسه دا وفاتی بعدنده ایکی دولتکا منقسم اولوب بر طائفه سی سمرقندده وبرسی بخارادا قرار تابدی فی ذی القعدة سنة ۹۴۶ تسعمائة وست واربعین بخاراده وفات وخواجه بهاء الدین نقشبند مزارنده مدفون اولدی عاقل ومنصف

وصالح ومتدين وكثير الخيرات وافر الغزوات ايدى تمام ماوراء النهر وخراسان
وخوارزم نى مالك اولدى ملا عبد العلى البرجندى كتابنده وملا شمس
الدين محمد القهستانى شرح مختصر وقايه ديباجه سنده اسمى مذكوردر عصرنده
سنة ۹۴۲ اثنتين واربعين بخاراده ايكى طبقه‌لى يوز اون بر عدد حجره كا
مشتمل همه‌دن رنكين وكوزل واسباب واوقافى كامل مدرسهٔ مير عرب بناء
قلندى نجم ثانى‌دن قالان غنايم برله بناء ايدلدكى افواه ناسده مذكوردر
* ثم ابنه عبد العزيز خان * سنة ۸۵۸ ثمان وخمسين شهر ربيع الثانى ساد
سنده وفات ووالدى جوارنده مدفون اولدى خانقاه نقشبنديه وترميم عمارة
مسجد مغاك بوذات اثارندندر * ثم حفيد عم ابيه محمد يار خان بن سيونج
محمد بن شيبانى خان * سنة ۹۶۵ ستين داخل ارك بخاراده براق اقرباسندن
برهان نام ذات قتل ايدب تمام ماوراء النهرده سكه وخطبه براق خان اسمنه
اولوب كندسى عازم بخارا اولدى * ثم مغيث الدين ابو الغازى اسكندر
خان بن جانى بيك خان بن خوجه محمد بن ابى الخير خان بن دولت شيخ
* اوغلى عبد الله خان همتى برله پادشاهلق اسم وعنوان نى حائز اولدى
كرچه ناقص الرأى آدم اولسادا نماز خان وملازم جماعت وقوش صالمق
غه ماهر ايدى آتاسى وجدى دخى بى عقللق برله معروف خصوصا خواجه
محمد نى اوزبك طائفه‌سى خوجغم تنتاك ديب ذكر قلور ايكان * والده‌سى
بركه سلطان بن يادكار خان ننك كنيزكى اولوب خوجغم خانى حملدار
ايكان مالك اولوب فى الحقيقة جانى بيك بركه سلطان اوغلى درلر * براق
خان عازم بخارا اولدغندن عبد الله خان اطراف عسكرندن مداخله قلدق
سببلى نواب براق خان سعيد خان ودوستم سلطان آنى قصد قلوب قرب
قلعه سنده محاصره ايتسه‌لاردا منهزما رجوع قلديلار بعد ذلك براق خان
ننك خبر وفاتى وصولنده بلا توقف خطبه‌نى والدى اسمنده قلدى اول اوتوز
اوچ سنه تمام پادشاه اسمنده اولوب سنة ۹۹۱ تسعمائة واحدى وتسعين
وفات اولدى * ثم ابنه نصير الدين ابو المظفر عبد الله خان المشهور * دولت
نى مجددا احياء ايله تركستان وبلاد فرغانه وتمام ماوراء النهر وخوارزم
وبلاد خراسان دن بلخ وهرات ونيسابور ومشهد وسبزوارنى مالك ومتصرف

وبنى

وبنی اعمامنی تمام بقروب مستقل پادشاه اولدی عصرنده معموریت وبلادنك وسعت حاصل اولدی بخارادا زوراورامننك ایکی طرفندن قراقارشی بناء قلنغان ایکی زورمدرسه‌سی وارقوش مدرسهٔ عبد الله خان وبرسی علی الخصوص دخی والده‌سینه نسبت برله مادرخان دیمکله معروف واخرضاعیسی وزیری صوفی قلبابا بخاراده ممه‌دن اولوغ یوزایلی حجره‌کا مشتمل ایکی طبقه‌لی مدرسهٔ کوکلتاش نی بناء قلدی وبرمدرسه دخی تاشکندده سنه ۹۸۰ تسعمائه وثمانین طیم وچهارسو بنا قلندی وسنه ۸٦ نه ست وثمانین معتمدلرندن قاسم نام ذات مضافات قصبهٔ غجدوانده نهر کهك کا برکوپر بناء ایدب پل مهتر قاسم دیو معروفدر وعصرنده ملا میرزا جان الشیرازی بخاراغه ورودایدب ملاصدر الدین محمد البخاری الکامکر انی برله بین لرنده یوم الجمعة ثانی عشر شعبان سنه ۹۹ ة سورهٔ فتحده مناظره جاری اولدی والدی بعدنده اون بش سنه عمر کورب یوم السبت ثانی رجب سنه ۱۰۰٦ ست بعد الالف بخاراده وفات اولدی اخر عمرنده اوغلی عبد المؤمن مخالفت ومحاربه قلب وقزاق‌خانی توکل‌خان قصد ایدب اندن دخی عسکرینه انهزام وپریشانلق وقوعندن متاثرومزاجی منحرف ومریض صاحب‌فراش وعمری منقضی اولدی * ثم ابنه عبد المؤمن خان * والدینه عاصی وعاق اولوب محاربه ایتدی وبعد وفاته دخی اکابر دولتندن صوفی قلبابا کوکلتاش وعمی دوستم سلطان نی مع اولاده اعدام وبلا مورد تهورلر قلماقینه مبنی آلتی آی مدتی بعدنده سنه ۱۰۰٦ ست بعد الالف کندسی عبد الواسع بی قولندن مقتول ودولتی زائل اولدی * ثم ابن عم ابیه محمد خان بن سلیمان بن جانی بیك بن خوجه محمد بن ابی الخیر *

ثم اخوه یار محمد خان نواب مفیدی دین محمد خان بن جان محمد بن یار محمد جدی حج سفرندن ورود ایتدکده سکه وخطبه نی اسمنك قلوب عنوان خان نی افراز ایلدی * ثم مفیده دین محمد خان * ثم اخوه باقی خان بن جان محمد بن یار محمد بن جانی بیك بن خوجه محمد بن ابی الخیر خان * فی سنه ۱۰۱۰ عشرة بعد الالف بلخ کا مستولی اولدی وفی اخر رجب سنه ۱۰۱۴ اربع عشرة بخاراده وفات * ثم اخوه ولی محمد خان فی محرم سنه ۱۵ خمس عشرة برادری بعدنده بخاراغه ورودایتدی وتمام ماوراء النهر کا پادشاه اولدی

لكن سنة ١٠١٦ ست عشرة ربيع الاول اواخرنك اشترخانيه ظهور ايدب صاحقلوب باخ كا رجوع ايتمه لرده في سنة ١٠١٩ تسع عشرة مرة اخرى امامقلى خان نسفكا ورود ايدب التقاء فريقين بعدنده عسكر ولى محمدخان منهزم وشاه عباس الصفوى معونتى برله سنة ١٠٢٥ خمسة عشرين بعد الالف عود قلب ينه منهزم ومقبوض وامامقلى خان امرى برله سمرقندده كول ماغيان سلطانك صبرا مقتول اولدى وماوراء النهر ملكنه اشترخانيه استيلا قلدى *

فصل في الخوانين الاشترخانية بماوراء النهر

تتارلر ننك همه لرندن اول اسلام برله مشرف اولان بركه خانغه متابعت ايلان اسلام برله مشرف اولان برادرى توقاتيمور سلاله سندن قزان وسراى وقزاق خانلرى برله برنسلدن وحاجى طرخان پادشاه لرى ذريه سندن اولوب حاجى طرخان طرفندن كيلدك لرى سببلى اشتر خانيه ديب معروف اولدى لر اولهم امامقلى خان بن دين محمد بن جان سلطان بن محمد بن منغشلاق بن جواق بن محمد خان بن تيمور سلطان بن تيمور قطاع بن على تيمور بن قطاع تيمور بن تومغان بن ابای بن اوزتيمور بن توقاتيمور خان بن جوجى خان بن چنكزخان سلسلهٔ نسبى اون دورت واسطه برلا جوجى خانغه واصل اولادر ابو الخير خان اولادى ننك دولتنه اضطراب واختلال واقع اولدقده باش كوتارب ولى محمد خان برلان مرة بعد اخرى مقاتله قلوب غلبه ايدب تمام ماوراء النهركا استيلاء تابوب پادشاه اولدى وفى سنة ١٠٥٠ خمسين بعد الالف عمى عارض اولوب فى سنة ١٠٥١ احدى وخمسين ملك دن كوز يوموب برادرينه تسليم ايدب سفر حجكا متوجه اولوب بعد اداء الحج مدينهٔ منوره ده سنة ١٠٥٤ اربع وخمسين وفات اولدى اوتوز سنه پادشاهلق بعدنك * ملاقاسم بن صالح الفتحابادى كتابنك اسمى مذكور در عصرنده امراسندن يلنك توش بهادر سنة ١٠٢٨ ثمان وعشرين سمرقندده مدرسهٔ طلاكارينى وارلات قبيله سندن ندر ديوان بكى طغاى سمرقندده مزار خواجه احرار جوارنده مدرسه بناء قلدى * ثم اخوه نذر محمد خان * برادرى وفاتى بعدنده سنة ١٠٥٢ اثنتين وخمسين تختكا جلوس

ايتدى

ایتدی دورت کره مبارك لفظنی تاریخ قلندی اوچ سنه بعدنده پادشاهلقدن خلع ایدلوب سنة خمس وخمسین اوغلی نصب قلندی (شعر) تاریخ شد بوردو شاه دین پناه * برخاست خان ز تخت بجایش نشست شاه * ثم ابنه عز الدین ابو المظفر عبد العزیز خان * محب علماء واهل الصلاح وصاحب الخیرات آدم ایدی * مولوی شریف تصانیفده اسمی مذکوردر سنة ١٠٧٥ سبعین ملا قاسم وفاتنده نعشنی حمل ایدشوب سرخاکنه واردی بخاراده مدرسهٔ میرزا الوغ بیك کا مقابل اورام ننك ایکنچی طرفنده ایکی طبقه‌لی مدرسه ودخی ریکستانده مدرسهٔ کوسفند دیمکله معروف مدرسه بوذات بناء سندندر برادری سبحانقلی خان والی بلخ ایکان سنة ٨٧ سبع وثمانین مخالفت ومحاربه ایتدی واورکانج خانی ابو الغازی خان برلان دخی ماجری لری کوب اولدی سنة ١٠٩٣ ثلاث وتسعین اخر شهر رمضان ملکنی برادرینه تسلیم ایدب اداء حج فریضة الاسلام بعدنده سنة ١٠٩٩ الف وتسع وتسعین مدینه‌ده وفات وقرب قبة العباسده مدفون اولدی * ثم اخوه ابو المنصور سبحانقلی خان * بخارا علماسی کرچه برادرینه مخالفت ایله قصد محاربه قلدقنده کفری برله فتوی بیرسه‌لارده شهرلرینه کیلوب پادشاه اولغاچ ولایت وکراماتی برله حکم قلدی‌لار آخوند شیخ تصانیفنده اسمی مذکوردر یکرمی سنه قدر پادشاهلق قلب بخارادا وفات وجوار نقشبندده مدفون اولدی *

* ثم ابنه عبید الله خان * سکز سنه مدتی پادشاه اولوب سنة ١١٢٣ ثلاث وعشرین بعد الف ومائة حدودنده وفات * ثم اخوه ابو الفیض خان * اون ایکی یاشنده صبی ایکان پادشاه اولوب قرق توقز سنه عمر سوروب سنة ١١٦٥ ستین بعد الف ومائة یوم یکشنبه جمادی الاخره اون یدسنده مقتول اولدی ضعیف الرأی سیء التدبیر مضطرب الامور ایدی اقارب وارکان دولتنی بقروب ملك وامورینه وزیری منغت قبیله سندن حکیم اتالیق بن خدا یار بن خدایقلی غلبه ایدب کند مرادی وفقنه ارداه قلوب ابو الفیض‌غه پادشاهلقدن فقط اسم قالوب امراء اطراف هر قایوسی اختیار واستقلال حاصل قلدی نادرشاه ننك سفر هندستاندن رجوعنده ابو الفیض خان وحکیم اتالیق حفظ حدود اوچون یولبارس خان خوارزمی برله اتفاق قلب

آلتمش منك عسكر قرشی طرفنه ارسال قلسه لر دا عسکر نادریه ننك بر طائفه سنه مقاومت قلمای منهزم اولوب قایتدی‌لار ابو الفیض خان واتالیق کندلر نده نادرشاه غه مقابلکا طاقت‌لری اولمادقنی بلوب ابو الفیض خان هدایای لایقه برلان پشاورغه خواجهٔ جویباری نی ایلچی قلب عرضحال ایتدی بومضموننده که * من ازدودمان سلاطین سابق باقی ام قوت محاربهٔ آن شهریار فلك اقتدار ندارم درگوشهٔ دعا گویم هروقت که تشریف نمایند مهمان پذیرم * بو عریضه‌سی نادرشاغه خوش کیاب ایلچی‌لرنی کما ینبغی حرمت برله مرخص قلوب مکتوب یازدی مضمونی تقریر شما صدق ست لکن تنبیه ایلبارس بما ازجملهٔ واجباتست برخود لازم کردیم آن بدفعال‌ر اجزاء بدهیم انشاءالله بعد ازورود دار السلطنة هرات عازم بلخ وازانجا بضیافت ورسم ملاقات بدیدن آن عالی مکان ابوت مقامی خواهیم آمد مهمان پذیر باشند واندیشه دردل راه ندهند که چشم در ملك ومال ان جناب نیست * ابو الفیض مسرور اولب مهماندارلق تدارکنه شروع ایدب بی حساب کوب غله ودکی وآرپه وقوی حاضرلدی ابو الفیض خان علماء وسادات واعیان ملکی وهدایای فاخره‌سی برله قرا کولده رکاب شاهی غه ایرشوب حضورنه واردقده جلوسه امر اولوب باشنه تاج مرصع وخلع فاخره الباس وابو الفیض شاه دیو خطاب قلندی وبر کیچه بعدنده رجوع کا مرخص اولوب نادرشاه ایکی کون بعدنده بخاراغه وصول وچهار بکرکا نزول قلدی * ابو الفیض خان ننك ایکی قزندن برنی کندسینه وبرسنی برادر زاده سی عادلشاه بن ابراهیم غه نکاح قلندی * زمام مملکت ماوراءالنهرنی کف کفایت ابو الفیض شاه غه تسلیم واوزبکیه دن آلتی منك عدد نفر انتخاب قلوب خطاب خانی وبرب رحیم بی بن حکیم بی کا تسلیم قلدی * ابو الفیض شفاعتی برله ایلبارس خانغه مکتوب یازدی وهذه صورته * شجاعت پناه ایلبارس خان حاکم خیوق بداند که ممالك ایران تاحدود آدم وبصره ومسقط وممالك خراسان ومملکت هندوستان تاجهان اباد واکبراباد ودهلی تاحدود لکهنو ولاهور وروطاس تاسرحد بنگاله وکی ومیسورتا نهایت ملك سرندیب وجمو وکشمیر وجسر میروته وسندو طالپور وکجرات وملتان وشکارپور وکابل وقندهار وبلخ وبدخشان

وقند

وقندز وختلان تا حدود کافر سیاه پوش وبخارا وسمرقند وملک فرغانه فتح وجمله
سرفرازان آفاق بدرگاه ما جبهه سای ورقبهء اطاعت نمودند وکسی طاقت عسکر
قیامت اثر مانیاورد وبعون عنایت الهی درهمه جا نصرت پیش پیش وبخت
دولت همرکاب بوده چون خوارزم بما قرب جوار است لازم بود که آن شجاعت
پناه بلا استحاله عازم رکاب همایون ما میشدند وبخلعتهای گون گونا مابین
اقران وامثال مفتخر وسر فراز میگشتند بلکه در غزوات هندستان متفق
ومعاون من بودند اثر انکردند واز تشریفات شهر یاری بی بهره ماندند
ولهذا چون اطاعت وایلی ننمودند بر ذمهء شان لازم ولایق بود که چون
ما با عسکر روانه هندوستان شدیم وفرزند ارشد ارجمند ولی عهد ما رضاقلی
میرزا در مشهد مقدس ماندند می بایستی که باو طریقهء محبت ویکجهتی پیدا
می نمودند آنرا نیز نکردند علاوه بران رغم ما چند مراتب با طائفه یموت
یغماگر بعزم دست برد وغارت بحدود مشهد مقدس آمده اند هر مراتب
شکست فاحش وخاسر ومنکوب شکسته وریخته بملک خبوق رفته اند وقرة
العین رضاقلی میرزا ملتفت نشده بی امر ما عسکر بخوارزم نکشید تا الوقت
که بعزم ضیافت واحوال پرسی از ولایت هندوستان بفتح ونصرت واقبال
بملاقات شهریار دوستدار نقاوهء خاندان چنگزخانی ابوت مقامی ابو الفیض
شاه آمدیم کمال مهمانداری وعزت نمود الحال لازم بود که آن بهادر کوته فکر
قبوتاز بی امتیاز عازم دربار می شدند هرآینه از جرایم ماضی عفو مینمودیم
وحق جوار ترا انجامی آوردیم از شفقت روزافزون شهنشاهی بهرهمند وسرفراز
می شدند بجهت ان چندروز بحوالی بخارا مکث شد شاید که باصلاح بیایند
واز کردارهای نافرجام برگشته مملکت خودرا از تاراج وریختن خون مسلمانان نگاه
دارند ما باین فکر تا مسموع شد که سه هزار نفر از طائفهء یموت بعزم شبیخون
بچهارجو آمده بودند جمعی از عسکریه مطلع شده بیك حمله کرد ازدمار انها
براوردند چون بنات النعش پراکنده نمودند اکثر شان مقتول واسیر
ومعدودی بهزار نکبتی خودرا بماء منی رسانیدند ازین واقعه باعث خشم وغضب
عاید شد اما جناب ابوت مقامی ابو الفیض شاه رجای واثق نمود وتسکین
داد الوقت ایلچی ما بادو نفر ازمعتمدان شاه والانشان عازم شدند البته بلا

استعجاله وتاخیر عازم دربار سپهر اقتدار شوی ان‌شاء‌الله‌تعالی بازلطف پادشاهی
شامل حال تو خواهد بود والامهمان پذیر باش اراده چنان ست که ازسم
ستوران آن مملکت بی‌بضاعت راپایمال سازیم وسر بر شر تو احلقه وار پیوند
سازیم (شعر) ستیزه بجای رساند سخن * که ویران کند خانهای کهن * والسلام
ایلبارس مکتوبنی اوقوب بلا تامل هر اوچ ایلچی‌نی قتل ایتدی وعسکر
نادرشاه عازم خوارزم اولدقده هزار اسب‌ده متحصن اولدی قلعهٔ خانقاه محاصره
سی برله فرمان نادری صادر اولوب ایلبارس کندسنی خانقاه‌غه تاشلادی
واوچ کون محاصره بعدنده اهل قلعه وایلبارس امان طلبینه بناء نادرشاه بذل
امان ایله عساکرنی غارت‌دن منع قلدی ایلبارس‌خان قاچ وکفن‌نی حمل ایله
حضور شاه‌غه کیلدکده شاه مشمول بامان واحترام قلسادا رسل مقتولین ورثه‌سی
اقامهٔ دعوی قصاص قلب ایلبارس وکلاسندن یکرمی بر نفر برله معا مقتول
اولدی * نادرشاه داغستان دن رجوع قلب مشهد رضوی‌کا قرار ایتدك
بعدنك ابوالفیض خان عریضه ارسال قلدی عبادالله اوزبك فرغانه وتاشکند
دن خروج ایله سمرقند ومیانکالات‌نی مزار شاه نقشبندك‌قدر غارت وتاراج
قلدی دیو * نادرشاه حسن خان بیاط وبهبوط خان چند اول نام ذات لرنی اون
ایکی منك عسکر برله ارسال قلوب بتعاقب دخی رحیم خان‌نی یباردی * وعباد
الله خوقنددن تاشکندکا رجوع قلدی * رحیم خان نهر جیحون لبنك چار جوی
قلعه‌سنه کیلدکده نادرشاه‌ننك مقتول اولدق خبری ایرشدی اول بوخبرنی
کتمان وبخاراغه بسرعت رجوع ایدب ملاقات ابوالفیض خان‌نی اراده ایله
عرك‌کا کیلدی ابوالفیض خان کورنش خانه‌کا چقدی * رحیم خان فی الفور
اعوانته امر ایدب ابوالفیض خان‌نی قبض وبضاعت واسباب‌دن عاری اخراج
قلوب متحیر اولوب محلهٔ جویبارغه کیلدی اهل محله خواجه‌لر رحیم خان
خوفندن برکیچه هم مهمان قلا آلمادیلار * لاعلاج باب عیدگاه‌دن چقب قلندر
خانه‌کا کیلوب رحیم خان‌دن حج‌کا کیتمك اوچون خراجات سفر التماس
قلوب برقچه کون شول منزلده قرار تابوب * شول اثناده حسن خان وبهبود
خان‌لرننك خبر رجوع‌لری ایرشوب آنلار ابوالفیض خان‌نی حمایت ایدرلر
دیب خوف ایدب قلندر خانه‌دن آلوب مدرسهٔ میرعرب‌ده بر حجره‌کا حبس

بفتح سین لجاج
وعناد وسرکشی
وظلم معنی سنك
دخی استعمال
ایدلورمنه سلمه
الله

قلدی * عساکر نادرشاه ایتدیلار اکر ابو الفیض شاه نی اطلاق ایدب توبه
قلمازسه شهر بخاراغه کرب بتهر آلوب تخلیص ایدرمزدیو * رحیم خان نادر
شاه مقتول سز فضولی اولمانکز وکنند وطننکزغه سلامت رجوع ایدنکز دیو جواب
ویردی * وشول کون یوم یکشنبه جمادی الاخیره اون یدیسنده قتل نادرشاه دن
بش کون بعد قتل ایدلدی عبد الله خواجه نام ذات مباشر امر شنیع قتل
اولدی * بعد ذلك ندامت وتوبه ایدب ملکندن بر مبلغ نی ابو الفیض خان
روحینه مذکور ابو الفیض مقتول اولدقی حجره کا وقف قلدی دیو افواه ناسده
مذکور * واقعا مذکور حجره ننك وقفی الی الان سائر حجرات وقفندن زیاده
در * ثم ابنه عبد المؤمن خان * رحیم خان ابو الفیض خان نی قتل ایتدك بعدنده
اوغلی عبد المؤمن نی تختکا اولتورتوب بحسب الاسم پادشاه قلدی واون ایکی
یاشنده اولان قزنی ویرب کندسنه داماد ایتدی * بر کون بر قاون نی
رویمالغه توروب قزغه کورکازدی قز اول نی نرسه دیب سوراغاچ آتانك
باشی آتام قصاصنه آنی قتل ایتدیم دیدکی جوابنی قز آتاسنه تبلیغ ایتدی
* رحیم خان بوسوزکا کینه توتوب (شعر) عاقبت گرك زاده گرك شود * کرچه
بادمی بزرك شود * دیب سوء قصد ایله چرخ آب نام قدق تماشاسنه یبارب عبد
المؤمن سوزلب قدق توبنه نظر ایتدکنده موکل لر قدق غه توشورب مرده سنی
چقار دیلار * ثم عبید الله خان بن شاه تیمور الخوارزمی * ابو الفیض خان بعدنده
برنچه ایام پادشاه لق بحسب الاسم بو ذات لر اسمنده اولوب فرمان فرمای
وکشورکشای رحیم خان ایدی ـ
* ثم ابو الغازی عبد العزیز خان بن عبد الرحیم الچاکپوتی * سنة ۱۱۷۲ اثنتین
وسبعین بطلب الرعیة واکابر الدولة رحیم وحفیدی فاضل خان لر بعدنده امیر
دانیال پادشاه لق نی بو ذات اسمنده قلوب عهد امیر حیدردن بش آلتی سنه
اوزغانچی باقی اولدی دانیال کرچه رسم تعظیم وتکریم نی برجا قلمادا شاه
مراد اول حالة کریمه سندن تنزیل وبی قدرحتی خانه نشین ومحبوس ایدب
تیمور شاه بن احمد شاه الافغانی تهدیدی برله اطلاق قلدی امادنیاسی مضایقه ده
اولوب امیر حیدر ایامنده احادناس جمله سندن اورامالارده یالغوز یوردکنی
کورب نقل ایدوچی لرنی زمانمزده کوردك هم نامنده ضرب ایدلمش آلتون

طلالر عصرمزده قد اول ایدولور ایدی بوذات چنکز اولادندن پادشاه نامنده اولانلرنك على الاطلاق آخر بدرجوجی اولادندن اولان خانلر ننك بیانندن فراغت ایدب من بعد آنلر انقراضی صنکنده تشکل ایدن اوج دولت اوزبکیه ذکرنه شروع ایدلەدر *

الدولة المنغتية

فصــــــل فی الدولة المنغتية ببخارا

ترجمة رحيم خان

آنلردن الی یومناهذا اون عدد پادشاه اولدی اولهم ابو المظفر رحیم خان بن حکیم بی بن خدایار بن خدایقلی بن کیلدی یار بن چاوش فی ایامناهذا اقارشی دیمکله معروف نسف نام شهر نواحینده ساکن منغت قبیلەسی اوزبك لرندن اجدادی هرنه سببلر یسه دولت اشترخانیه خدمتنه واصل اولوب اوّلاجدی خدایار وزیر معنی سنده قوشبیکی واوغلی حکیم قوشبیکی ترقیله اتالیق اولوب سـ۱۱۵۷ـنة سبع وخمسین بعد الف ومائة وفات وجاینه اوغلی برات قوشبیکی وغیرلری دخی منصب آخرلری نائـل اولوب ابو الفیض خان ننك دولتی تمام بوجماعه تصرفنده اولدی بعدذلك نادرشاه ورودی بعدنده اون بکیه‌دن آلتی منك آدم انتخاب قلوب آنلرغه رحیم خان نی رئیس ایـدب کند دستور ایران وهندستانچه خـان اسمنی ویرب رفاقتنده آلوب کیتوب دخی اعاده قلدقی ماجریلر کل سی بوملکا بالکلیه تسلط وتصاحب قلماقینه سبب اولدی کرچه اوائل امرنده جلوس تخت واسم پادشاه لقدن تحاشی قلوب اسم پادشاهی عبد المؤمن وبعده عبیـد الله خانلر اسمنده قلسادا قوة ظهری کامـل اولـوب یوم دوشنبه ثالث شهر ربیع الاول جلوس تخت ایدب تاج پادشاهی کیوب خطبه وسکه نی کند اسمنـده قلوب سـ۱۱۷۵ـنة سبعین بعد الف ومائة مستقل پادشاه اولدی وشهرسبز وحصار شادمان وکولاب وخوارزم وخجنـد وترکستان وتاشکندلرنی دخی ضبـط قلـدی اما تاشکند تصرفندن چقدی کُبرداری شوکتلی بطور ایرانیان ایـدی وزیری دولت قوشبیکی ایرانی الاصل زمام حل وعقد امور مملـکت قولنده اولدی وقاضی القضاتی نظام الدین الحسینی مع جوله خوش طبع وزکی وسفـر ایرانـده ملازم صحبتی ایردی * احمد شاه افغانی کا حسن سلوك واظهار محبت وخوش آمد قلور ایردی اخیر عمرنده زیارت غجدوان دن رجوعنده بردرویش

اوشبو

اوشبو بیتی اوقوب * شعر * دود مشعل پیش پیش وآه مظلومان زپس * کبرودار اهل دنیا پنج روزی بیش نیست * رحیم خان تشام ایدب زیاده سیله متالم اولوب یوم الجمعه اون دورتنچی رجب سنة ١١٧٢ اثنتین وسبعین بعد الف ومائة وفات وباب مزار خارجنده ابوبکر طرخان مرقدی جوارنده مدفون اولدی ولادتی سنة ١١٢٧ سبع وعشرین بعد الف ومائة وعمری قرق بش سنه وحکومتی اون ایکی سنه ایدی غایت ظالم وجبارلق برله معروف در نماز وروزه برله کوب اشی اولمغان کفارتندن خدمتنده اولان وکلاسی ننك برینه خطاب قلوب قلوم سنی ازاد قلدم دیمکله اکتفاء ایدر ایکان حضورنده بعض رجالی ننك لباسی اراسنه کروب نچه کره چیان تکرار چاقسه دارحیم خان خوفندن چرایون صتوب روی جبیندن باشقه هیج حرکت قلمای رحیم خان موندە اضطراب بول یا غیر برحال اولیق کرك دیب اتعانا برخدمته بیورب حضورندن چقمق برله چیشنوب چایان نی اولدرمش بوحالی ننك خبری رحیم خانه ایرشد کده تفاخر ومباهات قلوب * شعر * این جای جای ست * مقام دم زدن جبرئیل نیست * دیدکی افواه ناسده مذکور *

* ثم حمیده لابنته فاضل خان بن نربوته بیك بن بدل بیك بن حکیم اتالیق * دانیال بحسب الاسم برنچه کون خان قلسادا بعد ایام والدینی صحبتنده نسف کا یبارب اقطاع وتاغواملر تعین قلدی رحیم خان ننك عمزاده سی ننك اوغلی وقزندن توقب حمیدی ایدی * ثم عم جده الامیر دانیال بن خدایار بن خدایقلی برنچه وقت حاکم نسف وامیر الامراء ماوراء النهر وسنة ١١٥٩ تسع وخمسین بعد الف ومائة نادرشاه طرفندن امارة کرمینه نی دخی حائز اولوب فی حدودسنة ١١٩٢ اثنتین وتسعین بعد الف ومائة وفات وجوار نقشبندده مدفون اولدی عصرنده قوشبیکی وقاضی نظام الدین خلق غه ظلم ایدب فواحش ظاهر وارتکاب مناهی ازحد فزون حتی پادشاه حضورنه غلیان برله بارورلر ایدی بواش بازارلارده ومجامع ناسده جاری وامیر دانیال منع دن عاجز ایدی تاکه شاه مراد برکون خفیة والدنه عرض قلدی کم مملکت وحواصل همه قوشبیکی تصرفنده بز محتاج بوکارده نه تدبیر وعلاج ایده سزدیو دانیال من هم بواشنی

فهم ایده من لکن چاره سندن عاجز من دیدی شاه مراد علاجنی من بلور من دیب خواقنددن ایلچی کیلدکده بربهانه برله قوشبیکی نی طلب قلوب عرض طریق خلوتخانه ده طبار اولان جلادلر اوتکون پچاقلر برله قارننی یارب قتل ایتدی‌لار بوواقعه‌دن برسنه انقضاسی بعدنده قاضی نظام الدین نی دخی شبله قلدی حدود سنة تسعین‌ده بولق کرك شاه مراد ودانیال ننك قاضی‌غه دخی برکینه‌لاری بار ایدی بروقت دانیال شاه مرادننك جماللق قلدق ایامنده قاضی‌غه اوغلندن شکایت قلب قاضی الحمدلله نچه برشد وصاحب فراست اوغلنکز وار بوایسه ملك‌کا بدنام وناموس شکن بودیوانه نی ناقص قلسانکز هیچ استحاله یوق دیدی بوسوزدن دانیال متالم وشاهمراد اطلاع ایدب کینه‌دار اولدی قاضی هم‌خائف ودانیال غه تضرع والتجا ایدب شاهمراد دن احتراز قلور ایدی * معصوم ومحمود وعمر وفضل وسلطانمراد ورستم وکنج علی ویعقوب وتوقتمش ودرویش ورجب علی نام اون‌بر اوغلی قالدی *

الامیر معصوم بن الامیر دانیال

* ثم ابنه الامیر معصوم المعروف بشاهمراد بی * والدی ننك وصیتی برله حکمدار بخارا اولدی صوفی طلعت ودرویش صورت ایدی شیخ صفر نام‌ذات‌غه مرید اولدی شیخ سن ظالم وظالم زاده‌سن نچوك ریاضت وخدمت مشایخ کا طاقت ایدرسن دیب شاه مراد قسم باستقامت قلوب نظر خلقده خوار وذلیل جماللق قلور ایدی خلق دیوانه کمان ایدردی والدی کرچه منع قلب عیب ایدب لازم قدرسنکا خزینه‌دن ویرلور دیسادا قبول ایتمای تمام برسنه خدمت ایدب شیخ عندنده مقبول اولدی بعدذلك امور دولته مداخله ایدب امر بالمعروف ونهی عن المنکر قلب قوشبیکی وقاضی‌نی قتل ایتدی بوحالدن برادرلری قلبنه خوف توشدی والدی بعدنده علی الاستقلال والی ملك بخارا اولدی وزیری اوتکور صوفی نام ذات قاضی‌سی میرزا فضیل ومعتمدی محمد امین طوبچی باشی وخواجه صادق قزلار آغاسی نام‌ذات‌لر ایدی برسنه بعدنده برادری توقتمش بی امری برله فریدون نام‌غلام بوزینه برکیچه پچاق صالوب جاننه ضرر اولمای توقتمش چارجوی‌غه منفی وفریدون مصلوب اولدی مروشاه‌جان حاکمی بیرمعلی خان وخواقند حکمدارلری برلان دانیال بی آرالری مصالحه ایدی بیرمعلی‌نی فرزند وبیرم علی پدر خطاب قلور ایدی وفاتی بعدنده

بیت
اوازدهل شنیدن ازدور خوشست *

هدایاسی

هدایاسی برله تعزیه نامه یازدی ومروده ختم قرآن قلدردی وفقراغه آش
ویردی اما شاهمرادغه هم اشنالق ومحبت دعوی سنده اولسا هم شاهمراد همیشه
سوء قصد قلب مرونی ضبط فکرنده ایدی بیرمعلی ننك والدی قاجار طائفه سندن
والده سی ترکمانیه سالور قبیله سندن ایدی جمله سواریسی برمنکده بش یوزکا
واصل اولور ایدی شاهمراد بقصد مرو آلتی منك عسکری برله چارجوی کا
واردی برکیچه ده بخاراغه رجوع ایتدکنی جاسوس بیرمعلی کا بیان ایتدی
شاهمراد بی عسکرندن منك آتلی چپاول قلدقلرنده بیرمعلی یوز ایللی آطلی
عسکری برله چقب قرا خواجه نی اسیر وقتل ایتدی امـا شاهمراد بی اخشام
نمازنی بخارادا اداقلب بلامکث چقوب رسم یولقر وسرعت ایدب حوالی مروکا
واصل اولدی ودورت منك عسکرنی برعمیق جای کا پنهان قلدی بیرمعلی نی
والده سی کوردکی توشینه بناء منع وقراخواجه نی اسیر ایدب اول من سئون بخارا
وداماد شاهمراد بی من دیب شاهمراد بی ننك تـزویر وتلبیس امرنی کما هو
الواقع ایتسادا قبول قلمادی ناکاه شاهمراد عسکری کمین دن چقب بیرمعلی
نی احاطه قلب قتل ایدب جثه سنی والده سینه ویرب باشی بخاراده داردا
آصلغان قوردی بوواقعه سنـــة الف ومائتین ده روی بیردی وکریم خان
بن بیرمعلی قائم مقام والدی اولدی بعدمدة اهل مرو طلبی برله برادری
حسین خان اولب کریم خان مشهده واردی مرونک حصاری متین وخندق
عمیق ایدی بلدمرودن اون ایکی فرسخ مسافه ده دریاسنده سلطان سنجر سلجوقی
بناسی قیر وقورغاشون برله استحکام ویرلش بندی وآنی محافظه اوچون محکم
قلعه سی وآنده برمحافظ قایم اولور ایدی ناکاه اول محافظ حسین خاندن دلکیر
اولوب شاهمراد بی کا خبرقلدی واول دورت منك کشی یباروب تسلیم قلعه ء
سربند وبعده بندنی خراب ایدب مرودن صومنقطع اولدی زراعت اولمادی
قحط روی بیردی وحسین خان کابل کا تیمور شاه غه ایلچی یباردی تیمور شاه
محافظت مرو اوچون لشکری خان تحت ریاستنده بش منك عسکر یباردی وغله ء
لازم مرونی هرات دن نقل ایتما که امر ایتدی وبو حالتدن شاهمراد بی سکوت
ایتدی بعدذلك اتفاقا حسین خان ولشکری آراسنده کدورت حاصل اولوب
لشکری خان عسکری برله رجوع وهرات کا مرودن اون ایکی منك خانه وارخالق نی

نقل قلدی بو سبب برله تیمور شاه علاقه‌سی قالدق شاهمراد بی‌کا زور فرصت اولدی وحسین‌خان برادری کریم‌خان‌ننك بخاراغه وارمقنی ایشدب بخاراغه واردی وشاهمراد اکراه قلب اهل عیالنه بخاراغه کوچماکه امر ایدب مکتوب یازدردی وخفیة مروکا بش‌منك کشی یباردی بو عسکر حسین‌خان اهل عیالی چقدقندن مروکا کرب باهر شاه مراد بی اهل مروا عیاننددن بش منك کشی‌نی بخاراغه نقل‌قلدیلار بعدمدة دخی برنیچه منك آدم کوچرب مجموعی اون‌یدی منك‌کا ایرشدی همه‌سی بخارادا قالدی‌لار آنلر سببلی بخاراده بعض نوبنیاد هنرلر وصناعتلر اختراع قلندی مروده فقط اوچ‌منك خانه‌وار قالدی منك خانه اهل‌سنت وایکی منك خانه شیعه‌دن وشاه مراد مروکا برادری عمربی وفضل بی‌لرنی حاکم‌قلدی اهل‌مروانلارنی اخراج قلدق بعدنده بش منك آدم‌برله محمدامین بی نی یبارب بدل میرزانی حاکم‌قلدی بعد سنة اوغلی‌دین نصر بیك‌نی‌قویدی وحسین‌خان بخارادن قاچب کیتوب فتحعلی‌شاه حضورنه‌طوران غه واردی ٭ تیمورشاه بن احمدشاه‌الکابلی شاه‌مراد بی‌ننك دسیسه‌کارلق ایله اهل‌مرونی تارمارقلوب وشهر بی عدیل وبند اثر قدیم‌نی بیله خراب واظهار سوءادب قلدقندن غیرتکا کیلوب یوز ایللی منك عسکر برله بخارانی قصد قلوب شاه مراد بی‌دن انتقام نیتی برله بلخ‌کا کیلدی وشـاه مراد واهل بخارا عظیم خوف‌کا توشدی واوتوز منك عسکر مهیا قلب ساحل جیحونده قرار قلب تیمورشاهغه خوشامد واظهارطاعت قلماق طریقنی آلوب مشاوره وتدبیر ایله قاضی ابوالنصرخواجه نی برنچه نفربرله قاضی فیض‌الله الدولتشاهی حضورنه یباردی اول ایسه تیمورشاه‌ننك صاحب مشورت ومن له الامر ومقبول القول ونافذالکلامی ایدی قاضی‌تیمورشاه‌ننك رأینی بو‌محاربه‌دن صرف قلدی وصلح ایلاب رجوع ایتدی دین دار ومحب العلماء ایدی ٭ بوحادثه‌دن برسنه بعد وفات اولدی ٭ اهل بخارا خواص وعوام ننك جمهوری شاه مراد بی اوچ منك عسکر برله نهرجیحون ساحلنه نزول ایدب تیمور شاه‌دن برآی مدت اذن آلوب‌هرکون روزانه عسکرنی خراسان‌طرفنه نقل وخیمه‌لرنی نصب‌ایتدرب وکیچه‌سی بخارا طرفنه خفیة‌نقل‌ایله اون‌بش‌کون بوحال‌اوزره منقضی‌اولوب تیمورشاه آلدانوب شاه‌مرادننك عسکری بی حساب کوب ایمش دیب خوف

قلب

خرابات ورنددك هرزه وهذيان كلماته دينور محموم ونايم صا يقلمسی کبی تبيان

قلب قایتب کیتدی دیوداب لرنچه خرافات سوزلی لار * لکن قاضی ابوسعيد السمرقندی مرحوم بوواقعه ده امیر شاهمراد غاية خوف ورعب کا توشب سید شمس الدين بن میرشاه البلخی نی رسول قلب اظهار ذلت وخضوع وخشوع وبذل طاعت ایله ماجری سندن وسوء صنیعندن استعفاء وعلماء سندن استشفاع قلدی بوسببلر برله عزایم تیمورشاه منحل بولوب بلادنه رجوع ایتدی دیر ایدی * وبوکلامی هرقایوموثوق النقل ناقللر کلامنه وطبیعت احواله دخی موافق در * تیمورشاه وفاتی بعدنده اولادی آراسنده مخالفت واقع اولوب اوغلی محمود شاه ملکندن چقب منهزما طهران ده فتح علی شاه غه واردی واندن احترام واكرام كامل كوروب معاونتی برله هرات غه کیلوب مرة اخری منهزم اولوب رجوعنده کیچه ده یولدن یازب بخار اطرفنه توشوب لاعلاج مروكا كيلوب کرب بخاراغه خبر اولوب شاهمراد بی امری برله بخاراغه کیلوب آق مسجد خیابان محله سنده مستکن وهرروز دورت طلاء بخارا يوميه ويرلوب سکزآی مدتی مکث بعدنده شاهمراد دن اصلاشفقت ومروت اولماستی بلوب امداد ومعاونتندن رجا سی منقطع اولوب من ایمدی پادشاهلق دعوی سنی قویدم روسیه وبلادرومدن مكه كا وارامديو منك طلاصورادی کوب تردد وتوقف بعدنده انواع وسائل برله اذن ویوز طلا وبرنچه بارکش آط بیردی ومحمود بلا توقف بسرعت تام خیوه شهرنه واصل اولوب عناق عوض بی بنفسه استقبال ایدب تمام حرمت برله آلتی طلاء یومیه وعلف وآرپه ومیوه لر مقرر قلوب هرروز کندسی محمود حضورنه وارب صحبت ایدب تسلی بیرور ایدی * وشول حال کا مقارن محمود شاه ننك خصی وبرادری زمان شاه وآننك وزیری رحمة الله خانلردن شاه مرادغه سال بسال آلتمش كيسه نقد وعده ایدب شاه محمود طلبنه ایلچی کیلدی شاهمراد حاضر ایللی سواری نی بسرعة تام شاه محمود نی آلوب قایتورغه یباردی لکن اول قبل وصول الرسول مطلع اولوب عجلت ایله مامننه واصل اولدی شاهمرادخیوه کا ایلچی یباردی البته شاهزاده نی بخاراغه یباراسن والاحرب کا حاضر اوله سن عسکربی پایان برله اوستونكا وارامن دیو عوض بی ارکان دولتنه مشاوره قلوب خوارزم ننك آق سقاللری خصوصا سید قلی بی شاهزاده بخاراده بروقت مهمان اولوب رخصت برله آندن كيتوب بزكا مهمان اولدی شاه مراد اوزنی صوفی

ومتدين عدايته قايسى شريعت ونى دليل برله مهمان غه جفا وبى حرمت قيله در
الحكم لله اكر مملكت مز تمام خراب اولسا هم مهمان مزنى ويرماى مز ديديلار
عناق وغيره كلا تحسين ايدب جواب باصواب يازديلار * مع انه شاه محمود پادشاه
لق ايامنده والدى بعدنده بر كره فيل وپوزشال كشميرى وايكاچى كره
اون اوچ منكحقه قورغاشين ونچه عددشال وگليم وايكى دانه غالى القيمة قلج
هديه لار يباروب ايدى مقابله هيچ نرسه مكافات كورمدى ❁ سنة ١٢١١ احدى
عشرة بعد الف ومائتين آغا محمد خان قاجار اغته عسكر برله مشهد مقدس كا
كيلوب تسخير وضبط ايدب حكمدارى نادرشاه سلاله سندن شاهرخ بن
رضاقلى ميرزا بن نادرشاه نى بعقوبت قتل واتباع وخزانهٔ نادريه نى آلوب
مازندران غه كتدى اولادى ننك اكثرى هرات طرفينه فرار قيلديلار
آنلارنى محمود شاه بن تيمورشاه اكرام واحترام ايلاب بعدذلك مع اذنه نادر
ميرزا بن شاهرخ ميرزا اولاد واخوان واتباعى برلان كابل كا زمان شاه حضورنه
كيدب ايكى اوغلى اماقلى ميرزا وحيدر ميرزانى يكرمى نفر ملازملارى
برله بخاراغه شاهمرادبى حضورنه يباروب عريضه يازدى وهذه عبارتها * الحمد لله
بسر كل عالم مشهورست كه جد ما نادرشاه در حق بخارا بدى نكرد ورعايت نمود
وعفيفهٔ ابوالفيض خان را بعقد آورد كه يك عفيفة الحال بعقد نكاح شما والدهٔ امير
حيدر توره مى باشد حق خويشى وقرابت داريم ونيز محمد رحيم خان كه ابن عم
شما بود ازدولت شاهنشاهى نادرى صاحب بخت وتخت وملك بخارا شد كه المنة لله
نسلا بعد نسل بجانب شمارسيده ونيز بررای عالمان ظاهر وهويد است كه
جدم نادرشاه بعد از تحقيق دين مبين رواج اهل سنت وجماعت را دادند
وطائفهٔ قزلباشيه را مردود ومنسوخ ساخته بود تا اوبود كه طائفهٔ مذكوره فرصت
يافته در منزل خبوشان من ممالك كردستان ان شهريار نيك طينت را شهيد
ساخته اند ومايان دايم رعايت اهل سنت وجماعت را داشته ئم والوقت محمد خان
قاجار نابكار مملكت ماراقهرا وجبرا ضبط نمود وپدر راعى ماراپدرجهٔ شهادت رسانيد
مايان اوطان ومساكن خودرا گذشته فرار نموده بقرب جوار اهل اسلام آورده يم
الوقت كمينه بابرادران عازم كابل شده ايم وقرة العينان قوت باصرهٔ جهاندارى
اماقلى ميرزا وحيدر ميرزا بمهمانى بخدمت شما فرستاديم اميدكه لطف

ومرحمت را در حق غریبان دریغ ندارند وامداد وعسکر بذل نمایند شاید که مشهد را از دست قاجار اخذ شود هرگاه فتح روی دهد سکه وخطبه بنام سامی آن جناب شود ما یان مطیع وداخل منسوبان ومحسوب خواهیم شد والسلام * نادر میرزا کارمانشاه بن تیمور شاه حرمت لایقه سی ایله پشاور شهرنینگ مسکن ووظیفهٔ کفایه تعیین قلدی امام قلی میرزا وحیدر میرزا سنة ١٢١٢ اثنتی عشرة بعد الف ومائتین والدی نینگ عریضه سی وشاه محمودنینگ مکتوبی ایله طریق مرودن بخاراغه متوجه وواصل وشاهمرادبی استقبالنه امرایلاب حرمت تام قیلوب بخاراغه داخل اولب تحت منارده منزل تعیین قلنوب برسنه مکث بعدنده معلوم اولدی که هیچ امداد وبهره ومامول حاصل اولماس بس رجوع هرات اوچون اذن طلب قلب وزیری اولکور صوفی غه توسل ایلب هزار جهد وسعی برله مرخص اولوب محمدامین طوبچی باشی تحت ریاستنده مرو کا عزم اولدیلار لکن شاهمراد خفیة طوبچی باشی غه جیحونده غرق ایدر کا امر ایتدی طوبچی شهزاده لرنی منفعتدن خارج ایسکی قایق غه اولتورتوب آنلار بو خیانت کا مطلع اولدقلارندن ایکی مشک تابوب دم قلوب قایق غرق اولغاننده هزار مشقت ومحنت تارتب مشکلر برله ساحل نجات کا چقسالادا طوبچی باشی آنلارنی چارجوی قلعه سنه قویوب صورت حالنی اعلام قلدی شاهمرادبی ایلبارس خان خوارزمی نبیره سی قزاق تورهسنی حاضر قلوب نادرشاه سننگ جدنگ نی قتل قلغان ایدی سن چارجوی کا بارب آننگ نبیره لرندن قصاص قل آننگ اسبابنی سنگا انعام قلدم دیدی قزاق تورهسی چارجوی کا وارب حاکم جویبار الله قلی بیگ قولندن شاهزاده لرنی آلوب انواع عقوبت برله هر ایکسنی زار قلب قتل ایتدی شاهمرادبی نینگ بو امری غایت قبیح چرکن اولدغندن غیرلر نظرنده شیله تورسون کند علماء بلادی نینگ رنجیده خاطرلیک لرینه سبب وباعث ملامت اولدی * شاهمرادبی سنة ١٢١٥ خمس عشرة بعد الف ومائتین جمعه کیچه سند رجب اون اوچنده آلتمش اوچ یاشنده وفات ودفن ایدلمای اوچ کون تورب اوغلی امیرحیدر قارشی دن کیلوب جنازه سنی اوقوب دوشنبه کون کیچ داخل شهرده دفن ایدلدی اوچ اوغلی دین نصربی والی مرو وحسین بی والی سمرقند ایردی * شاهمرادبی بحسب ظاهر زیاده صوفی ومتورع ملهپوش وداخل سلوک ومروج شرع طعامی کن یلدی برله بچاق قنی

سی تکب صانب حاصل ایتدکی کسبندن ایدی وبخاراده اولان مدرسه‌لرننك اوقافنی جاری قلوب اهل علم کا حرمت واکرام ایلدی وکندسی دخی برکچرك مدرسه بناء ایدب کلاباد اورامنده مدرسهٔ امیر دیمکله معروف بازار خواجه نام محله‌ده محمد امین طوبچی باشی دخی بر مدرسه بناء قلدی *الوقت حقنده عامهٔ اهل بخارا اننك اعتقادی غایت عظیم وآنلار عندنده بلاشك ولی مجددمانه لکن شیخ الوقت ایشان خلیفه نیازقل الترکمانی الخاجی کندسنه مخصوص حاضر ایدلان طعامنی هم اکل ایتماس ایکان ملا هدایة الله العلانانی نقلنه بناء قاضی تورسون باقی بن عبد الرحیم البخاری جبرلردن طنابانه آلمق بدعتنی احداث قلدی ظالم دیر ایکان وقاضی ابوسعید السمرقندی نقلنك ایشان موسی خان بن عیسی الدهبیدی بر وقت اصحابی برله بر یرکا وار دقنده آرتنده شاهمراد بی ارکان دولتی برله کیلوب یتدکننك باشنه جبه سنی کوتارب برکانوب یوزنی جدار طرفنه قویوب قالغان سببنی اتباعی سوءال قلدقنك ظالم منی کورماسون هم کوزم یوزینه توشماسون دیدم دیو جواب ویردی بعض ظرفاء دخی *ظالم مرده* لفظنی وفاتنه تاریخ قلمش * مذکور قاضی ابوسعید اعتقادنك آننك اولاد رسول الله دن سید نظام الدین قاضی نی قتل ایتماسنك مصیب دکل ایدی وسائر افعال ومعاملاتی دخی سبقت ایتدی *

* ثم ابنه الامیر حیدر * والدی ننك جنازه سنی قلدق بعدننك عرك کا کرب تخت کا اولتورب رسم بیعت اجرا قلندی والدی ننك اواخر عمرننك ارالرننك کدورت واقع اولوب والی قرشی قلب ایدی اوتکور صوفی دلالتی برله ولی عهد قلدی تسلیم روح قلدقی بعدننك اوتکور صوفی وخواجه صادق قزلار آغاسی جمیع وکلانی قید قلب میت نی عرکده محافظت قلوب قارشی غه امیر حیدر کا خبر یبار دیلار صباح یوم جمعه اهالی شهر کا حال معلوم اولوب عمر بی ومحمود بی وفضل بی مساح جمعیت لری برله ریکستانغه کیلوب عمر بی قبل الجمعه عرك کا هجوم ایتساد محمد امین طوبچی باشی وقاضی فضیل مجتمع اولان خلق غه حضرت امیر عاصی لرنی تاراج قلورغه بیورادر دیب قچقرب عمر بی ننك یورطی واسبابی تاراج غه اوزی اوباشلاردن منهزم اولوب میانکال طرفنه کیتدی امیر حیدر اوتکور صوفی نی قوش بیکی لکننك برقرار ایدب اوغلی حکیم بی نی والی قرشی قلدی

ترجمهٔ الامیر حیدر

عمروفضل ومحمودبی لروکیاو خواجه والی کرمینه ایدی اتفاق ایله پنجشنبه
وکته قورغان نام قلعه لرنی ضبط ایدب عاصی اولدی لر حکمدار شهرسبز نیاز
علی بیك دخی آنلاره موافقت قلدی امیر حیدر انلار اوستونه باردقده
قاچوب کیاوخواجه شهرسبزکا محمودبی خواقندکا کیتدیلار وعمروفضل بی لر مع
اولاد واتباع مقبوض ومقتول اولدیلار بعد ذلك حسین بی ننك شهرسبزی
وخواقندی برله اتفاق خبری شایع اولوب مقبوضا بخاراغه کیتورلوب انکار
وقسم ایدب برنچه نفرخدمه سی مقتول اولوب کندسنه ترحم قلب کوشه نشین
لك برله یومیه قرار قلوب جاینه دولت قوشبیکی نی والی سمرقند قلدی شول
اثناده حاجی حسین خان اولادنی برادری وکریم خان ومهدی خان وبرادر بیر
معلی ارسلان بیك نی مع اتباعهم باب امام خارجنده قوی کبك ذبح وخاتون وصبی
بالالرنی کندسی ننك عسکریه لرینه عطاء قلدی وحالانکه آنلار ننك هیچ
کناهسی معلوم اولمادی برادری دین نصربی نی طلب قلوب کیلوب بحرمت
وعزت قایتوب کیتدی ایکنچی کره دعوت ایتدکنده سوءقصدندن خوف ایدب
براز مدافعه بعدنده اعیان اهل مرودن برجماعه برلان مشهدکا محمدولی میرزا
حضورنه واردی سنة٣٣ ثلاث وثلاثین کاقدر مشهدده قرار تابوب محمدولی میرزا
والدی فتح علی شاه کا اعلام ایدب هرسنه برکره حضورنه طهرانغه واررایردی
سنة١٢٤٥ خمس واربعین اسلامبولغه وسنة١٢٤٦ ست واربعین مسکوبکا واردی
وفی حدود سنة١٢١٥ خمسین بطربورخ ده وفات اولدی شجاع وشمشیرزن
وتیرانداز ایدی امیرحیدر سنة١٢١٩ تسع عشرة اوراتبه کا واردی صاحبی
بی حد ایاسی برلا استقبال قلدی بعد ذلك تزویر قلب برشخص کا خوندار
ایتب ساخته بهانه برله قتل ایدب شهرنی ضبط قیلوب قابل بك بن اوتکورصوفی نی آنده
والی قلدی خلق بو اشندن رنجیده خاطر اولدی وشول سنه میر علاءالدین نام
ذات نی مسکوب کا ایلچی یباردی وسنة١٢٢١ احدی وعشرین حکمدار
خوارزم ایلتوذرخان اطراف بخارانی غارت قلوب ایللی منك قوی وبرنچه منك
توا آلوب کیتدی ومرة اخری دخی کیلدی بخاراده شورش وپریشانلق پیدا
بولدی امیرحیدر خوارزم اوستونه اوتوز منك عسکر یباردی وایلتوذر
اون ایکی منك عسکر برله نهرجیحون دن بخاراطرفنه عبور قلدی ولکن بخاری لار

کیلوب یغدیکن اعتبار قلمای مهیاوطیار اولمادغندن خلق سراسیمه بولوب
ایلتوزر خان قایق غه کرب مونی کورب همه‌سی اول قایقغه هجوم قلوب
قایق باتوب همه هلاك بولوب سو استونی قرابورك قابلاغان بو واقعه‌ده ایلتوزر
خان کندیسی واهل بیتندن حسن مرادبك وجان مرادبك تلف اولوب اولوغ
برادری قطلغ مرادبك وسائر اعیان اسیر اولدی بر هفته مدتی بعدنده ایمان
مغلظه برله قطلغ مرادنی عتاق ووالی خوارزم قلوب یباردی اما اهل خوارزم
راضی اولمای برادری محمد رحیم‌نی خان قلدی‌لر قطلغ مراد امیر حیدرکا مکتوب
یازدی من عهدمده ثابت ویمینمده برقرار ولکن ارکان دولت وفقراء وعلماء
وصلحاء واهل مملکت برادرم محمد رحیم‌کا بیعت بیروب ور ودمدن مقدم خان ایتمش
لر منم دخلم واعتبارم دخی علاجم یوقدن راضی اولدم بو واقعه بعدنده امیر حیدرننك
مبالغه برله مباهات وتفاخر قلوب سلطان محمود بن عبد الحمید العثمانی‌کا یازدغی عریضه
سندن بر نسخه نقل قلوب آلغان ایدك حاضر مفقود اولدی * شاه محمود بن تیمور شاه
برادرلرینه غلبه قلوب کابلده پادشاه اولدقنده زمانشاه اعمی که فاضل وعاقل
ومصاحب علما ایدی برادری محمود شاه‌ننك معقول کلامنی قبول ایدب انقیاد
وطاعتنه داخل اولدی محمود شاه کمال احسان ورعایه وتمام حرمت برله وظیفهٔ یومیه
تعیین وهر مقصدنی مجری قلور بولدی بعد ذلك مع الاذن سنة ۱۲۳۱ احدی
وثلاثین بعد الف ومائتین حرم واولادی وخدم واتباعی وفیل‌لری برله باخ کا
شاه مردان زیارتنه کیلدی حکمدار باخ قلج علی خان استقبال قلوب عزت
واحترام برله مهمان نوازلك قلدی یکرمی کون مدتی مکث بعدنده امیر حیدر
دعوت قلب بخاراغه کیلدی امیر آنی احترام واعزاز ایلان ایکی یوز طلاشوربه
تعیین وکیچه‌ده بنفسه حضورنه وارب تسلی قلدی شاهزاده‌ننك اون دورت یاشندك قزی
وار ایدی آنی امیر سورادی وشهزاده عذر کورساندی بالاخیره امیر قزغه کیاولازم من
دن اولی قرنکادا بادقایل ابالغه خاتون‌نی شهر بشهر آلوب یورملك موافق شرع دکل ودخی
باخ‌نی ضبط قلوب سنکا ویررمن دیدی شاه زمان امیرننك قهرا آلماقنی فهم ایدب
خام طمع باخ وکام تلخ برله قضاغه راضی بولوب قزنی عقد قلدی امیر یکرمی منك
طلاء بخاری الضرب ثمن برله قزغه لباس وانواع اسباب مهیا قلدی اماقز لباس
لرنی کیمای واسباب برله عمل قلمای کندیسی‌ننك لباس واسباب
مرصع ومجوهرلرنی چقاردی مونی کورب اهل بخاراننك عقلی خیره ونظری تیره

وحیران

وحیران اولدی شاه زمان برنچه وقت بخارادا توروب کوردی * اواز دهل شنیدن
از دور خوشست * مضمونیچه هیچ بر مدد واعانت وبهبود ور عایت یوق مأیوس
اولوب هراته رجوع قلدی * امیر حیدر ننك اواخر عهدنده محمد رحیم خان
الخوارزمی وشهر سبزی وخطای وقبچاق طائفه لری امیر حیدر علیه سنه اتفاق ایدوب
محاربه واقع اولوب زور اضطراب وتشویش وخوف کاتوشوب بالاخیره دفع قلب تسلی
تابدغنده کوب تورمای عمری منقضی اولوب یوم چهارشنبه ثالث شهر ربیع
الاول سنة ۱۲۴۲ اثنتین واربعین بعد الف ومائتین وفات وجنازه سنی قاضی
ابو الحسن بن عصام اداء قلب وزیری حکیم قوشبیکی بناء ایتدکی مدرسهٔ عالیه
دیمکله معروف مدرسه جنبنده بر حجره ده مدفون اولدی * والده سی شمس ماه
بنت ابی الفیض خان رحیم خان دن قالدق بعدنده شاه مرادبی تزوج قلغان
ایدی * وعن هذا اوائل دولتنده استعمال ایتدکی خاتمی (شعر) نسل
چنکز آل پیغمبر عزیز مصر جاه * وارث معصوم غازی میر حیدر پادشاه
* خاتم دیکری (شعر) از بعد ابی الفیض خان شهید * شه تخت شاهی بحیدر
رسید * بیت لر یله مسجع ایدی * بناء علی هذا دعوی سیادت وسلالهٔ چنکز
یت برله ابو الغازی خان خطبه وسکه سنی قطع ایله کنه اسمنه قلدی
* احیانا جمعه لرده امام اولدقنده یالغز اللهم ارحم الامیر الکبیر المرحوم دیو
والدینه دعاء قلور ایردی ایشان خلیفه نیاز قلی بن بالته صوفی الترکمانی ننك
جنازه سنه حاضر اولوب وعلی الخصوص قائم مقام سجاده سی خلیفه بازار المیانکالی
وفاتنده جنازه سنه حاضر وسر خاکنده سورهٔ ملك اوقدی حسین خان وعمر خان وعبد
الله خان ونصر الله بهادر خان وزبیر خان وجهانکیر خان نامنده اوغل لری
قالدی اما آنلردن ناراضی وارالرنده کدورت ووحشت کامل ایدی والدی
ایامنده قرشی والی سی ایکان ملا میرك جان النسفی دن تعلم علم قلب بخارا ده
ملا فخر الدین بن ابراهیم القرانی دن اخذ قراءت ایلدی وحافظ قران
اولدی دیو دخی افواه عوامده مذکور اولدی کرچه نطاق ملك ودولتی
ضیق وقاصر وقوت تسلط واقتداری ضعیف وفاتر اولسا ده اموری خلفاء
عباسیه اسلوبنده خصوصا هارون الرشیده تقلید ایدر ایدی سلطان محمود
بن عبد الحمید العثمانی نی خلیفه بلوب اظهار طاعت قلور ایدی خاتونلار
برله معاشره سی کوب در مسموعی اولدغی قزلارنی آلوب برکیچه قونوب

طلاق ایدر ایدی حتی شاهزمان الکابلی ووالی حصار سیدبی ووالی شهر سبز
صادق بی وسائر اکابر واعیان بلادنه بیله معامله لری کوب اولدی واهل
علم وطلبه کا محبت وصحبت وآنلارغه زکوة ویروب اختلاط ایلاب درس ایتما کا
رغبت قلوب کندسراینده برنچه کونلارده طلبة العلم کا درس ایتمک
وانلار بر له مجالسه وکتاب خانلق قلمق بر له شغللنور ایدی تقرب وترقی طلبنده
ظرفاواز کیادن مثل مخدوم قاضی غنی دیمکله معروف ملاعبد العزیز بن عبد الغنی
وملاحاجی بای بن صفر الخجندی ومؤمن خواجه الوابکندی وملاحسن الدین بن
بشیر التونتاری وملاعبد الغفار بن سعید الشردانی امثالی ذاتلر حضورنده
درس خان اولوب استماع قلب خلق کثیر جمع ایدب علم وفضل بر لان
مشهور اولدی * ملا هدایة الله العلانانی نقاینه بناء دراستی واهی وبحسب
الصورة طلبه کندلری آغزندن چقدغی بر جمله سوزنی آلوب بسط وتفصیل
وبحث وجوابنی تکثیر ایله مناظره ومجادله قلور ایدیلر * وبخارا مدرس
لرندن ملا فضل بن عشور الغجدوانی ننک امیر حضورنده درس اوقوچی
لرننک عبارت خان قاریلری حواشی عقاید نسفیهء خیالی ننک عباره سنی ملا
عبد الحکیم اللاهوری فهماچه وحمل المحدث علی المحدث بالذات مالایساعده
کلام الشارح دیو هر ایکی محدث نی بکسر اوقوب امیر تخطیه قلغاچ حسن بن
محمدشاه الفناری فهماچه فتح بر له اوقوب دخی تخطیه قلوب قاری نه روشده
اوقومقنی سؤال ایتدکنده اول بالفتح وثانی بالکسر یا بالعکس دیوشویله
اوقوب معنی دادقلوب درسنی قرارویرمش وسائر دروسی دخی بو قبیلدن
ایردی دیونقلی غیر مرة مسمو عمز اولدی کندسی بر کچوک مدرسه
بناءایدب مدرسهء امیر وعالیچه دیومعروف وتجاردن سنة عشرین بعد مائتین
والف حدودنده ملاتورسنجان نام ذات بر الوغ مدرسه بناءسنه شروع ایتدکنده
وفات وامیرنی وصی قلب تمامی والدمزننک اوائل قدومنه مصادف اولوب
مذکور مدرسه دن امیر بر طرف حجره ویروب معرفت پیدا قلب مجلسنده دیوان حافظ
وسعدی ونوایی وفضولی امثالی ترکی وفارسی کتابلرندن برنچه ظرفا بر له مذاکرهء علم
وکتاب خاناق ایلاب مقبول ومقرب لکندن تزویج وحولی دار ایدب مدرس
قلمقنی عرض ایتسه دا والدینی رضاسی اولمادغندن بالاستیذان مسکن ماءلوسنه
رجوع ایلدی اما همان بعض اعانتلرینه مظهر اولدی وبو بلاده رجوع بعدنده دخی

یوقلاب

بوقلاب بريخشى بنارس چپان يبارب والدمز يابنچى قريه‌سنده ايكان سنة ۱۲۳۲
تسليم ايدلدى اول وقت قزان علماسندن ملاعبدالغفار بن سعيد الشردانى
وبرادرى ملاعبدالستار اخوندلرغه يته‌بوررجامه يباردى قرغالى علماسنه قزان
ولايتنده ملافخرالدين بن عبدالرحمن البختيارى‌غه اقصرلياللده وجوب عشآ
فتوى‌سى برله‌مكتوب يازدى والدماجدمز مرحوم حقنده مدح وثناسيله دعاء خير قلور
ايردى دخى اوچ نرسه‌كا برسى كياو خواجه‌نى قتل ايتدكنه وملا ابوالنصر
القرصاوى وعالم‌خان الخواقندى سرعسكرى رجب قرجه‌نى قتل ايتمادكينه
ندامت قلامن ديدكنى نقل قلور ايدى قاضى‌كلان مولوى بعدزمان من وفاته امير
سعيد تعبير ايله‌بلادنده بو اسم برله‌دخى مذكور اولوب بعض خطيب‌لر اللهم ارحم
الامير الكبير المعصوم والامير السعيد المرحوم ديوخطبهٔ جمعه‌ده ذكر ايده‌لر
* ثم ابنه الامير حسين * اكبر اولادى والده‌سى جهتندن سيد جويبارى
خوجه‌لرغه نسب ايردى امير حيدر وفاتى بعدنده حكيم قوشبيكى بهادر خانغه
محبت ايله قرشى‌غه يبارب كتمان قلسه‌دا امير حسين بخاراده حاضر تختكا
جلوس ايله پادشاه اولدى بهادر خان قريب كيلدك بعدنده مأيوسا على
الانكسار رجوع قلدى ولكن امير حسين‌ننك مدتى آزبولوب مسموما وفات
اولدى بوخصوصده حكيم قوشبيكى متهم‌در امير حسين شجاع وصاحب همت
وغايت سخى وزكى الطبع وفاضل وعاقل وفهيم وسياح دوست ومسافر نواز
ورعيت پرور وجماع الكتب ايدى والدى ايامنده بر مدت والى كرمينه ووالى
سمرقند اولدى خفية خيرات كثيرة وعطاياى وفيره بذل ايدر ايدى حتى
ميرزا عبد الكريم بن اسماعيل البخارى نقلنه بناء بش يوز طلا ومنك طلاء
بخارى الضرب ادنى آدمى‌كا عطاء قلور ايدى ولهذا والدى ناراضى اولوب
نظرندن توشوروب والى كرمينه قلوب اون منك دينار ورداتى كفايه قلماس ايدى
علاوة على ذلك على رغمه بهادر خان‌غه اظهار محبت وترجيح ايلاب بخار اداكنه سيننك
نيابتنى تفويض قلدى * امير حسين ملا حسن الدين بن بشير التونتارى
وملاحسين بن محمد القرغالى وغيركثيرلر نقلنه بناءً اخلاق حميده وافعال سديده
واوصاف جميله وصاحب ذهن سليم وراى مستقيم ايدى * اما مرحوم قاضى
ابوسعيد السمرقندى سخيف الراى نشوءمند ومضطرب الافعال وجبان وسيىء

ترجمة الامير حسين بن الامير حيدر

التدبير غيرخليق للملك ايدى حتى اوزبك لرننك سمرقندنى محاصره قلدق
لرنده خوف قلب من غير مدافعة ولاقتال قاچماقنى اراده قلدقنده من صاقلاب
قالدم دير ايدى * والله اعلم بالصواب مدتى تقريبا ايكى يارم آى بعدنده
اوشبو سنة ١٢٤٢ اثنتين واربعين يكرمنچى جمادى الاولى بخارا دا وفات اولدى

ترجمة الامير عمر

* ثم اخوه الامير عمر * برادرى ايامنده كرمينه والى سى ايدى امير حسين
حياتندن مايوس اولغاچ بهادر خان استيلاسيله اهل اولاد واخوان لرنى
تماما هلاك قلور خوفندن عمر خان نى دعوت قلب بهادر خان وحكيم بى رغبينه
بخارانك خارجنده قريب ده ساكن اولماغه امر ايتدى امير حسين ننك
تسليم روح قلدقى بعدنده شهركا داخل وجالس تخت ولابس تاج اولدى
اما ملكده قدمى ثابت اولمادى دائما شرب خمر ولهو ولعبكا مداوم وملازم
حفظ ملك ودولت نى برده اعتبار والتفاتنه آلماى بهادر خان نسف دن چقب
سمرقندكا داخل اولوب جمع عظيم نى ايارتب كيلوب بخارانى محاصره قلدى
شول وقت ده هم ترك ايتماى سكران حتى ملانعيم بن نياز قلى التركمانى
نقلنه بناء نهار شهر رمضانده بركون محاربه نى كورركا چقدقنده دخى سكران
ايكان * حكيم قوشبيكى دسيسه سى برله شهرننك برقابقاسى آچلوب بهادر
خان بخاراغه داخل اولوب ـ امير عمر بعض امهاتى خانه سنه اختفاء قلوب
نقيب شفاعتى برله قتل اولنماى خواجه جان ديمكله معروف قاضى محمد شريف
بن عطاء الله خواجه بر آطقه مرادى آرتنه آتلاندرب عركدن چقدقندن
عوام لباس واسبابنى غارت قلب يالغوز سراويلى قالدى ايكى كون بعدندن
چقرب كيتوب هراتغه وارب كامران شاه بن محمود شاه حضورنده تورب
برمدت بعدنده اذن آلوب فرغانه دار الملكى خواقندغه كيلوب محمد على
خان حضورنده سنة ١٢٤٥ خمس واربعين بعد الف ومائتين وبامرضى برله
وفات وتابوتنى بخاراغه كيتورلوب مزار شريفده جدى دانيال بى جنبنده
مدفون اولدى فقط بر صغير بالاسى قالوب آزوقت بعدنده اول دخى وفات اولدى
*ملا ميرزا صالح بن نند ر الخجندى غه امير نصر الله پادشاه سنى جنازه اوقوب
دفن ايتسون ديو يباردكى افواه الناس ده مذكور * ملا ميرزا صالح بخارا
محاصره سى ايامنده امير عمر طرفندن فتوى توزلدكده باغى ومفسد وعاصى

بلكه

بلکه کافر دیب امیر نصر الله علیه سنه مهرنی باصوب امضا ایدنلرجمله سندن اولدوغی اوچون برسرزنش وتحقیر واستخفـاف در والاجنازه ادا قلنغـان چروب فرسوده اولغان میتکا جنازه نه لازم *

ترجمة الامير نصر الله بن الامير حيدر

* ثم اخوه الامير نصر الله بهادر خان * والده سی امیر حیـدرننك صاحب جمال وفراست جاریهٔ محبوبه سی ایدی امیر حسین رغمنه بهادرخانغه اظهار محبت ایدوب بخـارادا نـائبی قلدی بخـاراده پادشـاه اولدق بعـدنده برادر واقاربنی تمام یتوردی زبیر وجهانگیر تورهلرننك والدهلری جویباری خواجهلردن ایدی آنلرنی چارجوی طرفنه یباروب اعدام قلدی واکابر دولت دن حکیم قوشبیگی وعصمة الله بیك وعیاض بك کبی نیچه اشخـاصنی تلف وامـواللرنی غارت ایتدی وسـ۱۲۵۴ـنه اربع وخمسـین بعـد الف ومائتین حدودنده کابلکا انکلیس استیلاء ایدب امیر دوست محمد خان منهزم ومطرود اولوب بلخ کا کیلوب حکمداری خق عزت وحرمتنی برجاقلوب برنچه مدت توردق بعدنده امیر نصر الله دعوتی برله اوچ منك کشی رفاقتنده اولاد واتباعی برله بخاراغه کیلدی اوغلی افضل خان جمیل الصورة صبیح الخـد ورشیق القد ایدی امیرننك رغبتی تـوشوب صحبتنه آلمق اولـوب طلب قلب کشی یباردی امیر دوست محمدخان زیاده سیله ناموس وغارلنوب حمیت وغیرة افغانیه سنه اتکا قلوب بیرمدی ایکی آراغه زورکدورت توشدی حتی دوست محمد خان معیتنده اولان اولاد واخوانی واقاربی واتباعی برله عرك کا دفعة هجوم قلماقنی قصد ایتدکی افواه ناسده اولدی دوست محمدخان فیل آلوب کیلوب امیر نصر الله غه هدیه قلغان ایدی آنی اوزینه قایطاروب یباردی دوست محمدخان اذن آلوب حج کا کیتامن دیب اتباعی برله خروج ایدب نور جیدون غه ایرشدکلرنده امیر برنیچه آدمنی موکل قلوب غرق ایتملك قصد سوءنی فهم لاب برنی هلاك قلمق قصدی بولسه علی رؤس الاشهاد شهری ننك اچنده اولدرسون بولای خیانت برله اولدرماسون دیب بخاراغه قایتوب کیلدیلر برنچه وقت شولای بی قدر وبی اعتبار خار وذلیل بخارادا توروب متضجر اولوب من غیر اذن چقوب کیتوب شهر سبز سرحدینه ایرشدکده امیر نصر الله آرتلارندن عسکر یباروب بر باقچه اچنه کروب محصور اولوب محاربه قلوب هر

ایکی طرفدن کوب کشی اولوب قیرلاب دخی آلوب قایتدیلار بعد ذلك
دوست محمد خان زیاده فقیرلنوب یالغوز قالوب محله ٔ سیرکانده میان قادر صاحب
زاده ایشان حضورنده اوقات کذار اولوب ینه اسباب ورفقاسنی مهیا قلوب کیچه
برله شهر قابقاسی یابولودن مقدم خاتونلر لباسنده خفیة چقوب کیتوب شهر
سبزکا واصل اولوب حکمداری خوجم قلبی عزت وحرمتنی بجا ایله تلاکان
جیرنه اوزاتدی * دوست محمد خان‌ننك دولتی قایتیب کابلده پادشاه اولوب
هرات وبلخ وقند هارلرنی اطراف لری برله ضبط ایدوب انکلیس برله
مصالحه ایتدکنده امیر نصر الله نی خیلا خوف وهراس واندیشه کا قالدردی
* امیر نصر الله دوست محمد خان‌ننك پریشان لغنده عسکر برلان بلخ نی قصد
قلوب باروب ضبط ایدب حکمداری صالح خواجه نام ذات نی قبض واموال
واشیاسنی تاراج ایلاب بخاراغه اسیر قلوب آلوب قایتوب کوب تعذیب
برله تلف ایتدی * سنة ١٢٥٦ ست وخمسین بعد الف ومائتین فرغانه حکمداری
محمد علی خان برله آرالارنده بشاغر نام قلعه تعمیری حقنده منازعت اولوب اول
وقتده امیر نصر الله مملکتنده اولان اسارای ایرانی نی جمع ایدب برنچه یوز نظام
عسکری اختراع قلغان ایدی اول طرفلرده اول وقتده بخارادن غیر مواضعده
عساکر نظامیه یرده اولمادغندن بسهولت بشاغرغه استیلا قلوب دخی اوراتپه
وخجند شهرلرینه داخل اولوب نهر سیحون نی عبور قلوب دار الملك فرغانه
خواقند شهرینه دخول ایلان محمد علی خان وبرادری محمود خان ووالده واهل
وعیال واتباع وارکان دولت واعیان مملکت نی تمام قتل ایدب خواقندده اون
کون مدت مکث قلوب سمرقند والیسی ابراهیم پروانه‌چی نام منفت نی خواقندغه
والی مختار حتی حکم بالقتل کا قدر مطلق الاذن ایدب شهر ربیع الاخرده بخاراغه
رجوع قلدی اول دخی خواقند اهالیسندن کوبلرنی قتل وتلف ایتدی
وبالجمله بو واقعه‌ده بخاریلر مقتضی طبعلری اولان خوض فی الفواحش هتك
محصنات وفتك مخدرات وقتل نفوس نی نهایتنه ایرشدوروب صوصون لرن
قالدردیلار محاربه اثناسنده قلدقلارندن ماعدا نیچه ونیچه صبیان ونساء بی گناه
مظلوم لرنی یوق بهانه برلان حیوان مثلنده یاطقوروب صویدیلار امیر تمام
غرور وکبر وتفرعن ننك نهایه سنه چقوب ایردی منکا احدی مقابل قیله المای
ایکان دیب اهالی بخارا دخی حضرت امیر جهانگیر شد حاضر روس رامیکرد

بعد اسلامبول رامی کبرد دیب قولاقنی توندررلار ایدی بعد ذلك فرغانه
اهالی سی بخاری لارننك شهرة کاذبه لرینه اغترارلرندن اویغانوب مساهله
وتقصیرلرندن ندامت قلوب ایکنچی فکرکا توشوب دولت واحوال قدیمه
لرنی صاغنوب قبچاق طائفه سندن مسلمان قل نام ذات خان مقتول ننك ابن عم
لرندن بادیه ده اولان شیرعلی بن حاجی بیك نی خان کوتارب شهرت واوازه
برلان اهل خواقند وتمام اهل فرغانه مسرورلنوب منضم اولوب خواقندغه کیلوب
کروب ابراهیم پروانه چی بزور قاچوب چقب خلاص تابدی امیر نصر الله
فرغانه ننك حکمداری واعیان رجالی وارکان دولتی وخزینه واسباب محاربه
سی کامل وقعنده بیك سهولت برله تسلط وغلبه ایتدکندن ایملدی ظفر
تابماقنی لاشیء عد قلوب تمام قتل عام ایتمك اراده ایتوب مرة اخری وارسادا
اول مرادلر شویله طروب قالوب برآی قدر یاطوب عسکرینه فتور وضعف
روی بیروب براش قلمای منهزم اولوب قایتدی * ینه ایکی مرتبه دخی شولای
قصد قلوب باروب مراده یتمای قایتدی آخرغی سفرنده اوراتبه اوستونه واردقنده
مسلمان قل اعرج دورت کشی نی ایلچی قلب ینه آنلرقه ایکی کشی ضم
قلوب قول لارینه متعدد مکتوب لر تسلیم ایدوب امیرسوراغاج بیررسز دیکان
امادورت ایلچی کا امر ایتکان امیر نصر اللهغه باروب یتو برله عرض قلنکز
بزایلچی دورت کشی اما یولده بزکا ایکی آدم همراه بولدی نچوك آدملار
اولدغی بزکا معلوم دکل دیو امیر نصر اللهغه یتدکلرنچه عرض حال بیرب حاضر
تفتیش قلنوب مکتوب لر برسی شهرسبز والیسینه بقیه لری دخی معیتنده
اولان بعض رؤسا عسکرلرینه عهد واتفاقمز وقتچه بزخارج دن عسکر بهادرخان
غه هجوم ایده چکمز سزهم داخل دن عهد نکزه وفا ایده سز دیمش بو خطنی اوقوب
حاضر اول ایکی کشی نی قتل ایدب خوف کا توشوب آط تاشلاب چاوب بخاراغه
قایتدی موندن صونك فرغانه قایغوسی بتوب سمرقند واطرافنی محافظه فکری
توشدی * مسلمان قل بو دسیسه سی برلان مرادنه ایرشب فرغانه نی بالتمام
شیر علی خان اسمنده ضبط قلدی شول وقتلردا امیر نصر اللهننك سقالنده
بیاض حادث بولدی خواقند قارطایتدی دیدکی سوزنی خلق علی الشهرة
سویلار ایدی شول حالکا مقارن خوارزم حکمداری الله قلی خان بن محمد رحیم
خان کیلب بخارا توابعندن غارت وتاراج قلوب کوب اسیرلار ومال لر

آلوب کیتدی ایکنچی سنه امیر نصر الله چار جوی قلعه‌سندن اوتوب الله
قلی خان اوسنونه واروب فتنك نام موضع نی ضبط ایدب اما محاربه‌ده اسیر
توشکانلرنی برده قتل قلمای بلکه بالعکس انلارغه آقچه صرف قلدی واقعا
خوارزمیه‌گا هم خوف توشدی ذخیره واسباب علی قدر الکفایه اولمادغندن
آچغوب عسکری پریشان اولوب هزار اسب محاصره سنی تاشلاب قایتدی
اثناء طریقده آرتقه قالغان اوردا بازار اهالی سنی آرتوزدن خوارزمی لار
کیلوب یتدی دیو خوف برله‌دوربین آلوب قراماقچی اولدغنده دهشتدن
دوربین نی کوزنه قویا آلمادغندن کوزنه باش کیلوب اجل رسونده ایمش
دیدکی افواه ناسده مذکور اولدی * سنة ١٢٥٠ خمسین بعد الف ومائتین
حدودنده هندستان طرفندن عبد الصمد التبریزی نام ذات بخاراغه کیلوب
اول ذات دانا وفاضل وغایت هنرمند وزکی وصاحب فراست ایدی دلالتی
برله مملکت‌ده اولان ایرانی اسرانی ارباب ارندن شرا وغیـر وجهلر برله
آلوب جمع قلوب ایکی‌یوز قدر شخص‌دن انکلیس اسلوبنده نظامیه عسکر
ترتیب قلب جدید طـوب وتفنکلار قیوب وعرابه‌لر قلب وسائر اسباب
حاضرلاب وآنلارغه تعلیم بیروب عددی آز بولسه هم یخشی منتظم عسکر
احداث قلدی برطرف‌دن بوسبب وطرف آخردن اهل فرغانه ساده‌لکی سببی
بولب فرغانه زمین نی مالك اولان اوزبکیه ننك دولتنی زیر زبر ایدب
وبالاخیرة بالکلیه زوالنه وتسلط اجانبه باعث اولدی واوشبو عبد الصمد تعلیمی برله شهر
سبز مملکتی‌دن چراقچی وبکه باغ نام قلعه‌لرنی ورفته رفته کل سنی متصرف اولدی
* عبد الصمدکا نایب اسمی اطلاق ایدلب اوّلده خدمتی زیاده سیله مقبول
واعتباری رفیع اولدی بعد زمان فساد واعداسی کوبالیب هر تورلی وجه
لر برله امیر نصر الله ننك مذکور حقنده اولان اخلاص ومحبتنی دوندرب
طوب‌خانه ریاستنی برجاهل سرکرده‌گا تسلیم ایلان عبد الصمدنی آننك تحت
ریاستنده قلدی عبد الصمد بو‌اشدن ناموس ایدب زیاده سیله رنجیده خاطر
اولب آرالرنده کدورت ووحشت برکمال ووفور ایـدب امیرننك سوء
قصدندن خوفله بخارادن فرار فکرنی قوتوب شهر سبز حاکمی برله عهد
واتفاق ایدب امیر نصر الله ننك شهر سبز سفری ننك برسنده تبـعه وتوب
خانه‌سی برله امیردن کوب آلغه کیدب امیرتوهم قلب توقطارغه قوشوب

کشی یبارسه‌ده اصغا قلمای کیتوب امیر حاضر بعض عسکرنی یباروب مأمننه قریب و اصل اولوب شهرسبزکا کردکنده یتوب مقاتله قلوب قهر بر له آلوب قایتدی‌لار اوشبو سببلی حبس قلوب آخرنده مونی‌هم قتل ایتدی سنة ۱۲۶۸ ثمان وستین ومائتین حدودنده محمدشاه قاجاربنی اعمامندین نی سببکا بناءً در ایراندن شاهرخ خان بن ابراهیم خان بخاراغه کیلوب آنی امیر مذکور عبد الصمد التبریزی خدمتنه متولی قلوب قراکول نی سیورغـال مقرری ایلدی امیر نصر الله والدی ایامندن قالغان اکابر دولتی مثل عباض بی وحکیم قوشبیکی وآندن غیر نیچه ونیچه لرنی اعدام ایله یالغوز او زرأیی برله عمل قلوب وزیر وصاحب مشورت کشی‌سی یوق ایدی * سنی آلتمش دن تجاوز ایدوب جمعه کیچه‌سنده شهر ربیع الاخر اوّلنده سـنة ۱۲۷۷ الف ومائتین وسبع وسبعین بخارادا وفات ویوم شنبه والدی جوارنده مدفون اولدی وفاتندن اوچ کون مقدم صاحب بلادکشیه منصوربك واختی کندسی ننك منکوحه‌سی در برابر قتل ایتدی زیاده سیله سودای مزاج ومتلون الحال وجبار سفك دماء وقتل نفوس واسراف بیهوده وعبث‌ده بی نهایه بهادر وفرط شبق ایله متصف وقضاء وطری غالبا علی الدغاره ایدی * خواجه جان ومولوی عنوانیله معروف ملامحمد شریف خواجه بن عطاء الله بن هادی استاذی وقاضی کلانی وصاحب فضـل وکثیر المطالعه عالی وهواسنه غایت مساعد وهواعی‌سی ایدی حتی در المختار دن ونساء زماننا فی عباره سنی یازوب فتوی بیردکی افواه ناسده مذکور * ملاعطاء بن فیض الکناری استاذی مـلا نیاز بن بنیامین الباخی بخارا راده مفتی ومذکور قاضیننك شاکردی‌دن نقلنه بناءً بالمشافهة یامولانا اکر بز موندا یون امره اقدام قلساق سزه لازم بزنی منع وعمل مزه موافق جزا ویرملك ایدی بو امری نیچوك ارتکاب ایتدنکز دیمشنده سکوت ایتمش * بعض ظرفاننك مقاله‌سی از این کس در بخارا از پرنده باد پرك وازچارپای تابوت مانده‌است والا کار همه را کرده‌است ضرب المثل در * اموال مصادره وتاراج برله باغ یامهمان خانه بنا قلوب بر ایکی مجلس بعدنده واطوب ضایع وتلف ایدر ایردی * کبار علماء سندن ملاحاجی بای بن صفر الخجندی ننك خانه سنه مهمان اولوب کیلوب قایتدقنده بلاسبب بالاخانه‌لرنی ویران قلورغه امر وکندسنی احتساب دن عزل ونچه مدت

درس ایتمك وخانه سندن چقمقدن منع قلدی وکذلك قاضی کلان سمرقند ملا ابوسعید خوجه‌نی عزل ومصادره ایدب بخاراغه کیلتورب خانه نشین قلدی وبخاراده اولان کبار مدرسه‌لر ننك غالبنده اوقانی حجره متفاوت سکان مدرسه‌ننك درسی شرح ملادن ادنی وعقایددن ملا جلال‌غه قدر اوسط وآندن یوقارسی اعلی اعتبار ایله اوچ سهم بتفاوت تقسیم ایدلور ایدی بوننك عصرنده همه‌سی علی السویه قلندی اولده یوم شنبه ویکشنبه ودوشنبه وسه‌شنبه دورت کون تحصیل وبقیه اوچ کون تعطیل اولور ایدی لکن امیر نصر الله یوم چهارشنبه‌نی دخی یوم تحصیل ایلدی اما مدرس‌لر چاریك یاکی یارم ساعت کرب اولتورسالرده طلبه درس آلورغه کلمس‌لار ایدی * ونچه‌زماندن بیرلی بخارا کتب خانه‌لرنده محفوظ ومنتفع بها کتب اوقانی ننك کل‌سنی هر تورلی مجهول ونامعلوم آدملره بلا سند وحجت بیروب هر اطرافغه تارالوب تمام ضایع اولدی اهالی مملکت بو امرنی اول وقتده محتسب بلدی ونائب مناب وزیری ملا رحمن بردی بن نیاز بردی الترکمانی ننك خیال فاسد وسوء رأینه حواله قلوب حقنده وقیعه ومذمت‌لری اولسادا ملا حسین بن المحمد بن عمر القرغالی وغیره نقلنه بناء ملا رحمن بردی مخدوم بری واول شناعتدن ذیلی پاك بلکه محض کند امیر ننك صواب دیدی ایردی * غالب الاوقات استعمال ایتدك مهری الحکم بالعدل وکندسی اسمندن سکه قلمای بر طرفنده تنکه‌لری امیر حیدر عاقبت محمود وطرف آخرنده ضرب بخارای شریف وسنه‌سی منقوش ایدی عصرنده تجار هندستاندن بدر الدین نام ذات برکچرك مدرسه بناقلدی وآندن غیر دخی برنچه کچرك مدرسه‌لر بناقلندی وفاتنده یالغوز بر اوغلی قالدی آرالری نا الفت وزیاده سیله مکدر لکندن بعض فتنه وفسادلر وقوعنه سبب اولدی *

ترجمة الامیر مظفر

* ثم ابنه الامیر مظفر * والدی ایامنده کرمینه‌کا والی اولوب زرفشان دریاسنی قلعه دبوسه کا جاری قلوب مجددا آنی واطرافنی معمور ایلادی لکن اراضی قراکولدن صو منقطع اولماقله مزارع کثیره‌سی خراب اولماغه سبب اولدی عبد الملك نام اوغلی والی قارشی ایدی والدینه مخالفت ومنازعه ایلامك برله مملکتدن خروجنه وغربتنه سبب اولدی عبد الفتاح نام اوغلی سنة ١٢٨٦ ست وثمانین بعد الف ومائتین یوم یکشنبه بطر بورغدن قایتوب کیج برله

قزاقغه کرب صباح دوشنبه عیدفطرنی برننك مسجدمزکا کیلوب اوقدی آندن
غبردغی برنچه اوغللری وارامیر مظفر خواقند اموری مرة اخری اختلالنده
خدایارخانغه اعانت ایدب عسکری برله دار الملك خواقنده کرب خطبه‌ده
اسمنی ذکرله دعاقلنوب بخاراغه رجوع ایتدی وحصارقلعه سنه استیلا قلوب
صاحبی عبدالکریم بی نی قتل ایتدی وسنـــة ثلاث بعدالف وثلثمائة یوم الجمعة
سادس صفر وفات وجاینه اوغلی الامیر عبدالاحد منصوب اولدی *

العدولة القنغراتیة

فصـــل فی الدولة القنغراتیة بخیوق

خوارزم ملکنده خیوق شهرنده اولان خوانین شیبانیه انقراضنه مقارن تشکل
ایدن بر کچرك دولت در خوارزم اسم مملکت قدیم زمان خلفاء وتصرف خوارزم
شاه لر وقتنده بر منکده بش یوز قریه کا مشتمل ودار الملکی جرجانیه تعریب
ارکانج ایدی واوتوز قابقاسی وار ایردی چنکز خان خراب قلدق بعدنده اوچ
یوز قریه باقی واورکنج اسمی له مشهور ودار الملك لری خیوه شهری اولدی
عرب لساننده قاف برله خیوق تعبیر ایدلور جرجانیه‌دن دورت منزل قدر
مسافه‌ده یراق واقع اولغان * قنغرات طائفه‌سندن سیدنظر بی واوغلی ایشمحمد
بی شیبانیه خانلری حضورنده خدمت ایدب امثال لرینه تقدم ایله سنـ۱۱۶۹ـة تسع
وستین بعدالف ومائة اوغلی محمد امین بی بن ایشمحمد وزیر معنی سنلی عناق رتبه سنی

ترجمة محمد امین بی

نائل اولوب اوتوز سنه حکومت قلوب مملکتنی معمور واباذان ایلدی وسـ۱۱۹۹ـنة تسع
وتسعین بعدالف ومائة من الهجرة وفات اولدی زیاده شجاع وغیور وصاحب رشد وهمت
ایدی دانیال بی ایامنده قاچوب بخاراغه واروب دانیال بی معونت وامدادی
برله کند ملکنی تصرف ودانیال غه حرمة بر مدت اسمنه خطبه اوقوتـدی
سورنده منقش عباره سی * بحمدالله محمد را امین ست * ایدی *

ترجمة عوض بی

* ثم ابنه عوض بی * عناق رتبه سنی حائز اولوب سـ۱۲۱۹ـنة الف ومائتین وتسع
عشرة وفات عظیم الجثه وساده لوح وسیء التدبیر ایدی اکابر دولتی ملك خوارزمنی
تقسیم ایدب خوانین قزاق ننك مستضعفینی منزله سنلی قالدی لکن شاه مرادبی
آنی رعایه قلور ایدی قنغرات طائفه‌سی برله والی لری توره صوفی طاعتندن
چغوب وکذلك قبائل ترکمان وقنغرات وقزاق عاصی اولدیلر *

ترجمة ایلتوزر خان

* ثم ابنه ایلتوزر خان * بعد وفات عوض بی رعبه وارکان الدولة کلاقطاع

مراد بن عوض بی نی عناق اولماسنی طلب ورغبت ایتسه‌لردا من عهده سنی
ادا قیلا آلمای من کوشه نشین اولوب برادرلرم‌ننك دعای جان نی اینه من دیب
عناق اولماقدن ابا قلدی بعد ذلك ایلتوزر عناق اولوب آلتی آی مدت
انقضاسی بعدنده خان لق هوسنه توشوب برادراری واعیان دولتی برله
مشاوره ایدب قطلغ مراد فاتحه ویرب صباحنده ایلتوزر بی خان وقتنه بر مبلغ
ویرب قزاقستانغه چقارب بجارب تدارك اسباب قلب وشهر باری طبلنی چالوب
عنوان استقلال خان اسمی اطلاق ایدلب خطیب اللهم ابد دولة الخاقان الاعظم
والخان المکرم ایلتوزر محمد بهادر خان خلدالله ملکه وافاض علی العالمین بره
واحسانه عبارتنی اوقـوب بموت طائفه سندن غیر قبائل تبریکنه کلدی لر
سکه نی دخی اوز اسمنده قلوب (شعر) سکه زداز فضل حق بر سیم وزر * وارث
خوارزمشاهان ایلتوزر * عبارة سنی یازدی بوذات‌دن مقدم حکمداران قنغرات
اسمنده خطبه وسکه اولمای قزاقه‌دن بر خان اسمنه خطبه اوقوب بخارا وایران
تنکه‌لری علی السویه مروج تداول قلنور ایدی خان‌لر عناق رأیندن تجاوز
قلمای لباس زرین کیوب اتباع واولادلری برله سرای پادشاهیده وظیفه خور
اولوب عناق ومن دونه من اکابر الملك هر کون اول خانغه سلام‌غه وارب
نماز عید وجمعه کا معیتنده چقار ایدیلار قنغراتیه بمعنی الوزیر الاعظم عناق
عنوانند‌ه‌اولوب * آنلردن خان عنوانی ایله خطبه وسکه نی ابتدأ بوذات احراز
قلدی * فولاد نام اتالیق اویغری نی قتل ایتدی * ولدان اتالیق مع قومه عاصی
ومنهزم اولوب امیر حیدرکا پناه قلدی * افته خواجه نام سیدننك کریمه‌سنی
جبرا نکاحلاب آلوب مذکور سید غایت رنجوب بددعا قلدی * عمی فاضل بك
بن محمد امین لبیب وعاقل وصاحب فراست آدم ایـدی والدی محمد امین
وبرادری عوض بی لر وبعدهما محمد رحیم خان آنی زیـاده حرمت ایدب
مشورتدن باشقه اش قلماس ایدی لار اما ایلتوزر خان آننك کلامنه اصغا
قلماس واعتبارغه آلماس ایدی سـنة احدی وعشرین نور جیحونده
غریقا وفات اولدی تفصیلی امیر حیدر ترجمه‌سنده سبقت قلدی *

ترجمة محمد رحیم خان

* ثم اخوه محمد رحیم خان * برادری بعدنده اهل خوارزم بالاتفاق خان کوتارب
قطلغ مرادهم قایتوب راضی اولوب علماء وصلحا وارکان دولت اتفاقی برله

برادری خان اولدغنی بیان وقبولندن اعتذار قلوب امیر حیدرکا مکتوب
یباردی امیر حیدرننك قطع مرادنی نصب غه تکلیفی وسلطان محمود حضرت
لرینه یازدغی مکتوبی عبث وخلاف واقع ظاهر اولدی محمد رحیم خان طائفهء
یموت ننك اکابرنی قتل ایدب آنلرنی کند طاعتنه داخل قلدی وجزیرهء عرلکا استیلا
قلوب آلتمش سنهدن بیرو عاصی وخارج عن طاعت اولان رئیس قنغراتیه
توره صوفی نی اولدرب قزنی تزوج ایلدی بعد زمان کندسی ننك کچی
یاشدن بیرلی ملازمی ومقرب کهیاسی یعنی دیوان بیکی یار محمدنی اول
قزبرله متهم قلب هر ایکسنی قتل ایلدی عمی محمد رضابك اویغور طائفه
سی له بالاتفاق عاصی اولوب مهزوم ومقتول اولدی وهرقایسی عاصی لرنی
کند طاعتنه داخل قلدی وبخارا امیری تبعهسندن کوب یرلرنی تاراج
وغارت ایدب قراکول وسائر ایالاتندن اساری لاتعد ولاتحصی آلوب خوارزم کهنه
اطرافنه وسائر مواضعه نقل قلدی اواخر عمرنده دخی یاغ بولوب امیر
حیدرنی ازدحام غه توشوروب وبقصد استرباد وغیرها واروب شاه ایران برلان
هم ماجری لری هر وقت کوب اولور ایدی وسنة ۱۲۴۱ الف ومائتین واحدی
واربعین وفات اولدی افاضل ماوراء النهردن میر عبد الکریم بن اسماعیل
البخاری نقلنه بناء بسیار غیور وصاحب سیف وبامروت وکاری موافق شرع
ومروج علماء ایدی مروشاهجان نی ضبط قلوب اطرافنده اولان ترکمانیه
طائفهلرنی طاعتنه داخل ایلاب قلعه بناء ایدب وبرنچه توب لارقالدرب کند
وزیری خواجه نیاز بی نی والی مرو قلدی لکن امیر نصر الله خیوهکا سفر
قلدقنده ترکمانلر هجوم قلب والی نی قتل ایدب باشنی امیرکا یباررب قلعه
وتوبنی تصرف ایلاب بحسب صلاح وقت صورة واسما بخارا غه تابع اولسالرده خراج
ومحصولنی هیچ بیرمادی لر امیر آنده عاصم خواجه نام قراکولی نی قاضی ایتب یباررب
رزق کفاف عادیهسی هم ایرشمای آچقوب ترکمانیه رئیسی مهمان خانهسنده برنچه
کون یاتوب اوقات کذرلك قلوب جداب قایتدی * محمد رحیم خان خیوق شهری
ننك معموریتی اوچون بذل اجتهادی ایله مساجد ومدارس وعمارات عالیه بناء
قلدی وحصارینه کمال متانت ویردی وآلتون سکهسنده بر طرفنه ضرب دار السلطنة
خیوق وبعضا دار المؤمنین خوارزم وطرف اخرده محمد رحیم بهادر خان ومهرنك * شعر

محمدرحیم آلدنده تابسه‌جاه * عمر تابع اولور حیدر مطبع * عبارتیله‌منقش ایردی * ثم ابنه الله‌قلی خان * والدی بعدننك جایکیری اولدی خواقند واقعه‌سی بعدنده امیر نصر الله علیه سنه ماور اءالنهرکا عبور وبخار اتو ابعندن‌عجدوانغه قدرکلیوب غارت وتاراج‌قلوب کوب خلق‌نی اسیر ایدب آلوب کیتدی * خیوق‌ننك برطرفنده رفتیك نام‌باغ‌بی نظیر بناء قلدی وآندن غیر ابنیهٔ عالیهٔ وعمارت تحتانی‌وفوقانی وخوب اوطاق واشجار محبت توام کل‌واوراق ایله‌مزین ایلدی وسـ١٢٥٨ـنة ثمان‌وخمسین شوالنك‌خیوه شهرنده وفات‌اولدی * * ثم‌ابنه رحیم‌قلی خان * بعدوالده ملك‌خوارزمده حاکم‌دار اولوب سـ١٢٦١ـنة احدی وستین وفات‌تابدی والدی ایامنده باباجان توره دیه‌کله نام زدو ظلم وجورعلی الناس برله متصف ایدی *

* ثم اخوه محمدامین‌خان*برادری بعدنك‌حکمدارخوارزم اولدی علی‌قول باباجان بوشخص لقبی‌دربو ذات اورکنج خان‌لری‌ننك زبده‌واهل‌بیت‌ننك‌عبده‌سی ایردی تعمیر بلاد واصلاح امورملك وحسن التدبیر وسیاسات ایله مملکتنی ابادان ایلدی ومناره ومساجد کریمه ومدارس حسنه بناء قلدی دولة ایرانیه طرفندن ورود ایـدن ایلچی میرزا رضاقلی خان الشیرازی لالا باشی سفارتنامه سنده ایتادر خیوه شهرنده بنك وچرس امثالی وحبوبات ومعاجین مکیفات فراوان واستعمالنده احدی‌کا عیب ایتمك وممانعت قلمق اصلایوق‌تراویح اثناسنده طنبورچالمق مکروه کورلمس وهیج عالمی آندن متجانب‌اولماس تمام شهرنده برحمام یوق اکثر فصل صیفده نهرده غسل ایده‌لر وخانلری‌ننك خرج طبخ خانه‌سی قلیل وهرنه حاضر قلنسه یخشی ویمان بخته وخام‌غه قانع وآط ایتی یمکده خاصة سفرده مولع نری اسب‌نی بخته قلب‌قوة باه‌ده مفیددیب یمك مخصوص بخان غیرکا ماذون دکل آنلارده اصلاکفش یوق‌ایتوك کیالارو آنار اهالی ایران‌نی کافرو واجب القتل اعتقاد قله‌لار ورافضی وپلید تسمیه‌ایده‌لار شیعه خاتون لارین کوزین سرمه‌لاب ساچن‌اوروب بوزن وعورتن مشتری کاکورساتالار آنلار ننك‌اغلب رجالنده رطوبات ارضیه وسماویه کثرتندن قوة باه‌لری قلیل ورجولیت‌لری ضعیف

خاتون

خاتونلری بالعکس کثیر الشهوه ولهذا ایرلری ننك غلام وبنده لرینه میل وتوسل ایدهلار آنارده اسارای ایران ازحد فزون حتی اهالی اصلیهسندن زیاده بر خوجه ننك ایللی قدر غلام وقولی اولادر دیو مساوی لرنی عد ومذمت لری بسط قلدق بعدنده علاوه بلی * شعر * عیب من جمله بکفتی هنرش نیز بکوی * نفی حکمت مکن ازبهر دل عامی چند * دران ولایت جنك وپرخاش وسرقت ودروغ وانکار معاملات نبود احدی باحدی جنك نکند بلکه بلند بانك نکند از اعلی وادنی هرکس راکه عرضی باشد همه روزبی ممانعت بخدمت خان حضرت محمدامین خان رود وعریضه کند اکر عرفی ست حکم کند واکر شرعی ست بقاضی کلان محول نماید وبغیراز زکوة دراموال کس تصرف ننمایدوزکوة چهل یك کیرد وظلم درمعاملات واقع نشود * ومستراح ایشان کلا ببالاء خانه ست که زیران خالی ست واز طرف خارج خانه راهی داردکه مطلقا عفونت ان معلوم نباشد واز خارج آمده بجهت کشت وزرع بباغها برده کارسازی کنند واین بد تصرفی نیست وبهتراز مستراحهای ایرانست ودران مملکت همه چیز ارزان ومیوهاش خوب وفروان ست خربزه اش بی اغراق بهتراز خربزهٔ قم وکاشان ست وتوتش بهتراز توت شمران هلو وانجیرش نیکوتراز هلو وانجیر مازندران ست اماانکورش امتیازی ندارد تمام صحراباغ وسبزه وزراعت وخانه ونهرآب ودرختان بید وسپیدارست * وخان خیوه را اقرارست بهلا زمان خود آب وزمین دهد وبهریك طناب دروقت سفریك سوار وبجهت آزوقهٔ سفر دواشتر ولهذاده هزاراوسی هزار وسپاهی لشکر اودردیدهٔ بی خبران بسیار آید ومایهٔ خوف بیکانکان کردد وشب درصحرا اوطراق کنند اطراف اردو راحفر نمایند اکراسب واشترکسی در سفر بمیرد قیمت ان بکیرد وبعد ازمراجعت بهر سواری پنج تومان انعام کند ومقرری احدی درنزد اوزیاده ازپنجاه تومان نخواهد بود بنابرین هم ولایت آباد وهم خزینهٔ اوخالی نکردد * دیو اخلاق حسنه واوصاف حمیده لرنی دخی سرد وتفصیل ایده در * محمدامین خان سنة ۱۲۷۱ الف ومائتین واحدی وسبعین یوم دوشنبه اخیر جمادی الاخیره قرب سرخسده قانلی تپه نام موضعده قتل ایدلدی تقریبا اوتوز

بش یاشنده ترکمان لر باشنی کیسوب آلوب کلاه وتاجی وسائر اسبابی
برله اون بشنچی کوننده طهرانده شاه ایران حضورنه یتکوردیلار لکن شاه
نصر الدین کا زیرا که حکمدار خیوق وخان زادهٔ خوارزم وابا واجدادی
خدمتکاران شاهان ایرانیه وپروردهٔ اداب اسلامیه ومنتسب ملة حنیفهٔ احمدیه
ومتقلد شریعة منیفهٔ محمدیه در دیو چندان پسندی ورضای خاطری اولمای
فرمانی ایله طهرانده در وازهٔ دولت مقبره سنده بناء رفیع قلنب راس خان
وسائر اقارب واعیان دفن وارواح لری اوچون بقعه سنده تلاوت قرآن
واطعام فقرا ومسکینان قلندی *شعر* سر خوارزمشه اینک بطهران * تن اوبر
سرخس افتاده مردار * محمد امین خان ننك هر سنه غارت وچپاول قلماقندن
مرو وسرخس ترکمان لری دولة ایرانیه طرفنه میل واهالی کلات نی کنند
حکمدارلری جعفر اقای جلایری علیه سنه تحریك قلوب اول قاچوب خوارزم
کا محمد امین خان حضورنه واروب مرو وسرخس وکلات نی تسخیر وضبط قلماقغه
تحریض ایله خان اول دیارنی ضبط بلکه نیشابور وسبزوارنی تصرف قلماق
داعیه سنه توشوب اوچ منك آط وتوبخانه برله شاهزاد عناق وقوشبیکی نی
مرو اوستونه ارسال وکندسی قصد سرخس ایلاب تل قانلی تپه کا نزول
وپاشل خیمه سی نصب ایدلب آنده خواص اقارب وامراسی برله اولتوروب
محاربه تماشاسنی کوروب وهر طرفدن فرسان عسکرنی یباروب آنلارغه
انعام ایله مشغول اولدی شاه ایران اعانتی برله سرخسی لر غلبه قلوب آلتی
عدد توب ویوزسنکو وبش یوز شمخال لر الدی لار ومرة اخری آق دربند
نام موضعده مقاتله ایله خوارزمیه دخی منهزم ومغلوب اولوب شور سرخس
دن تقریبا ایکی منك قدم بعید چکدیلار واوچ منك کا قریب مقتول لاری
اولدی وشمخال وبر توب واون آلتی صف شکن وایکی بیرق ایرانی لر غنیمت
آلدیلار خان بو حالنی مشاهده قلب قصد رجوع ایتدی مرکب خاصه وآلتون
لی ایار باشلق غی چیقه وقویرغنده غی آلتون توب ومخصوص اولان قزل
لباسندن تانوب سرخسی وایرانی لر قتلنی قصد ایدب قانلی توبه کا مندیلار
ابتداء قاچنی چغارب قربان کل نام ایرانی آغزینه چابوب قلاغنه چه یاردی

خان

خان منی بو رافضی شرارتندن حفظ ایدنکز دیو کند اتباعندن اعانت طلب قلوب خصملرینه من خان حضرت وپرورده عزت منی اولدورمای شاه ایران حضورنه ایلتونکز دیب یالبارسا داهیچ کم سوزنه قولاق سالمای ارالرنده باشون کسمکدن نزاع وقوعبله کندلرندن اون ایکی آدم مقتول اولدی * بالاخیره محمد نیاز خان بن اراز خان السرخسی باشنی کیسوب اسباب واشیاسنی غارت قلدیلار اعیان اصحابندن اون دورتی بنی اعمامندن جمله سی اوتوز ایکی کشی مقتول اولدی ودخی قاضی خوارزم وبکجان دیوان بیکی وخدایار بی وعبد الله محرم ودولت یار بی وبکجان سردار ونیاز قل بنك باشی والله قلی یوز باشی ومحمد نظر بنك باشی ودولت نیاز بن خواجه نیاز یوز باشی ویس بای بن حکومت خان بن مضراب خان والی میمنه منك اطلی برله اعانتنه کلمش ایدی وبك مراد بای تکه فریابی ومحمد شیخ فریابی سردار ایکی منك آطلی عسکر برله همیشه خراسان نی چپاول قلور ایردی ابن عباس بای تکه فریابی قریب مجموعی یتمش کشی مقتول * وجعفر اقای حکمدار کلات ومیر احمد جمشیدی بمنزله وزیری ایدی زخمدار ومجروح اولدیلار * بو حادثه بعدنده ملك خوارزمده اختلال کبیر وافتراق صعب وعسیر واقع اولوب ترکمانیه طائفه سی اتامراد نام وقراقلپاق جماعه سی جارلق توره نام ذاتلرنی تقدیم وتعظیم ایله نصب وخان اسمنی اطلاق قلدیلار بو اختلال دخی خواقند واقعه سندن ناشی وآنلا وقوع ایدن ماجری غه وابسته وقوتر اوستنه چوان وجراحت کاتوزوز وال ملکه سبب کامل وشامل اولدی * ثم ابن عم ابیه عبد الله خان بن قطلغ مراد بن عوض عناق * خان سابق مقتول اولدغی بعدنده اهالی خوارزم خان نصب قلدیلر *

* ثم عبد الله خان بن محمد امین خان بن الله قلی خان * ثم قطلغ مراد خان بن عبید الله خان بن قطلغ مراد بی بن عوض عناق *

* ثم سید احمد خان بن محمد رحیم خان بن عوض عناق * نصب قلندی کبیر السن ومبتلی بالحبوبات والمعاجین ایدی سنه ۱۲۸۱ احدی وثمانین ومائتین والف حتف انفه وفات اولدی کوب زماندن بیری اوزی وایکی برادری سید محمود توره وسید محمد توره هر وقت خوارزمده خان اولمق نی منتظر ایدیلار نائل اولدی

* ثم ابنه محمد رحیم خان * سنه ۱۲۹۵ تسعین روسیه عسکری خوارزم نی قصد ایله ایار

رومـی یکرمی اوچنده هـزار اسبکا استیلا قلـوب سردار عسکری بـرله
خیوه‌کا یکرمی چـاقرم مسافه‌کا واصل اولدقده خان ننك اقاربی وایلتوزر
عناق تحفه وهدیه‌لری برله استقبالنه چقدیلار ایکنچی طرفدن اورنبور عسکری
یتشوب زنبورك لر آلطا باشلاب اهالی دخی مقابلهٔ بالمثـل طریقتچه داخل
دن مدافعه قلا باشـلاغانده خان انلرنی منع قلدغی اوچون سوزی نفوذ
قلمای شول فرصتده مخالف لری برادری اتاجان توره‌نی خان کوتاردیلار
محمد رحیم خان خیوه‌دن خروج ایدب یومیت طائفه سنه متوجه اولدی روسیه
سرداری خیوه‌کا اوچ چاقرم قالغانده سید محمد خان حکمدار جدید باباسی
ومحمد نیاز دیوان بیکی بـرله استقبالکا چقدیلار اوشبوسنه ثالث عشرشهر
ربیع الاول وتاسع وعشرین جوزا روسیه عسکری خیوه‌کا داخـل اولوب
خان وصاحب مشورتی محمد مراد دیوان بکی‌ننك نقود وسائر اموال واجناس
لری روسیه خزینه سنه ضبط ایـدلدی محمد رحیم خان بـرادری وباباخانی
ننك خط دعوت‌لری برله کندسی وبرادری سیدمراد توره ومحمد مراد توره
وسائر اقاربی برله ثامن عشر شهر ربیع الثانی سرداره ملاقات ایدب بعد
ذلك روسیه تبعیتنده خیوه‌کا ومستقر عزتنه قایتوب کردی وسـ١٣٠٥ـنة الف
وثلاثمائة کامـلهده امپراطور الکسندر بـن الکسندر ننك لبس تاج تبریکنه
مسکوبکا کیلوب قایتوب کیتدی وسـ١٣٠٢ـنة اثنتین بعدالف وثلثمائة روسیه
عسکری ترکمانیه مطاوعتی برله باروب مرو وسرخس وشول اطرافی ضبط
ایدب هرات قریه‌لرندی پنجك‌وخمس قری یعنی بش آول نام ناحیه‌کا نزول قلدی

❁ فصـــــل فی الدولة البابریة بخواقند ❁

آنلر دعوی لرنچه نسب لرنی اقصاق تیمور کورکان اولادندن محمد بابر
میرزا بن عمر شیخ میرزا بن سلطان ابی سعیدمیرزا بن محمد بن میرانشاه
بن امیر تیمورکا جرایده لر ولهذا بزبوفصل نی بوعنوانله وضع قلدق بابر
میرزا ننك عبید الله خان شیبانی‌دن منهزما ماوراء النهرنی تـرك ایله هند
ستان طرفینه کتدکنده لباس زرین واسباب لطیف ونازنین برله آلتون بیشکده
برطفل رضیع نی بر آغاج بطاقنه آسوب قویوب قالدرلمش قابوب آنی بابر میرزا
ننك اخلاص کیش ونمك خورلری کورب آلوب اوصافینك دلالتی برله

بابر اولادندن ديب ظن ايتوب اسمنى آلتون بيشك قويوب حسن تربيه سنده بذل مقدرت قلمشلر والله اعلم بالصواب * آلتون بيشك كمالغه ايرشب كندسى واولادى رياست قبيله برله بى عنوانندة تناسل ايدب بالتدريج اشلرى آلغه كيتوب تمام فرغانه زمين وتاشكند وتركستانى متصرف اولديلار * حكمدارلق رتبه سنى حائز اولانلرى ننك اولى شهرخ خان بن رستم بى بن حاجى بى بن شهمت بى وباسم اخرجمش بى بن اصيل زاده بن ابى القاسم بن محمد امين بن خدا يار بن ايلك بن آلتون بيشك سنة ١١٢١ الف ومائة واحدى وعشرين والى اولوب ترغاوه نام موضع ده قرار تابوب سنة ١١٣٤ اربع وثلاثين وفات اولدى * آلتون بيشك كا اون واسطه برله اتصال قلەدر

ترجمة عبد الرحيم خان

* ثم ابنه عبد الرحيم خان * قرا خان ديمكله ملقب در خجند واستروشنه وسمرقندنى دخى مالك وسنة ١١٤٦ ست واربعين خجندده وفات اولدى *

* ثم اخوه عبد الكريم خان * سنة ١١٦٤ اربع وستين وفات اولدى *

* ثم ابنه عبد الرحمن * طوقز آى مدتى بعدنده خلع ايدليب والى مرغينان نصب قلندى * ثم ابن عمه ايردانه خان بن عبد الرحيم * برسنه بعدنده خلع ايدلدى * ثم اخوه بابا بيك خان * برادرى بعدنده خان قلنوب برسنه حكومتى انقضاسيله قتل ايدلوب برادرى ايردانه مرة اخرى اعاده قلندى وسنة ١١٧٦ ست وسبعين وفات اولدى *

* ثم ابن عمه سليمان خان بن شادى بى بن شورخ سنة ١١٧٧ سبع وسبعين خلع قلندى * ثم محمد امين خان بن عبد الرحمن خان * ثم ابنه نربوته خان بن محمد امين خان * اون ياشنده ايكان سنة ١١٧٧ سبع وسبعين منصوب واوتوز آلتى سنه حكومت ايدب سنة ١٢١٣ الف ومائتين وثلاث عشرة وفات اولدى كند اسمنده خطبه وسكه سى اولمادى برادرى حاجى خان سنا اكبر واخ لاب وامى ايدى طاعتندن خروج ايدب استروشنه نى مالك اولدى ذكرلرى كبله جك شير على خان ننك والدى وملە وخدايار خانلار ننك جدى در *

* ثم ابنه عالم خان * والدينه خلف اولدى شجاع وبهادر ومعروف بالظلم وجبار ومنكر اهل تصوف ايدى برادر شقيقى رستم بك غايت صاحب حسن وجمال ايردى آنى وآندن غير اعمام وبنى اعمامنى قتل وبر طرف

ایتدی ویونس خواجه‌نی قورایله تاشکند ایالتنی ضبط وبخاری‌لرنی طرد ایله
اورانپه‌نی استرداد ایلدی وخطبه وسکه‌نی کنداسمنه قلدی مهری * شعر *
بندهٔ خاص حضرت سبحان * عالمخان بن نربوته‌خان * دیو منقش وسنة ١٢١٦ الف
ومائتین وست عشرة برله مورخ ایدی بالاخیره خلق کندسندن تضجر
قلوب روی کردان اولوب سنة ١٢٢٤ اربع وعشرین ارکان دولتی قولنده
اوزی واوغلی شاهرخ وغیرلری مقتول اولدی *

ترجمهٔ عمرخان

* ثم اخوه عمرخان * برادر شقیقی برطرف ایدلوب خواص وعوام بیعتیله
فرمان فرمای اقلیم فرغانه اولدی ظهور دیوان بکی والی تاشکند شهرخ
بی بن عالمخان‌نی دستگیر ایدب وخواقندکا خبر یباررب عمرخان آنی طغاسی
رضابك اغواسی برله عرض الطریق ده قتل ایلدی عمرخان دانا وشاعر
وصاحب فضل ومحب علماء ومجالس شعراء ومصاحب فضلاء ایدی بذل معدلت
وحسن تدبیر وسیاست وترویج علم وبناء مدارس ومساجد ایله شهر خواقندنی
خصوصا وفرغانه زمین نی عموما معمور وآباد ایلدی شعراء بلادی حقنده
فارسی وترکی قصیده وشعرلار نظم ایله نامنی ترفیع ایلدیلار وبعض قصاید
ننك هر قایسی آخرغی مصراعنی * بیت * عمر حیدر دین افضلدر * دیو ایراد
ایله امیر بخاراغه تعریض ایتمش کورلدی * رجب قرچه نام ذات آدم
دانشمند وبا تدبیر وسخن رس وملازم عالم خان وسرعسکری ایدی بر وقت
سطوه سندن خوف ایدب بخاراغه فرار قلب وفاتی بعدنده فرصت برله
بخارادن ینه قاچوب عمرخان حضورنه رجوع ایدوب دخی سرعسکری ووالی
خجند اولدی امیر حیدرننك قتل ایتمادم دیو ندامت ایتدکی رجب
بوذات درعمر خاننك طغاسی رضابك باقی تاقی نام قراقلپاق برله بالاتفاق
عمرخان ورجب‌نی اولدرمك اراده‌سنی قلسالرده عمرخان اطلاع تابوب هرایکسنی
قتل ایلدی * عمر خان شجاعتی یالغوز اوزی بر یولبرس‌نی قتل ایتدکی
افواه ناسده مذکوردر وسنة ١٢٤١ احدی واربعین وفات اولدی *

بو سوزدن محمد علی خانغه کنند حرملری حاجت اولوب بعض اغیار کبی اجانبه مدنظر ومعامله فاحشه ومآثمه کا التفات قلمای اول بابده عفیف لکی مستفاد اوله منه سلمه الله

* ثم ابنه محمد علی خان * والدی بعدنده حکمدار فرغانه اولدی صاحب
اللهو والعشرة ومولع بالصید وکثیر الدوران بر شهردن ایکنچی شهرکا
نساء وجاریه‌لرنی عرابه‌لر برله برابر آلوب صید وشکارکا بورر ایدی سرحد

عملکتنده

مملكتننك واقع ارض حره‌ده بشاغر نام قلعه نی تعمیر ایدیب امیر نصر الله برله
ایکی آرالرینه کدورت ووحشت وقوعیله منازعه ومحاربه کاموعدی اولوب بر طرفدن
امیر ننك عسکر نظامیه‌سی ونایب عبد الصمد تبریزی ننك فن حربده مهارت وحسن
تدبیر ومهابت شوکتی وبر طرفدن بخارا امیرلری ننك استقامت شرع
وترویج دین وعدالت برله شهرة کاذبه‌لری واهل فرغانه ننك ساده‌لوح وعدیم
التجربة وقلیل الخبرة اولملری وامیر قاشنه فرار اعن اخبه ورود ایتمش محمود
خان نی معیتنده آلوب کیلماك لکنه وآنی اغاسی مقامنه اقعادوعده‌سنه شدة
اغترارلری کبی سببلر اجتماعی خان ننك عسکری انکسار وانهزامنه
ونصر الله ننك ظفر وغلبه سنه سبب قوی اولدی امیر عسکری خواقندغه
کرد کلرنده خان قاچوب چقوب کیتسه‌دا توتوب کیتورولوب امیر امری
برله فی ساعته اوزی وبرادری محمود خان ووالده واهل بیتلری کلسی
صبرا مقتول اولدی مکر خاننك بر صغیر اوغلی قالوب بخاراغه آلوب
قایتدی بعد ذلك بخاریلر غارات وتاراج وسفك دماء وهتك استار واستحیاء
ابکار وفتق صغار وفساد وایذاء عباد الله ننك اقصی الغایه سینه وصول
قلدیلار حتی ظروف چینی‌لرنی اوزلری آلوب کیتا آلمایسنچه اویومی برله
روی صحن‌غه تاشلاب واتدقلاری وکبیر الحجم وقف وملك کتابلرنی
ایکی طرفندن توتوب قاچ برله چاوب‌ازوب بولمكلری مشهور ومعروفدر
* واهل بخارا فعللرنی توجیه وعیبلرنی ستر اوچون صاحب خواقند والدی
ننك صاحب فراشی اولان جاریه سنی تزوج وجهارا فسق وفجوره خوض
وخلق الله‌غه ظلم واحکام شریعتنی هجر ورفض قلوب علماء ورعیه سی امر
بالمعروف ونهی عن المنکرنی ترك قلدقلرندن زجر وتادیبگا مستحق وامیر
نصر الله قائم بماوجب علیه من النهی عن المنکر اولوب محق ایدی دیو
وبونکار مناسب نیچه ونیچه اخبار کاذبه وحکایات مزوره غیر واقعه‌لر اختلاق
واختراع قلدیلار * بو حادثه سنة ١٢٦٠ ست وخمسین بعد الف ومائتین شهر
ربیع الاخرده واقع اولدی * امیر نصر الله خواقنددار المملکتده برنچه کون
قالوب ومذکور جاریه نی استفراش قلوب مولوی جبلی دیمکله معروف قاضی
کلانی مولوی ملا عبد اللطیف بن شاه امین ومذکوره جاریه وغیرلرنی بخاراغه

آلوب قایتوب جاریه‌نی بعدمدة قتل‌وقاضی‌نی مدرسه‌ٔ ایرنظرده مدرس ایدب بالاخیرة خواقندکا قایتوب سنة ۱۲۶۳ ثلاث وستین‌وفات اولدی‌اصلی کوهستان اهالی سندن‌اولوب هندستانده تحصیل ایتمش ایدی *

* ثم ابن عم ابیه شیر علی خان بن حاجی بیك خان بی‌محمدامین بن‌عبد الرحمن * امیر نصرالله ننك خواقندده قلدق ماجری لری بعدنده اهل فرغانه اویغانوب آیاقلانوب قبچاق قبیله سندن مسلمانقل چولاق عنوانیله معروف برقصاق کشی کند قومی وخطای قبیله‌سی وغیرلر برله اتفاق ایدب قرغزطائفه سی‌اچندن شیر علی‌نی‌چقارب کندکاوکنداديب زورعنوان برله بادیه دن خواقندکا کیتوردکنده هرطرفدن خلق ایاروب جمع عظیم برله خواقندکا کیلوب کروب تختکا اولتورتوب خان نصب قلدی امانديبر وتصرف کلا مسلمان قل تصرفنده ایردی امیر نصر الله نصب ایتدکی ابراهیم پروانه چی واتباعی زور برله قاچوب سمرقندکا قایتدی منغت طائفه سندن واندن غیر بخاری لاردن کوب کشی‌لار مقتول اولدی * شیر علی خان ننك والدی حاجی بیك نی برادرزاده سی عمرخان بادیه‌کا نفی قلغان ایدی بعد ذلك مسلمانقل برمهم سببلی عساکری برله قرغزلار اوستونه چغوب خواقندخالی اولماقنده امیرنصرالله اطلاع قلوب شیرعلی‌ننك ابن عمی مرادخان بن‌عالم خان‌نی شهر سبزدن طلب قلوب کیتوروب براز عسکر برله خفیة خواقنده یبارب بارب کروب‌یوم‌الاثنین شیر علی خان‌نی قتل ایدب بیعت وسائر مالزم برله شغل‌لندکلارنده یوم‌خمیس مسلمان‌قل دفعة خواقندکا قایتوب کروب مرادخان واتباعنی قتل‌ایدوب رفاقتنده‌اولان شیر علی‌خان ننك کچی اوعلی خدایارخان‌نی علی‌الاسلوب‌السابق حکمدار فرغانه قلدی مراد خان مدة حکومتی ایکی کون اولدی *

اول وقت خدایار خان اون اوچ یاشنده ایردی‌تدبیروتصرف‌کلامسلمانقلده ایدی بعد مدة خدایار خان فرصت برله قبض قلوب تعذیب ایله آنی‌قتل ایدب مستقل اولساده چندان‌استفاده قلمای برادراکبری ملاخان غالبه‌قلدی شیر علی خان ننك مدتی برسنه‌دن زیاده اولدی بعض شعرائننك * شعر
خان شهید مرحوم آه کشید * مصراعنی‌تاریخ ایلمه‌سی بوذاب وفاتنه

مطابق‌در

مطابق دريعنى سنة ١٢٥٨ الف ومائتين وثمان وخمسين ده * ثم اخوه مله خان بن شير على خان * برادرندن بحسب السن اكبر ومن حيث الفهم والرأى احسن اولساداً مسلمان قل كنند تدبيرينه موافق وهواسنه مساعد اولدغندن خدايار خاننى تقديم ايدب اول دخى مسلمانقل نى قتل ايله هر ايكسى عمللرندن بهرمند اولماى مله خان خوقند ملكنه دست ياب اولماقله مسلمانقل مقتول وخدايار خان مطرود ومعزول اولدى مله خان بر وقت سركردان اولوب سمرقندده بر مدرسه ده كتابة المصاحف برله معشيت والم وغربت ومشرى برله امرار وقت قلساداً انقلاب زماندن استفاده ايله والى تاشكند اولماقله ورغبت رعيه سى برله سنة ١٢٧٥ خمس وسبعين برادرينه غلبه قلوب فرمان فرماى فرغانه اولوب وسلطان عبد المجيد حضرتلرينه اظهار طاعت ايله تاسيس دولت قلديساداً بعض مخالفين هجوميله سنة ١٢٧٨ ثمان وسبعين خواقندده مقتول اولدى كرچه ترياقى وكوكنار وحبوباته مبتلا ايرساداً اصلاح سكه وآندن غير تدبيرات مستحسنه كا دست ياب اولدى خواقند وتاشكند واوش ومرغينان اهاليسى عدل واحسانى واستقبا متى وحسن خطى وجودة كتابتى ايله ياد وقصر مدتنه اظهار تاسف ايده لر ووالد وبرادرندن احق بالملك ايردكنى بله لر *

* ثم ابنه سعيد خان * والدى بعدنده حالة صغيرنده حكمدار فرغانه نصب ايدلساداً امير بخارا آلوب كيتوب صبيان بلدى رفاقتنده سبق اوقتور اوچون بر مكتبداره تسليم ايله اهانت ايتدى *

* ثم عمه خدايار خان بن شير على خان * اول امرده والدى بعدنده مسلمانقل معونتى برله والى فرغانه اولوب برادرى مله خان تسلطنده بخارا طرفنه فرار قلوب بر نچه وقت بعدنده مله خان وفاتى وامير مظفر بن امير نصر الله اعانتى برله مرة اخرى خواقندكا رجوع قلوب امير اسمنه حضورنده عيد قربانده شهر خواقندده خطبه اوقوب دخى فرغانه زمين نى تصاحب ايتدى سنة ١٢٩٢ الف ومائتين واثنتين وتسعين فرغانه ملكنه روسيه استيلا قلوب اورنبورغه آلوب قايتوب سنة اربع وتسعين آندن قاچوب كيتوب خراسان وهندستان وبلاد حجاز واسلام بولغه ورود ومرة اخرى خراسانغه عودوبر نچه وقت جنوب جيحونده اواره ومتحير يوروب سنة الف ومائتين وتسع وتسعين بلد هرات توابع ومضافاتندن

الكروخ غير الكرخ فان الاوّل من قرى هرات والثانى محلة ببغداد وسامرا وغيرها

* بيت * خاك شد آنكس كه در خاك زيست * خاك چه داند كه درين خاك چيست *
* هر ورقى چهرهٔ آزاده ئيست * هر قدمى فرق ملك زاده ئيست *

كروخ نام قريه‌ده وفات اولدى وكان هو آخر الملوك بفرغانة من ذرية آلتون بيشك دفعهٔ اولى حكمدار اولغى اون يدى سنه دفعهٔ ثانيه‌سى اون دورت سنه اولدى عبرت كبرى سفيها * در آينه كان لم يغنوا فيها * نه از ملوك وخانان سابقين اثرى ونه از احوال ايشان خبرى چنانچه حكيم خاقانى ايتادر * بيت * كفتى كه كجا رفتند آن تاجوران اينك * زيشان شكم خاكست آبستن جاويدان * شعر * الا كل حى هالك وابن هالك * وذو نسب فى الهالكين عريق * اذا امتحن الدنيا لبيب تكشفت * لها عن عدو فى ثياب صديق * كل من عليها فان ويبقى وجه ربك ذو الجلال والاكرام *

❁ فصـــــل فى بيان الاغلاط الصريحة والاكاذيب الفضيحة والمخاصم الواقعة فى الكتاب الموسوم بالتواريخ البلغارية ❁

صاحبى كند كتابنده ذكر نه بناء قزان ايالتنده چيسطاى قلعه‌سى مضافاتنده تاش بيلكى نام قريه اهالى سندن مسلم بابا ذريه سندن الف كامل هجرى حدودنده موجود اولان حسام الدين بن شرف الدين المسلمى نام ذات دركتابنى كند وجودندن بر نچه يوز سنه مقدم سنة تسعمائة وثمان وخمسين علاء تفتازانى دن درس اوقوب قايتدقى سنه تصنيفه شروع ايله سنة اثنتين وتسعين اوتوز دورت سنه مدتنده تمام ايتمش اوله هاى هاى نى قدر كوب زمان شغل برله تحقيق لنكان * اما بو كتاب وبو كتابه مشابه بلغار وقزان احوالى حقنده تتار وباشقرد ملالرى ترتيب ايتمش عوام الناس بيننده على الشيوع تداول ايدلان برنچه كتاب لار وار كل سى كذب صريح وخلاف واقع خرافات فضيحه در * بو تواريخ بلغاريه‌ده مذكور اقوال ننك بر مطلبى بلكه بر جمله‌سى كذب فاحش دن سالم وخلاف واقع دن خالى دكلدر * مع ذلك عوام الناس بلكه طلبه وبعض خواص عندنده مؤمن حقنده حسن ظن واجب ديب متداول ومقبول المقال در * حسن الظن ننك واجب اولدغى قسمى اولسادا حرام ومكروه اولان قسم لارى دخى وار ان بعض الظن اثم * بو عجالة فقير بعض اهم اولان مواضع ده وضع ايدن اغلاطنى كشف واكا ذيبنى بيان ايلان بقيه سى ننك اصغاء والتفاته شايان اولمادغينه تنبيه برله شول كتابه اغترار قاوب

خطاء وغلط اعتقادده اولان لايعد ولا يحصى آدمىلرنى رأى فاسد واعتقاد باطللرندن تخليص اراده سيله مساعدهٔ وقت ومعاضدهٔ فرصت وفقتيچه بو مقصدى ايضاحه شروع ايتدى وبالله التوفيق ومنه الاصابة الى التحقيق * حسام الدين المسلمى كتابنده شهور فصلنده ايتادر محرم آىنىڭ اون يدنچى يومنده اصحاب فيل ابابيل قوميله هلاك واهل مكه نجات اولديلار ديو اما بو قولى اصحاب فيل نىڭ رئيسى يمن حكمدارى ابرهه نام حبشى اولدغندن صاحب كتابنىڭ جمادى الاخيرة اون بشنچى كوننده ابرههٔ ملعون كعبه نى يقارغه كلدى ديدكى كنه قولينه مخالف اولادر * اصحاب فيلنى الله تبارك وتعالى متفرقه قلوب قوشلر يبارب هلاك ايلدى اما قايسى كوننى اولدغى شبلهتورسون قايوسنه وقوعى خلافدن سالم اولوب معلوم اولمادى مقاتل ولادة رسول الله صلى الله عليه وسلم دن قرق سنه مقدم ابن الكلبى يكرمى اوچ سنه مقدم ايدى ديرلر اما اكثر علماء عندنده رسول الله صلى الله عليه وسلمنىڭ عام ولادتنده ايردى والله اعلم بالصواب * دخى ايتادر اون آلتنچى كوننده بيت المقدس قبله اولدى ديو * رسول الله صلى الله عليه وسلم مكهٔ مكرمهده بيت المقدسكا توجه قلوب كعبة اللهنى ارادغه قالدرب عبادت ايدر ايدى مدينهٔ منورهكا يوم الاثنين اون ايكنچى شهر ربيع الاول هجرت ايدب واصل اولوب هجرتدن اون آلتى آى ياكه اون يدى آى اوتدكبعدنده شعبان آيندهمدينهدهصلوة اولى وبعض مسالك اخردهعصر وفجر ادا قلندقدهقبلهبيت المقدسدن كعبة اللهغه تحويل قلنوب اولكره نماز ادا ايتدكى اول مسجدلر الى الان مسجد القبلتين ديو معروفدر * دخى ايتادر صفرنىڭ اول كوننده يزيدىلر حضرت حسين رضى الله عنه باشنى كيسوب آلوب دمشقغه ايلتديلار يزيد باشدن بحل لك نلادى مبارك باشدن رضينا بقضاء الله وحكمه وانالن نموت بفعلك وشومك بل بحكمه لاندعى دماً نا منك فى يوم القيامة ديو آواز كلدى اول باشنى كيرو بدننه ايلتديلر اولكى كبى اولاشدى الاكيسان جراحتى قالدى صفرنىڭ يكرمى آلتنچى كوننده هجرتنىڭ ايللى آلتنچى سنه سنده كربلاده دفن ايتديلار ولهذا يزيدده لعنت جايز اولمادى ديو * بو سوزلارى دخى

لاشك كذب در حضرت حسين‌نڭ آلتمش برنجی سنه يوم عاشوراء محرم اون سنده شهيد اولدقی متواتر ومشهور وكتب لا تحصی ده مبين ومذكور اصلا خلافی‌غه يول يوق باشدين استحلال قلوب جواب رضاء آلوب باشنی كبر وكر بلاغه ايلتوب بدنينه منضم اولدی ديگان سوزلاری كذب محض وعبارة عربيه‌سی بالكليه سقيم وفاسد * يزيد وحجاج امثالی ذوات‌نی لعنت قلمق هيچ احدی كافائده بخش دكل بر امر ما لايعنی وفضول اولساداكندسی‌نڭ فهم جاهلانه‌سی برله فوق الحكمة وباين عن الشريعه معتقد وتخاصی علامه تفتازانی شرح عقايد نسفيه‌سنده والحق ان رضاء يزيد بقتل الحسين رضی الله عنه واستبشاره بذلك واهانته اهل بيت النبی صلی الله عليه وسلم مما تواتر معناه وان كان تفاصيلها احادا فنحن لانتوقف فی شانه بل فی ايمانه فلعنة الله عليه وعلی انصاره واعوانه ديدور ومثل ذلك شرح مقاصدنده دخی ايتادر * رأس الحسين رضی الله عنه‌نی يزيد آلدينه قويلدقده يزيدنڭ انشاد ايتدكی ابياتی) * شعر *

صبرنا وكان الصبر منا عزيمة * واسيافنا يقطعن كفا ومعصما
تفلق‌ها ما من رجـال اعزة * علينا وهم كانوا اعق واظلما
لـئن سانا ان جيشا مضی * فقد سـرنا ان جيشا قفـل
ليت اشياخی ببدر شهدوا * جزع الخزرج من وقع الاسل
لاهلـوا واسـتهلوا فـرحـا * ثم قالوا يا يزيد لا تشل
لعبـت هاشـم بالمـلك فـلا * خبـر جـاؤا ولا خبر نـزل
فجز بنـا بـبـدر مـثلـهـا * واقـمنا مثـل بدر فاعتدل
لست من بنی خندق ان لم انتقم * من بنی احمد ما كان فعل

ديدكی فی غير كتاب مرويدور * حسين رضی الله عنه باشنی يزيد امری برله بر مدت شامده آصب تورغوزب بعد ذلك شهر بشهر يورتوب بالاخيرة والی المدينة عمرو بن سعيد بن العاصی الوب ليتنی مت قبل هذا ديب كفن ايدوب والده‌سی حضرت فاطمه عندنده بقيع ده دفن ايتدی * دخی ايتادر جمادی الاولی‌نڭ سكزنجی كوننده حضرت علی دنياغه كلدی اون بشنچی كونی وفات اولدی وقزل توا ظاهر اولوب اول توايه آرتوب بقيع‌نڭ بر بوچماغنه دفن ايتديلار

دیو * حضرت علی رضی الله عنه یوم یکشنبه شهر رمضان اون طوقزنده سنة ۴۰ اربعین آلتمش اوچ یاشنده عراق مملکتنده کوفه شهرنده وفات اولدقی معروف ومشهور وبلاخلاف کتب لاتعد ولا تحصی ده مذکور * ولادتی رجب آینده کعبة الله داخلنده واقع اولغان ایدی * واصح اقوال غه بناء اولا مسجد اعظم کوفه میداننده بعد ذلك خوارج ونواصب نبش واستخفاف قلماقدن خوف ایدیب کوفه ده باب کنده یانی سنده نجف مقبره سندن غری نام موضع کا نقل ایله کیچه ده خفیة دفن ایدلدی * اما قبری مسجد اعظم ده قالدی وکوفه ده قصر الامارة ده واوغلی حضرت حسن رضی الله عنه مدینه کا آلوب کیتوب حضرت فاطمه رضی الله عنها جنبنده بقیع ده دفن ایدلدی وبر تواکا یوکلاب غایب اولدی نه موضع ده مدفون اولدغی هیچ احده معلوم اولمادی دیگان هر تورلی مقتضای عوایددن خارج نقللر بار * بناء علی هذا قبری عدن شهرنده وبین الجبلین وبلد بلخ ده ونور آتای بخارادا وآندن غیر برنچه موضع ده مدفون دیب اعتقادقلیب زیارت ایلاب عوام الناس کوب خرافاتلر سوزلیلار چنانچه مولوی عبدالرحمن بن احمد الجامی رحمة الله علیه بو سوزلره قارشی *شعر*

کویند مرتضی بشاه نجف ست * در بلخ چو خرشید ببیت الشرف ست

جامی نه عدن کوی نه بین الجبلین * خرشید یکی ست نور در هر طرف ست

دیدور * آقصاق تیمور ذریه سندن خراسانده هرات پادشاه سی سلطان حسین میرزا ابن بایقرا شیعی الاعتقاد ایدی ابتداً دولتنده خطبه ده خلفاء راشدین دن ائمهء ثلاثه نی اسقاط وائمهء اثنی عشرهء اهل البیت کا خطبه اوقیق نی قصد ایتسه دا اول وقت خراسان ده مذهب ابی حنیفة شائع وغالب اولدقدن بعض علماء سی نصیحتی بر له اول قصدنی ترك ایتدی * سنه ثمانمائه وخمس وثمانین بعض خواص مجالسی کانه سلطان سنجر بن ملکشاه السلجوقی وقتنده تصنیف ایدلمش بر کتاب قدیم کا دست رس اولوب اول کتابده حضرت شاه مردان علی المرتضی نینك مرقد منوری بلخ قریه لرندن خواجه خیران قریه سنده دیو بیان ایدلش بعد ذلك بو حالنی شخص مذکور سلطان میرزا حسین طرفندن اولان والی بلخ کا عرض ایدیب والی اعیان بلدنی طلب ایله بعد المشاوره موضع مذکور کا توجه

ایدب تفتیش ضمننده برلوح ابیضده هذا قبر اسدالله واخ رسول الله علی
ولی الله دیو مکتوب تابوب درحال سلطان حسین میرزاغه رفع ایدلوب اول
بلا توقف مسارعت برله بلخ کا کیلوب زیارت قلوب امری برله اول موضعده
عمارت عالیه احداث قلندی اول موضعده شول وقتدن بیرلی الی الان هر
سنه موسم کل سرخده هر طرفدن خلق اجتماع ایلاب زیارتگاه عظیم اولوب شاه مر
دان دیمکله مشهور ومعروف در وعوام ماوراء النهر وخراسان زعمنچه اول وقتده هر سنه
ایکی اعمی اکمه ننك کوزی آچلادر ایمش * اولیاء اللهدن صدور کرامت
وولایة امیر المؤمنین علی المرتضی کرم الله وجهه البتة حق وبدن مبارکی اول
موضعده اولماقی ووفاتی بعدنده قبرندن تصرف قلماقی عقلا محال ومستبعد یا که
شرعا منفی ومنکر دکل لکن کلام وقوع وثبوتنده در هیچ بر وقت اولاصو قرلغی
معلوم اولوب زیارت بعدنده کوزی اچلغان کشی نی احدی کورکان وبلکان
یوق بلکه محض نذر خور مجاور شیخلری شویله شاوشو وغلغله چقاروب شهرت
ویرالر * قاضی ابو سعید السمرقندی مرحوم نقلنه بناء امیر حیدر من شول
حالنی پادشاهلق مکنتی برله کشف وحقیقة الامرکا وقوف اوچون بذل مقدرت
قلسام هم فقط شیخلار ومجاور وعوام شاو شوندن غیر نرسه کا اطلاع قلمادم دیر
ایرکان * بو تصنع خصوصده حسین بایقرا کندسی متهم وصورت واقعه
ده اثار کذب وعبارتنده علامت وضع ظاهردر * دخی ایتادر شول
آی ننك اوچونچی کوننده حضرت عمر رضی الله عنه مسلمان اولوب کعبه
اچنده کی بوتلرنی پاك ایلاب اولی نمازنی جماعت برله کعبه ده اوقدیلار
دیو * حضرت عمر رضی الله عنه سنة ست اوسنة خمس من النبوة قرق ایر
وبر خاتون بعدنده اسلام برله مشرف اولوب اسلامغه برنچه قوة الظهور حاصل
اولسادا اول وقتده کعبة الله نی بوتلاردن تخلیه قلوب اولی نمازنی کعبه اچنده
اوقمق قایدا آندن اون بر سنه بعدنده هجرتننك سنهء سادسه سنده اسلام
بر خیلا قوت تابوب کفار قریشکا مقابله ومقاتله اقتداری حاصل اولغان
زمانده یوم حدیبیه ده قریش رسول الله صلی الله علیه وسلم واصحابنه کعبة الله
نی طواف وافعال حج نی اداقلورغه رخصت برمای احصار قلوب کوب ماجری ومقاوله

بعدنده ایکنچی سنه کیلوب حج قلورغه اذن بیرملك کا عهد ایله صلح حدیبیه واقع اولوب قایتوب سنة سبع قضاقلندی * بیت اللّٰهنی اوثاندن تخلیه قلوب جهرا اذان واقامت ایله مسجد الحرام ده ابتدأ نماز بجماعت قلمق سکزنچی ۸ سنهء هجرتده فتح مکه یومنده واقع اولدی * دخی ایتادر حضرت عثمان رضی الله عنه رجب یکرمی طوقزنده شهید اولدی دیو * بو سوز دخی غیر صحیح حضرت عثمان رضی الله عنه اوتوز بشنچی سنهء هجریه یوم الجمعه ذوالحجه اون ایکنچی یومنده مدینه ده شهید وجنة البقیع ده مدفون اولدغی متواتردور * دخی تبع تابعین فصلنده ایتادر اول زمانده بلغارده حکیم خان وقتنده دین اسلام قوی وزمان مجتهدین ایدی مشهور اولان طلبهء علم ننك بعض سی بغداد وبعضسی خوارزم ده وفات اولدیلار بلغاره قایتوب درس ایتکان حسام الدین بن ابراهیم اصولده تحقیق حسامی فروع ده تیمورتاشی نی تصنیف ایلدی واقصر لیالده امام شافعی مذهبی برله عشاء نمازنی بعد المغرب برساعت اوتکاچ اوقمق وجمعه نمازنده مصر شرط ایمس اوچ کشی برله اوتمك برله واذان السنة نی قالدرماسقه فتوی بروب بغداد ده امام ابو یوسف کا عرض ایدب فتوی استادیلار فتوی سنده یازمش یاشریکنا لاتطلب منی فتوی فی هذا الامر یکفی فتویك علی مذهب اهل السنة والجماعة فان قول الشافعی فی حق العشاء والحجاج بن یوسف فی حق اذان سنة الجمعة قول مذهبنا وعلیك العمل فی بلدك البلغار والسلام علی من اتبع الهدی دیو فتوی ویرمش انتهی الاکذیبه الفضیحة امام ابو یوسف رحمه اللّٰه تبع تابعین دن هارون الرشید خلافتنده اولماسنده هیچ شبهه وشك یوق سنة ۱۸۲ مائة واثنتین وثمانین بغدادده وفات اولدی سلیمان الاعمش ویحیی بن سعید الانصاری وهشام بن عروة وابن ابی لیلی وآندن غیر برنچه تابعین لره ملاقات وانلردن حدیث رسول الله نی روایت قلدی * اما تحقیق حسامی صاحبی امام ابو یوسف کا شریك ومعاصر دکل متاخر الزمان هم اسمی حسام الدین بن ابراهیم دکل بلکه علاء الدین عبد العزیز بن احمد بن محمد المایمرغی در سنة ۷۳۰ سبعمائة وثلاثین وفات اولدی أصول امام فخر الاسلام نی شرح ایله اسمنی کشف قویوب کشف کبیر دیمکله معروف وحسام الدین محمد بن محمد بن عمر الاخشکثی ننك تصنیفی المنتخب فی اصول المذهب نام افواه ناس ده مختصر

حسامی دیمکله معروف متن نی شرح قلوب اسمنی تحقیق قویوب تحقیق
حسامی دیمکله معروف ومشهور اولدی بوحسام الدین صاحب المنتخب سنة ٦٤٤
ستمائة واربع واربعین وفات در علاءالدین صاحب التحقیق ننك تمر تاشی
اسم لی کتابی بلکه تمر تاشی اسمنده مطلقا کتاب یوق ظهیر الدین ابو
العباس احمد بن اسماعیل التمر تاشی فقهاء حنفیه دن جامع الصغیرکا شرحی
وفتاوی ده دخی تصنیفی وار مائهٔ سادسه اواسطنده موجود صدر الشهید وعمر
النسفی وجارالله الزمخشری لر طبقه سنده دور خوارزم مملکتنده تمرتاش
نام قریه کا منسوب دریا شریکنا لا تطلب منا فتوی آه دیو ذکر ایلامش
عباره سی فج وسقیم وبی معنی وکندسی ننك ساخته ومصنوعی تتار لسانیله
تکلم ایدن تیمورچی روس ننك نیمکاله ترکی سوزینه مشابه دور امام ابو
یوسف اوزی مجتهد مطلق عظیم الشان ایکان شاکردی ننك شاکردی امام
شافعی سوزی وحجاج ظالم اختراع ایدن بدعت برلان عمل قیلورغه امرو
یاکندسی عمل ایدرمی حاشا والله * دخی ایتادر علماء تبع تابعین دن عبد
اللطیف بن عبدالله صاحب شرح مجمع البحرین وصاحب امداد الفتاح دیو *
شارح مجمع البحرین کندسی خطبهٔ کتابنده تصریح قلدقچه عبد اللطیف بن
عبد العزیز بن امین الدین در ابن ملك دیمکله معروف مشارق ووقایه کا
دخی شرح اوی وار تبع تابعین دن دکل متاخر الزمان مائة ثامنه رجالندندر *
وامداد الفتاح نام کتاب آننك تصنیفی دکل بلکه مصر علماسندن ابو الاخلاص
حسن بن عمار بن علی بن یوسف المصری الشرنبلالی تصنیفی در اول ذات دخی
متاخر الزمان شهر رمضان یکرمی برنده سنة ١٠٦٩ الف وتسع وستین قاهره ده
وفات اولدی نور الایضاح وآننك شرحی امداد الفتاح واندن غیر برنچه
تصانیفی دخی واردر * دخی ایتادر نوح بن مریم مجتهدلر ننك اولوغیلر
کتاب معین الحکام وفوائد الفقهاء لی تصنیف ایلدی قبری بلغارده دور دیو
* نوح بن ابی مریم نوح بن یزید بن جعونة المروزی تبع تابعین وامام اعظم
ابوحنیفه رحمه الله شاکردلرندندر کنیه سی ابو العصمة لقبی جامع ابو جعفر
المنصور خلافتنده مروشا هچانده قاضی اولدی والدی ننك کنیه سی ابومریم
اولدغندن نوح بن ابی مریم دیمکله السنه ده دائر ومستعمل علی الاشتهار

دور سنة ١٧٣ نة مائة وثلاث وسبعين هارون الرشيد خلافتنده وفات اولدی * مذكور ايكی كتابنی تصنيفی قلدی ديدكی كذب محض در معين الحكام صاحبی متأخر الزمان مائهٔ تاسعه رجالندندر اول كتابنی علاء الدين الحنائی حسام الدين الكوسج تصنيفی وبعضلر علاء الدين ابی الحسن علی بن خليل الطرابلسی تصنيفی ديلر وبعضلر علاء الدين الاسود که نسبت ايدەلر * فوائد الفقهاء دخی بعض متأخرين حنفيه تصنيفيدر نوح ابی مريمدن دكل بلی نوح بن ابی مريم ننك تورت كتابی وار ايدی مجلس فی الاثر ومجلس فی فقه ابی حنيفة ومجلس فی النحو ومجلس فی الشعر والادب * دخی ايتادر عيسی بن ابان قبری بلغارده ديو * عيسی بن ابان بن صدقة امام محمد رحمه الله شاكردلرندندر عدد طلاق معتبر بالنساء او بالرجال اولماقنده امام شافعی رحمه الله برله بغدادده مناظره ايدب افحام ايلدی سنة ٢٢١ نة مائتين واحدی وعشرين معتصم بالله خلافتنده وفات اولدی * دخی ايتادر مجتهدلردن احمد بن محمد بن ابی بكر خزانه صاحبی قبری بلغارده ديو صاحب خزانه تبع تابعيندن دكل مائهٔ سابعه اهلندن فقه حنفيهده مجمع الفتاوی كتابنی تصنيف قلب وانی اختصار ايدب نامنی خزانه قويدی كتابنده صدر شهيدننك فتاوی كبری وصغری سندن واندن غير شول طبقه اهالی سندن نقلی كوبدر * دخی ايتادر عبد الرحمن الجامی ومولوی عبد الحكيملرننك قبرلری بلغارده حج باردقلارنده وفات اولمشلر ديو * بو سوزی دخی كذب محض * مولانا عبد الرحمن بن احمد بن محمد الاصبهانی الدشتی المعروف بالجامی رحمه الله يوم الجمعة اون سكزنچی محرم سنة ثمانمائة وثمان وتسعين خراسانده هرات شهرنده وفات ومصلی يعنی عيدگاهنده مدفون اولدی ولادتی يكرمی برنچی شعبان سنة ثمان مائة وسبع وعشرين جام جرد شهرنده ايدی بو جهتدن جامی نسبت ايدلادر فوائد ضيائيه شرح الكافيه وشرح فصوص الحكم والدرة الفاخرة ونفحات الانس نام تصانيفی معروف ومتد اولدر * وملا عبد الحكيم بن شمس الدين الهندی اللاهوری السيالكوتی سنة سبع وسبعين بعد الف شهر ربيع الاولی اون سكزنده پنجاب هندستانده لاهور ايالتنده سيالكوت نام قلعهده وفات اولدی * دخی ايتادور جانباقتی قريهسنده علامهٔ دوانی وشيخ

خسرویه‌ننك قبریدر حاج واردقلرنده وفات اولمش ار دیو * بو سوزی هم
کذب محض در * دخی ایتادر طوبلغی آطاوی قلعه‌سی قربنده خواجه احرارننك
قبری زی تماغنده عارف بالله صاحب تفسیر حسین واعظی قبریدر حج
واردقلرنده وفات اولمشدر باراج خان زماننده دیدور * عبیدالله بن محمود
بن شهاب الشاشی المعروف بخواجه احرار اصلی تاشکند اهالی سندن اکثر
الاوقات سمرقندده اقامت ایله شول سمرقندده سنة ثمانمائة وخمس وتسعین یوم
سه‌شنبه نصف شعبانده وفات وخارج البلده مدفون در اوستونده زور عمارت
وبر مدرسه سی وار زیارت ایدله‌دور حقنده مولوی جامی‌ننك فارسی مرثیه
سی وار * کمال الدین حسین بن علی بن حسین النیسا بوری البیهقی
الکاشفی الواعظ فارسی تلنده ابوبکر روایتی عاصم قرائتی اوزرینه تفسیری وار
تفسیر حسین واعظی دیب کتلسنه نسبت وتفسیرینه صفت تسمیه ایدلادور سنة ٩١٥
تسعمائة وعشرة شهر ربیع الاول اخرلرنده هرات شهرنده وفات ومدفون در بوندن
غیر دخی تصانیفی واردر * دخی ایتادر اورساك صوی تماغنده خواجه
عصمة الله السمرقندی قبریدر دیو * خواجه عصمة الله بن محمود بن نعمة
الله السمرقندی سنة تسع بعد الف سمرقندده وفات وجوار خواجه احرارده
مدفون اولدی عبد الله خان عصرنده اعلم العلماء منصبنده ایدی نصف اخیر
شرح عقاید وفوائد ضیائیه کا حاشیه‌سی وار * بو تواریخ بلغاریه صاحبی بو مذکور ادم
لرنی همه‌سنی تبع تابعین دن عد ایتادر وتابعین سنة ١٥٠ مائة وتبع تابعین سنة ٢٣٥
مائتین وثلاثین قالمادی دیو کذب ایتادر * فی الواقع امام ابو یوسف ونوح بن ابی
مریم دن ماعداسی هیچ برسی تبع تابعین جمله‌سندن دکل متاخرین لردور هر قایوسی
ننك عصرنی فی موضعه بیانمز سبقت ایتدی وهیچ قایسی بلغاره کلدکلری یا آنده
بولدقلرینه دال بولغان حاللری هیچ بر کتابده ومعتد به خبرده مذکور
دکل بلکه کل سی صاحب تواریخ ننك اوزی تخیل قلغان اکاذیب محضه‌سی دور بوکشی
ننك هیچ بر سوزینه انابت وتصدیق قلمق دکل قولاق صالوب تنکلارغه آغزغه
آلوب سویلارکه صلاحیتی یوق اول آی اسم لری سریان وبونان ده بیله
وبیله ایدی دیدکلری هیچ بر اصلی یوق یالغان صرف در * اوزی کتابنده
سنة تسعمائة واثنتین وتسعین محرم وجوز اننك اونونچی کونلارنده کتابنی

تمام

تمام قلدغنی وعلامهٔ تفتازانی دن درس اوقوب قایتدقنی ذکر قله * علامهٔ
تفتازانی هجرت دن سکز یوز سنه بولودن مقدم وفات اولدی * وکندسی
امداد الفتاح اسملی کتاب وارلغی قولاغنه کرکان * آننك صاحبی هجرت
دن بر منك سنه دن زیاده موءخر * ونادرشاه نام پادشاه ننك قزل باش مملکتنده
اولدقنی ایشتکان * وحالانکه اننك هجرتدن بر منکده بر یوز آلتمش سنه
ده وفاتی من بعد مبین اولور * وایشمحمد بن توق محمد الملقب بشیخ بابابی
بور نوری بوینده ادای قریه سنده دیدور * وحالانکه اول الف ومائتیـن
هجری قبیلنده موجودادم درنبیره سی ملاعبدالکریم بن بالطای بن ایشمحمد
بخارادا ایشان املا دیمکله معروف شیخ حبیب الله البلخی کا ارادت کیتوروب
اجازت آلوب قایتدی * ایشان املا سـنة الف ومائة وسبعین بعدنده
رحیم خان عصرنده وفات اولدی * برنبیره سی ملا اسحاق بن عبد الکریم
والدی بعدنده اورنبور قرغالی سنده آغاج مسجدده برنچه سنه امام اولوب سـنة
الف ومائتین وست عشرة قرغالیده وفات مشهور قارغالی عبدالرحمن حضرت
ننك استاذی وقاین اتاسی وحبیب الله وخیرالله وعطاءالله وغیر اولادی ننك
جدلامی دور * آننك ملا ابو الحسن نام اوغلی اورنبور امامتندن معزولا
قزانه وروداید ب قرغالی مخدومی دیمکله معروف وقرآن مقابله سی خدمتنده
اولوب سنة [١٢٥٩] الف ومائتین وتسع وخمسین قزانده وفات اولدی * دخی
قزقلارده بیرش بن ابراش صوفی دیب ذکر قلادر الله اعلم * ادای قریه
سنده مدفون اولان بیرش خواجه نی ایتمای میکان اول ایسه اصلی ممدل
قریه سندن بربدولت بای کشی صوفی وایشان وسید وشیخ دکل خواجـه
یعنی بای معنی سنده شیخ باباغه معاصردور * دخی بوذات ملا ایرنیاز بن
شیرنیاز الخوارزمی افندی دیب ذکر قـلادر مشهور ایشنیاز افندی نی
ایتسه کرك خطاءیاجزافا ایرنیاز دیکان بولور اول ایسه سـنة [١٢٥٧] خمس
بعد الف ومائتین قرغالیده وفات اولدی * هم فیض الله افندی البخاری
قزانده توروب وفات اولدی دیو ذکر قلادر اول بزننك عصرمزدن ازغنه
زمان مقدم ینکا بستهده تبانك مسجد محله سی ده یورط بـرله تـوروب وفات
اولدی یورطی حاضرغه قدر وار ایدی * ایمدی علامهٔ تفتازانی دن سـنة [٩٨]

تسعمائة وثمان وخمسين درس اوقوب قایتوب سنة ٩٩٩ تسعمائة وتسع وتسعین
برجبوة اولان کشی اوزندن ایکی یوز سنه موءخر ادملارنی نیجوك فلان
موضع ده فلان وقت وفات اولدیلار دیب ذکر قلادور * کرامت برله بلسادا
کیلورلار اولورلار دیمك کرك ایدی اولدی اوتدی دیمك ممکن دکل * دخی
سنة ٩٩٢ تسعمائة واثنتین وتسعین ده محرم جوزاءغه مصادق دکل بلکه اول
سنه اول محرم ثالث دلوکا مصادف دور * الحاصل بوکشی باشقه‌سی
شیله تورسون کندتاریخنی درست ایتمای یالغانلاغان بوقدر کذب نی
تخلید قلمق دن نی فائده الحق کرك خلق ننك همه‌سی اوزی کبك جاهل
واحمق وسفیه اولورمی دیمش *
* خاتمة الرساله سنه اقصاق تیمور سنك وبتاك بی باك خصوصنده یالغانلارنی
ترتیب قلوب دور دراز جاهلانه خرافاتی قصه‌لر وضع ایله ذکرنی
تنویه قلمق اولادر سندن غیر کنده‌سی ننك شور باخور وکاسه لیس لری هم
سننك یالغاننکا حاجت قالدورماش لر * دخی ایتادر فساق وعاصی لرنی امر
معروف ونهی عن المنکر قلمق اوچون الله تعالی هجرت دن سکز یوز آلتمش
ایکنچی سنه ده آقصاق تیمورنی مسلط قلوب ربع مسکوندن کوب شهرلرنی
خراب وخلقنی هلاك ایلدی اول زمانده ختای پادشاهی چنکزخان ایردی
آنی دین کا دعوت وچوق شهرلرنی خراب ایلاب کندنی اولتوروب
ختای خلقی بیعت بیروب خراجه راضی اولوب آنده تورمطای بن چنکز
خان نی نصب قلدی دیدور * های کذاب آقصاق تیموردن کیسمك اوزمك
واحمق اولدرمك خراب وهلاك ایلمك وظلم وغدر ایتمك حقی دور اما
امر بالمعروف ونهی عن المنکر برله اصلا اشی یوق چنکز خان سنة
ستمائة بعدنده خروج ایدب سنة ٦١٦ ستمائة وست عشرة سمرقند وبخارا
وسنة ٦١٨ ثمان عشرة خوارزم نی کلاقتل عام وغارت قلوب والحق مامرلی اولغان
مملکتلرنی دورت اوغلی جوجی وچغتای واوکتای وتولی خانلره تقسیم وتعیین ایدوب
سنة ٦٢٧ سبع وعشرین قوشاکنلاختق انفه وفات اولوب بعض مورخلر * دوزخی *
لفظنی تاریخ واقع قلدی آننك تورمطای نام اوغلی ذکری اصلا یوقدر * اول زمانده
مذکور مملکتلر سلطان محمد خوارزمشاه تحت حکومتنده ایدی مدافعه‌دن

عاجز

عاجز قالدی آقصاق تیمور چنکز وفاتیدن یوز سنه‌دن زیاده سنه
موءخر سنه ٧٣٦ سبعمائة وست وثلاثین لیلة الثلاثاء یکرمی بشنچی شعبانده شهر
سبز مملکتنده وجوده کیلدی وسنة ٧٧١ احدی وسبعین خروج قلدی وسنة ٨٠٧
ثمانمائة وسبع اوترار نام موضعده وفات اولوب شول لفظ تاریخ وفاتی اولدی
حقنده * شعر * سلطان تیمور که مثل او شاه نبود * در هفتصد وسی وپنج آمد بوجود
* در هفتصد هفتاد ویکی کرد خروج * در هشتصد وهفت کرد عالم را پدرود
* دیو دخی بعض معاصرلری تاریخ ایتمش بعض اکابر علماء تاریخ خروجینه
عذاب وفاتینه خراب لفظلرنی تقریب ایتدی * دخی بو سوزکا یالغاب ایتادر
اول زمانده قزلباشنك مشهور نام شهرنده نادر شاه اسملی کشی خروج ایلاب
بخارا وسمرقند واورکانج وخیوه واندن غیر اهل سنت نك کوب شهرلرنی
آلوب خانلرنی وعلماءلرنی اولدروب باطل مذهبینه خلق نی اوندادی اهل
السنة والجماعة علملری یقلدی الله تعالی خضر علیه السلام نی یباروب نادر
شاه نی اولدوروب خلق نی خلاص ایلاسون دیو دشنه کردی بس امیر تیمور
بی حساب عسکر برله قایتوب نادر شاه قویغان بك نی اولتوروب بخاراغه
متوجه اولدی نادر شاه قاچدی آرطندن یتوب بر سنه صوغشوب نادر شاه نی
اولدردی شهرنی خراب ایلدی بخاراغه سلطان مراد نام طالب العلم نی خان
ایلدی اتاسی سلیم خان نی نادر شاه اولدرمش ایدی دیو * نی قدر یالغان
خلاف واقع سوزلار اختلاق قلادور * تیمور برله نادر شاه بر زمان کشی لری
دکل نادر شاه تیموردن اوچ یوز سنه قدر موءخر وجوده کلدکی اهل علم
عندنده قطعا وجزما معلوم نادر شاه اصلی خراسان مملکتنده ابیورد نام شهر
نواحی سنده اولان افشار قبیله سندندر والدی احاد ناس جمله سندن اولوب
بر وقت دخی کتوچی اولدغی منقول اولماقنه بناء سلطان محمود بن مصطفی
العثمانی حضرتلری نك بو حالنی تنقیص ایتدکنه قارشی نادر شاه * شعر *
* شبانی اکر در جهان بود عیب * چرا بود موسی شبان شعیب * اکر شاه
مردان دهر ونقم * بقسطنطینیه زنم بیرقم * دیو جواب ویردکی مذکور دور
* دولت صفویه کا او اخر عهدنده ضعف واختلال طاری وافغانیه طائفه سی
تغلب ایتدکده صفویه نی حمایت بهانه سی برله باش کوتاروب کاری رواج

تابوب اولنده صفویه اسمندن اداره ملك قلوب كندسنى طهماسب قلى خان تسميه ايدب بالتدريج حد بصره‌دن تمام بلاد فارس وايران وممالك هندستان وما وراء النهر وتركستان غه استيلاء قلوب پادشاه مستقل وصاحب قران جهانگير اولدى گبرو دارى تيمور گوركان كبى محض فساد وبطالت وسفك دماء وخسارت‌دن عبارت دكل ايدى * اوائل حالنده مساعده وقت‌غه بناء زمانه سازلق قلب تشيع برله متظاهر اولسادا قوة الظهور تحصيلى بعدنده بلادنده خلقنى رفض صحابه كبى فضايح‌دن منع قلوب مذهب اهل السنة والجماعه‌نى اختيار وتمام رعايت ايدر اولدى دولة عثمانيه طرفندن وصاف افندى وآندن غير برنچه علماء ورودبله حضورنده شول بابده علماء ايران برله مناظره ومكالمه‌لر جارى اولدى * وقت حربنده بغدادنى محاصره ايتدكنده قزلباشلرننك اوباش‌لرى امام اعظم ابو حنيفه مشهدنى تخفيف ايتماسونلر اوچون آلدن بر جماعه عسكرنى يباروب حفظ قلدردى وكندسى باروب احترام تام وتعظيم واكرام برله دخى زيارت قلدى بعد ذلك هندستانه واروب مظفرا رجوع ايدب بخاراغه كيلوب ابو الفيض خان استقبالغه چقوب قوناق قلوب اول هم ابو الفيض خان حقنده حسن رعايه ايتدى وهيچ احدى‌كا جور وجفاسى تيكمدى وبر قاشق قان توكمدى * لكن آخر عمرنده ماليخوليا مرضنه كرفتار اولوب ارشد اولادى وولى‌عهدى رضاقلى ميرزانك كوزلرينه ميل تارتوب كور قلوب باكناه وبى كناه كوب كشى‌لرنى عذاب وقتل ايتدى داغستاندن قايتوب خبوشان‌دا اوطراق قلدى جماعه قزلباشلردن تمام رويكردان اولوب التفات ومرحمتنى افغانيه واوزبكيه طائفه‌لرينه قلدقندن قزلباشلر عاصى ومخالف اولديلار آنلرنى صباحنده قتل عام قلمق اراده‌سنده اولدقينه واقف اولوب *مثل* علاج واقعه پيش از وقوع بايد كرد * ديب سكسان نفر آدم مصلحت ايدب خرمسراى شاهى‌غه كيلوب يتمش عددى خوف قلوب قالوب صالح خان قرخلى افشاراون كشى برله خيمه‌سنه كروب قلج برله باشنى كيسوب توشوردى * قطعه * سرى كه بافلاك هم سرى ميكرد * بخاك مذلت برابر شد * شعر * سرى شام بحث تاراج داشت * سحر كه نه تن سرنه سر تاج داشت * بيك كردش چرخ نيلوفرى * نه نادر بجاماند نه نادرى *

ولهذا

ولهذا قزلباش طائفه سی حتی حاضرغی زمانمزده اولانلری هم آنی دشمان
توتالار نادرننك قتلی سه‌شنبه كیچه‌سی جمادی الاخرة اون سكزنده سنة ۱۱۶۰
الف ومائة وستين واقع اولدی نادر دولتی ننك انقراضندن ایرانده قجریه
هند سمتنده افغانیه ماوراءالنهرده منغتیه دولتلاری حادث اولدی احمد خان
افغانیه طائفه سی برله نادر عسكرنی غارت وتاراج قلوب قند هار طرفنه كیدیب
شول اطرافی ضبط ایله بر دولت قویه تصاحب ایتدی * بخارادا هیچ وقت سلیم خان
ومرادخان اسمنده پادشاه وحكمدار اولغان یوق سلاطین عثمانیه‌دن مرادخان
الثالث ووالدی سلیم خان الثانی اسملری بوكشی ننك قولاغنه توشوب
شونی مونده كیتوروب یالغانلایدور * دخی ایتادر خضر علیه السلام اقصاق تیمور
ننك دوشنه كروب اسلامبولغه وارماغه امر ایتدی دیو كوب خرافات واكاذیب
اختلاق قلوب سویلاب اسلام بول سلطانی سلطان مهدی برله یدی سنه
صوغشوب آخرنده حیله برله اسلامبولنی آلوب سلطان مهدی‌نی انواع
عذاب برله اولتوروب اوغلی سلطان مسعودنی مقامنه نصب قلدی ویكرمی
عدد ممسوح الالة علمالرنی قتل ایتدی دیدور واثناء كلامنده علی القوشچی
خفیة اسلامبولغه كروب داود افندی‌كا یولقدی وآندن مقدمده قاضی زاده
الرومی‌نی اسیر معروف قلدغی اوچون مقهور قلندی دیو اوزون اوزاق
لقردی كلا یالغان صریح كذب هیچ برسی واقع اولغان یوق * تیمور اعرج
یورش پنجساله سنده سنة خمس وثمانمائه روم مملكتنه واروب اول وقت
اول دیارده پادشاه اسلام سلطان بایزید بن سلطان مراد الغازی ایردی
یلدرم وبایزید اول دیمكله معروفدر اسلامبول هنوز فتح اولغان یوق
ایدی اول وقت سلاطین عثمانیه ننك دار الملك وشاه نشین پای تختلری
بروسا ایدی تیمور بروسانی فتح ایدیب كوتاهیه‌ده تشلادی وسلطان بایزیدنی
اسیر قلوب شول گرفتارلغی اثناسنده وفات اولدی *   * شعر *
تیمور امان داد مرگش امان نداد * زمینش نخست واسمانش نداد * دیو
بعض مورخلر سلطان بایزیدنی تیمور اطلاق قلدی دیرلر والله اعلم به
* اسلامبولده سلطان مهدی وسلطان مسعود اسمنده الی الان هیچ پادشاه اولغانی
یوق بغداده خلفاء عباسیه‌دن محمد بن عبد الله المهدی * وسلاطین سلجوقیه‌دن

مسعود اسمنده روسده وايرانده ظهور دولةعثمانيه دن‌مقدم برنچه‌ذاتلر
وار * اسلامبولنی بوواقعه‌دن ايللی اوچ سنه‌صوڭره سنة ٨٥٧ ثمانمائة
وسبع وخمسين سلطان بايزيدننك حفيدی سلطان محمدبن مرادبن محمدبن
بايزيد فتح ايدوب فاتح لقبيله ملقب اولدی سلطان فاتح وسلطان محمدثانی
ديرلر (بلدةطيبة) كلمه‌لری تاريخ فتح اولدی * وقاضی زاده الرومی
وعلامهٔ قوشچی اول زمانده موجود دكل متاخر زمانده تيمورننك حفيدی
ميرزا الوغ بيك بن شاهرخ بن تيمورننك استاذی ايدی سمرقندده
اقامت قلوب رصدبناء سنه‌متكفل اولوب شروع بعدنده سنه ثمانمائة وثلاثين
وفات اولدی شرح الملخص ديباجه سنده ميرزا الوغ بيك نی ذكر ايده
* آننك وفاتی بعدنده علامه علاءالدين علی بن محمدالقوشچی رصدخدمتنی
تمام ايتدی اول شارح جديد تجريد ومشهور ابوالسعود افندی ننك عمی وسيد
شريف جرجانی قدس سره‌ننك شاكردی‌دور ميرزا الغ بيك سنة ٨٥٣ ثلاث
وخمسين اوغلی عبداللطيف ميرزا يدنده مقتول اولدق بعدنده
علامهٔ قوشچی آذربيجانده تركمانيه دن آق قويونلوپادشاهی اوزون‌حسن
صحبتنده اولوب سلطان محمد الفاتح دعوتی برله اسلامبولغه واردی وفاتی
سنة ٨٧٩ ثمانمائة وتسع وسبعين واقع اولدی * دخی ايتادر برننك بلغاردا
فسق وعصيان وقتل نفس وزنی وترك الجمعه والعيد كبی منكر اشلار
كوب ايدی علماسی حيلهٔ شرعيه برله طلبهٔ رباغه‌فتوی‌ويركان ايديلار
شول سببلی الله تعالی امير تيمورنی مسلط قلدی بيكچوراخان نی اون
ايكی وزيری واوتوز آلتی علماسی برله قتل ايتدی لوءلوء الامثال‌قز
وخاتون‌لرنی قل ايدوب عسكری‌ننك رئيس‌لرينه ويردی قالغان خلق‌نی
بر جمعه اچنده چيتكا كيتمكا امر ايتدی قلعه‌لرمزنی توب برله واتوب
اتل توبنه صالدی سكز يوز آلتمش توقزنچی سنه‌جمعه كون‌محرم ده جوزا
يكرمی يتنچی يومنده بلغارنی ناچيز ونابود قلوب الا دنياده اسمی قالدی
ديدور * بوسوزلری دخی كاسی كذب وافتراء محض اهل بلغاره حقارت
وبهتان عظيم‌دور حاش لله ما علمنا عليهم من سوء تيمورننك شهر بلغارغه
كيلدكی وبراش قلدقی اصلامعلوم دكل آنچه ماجريسی توقطامش‌خان

برله اولدی وتوقطامش خان ایدکو میرزانک خیانتی وامیر میمنه سی نینک جنایتی سببلی منهزم وعسکری پرا کنده اولوب استانفه التجاء قلدی بو واقعه سنة ٧٩٤ سبعمائة واربع وتسعین صادر اولدی * کندسی نینک بیانینه بناء تیمور بو اشلارنی وفاتندن التمش ایکی سنه صنکره قلغان بولادر اولیاءدن اولغاچ قبرندن چقوب اشلاکاندر با شقه اشی یوق ایکان یخشی شورنی واتوب ایدل توبنه صالوب خلق نی تاراتوب نی قدر بیهوده وفضول فائدهسز اشلار قلغان * دخی مسلمان خاتون وقزلرنی قول ایتمک وکورکان توش برله خونریزلک وفساد قلمق قایسی شریعتده جائز ایکان مرتکب کبیره هم کافر اولمایدور * دخی ایتادر فقیه ابو اللیث السمرقندی سنی قبری اچنده کوتوب یاتادور قبرنک اندادور دیو محض کذب * فقیه ابو اللیث کرچه اصلی سمرقند قریه لرندن اولسادا قبری بلخ دادور سنة ٣٧٣ ثلاثمائة وثلاث وسبعین وفات اولدی سه شنبه کیچه سی اون برنچی جمادی الاخرة استاذی ابو جعفر الهندوانی نینک باش طرفنده دفن ایدلدی وعلی قول سنة ٣٧٥ خمس وسبعین وثلثمائة * دخی بلغار واقعه سنده اقصاق تیمور نینک جمعه وعید خصوصنده مناظره ایدب بلغار علماسی اقامة جمعه وعید اوچون مصر شرط اولدقینه هدایه ووقایه واندن غیر متداولات عبارتنه تمسك ایتدیلار * تیمور ولوالجی وتیمور تاشی وقنیه وغیرهاده جمعه فرض دیمش لر لا جمعة ولا تشریق الا فی مصر جامع دیدکی قول حدیث دکل آلتی حدیث کتابنده تابلمادی بر مجهول صحابه قولیدر * درر الاثار شرحنده امام اعظم بو مسئله ده خطا قلدی * رسول الله اوزندن غیر اوچ کشی برله جمعه وعید اوقدی * آلتی حدیث کتابی برسی صحیح مسلم ایکنچی صحیح بخاری اوچونچی مصابیح دورتنچی مشکات بشنچی مبارق آلتنچی مشارق دیو ذکر ایده * بلغار اهالی سی نینک ترك جمعه وعید ایتماکی وصورة مناظره همه کذب دور بو موضع ده امام اعظم نی خطاغه نسبت باطل چونکه ادله سی ظاهر وبرهانی قوی لکن اول بلغار کبك بلکه آندن کچرك شهرلارنی مصرلقدن خارج قلمایدور * مذکور حدیث نی عبد الرزق بن الهمام وابن ابی شیبه حضرة علی کا موقوف روایت قلدی وابن خزیمه دخی تصحیح ایتدی ومحقق ابن

الهمام وكفى بعلى قدوة واماما ديدور * وشيخ الاسلام خواهر زاده شرح
مبسوطده بو حديثنى امام ابو يوسف رحمه الله اما ليده رسول الله غه رفع
قلدى ديـدور * وعلى هذا صاحب هدايه‌نينك رفعى دخى صحيح اولادر
* رسول الله اوچ كشى برله جمعه وعيد اوقلدى ديدكى كذب محض مدح
امير تيمور اوچون وضع حديث ايـله اعظم كبائره ارتكاب قلمدر حديث
صحتنه آلتى حديث كتابنده وجودى شرط دكل * ائمهٔ حديث وعلماء اصول
عرفنده كتب ستة وائمه ستة ديو صحيحين وسنن اربعة يعنى سنـن ابى داود
سليمان بن اشعث السجستانى وابى عيسى محمد بن عيسى الترمـذى وابى
عبدالرحمن احمد بن شعيب النسائى وابى عبدالله محمدبن يزيد ابن ماجه
القزوينى‌لره واصحابنه اطلاق ايدله وعلى الا طـلاق ذكرده مـراد اولادر
* بلى بعض علماء مثلا مجدالدين ابو السعادات ابن الاثير جامع الاصول كتابنك
ابن ماجه موضعنده موطاء مالك نى اخذ ايتمش در اهل شان عندنده اصطلاح
بيـله جاريدر مشارق ومبارق ومصابيح ومشكوة نى كتب ستة‌كا داخل قلمق
هيچ بر عرف واصطلاحده واقع اولغان يوق بو كشى قلاغينه كركان اسملرنى
عندينه قولغانچه جمع ايتكان بلكه مبارق شرح مشـارق حديث كتابى دكل‌در
صاحبى مقدمه مذكور عبداللطيف بن ملك در * الله اعلم بالصواب عالمده درر
الاثار نام كتاب موجود اولدى ميكان * دخى ايتادر استاذمز علامهٔ تفتازانى
شرح عقايدنى تصنيف ايـلدى طـالب‌لرى مـلا خيالى وملا احمـد الجنـدى
حضرت‌لرى حاشيه ايتمـكده اولديلار وعـلم منطق‌ده تهذيـبنى تصنيـف
ايلدى بارچه علماء طلبه سى شرح وحاشيه ايتديلار ديو يالغان سوزليدور
تفتازانى ننك هج بر شاكردى تصانيفنه شرح وحاشيه ايتدكى معلـوم دكل
بو نلار هيچ قايوسى علامهٔ تفتازانى غه شاكرد دكل‌لر اولسكز يوز سنهٔ هجريه كا
ايرشماى وفات اولدى * ملا خيالى شمس الدين احمد بن موسى الرومى بروسا
علماسيدين سنـة ٨٧٥ ثمان مائة وسبعين محمد الفاتح عصرنده شابا وفات اولدى * وملا
احمد الجنـدى آندن هم موءخر الف كامل قبيلنده سمرقندده موجود ايدى * اوزنى
علامهٔ تفتازانى كا شاكردقلماقى دخى كذب محض صريح در * دخى ايتادر اقصاق
تيمورنى قرق بوز توقسان ايكنچى سنة شهر رمضان بكرمى يدنچى كيچه سنئ التمش

اوچ یاشنده سمرقندده وعلامهٔ تفتازانی عید کوننده وفات اولدی دیو آنارنی بیلك شریف وقتلردا پیغامبر یاشنده اولتورب معفوومغفوروکوب ثواب آلغانلار ایتاسی کیلوب یالغانلایدر * تیمورخطای سفرینه چقوب فرغانهده اوترردیدکی شهرده سنهٔ ۸۰۷ ثمانمائة وسبع وفات اولوب سمرقندکا کیلتورب دفن ایدلدی ابن‌عربشاه عمراچوب سکران حالیده‌اولدی دیدور * قاضی ابوسعید السمرقندی نقلینه بناء اولا حاضرده مشهور مزاری معروف گورمیر نام موضعده دفن‌ایدلوب اولادی‌دشمان خوفندن‌تیزدن آلوب‌خفیة موضع‌اخره دفن ایله موضعی‌غیرمعلومدر * علامهٔ تفتازانی آندن اون‌بش سنه مقدم سنهٔ ۷۹۲ سبعمائة واثنتین وتسعین تیمورحضورنده فجاءة وفات اولوب سرخس‌کا ایلتوب موضع معدنده شیخ ابوالفضل‌حسن‌السرخسی جوارنده دفن ایدلدی * آنی تیمورننك امامی‌اولوب شرح تلخیص‌مطول‌نی آننك اوچون اختصار قلدی اول اولکانچه درس اوقوق وسبق آلمق‌نی ترك ایتمدی وقت وفاتنده مشکوة شریفدن کتاب‌الحج‌اوقور‌ایدی‌دیدکی * همه‌کلامی کذب صریح تفتازانی شرح تلخیص المفتاح‌نی تیمور صحبتنه ورودندن بلکه آننك خروجندن قبل سنهٔ سبعمائة وثمان‌واربعین‌تالیف ایتدی بعض نسخ‌ننك دیباجه‌سنده برننك‌سرای پادشاهسی‌جانی بیلك خانغه هدیه‌ایتدکی‌مذکوروبعض‌اخری‌ده‌هرات‌ده‌اولان ملوك‌کرت‌دن‌برنی‌ذکرایله امیر تیمورنی ذکری اصلاکورنکان یوق * تیمور سنهٔ ۷۹۴ اربع وتسعین دشت قبچاقغه عازم اولدی وسنة ثمان‌وتسعین جانب چرکس وروسغه متوجه اولدی وسنهٔ ۸۰۱ احدی بعد ثمانمائة صوب‌هندستانغه‌وارب محمود ملوخان برله مقاتله قلدی وشول سنه سمرقندده مسجد جامع بناء قلدی الی الآن خرابه سنده کومرواوتونچی تواجی‌لره مناخه‌وعرابه‌کش‌لرکا بازاراولغان * برزمان نبیره‌سی میرزا الوغ بیك حجره‌لربنا‌ایلاب انی مدرسه‌ایتدی * ولهذا مدرسهٔ خانم دیمکله معروف‌دور * ابتداً بناسندن بیرومعمارننك خطاسی یاخیانتی سببلی عمانده رخنا وقدن هر وقت خشت وتاش توشار اولوب وفی الاصل اموال غارت وتاراج مسلمین وفقرأومساکین‌اولدغندن بعض ظرفاء زمانی جامع‌مز مسجد حرام وقلغان نمازمز صلوة خوف‌دور دیو

عال ست سعدی راه صفا *
توان رفت جز در پی مصطفی *
فساد کبیر عالم متهتك *
واكبر منه جاهل متنسك *
هما فتنة فی العالمین عظیمة *
لمن بهما فی دینه متمسك *
لصاحب الهدایه * بیت *
سمافی سماء العلم رسمی وشیمتی * وقد
فاق فی سوق المكارم قیمتی * وقد
حل حل المشكلات تمیمتی * وماكان
فی بسط المعارف شیمتی * ولاولدتنی
كوفة وعراق * وكم قد سبقت فی
المعالی بفكرة * وكم من سهامی صائب
غیر مرة * ولابدع ان فقت بسجع
وفقرة * فقد تنطق الببغاء من غیر
فطرة * وقد تسجع الورقاء فی الطواق
* مخمس ضیاء الدین احمد بن
شمس الدین الطرخانی * لبیتی
المرجانی سلمه الله تعالی * وله *
* بیت * وما كان من طبع الفتی علم
دینه * وان ولدته كوفة وحجاز *
فكم اعجمی ساد بالعلم فی القری * وكم
من حقیقی علاه المجاز *
شعر وازددت اعتقاد النفسی فاننی *
بقبض لكل امری غیر طائل * واذا
اتتك مذمتی من ناقص * فهی
الشهادة لی بانی كامل * مشهور
پهلوان آتا محمود بن بوربای الخوارزمی العارف المتخلص بقتالی رحمه الله مات سنة ٧٢٢ قساجد ابغبوق
وقت السحر وله اشعار حسنة * حدیث * من شهدله حزیمة فحسبه * مثل * لالحب علی بل لبغض معاویه *
آخر * ماترك الحق لعمر من صدیق * اخر وشتان بین المامون والطحان * * (فصل

لطیفه ایلامش دخی بخارانك عبدكاهی نك محرابی
وطلبهء علمكا ویرلانده یك السنهء ناسده وقف امیر تیمور
دیو مذكور موندن ماعدا قلدق اعمالنده كارخیری
یوق كلا ظلم وجور وسفك دماء حرام وغارة اموال
الناس واهلاك الحرث والنسل دن غیراشی یوق كندسی
ویاكه اولادنك برسی نك كاسه لیس وشور باخور
اری نك مظالم وجرایمی برله مدح وثناء مخالف
واقع لری غیر معتبر آننكنه صفت آدم اولدغنی بلمكنی
اراده ایدنلر بدر الدین العینی وشیخ شهاب الدین حجر
العسقلانی وشمس الدین السخاوی وابن شحنه امثالی حفاظ
وعلماء عظام حرمین ومصر وشام وروم وعراق تصانیف
معتبره لرندن كورسون قناعت قلماس ایرسه احمد بن
عربشاه الدمشقی نك غرایب المقدور فی نوادر تیمور
نام كتابنی مطالعه ایتسون اول هم كافی اولماسه ما
جری ووقایعندن اعتبار قلسون * كندسی تالیف
ایتدكی تزكات نامنده احوال وماجری سنی شامل
تركی بر مجموعه سی وارهندستانده اولان افغادی
اوچون فارسی لسانه ترجمه ایدلمش در سمرقندده
منظور مطالعه م اولغان ایدی * حسام الدین بن
شرف الدین المسلمی نك كتابنده اولان اغلاط
واكاذیبی حد حساب وعددن خارج * قالدرمای بیان
ایدلدكی تقدیرده مجلدات كبار وضخامه مشتمل بر
كتاب تصنیف ایتمكنی اقتضا ایدر اول قدر فضولدن
اعراض وبو قدر بیانه اكتفاء ایله بقیه سنی مقایسه
وافهام اولی الالبابه حواله قلندی والله الموفق للصواب
والیه المرجع والماب وهو حسبی ونعم الوكیل *

افلاطون صديق والحق صديق والحق احق بالصداقة رب اكلة تمنع عن اكلات * واهل مكة اعرف بشعابها * وليس في كل مرة يسلم الجرة * رب رمية من غير رام * عدوك من صديقك مستفاد * فلا تستكثرن من الصحاب * فان الداء اكثر ما تراه * يكون من الطعام او الشراب * لا يبلغ احد درج الحقيقة حتى يشهد الف صديق بانه زنديق

فصل في الالفاظ العربية المستعملة في السنة اهل قزان وبلغار في هذه الازمنة على ترتيب الحروف

(حرف الالف) الله اكبر اول آخر امام ايمان اسلام اذان اثبات اقرار ادراك اذن ادب السلام عليكم الله قوت ويرسون انصاف استنجاء استبرأ احمق ايجاب وقبول اخرت امر احوال اعتبار اختيار آلماس آفت اولى ازل اولى اجتهاد انشاء الله اسباب امانت اجزا اصل اصيل اطلس اجل اقل اكثر اذاء ابليس ايذاء ازل ايت امير الم انبار اشارت اهل اهل افكار اسراف افراط اظهار اصلاح احكم التماس اخلاص اسم احسان الحمد لله انا لله وانا اليه راجعون اسرافيل اسرائيل انبيا اوليا اسكندر اشتها اقتدا البته اسطرلاب احرام اخير احتلام احتمال استهزاء اعوذ بالله العياذ بالله استغفر الله استغفار الجبر والمقابلة امان اعظم اعتقاد اعمال ارغنون ارقام اصول ام الصبيان استسقاء افراط اعضاء ايات امين ارواح آمين اولا اندراى اوس الا الله
(حرف الباء) بلى بلكه بلاء باطن باب باقى بقاء بلبل بنا بلطه بركت بارك الله بالغ براز بلاغت بالخير والسلام بخيل بيت براق بقال بهتان بسم الله بعينه بلا نهايه بعيد بعض بالله بكر براءت ببغا بفرض بالقصد بدعت بوز بحث بخت بغض بعد العين بحل بيان *
(حرف التاء) توبه تفال تسلم تضرع توقف توفيق تمام تعجيل تحقيق تاريخ توصيف توكل تعطيل تعليم تعيين تقرير تشريف تعريف تسليم تسبيح تهليل تكبير تشريق توحيد توجيه تشديد تابوت تعيين تابعين تابع تقدير تعزير تكبر ترتيب تفسير ترياق تراويح تكلف تكليف تعرهندى تيمم تفريق تبارك وتعالى توبة نصوح تاج تمتع تالله *
(حرف الثاء) ثراب ثيب ثيبه ثابت ثبات ثور ثناء ثبت المدعى

(حرف الجيم) جمعه جماعت جمال جمع جهاز جبر جور جواب جفا جاهل جن
جهنم جنت جام آياق جنازه جامع جزاءجانى جراحت جوزاء جدى جمادى
الاولى جمادى الاخيرة جمله جوهر جواهر جهت جهر جبرائيل جميله جملتى
جبر مقابله جامد جهاد جهل *

(حرف الحاء) حرام حرمت حساب حد حورالعين حلال حديث حافظ حق
حقيقت حيوان حيا حايم حلواء حمد حضرت حضور حسن لى حال حصه حاصل
حيله حسد حمايـل حنـا حافظ اغا حافظ طاى حميت حسرت حقارت حـرحول
حوت حج حكمت حقير حيران حاجت حلحميت حلق حكم حكيم حقتى حيض
حواله حمل حكايت حبشى حاشا الله حشرات حركت حنبلى *

(حـرف الخاء) خبـر خطا خـراب خـط خـاطر خطبه خطر خوف خفا خلق خلق
خليفه خـلايق خبر خدمت خزينه خاصيت خلفه خلاف خيانت خلع غبار خير
ختم خيال خادم خريطه خمار خمار خرقه خـار خطيـب خضر حسـن خاتمه خاص
خـوف خلوت خفت خسبسن خربص *

(حرف الدال) دور دولت درس دنيادون دين دعاء دعـوت دبـر دانـق
دليل دلالت ديانـت دلـو دفتر دفن درجه درع دراهم دائرهٔ هنديه درك
دواء دايم دار دور *

(حرالذال) ذم ذوق ذات ذكـر ذوالقعدة ذوالحجه ذهن ذكـوة ذكـر
ذليل ذلت ذخيره ذوالقرنين ذره ذريه ذوالفقار *

(حرف الراء) رحمت رحمن رحيم راضى رضا رب راحت رباعرياء رشوت
رمضان رحلت روح شهر ربيع الاول شهر ربيع الاخر روعيث رجب رعـايه
رغايب رغبت رغم انفه رحمة الله عليه رضى الله عنه روايـت رخصت راهب رهبان

رسم رافضی ربع عجیب رفیق رویه رطل رکوع رکعت رقم رزق رزاق رضوان رسول‌الله ربی‌الله رباعی *

(حرف‌الزاء) زاهد زمان زینت زنا زنار زهره زیارت زکی زاید زیاده زمرد زبرجد زحل زنجبیل زنجی زمانه زعفران زهره *

(حرف‌السین) سلام سلامت سکر ساعت سعادت سعد سفر سلطنت سلطان سقر سیر سر سؤال سبب ستار سحر سرطان سنبله سبق سختیان سنت سحر سبحان الله سخی سوره سخاوت سکنی ساکن سجده سواد سنبل سو فسطا سفسطه سیاق سیاح سیرت ساکن *

(حرف‌الشین) شاهد شریعت شربت شمع شمعدان شوم شعر شاق شفا شاعر شوق شوکت شکر شك شکل شمایل شهید شهادت شکرانه شراب شرق شرع شرح شایع شریك شیطان شغل شیخ شرك شرط شرائط شعبان شوال شهرت شفاعت شفقت شریف شرافت شرف شهوت شکایت شفق شفیع شیعه شافعی شمس قمر شبیه شعر *

(حرف الصاد) صاح صبی صبر صابون صندق صلاحیت صفا صف صفت صاف صناعت صرف صدر صوفی صلوات صواب صدقه صحابه صحبت صریح صادر صلی الله علیه وسلم صراحة صراط صمغ صورت صحیح صیقل صاع صرف صدف *

(حرف‌الضاد) ضرر ضد ضایع ضعیف ضیافت ضمیر ضامن ضرور ضرورت *

(حرف‌الطاء) طاقیه طوبی طست آیاق طمع طلب طالب طب طبیب طعم طعام طاعت طاقت طبع طبیعت طلاق طبق طرف طریق طهارت طهر طوانی طائفه طبس طوطی طاوس طوفان طوق طاق *

(حرف الظاء) ظالم ظلم ظلمت ظاهر ظفر ظهار ظن *

(حرف العین) عین عیب عبرت عزت عدت عود عنبر علامت عزیز عار عبادت علم عمل علماء عرض عمر عهد عدل عالی عید عاشق عدالت عقرب عصبه عطر عزرائیل عرفه عرفات عمره عرش عالم علاج عرصات عسکر عراق عجب علم عرب عجم عقل عذر عاشوراء عزایم عسر یسرا عاجز عجز عرف عوام الناس عادت عاصی عین عطار عطارد عقاید علیك وعلیهم السلام عمر بحر عمیق عشر عدن عورت عشق عشرت عیان عریان عجز بحر عجز بحر عذاب عاریت عمارت *

(حرف الغین) غیر غیرت غیبت غار غفور غفار غوغاء غدر غیب غوث غم غصبه غنیمت غریب غالب غضب غسل غرور غموج غنی غایب غافل غازی غربت غلمان *

(حرف الفاء) فیل فتیله فضل فکر فطر فهم فتنه فانی فعل فقر فقیر فرض فرایض فارسی فرس فراست فرعون فارغ فرق فنا فصل فلان فتوی فقه فردوس فلکیات فروع فرع فاتحه فلسفه فائده فدیه فداء فوته *

(حرف القاف) قول قدرت قدر قدر قربان قبرقانی قطب قطار قیل قال قنو قادر قهر قلم قامت قلعه قبول قبله قیامت قیافت قوس قرض قطره قارب قران قراءت قندیل قبیل قناعت قربت قباحت قبیح قابل قیمت قراط قائمه قائم قضا قاضی قمار قطعات قحبه قصدا قصه قرار قریب قالب قنوت قرنفل قاعله قوت *

(حرف الکاف) کلام کافر کفر کفی کفایه کافی کامل کلمه کلا کبر کرسی کرم کریم کرامت کذاب کفن کیف کتاب کاغذ کافور کرام کاتبین کسوة کفیل کعبة الله کسب کبریت کرسی کفران کل کمزایل کمزاید کره کراهت کن فیکون کسوف کرات مرات کذا وکذا

کفارت

كفارت كتان كتم كوثر كيسه كوسج كنايه *

(حرف اللام) لحد لذت لذيذ لعنت لعين لعان لوح المحفوظ لفظ لغت ليمون لفافه لاباس لطف لطيف لايق لياقت لواء لكن ليت لعل لبيك لا في الله لئيم لقمه ليلى *

(حرف الميم) مصطار منافق موافق مناسب مبارك معراج مدارا مشترك مسخره مشرك ملعون مخازن مرحوم مشقت مسئله مشتاق مضطر مغرور مقدور مد موءذن معيار مقدار محبت ميراث مسجد مناره محراب منبر مدرسه مكتب مدرس محتسب مؤذن مسلم مؤمن متدين معين منت مال ملك ملت ملامت مولى مقبره محبس مخلص مهر محرم ميزان ميقات مصيب مصر مذهب مشرب مسكين معاند مشهور ميت مسرور معنى مراد مقصود ميدان مدام مروت مثل محروم محرم مسئله مفتى مختصر مالكى مالا يعنى مريد مرتد مصيبت مرتكب كبيره مثلا مرام محرم محله منفرد مرحوم مجوسى مقتدى مولام مختصر ملام مدد مركب مراعات ماشاءالله ميل محشر مزاج مهلت من من مرجان مثقال مشورت مسلم مصدر معلم الصبيان مسواك مغناطيس ميكائيل ميت ماهر مقدر معجل مؤجل ملائكه ملك منكر ونكير مشرق مغرب مخمور مظلوم معلوم مسافر مكره مكروه مثال مثقال مكر مكرر معاذ الله منطق موسقى موضوع مرفوع مرسل متاع معذور معروف *

(حرف النون) نعمت نرام نقم نهايت نفاق نور نحس نقص نقل نسل نسبت نار نفس نكاح نزاع نصاب نفاس نصيب نصيبه نصيحت نشر نفقه نظام نظر نظر نوع نفط نيت نجس نقصان نصرت نصوح نمرود نقل نسيه نقش نصرانى نصارى نفيس نقطه نكته نفرة نعوذ بالله من ذلك نحو نفع نسخه نوم نكس *
(حرف الواو) وقت وصيت وعده واجب وعظ وكيل وجه وزن وكالت والله وفات وفاء وعليكم السلام وقوف وباء وقف وحى وصى وزير وتر ولى ولايت ولكن وشى *

(حرف الهاء) هدب هدايت هبه هواء هباء منثورا هوالى هجا هيبت هجرت

هجرت هدهد هندسه هیئت همت همزه هنر هوس *

(حرف الیاء) یارب یمین یسع یاقادر یاالله یارحیم یاقوت یعنی مثلا یشم یاسمین یهود یهودی یانصیب یسیر *

* غالب اسماء رجال ونساءلری دخی عربی درولهذا لغت وفنون عربیه‌کا الفت لری وعبارهٔ عربیه وعلم قراءته مزید قابلیت لری برله اهل ماوراء النهر وخراسانه سبقت ایتدیلار *

* تم المجلد الاول من کتاب مستفاد الاخبار فی احوال قزان وبلغار فی محرم سنة ١٣٠٣ ثلاث بعد الف وثلثمائة ویتلوه المجلد الثانی *

(مسئلة نحویة) اعلم انك اذا حاولت الکلام وزورته فی خیالك ووجهت فیه فعلین متوافقین فی اقتضاء الفاعلیة اوالمفعولیة اومتخالفین او اکثر من ذلك علی اسم واحد لتستغنی بذکره مرة فی کلامك وعملت فیه ای الفعلین شئت فتضمر الفاعل فی الاخر اضمارا علی شریطة التفسیر فتقول مثلا اکرمنی واکرمت زیدا بالنصب علی اعمال الثانی اوزید علی اعمال الاول علی خلاف بین النحاة من اهل البصرة والکوفة فی الرجحان والاولویة دون اصل الجواز والصحة وتقول علی کلا المذهبین قاما وقعد اخواك بالاضمار فی الاول قام وقعدا اخواك بالاضمار فی الثانی والاولی هو اعمال الاول عند الکوفیین واستشهد علیه بقول عمر بن عبد الله بن ابی ربیعة القریشی الذی اقام قومه قریشا فی الصف الاول فی جودة الشعر حیث قال * شعر * تنخل فاستاکت به عود اسحل * وهو ظاهر والثانی عند البصریین وانشد فیه سیبویه قول طفیل * شعر * جری فوقها فاستشعرت لون مذهب * بنصب اللون وهو مختار المحققین کالعلامة جار الله الزمخشری صاحب الکشاف رحمه الله وقداورد فی المفصل وغیره شاهدا علیه ماورد فی التنزیل من قوله تعالی اتونی افرغ علیه قطرا وقوله سبحانه هاؤم اقروا کتابیه وقوله جل ذکره والذین کفروا

وكذبوا بايتنا كيف ولو اعمل الاول لاضمر فى الثانى المفعول وقال استشعرته واقرعه واقرأوه بايتنا بها لاتفاق الفريقين عليه قلت واظهر من ذلك قوله جل ثناؤه تعالوا يستغفر لكم رسول الله اعمل فيه الفعل الثانى بدليل رفع رسول الله ولو اعمل الاول لكان منصوبا وقول الفرزدق حيث يقول * شعر * وان حراما ان اسب مقاعسا * باباكى الشم الكرام الخضارم * ولكن نصفا لو سببت وسبنى * بنو عبد شمس من مناف وهاشم * لان اتفاق الطائفتين على شيء انما يكون دليلا للقانع وما يدريهم ان الحق ليس فى ثالث اورابع وقد جوز الحذف الكسائى وروى اعمال الفعلين عن الفراء رحمهما الله والذى يظهر لى ويعجبنى من المثال الظاهر الصدق والشاهد البين الحق قوله عز مجده كتاب انزلناه اليك مبارك ليدبروا اياته وليتذكر اولوا الالباب توجه فعل التدبر والتذكر الى قوله اولوا الالباب وجعله فاعلا للفعل الذى يليه وعمل فيه واضمر فى الاول وقال ليدبروا آيته هذا ولكنى مارأيته فى كتاب ولاسمعته من احد فى محاورة او خطاب فحدانى ذلك تحريره فى هذا الباب والله اعلم بالصواب قد جمع هذه التحارير من اصداف المعانى لئاليها وانارت من اخشاف المبانى لياليها فانها مع لطافة جسمها كم حوت من لطايف وفى حداثة سنها كم حدثت بطرايف وكم من مشكل اوضحته وقد اغفله الاولون وكاين من آية يمرون عليها وهم عنها معرضون شهاب الدين بن بهاء الدين المرجانى سلمه الله تعالى

لما انقضت عدة مخدرة الزمان بعد موت بعولتها الفحول اقبلت تتغامز بالكهول والشباب الجهول وهم يتلاعبون بها ويبسطون ايديهم والسنتهم اليها وهى لاترد يد لامس ولاتبالى من مغامس فاقتضت الغيرة الالهية ان يبعث فيهم من يردهم عنها (مصراع) رد الغيور يد الجانى عن الحرم * شعر * تولى زمان لعبنا به * وهذا زمان بنا يلعب * وكانوا يظنون انه ليس وراء ما يعلمونه علم فظهر من بينهم من يطلعهم ان اكثر ما يعتقدونه علما جهل وان العلم وراءه * شعر * سوف ترى اذا انجلى الغبار * افرس تحتك ام حمار * وهو المحقق المدقق شهاب الدين المرجانى فقلت فى نفسى انى انست نارا ساتيكم منها بخبر او اتيكم بشهاب قبس لعلكم تصطلون تنور دين ربى بالشهاب * تميز كالزلال من السراب * قواعد تاسس باجتهاده * دلايله

توضح باكتساب * تاكدت الصلوة خمس وقت * باظهار الدليل بلا حجاب * كان نداء ياهرون اخلق * اتاه من النبي بالخطاب * فقام بما تقوم به الخلايق * كانه قد اجاب بالنياب * لناولعصرنا فخروفرح * تحقق عالم مثل الشهاب * وكم متردد بين الانام * تيقنه الشهاب بلا ارتياب * اذاما اشكل الاشياء عندك * تجدمن عنده اوفى الجواب * بشهد العلم يا تينا كنحل * ونلفظ حوله مثل الذباب * وتاليفا فقدنا مذ زمان * وجدنا منه تصنيف الكتاب * فقلت لمن يطيل له لسانه * اتقصدنا صحالك بالعتاب * تردخير اتردخير الدينك * وان تحسد فترضى بالخراب * لمحمد بن احسان بن عمر المسوى رحمه الله كتبه سنة ١٢٨٠ في شهر ربيع الاخر *

منظومة عبد الرحمن بن داود بن جعفر بن بيككنه بن سبحان القزاني الجوطايي المعروف بمصطفى احسن الله احواله وختم بالسعادة اعماله

بسم الله الرحمن الرحيم

ثنا وحمد بيرله رب تعالى اودر شأنى بلند الله مولى
اودر قادر شريكى يوق احددر دخى مونكسز ايرر اول هم صمددر
ايرر شاهد آننك برلكنه هم نظام انتظام حال عالم
آننك قدر تاريدين هم بريدر كون اولمش يرلارى كيرو ديدرا
اكرا برى بكريد همچو فرهاد چمن شرين وش ازوى ميشود شاد
صالوبن عشق كل برجان بلبل ايدر هر دمده افغان ايله غلغل
بولاردر قدرته بعض علامات ايمس ممكن آنى يازسام تمامت
صلاتُ هم سلام اول مصطفى غه نبوة معدنى كان صفاغه
اودر مهر صفا نور شفاعت سلام اولسون آنكا ساعت بساعت
ايشت اسم شريفن ايمدى شاها محمد احمد ويسن و طه

دخی آلینه اصحابیغه آننك / آلار خاصی ایرر خلق خدانك
ابو بکر وعمر عثمان علی هم / بری ایلایه سن آنلارغه منضم
آلار کم رهبر راه صفادر / قلاوز طریق مصطفی در
بالعربیة ربان بمعنی دلیل البحار منه سلمه الله تعالی
کشی کم کتسه کر آنلار بی دین / بارب البت اچر کوثر میدن
بودم کلدم سوزه آغاز ایدرمن / هوای سوز اوزه پرواز ایدرمن
بس ای دوستلار سوزمنی کوش ایدنکار / که برقچ شهد شکر نوش ایدنکار
بودم کشف ایلیون برقچ رموزات / بلوبن رمزی جانتك آله لذات
میان حق وباطل ظاهر اولسون / دل حاسد بو حاله حایر اولسون
الهی سن قلکا بیر فصاحت / که نظمده اولا تاکم ملاحت
کلامم باغیده کللر آچلسون / معانی بحریدین درلار صاچلسون
سوزم مقبول ارباب معارف / اولب تحسین قیله تاجمله عارف
زکاوت اهلی بیکد معنی آلسون / غبی لار آنکلامای هم قالسه قالسون
کیل ای ساقی فصاحت خمریدین جام / دوتا ویرکل اولام تا مست کلام
کلام تا جوشه ایدم سوزه آغاز / اولوبن عندلیب آسا خوش آواز
حسد اربابیدین ایلب شکایت / دیم هم بر نچه دلسوز حکایت
بوکون بلغار ایلنده کمدر اعلم / آنکا حاسد اولانلاری دیم هم
فقیه ومقتدا به بلکل ای جان / شهاب الدین ایرر منسوب بمرجان
حکیم وجامع العلم وفنون اول / شرفده مثل انسان العیون اول
دقایق حلیده چون موشکافی / ایدر فهمی آننك بی شین وکافی
فلاطون زمان ومرد کامل / ایرر عالم دخی علمیله عامل
که هیچ وقتنی تضییع اتیوب اول / تصانیف وتألیف برله مشغول
ایمس مقصودی اول فاضلنك الا / جهان ایچره مکر حق ظاهر اولا

خصوصا كم عشا حقنده اول خوب رساله دوزدی اهل حقه مرغوب

براهين ودلائيل بـرله هـر بار وجـوبنى عشانك قيلدى اظهار

كـــه آننك يازوقش فرضيتنى هم اثبات ايتدى تاركِ نـكبتنى

آنـكا درج ايلدى چندين فوائـد دخى حـق اهليكه درلو موائـد

زهى نسخه‌كه انهار شريعت سراپا مملو اسرار حقيقت

بو بـر صهباى معنى در هما نـا سرور ونشوۀ بخش طبـع دانا

كل صد برك كلـــزار بلاغت كه كلمش روبرو حسن وملاحت

عجب بر نسخهٔ خـوب اى نيكو نام سزاورد ايتسه عارف صبحيـله شام

نچـه دور ايليوبن چست وچالاك كه مثلن كورمشدر چشم افـلاك

چو اسمى ناظوره اى مرد عـارف كورنور چنـكم آنده كوب معارف

اودرچون ناظوره كر بقسنك اى يار كه حقنى كوركزوبن ايلر اظهار

كوررسه بو على اى مردواقى ايدردى فضلن آننك اعترافى

دخى ده بـو حنيفه خـاص امت پسند ايلر ايدى كـر كورسه البت

نه غم بلمزسه قدرن جاهـل خام ينه اهـل بصيرت ايلر اكرام

كنش‌كه وارمى نقصان كوركه خفاش فروغن ديرلار انـكار ايليور فاش

چو بلمز قدرن آننك هر بر انسان مـكر عارف اوله اول اهـل عرفان

كه قـدر كوهـر قيمت بـهـانى مـكر صراف اولانلر بلور آنى

فحاصـل شبله بلـكل آنى اى پاك جهالت زهرينك دفعينه تـرياك

احاديث ونصـوص وهـم روايت حصار ايتدى آنكا كـوله صيانت

كه تاكستاخليغ ايدب هر فضولى تعرض قيلميه بلماى اصـولى

مـع هـذا نچـه جـهـال حـاسـد آنكا انكار ايدوبن اولدى جاحـد

چو طبع بیهنر سومز کمالی آننکچون کامله استر زوالی
مثلدر بوکه اطفالنك صفاتی تمنی ایلر استاذه وفاتی
قچنکم کوردیلر اوشبو کتابی کمالات اوزرەدر هر فصل وبابی
چوقیلدی رشك اودی بغرنی احراق آنی اطفا قیلالمای طاقتی طاق
کەدوشدی دوشمننك کونکلانه تشویش حسددین جانی اولدم اولدی پرریش
ایدب مقصود آنکا طعنی اوشالدم که تا اوله حسد داغینه مرهم
قیلوبن ردینه آننك کتابی اوراتا آتش رشك اوزره آبی
کورنك اول کسوهٔ خاص اهره عامی که آندین قصد ایدوبن انتقامی
چو تالیف ایتدیلار بر نسخهٔ دون اکا ذیب جهالات ایله مشحون
خطاسیننك حسابی یوقدر آنچق دخی چندان ایرر کذبی محقق
عجایب بر فضول وبی اصولی که طعنه مبنی ابواب وفصولی
مثالی بر عروس زشت رخسار ملا حتسز ایرر هم تلخ گفتار
ویاشول نان کبی درای نیکونام طشی کویکان ایرر لکن اچی خام
دلیل ایرر بدایت تا نهایت مسودنك جهالاتنه غایت
موءلفی شونەکچون کوردی معقول که اسمن ذکر قیلمای ایده مجهول
اگر اولسا ایدی اول نسخهٔ خوب مصنفی اولوردی آنده مکتوب
نەکم برخوش کتاب اولسه جهانده مصنفی آدی مذکور اولور آنده
فحاصل بر کتاب بی معانی ایمس تعریفه حاجت ایدی آنی
ایشتکل نسبتن ناظورەغه فاش که لعله نسبت ایلن برقرا طاش
برابرمی مثل یوننددن ای جان خذفی برلن بهای در ومرجان
چو اسمی جاروده بین الخلایق دوشبدر خوش مسمی سیغه لایق
کتابنده اول اسمی ایلدی یاد ایدب ناظورەغه ذم قیلدی ایراد

ولكن شيله تقدير ايلدى حق　　كه‌اور نسخه سيغه اسم اولدى مطلق
مكر اشتمدنك اول پير تركى　　ديدى برسون ايرر سوزلرنى‌كوركى
ديمش در صوفى الله يار اول خوب　　موافق اوشبو حاله بيت مرغوب
چراغينى كه حق يانديردى قويدى　　آنى كم پف ديدى سقالى كويدى
وهم سب سلف ايلر ديب اول　　چوقيلدى اول عزيزه تهمتى هول
كه كر سب سلف ايلرسه بر كس　　اوشالدم فاسق اولور اول ديدى بس
مسلم شيله در كبرى سى معلوم　　ولكن صغرى سى ممنوع ومعدوم
دخى ايلب آنكا بهتان ثانى　　ديدى سارق عبارتنده آنى
نه حاجت سرقه كه اى مرد عالى　　لساننده اولوركن ارتجالى
مونكديك يوز دخى بهتانى شامل　　ايرر اول نسخه بل اى مرد فاضل
بس اى سيرايدن اسرار معارف　　نظر ايله اكر اولدنكسه عارف
كورايمدى جهدنى اول خاص دينننك *　　تماشا ايله حالن حاسدينننك
خواصى چون حسددن كين ايدرلار *　　عوام آنلارپى دين بس كيدرلار
كورنك كم نچه عامى اول آرادين　　كه كويا جبر كوردى ناظورادين
كه بلماى بر حرفننك معنى سين هم　　ايدرلار آنكا درلوطعن ايلان ذم
جهالتدين بسى فرق ايدمز اول　　قبودر صاغ الى يانيسى در صول
مع هذا الجهالة هيچ اويالماز　　حيا ايلب لسانتى طيالماز
اچوبن آغزنى بالهجهء بد　　تعرضلار ايدر اول آنكا بى حد
ايدوبن كينه آنلار اهل دينه　　ايدرلار كينه اول دين مبينه
طلوع ايتسه سپهرننك اوزره ناكاه　　هلال عيدننك ياصومنك اى شاه
شواهد ودلائل برله هر حال　　اولور معلوم آنكا بى قيل وبى قال
دخى اوشبو خصوصده اى نيكونام　　بولور وقتچه آننك مصريله شام

عراق

عراق روم حجاز هم سمرقند کلور انکا موافق ای خرد مند
دغی اطرافدن آنکا کوب خبرلر کلوب اولدم آنی اثبات ایدرلر
بس آنی اول ایدر آنلارغه اعلام که تا قوت اولنه شرع اسلام
ایدوبن قصد رغمنی اوشال آن بتتبع مقتضای نفس وشیطان
انی تاخیر ایدرلر بر ایکی یوم آنکچه اولماسون دیب عید ایله صوم
خلاف اولماق چون آنکا ای قرنداش خلافنی ایدرلر شرعننك فاش
خدا ویرسون عناد اهلنه انصاف دیگل آمین قیلوبن قلبنکی صاف
بلنکلار ناظمی کم قیلدی انشاد چوطایی مصطفی خیر ایله قیل یاد
فقیر وخاکسار وخار یعنی ایرور اول خاك پای اهل معنی
بلنکلر ناظمی کم قیلدی تنظیم که صاد وطاء فاء اولی میم

واین قطعهٔ مربعه نیز از خیالات اوست

عارفا کرچشم عرفانکده وار نور وضیا* کور بودنیا حالنی سن اوجمله کل آندین وفا
غالبا ارباب جهلی قدر عزت ایلیوب* صاحب عرفان اولانه کوسترر یوز بنك جفا
عارفا چون مسند عرفانه قیلدنك اتکا* اهل تحقیق اوله کور تقلیده اولمه مبتلا
ای کوزم نوری کل انصاف دیك سن ایله کشاد* تا که ظاهر اولیسر حق قایسی در قایسی
اهل تقلیدنك کلامنده معانی پرتوی اویله در کم اولمایه نور وضیا خطا
چاروده‌حقنده کوب کاغذ اسراف ایلدم ایله کفارت انکا ناظوره مدحن ای خدا
مصطفی کر قوة طبعنك نظم ایت دیر بو دیارده نظمه یوق قدر وبها

منظومة الشيخ فخر الدين بن آرسلان بن مرادعلى بن ميراث البوكالى المحتسب رحمه الله تعالى

بسم الله الرحمن الرحيم صاچدى خطم باغينه مشكن نسيم
حمد احمد گلشن كالكم گلى مدح محمد رقمم سنبلى
ذكر علاء شرق صحب وآل بولدى سوزيم زمزمينه شهد بال
شاكر اولام ذاكر اولام هر زمان بزه امر ايتلهى خداوند جهان
شاكر اولان نعمتى اولا زياد ذاكر اولانلارى الله ايده ياد
نعمة عظمى هدايت نعمتى شكر ايدالم يتدوكچه طاقتى
آندان آيروق نعمتنك يوق صاغشى شكر ايدالم دايما جاى وقشى
حق بيوردى بزه خدمت اول نماز قيلالم البته آنى قش ياز
اول نمازى بش بيوردى شب روز قوبما يالم بى عذر البته بز
دورتسين قويماغه اصلا وجه يوق اما يستو حقيده سوز آز چوق
قسقه تونده ديديلار ساقط آنى اهل تقوى قويغانى يوق بل آنى
هر ايكى جانب دليلن كوزاتب جانب اقوايه فكرون توزاتب
اوقو جانبى دليلن قوتين يخشى بلديلار آنى بعض متون
مجتهدلار ده ده وار ديب اختلاف جانب اسقاطه سن هيچ اورمه لاف
بنده بولسانك امر حقدن طارتمه باش احتياط جانبينه اولغل تو طاش
نچه اسلام شهرى ننك مفتيلارى ويرديلار فتوى وجوبه هر برى
بش نمازى دورتكه تقصير لايجوز ديديلار اما درستدور اوشبو سوز

فصل

بس مونونك صونكنده اوشبو يازله قش اوتوب كلسه حمل كون ياز اوله
وار غزان شهرنده برمرد عزيز علمى كامل فاضل صاحب تميز

دین بهاسی اتکه‌سی مرحوم عزیز قریهٔ مرجان ایمش مولودی نیز
دین اوچون همت ایکه‌سی پر فتوح دیـن شهابی مرد آفته پر وضوح
اوشبو یللار اچره همت صرف ایتب بر رساله دوزمش آلب ازکتب
نچه قرآن اچره وار حاجت دلیل بارچه‌سین یازمش کتابه اول جلیل
هم احـادیث نبیدان بی حساب نقل ایلان یازمش کتابه ذواللباب
مجتهدلار قولیدین هم نه که وار یازمش اول مذکور کتابه بختیار
هم دلائلدن یازوب دور اول همـام چوق جدله نی که حاجت باتمـام
بو رساله سی تمام معنـی مفید فهمی وار آدمه کافی ای رشید
هر کمنك ادراکی وار آنکلار بوتی مستقیم الفاظـی مفهومی سنی
بو فقیهنك عامی خوب صدری شریح هم عباراتی اشاراتی صحیح
جانبینه اول وجوبنك دوتدی یول بلدی اقواسین دلیلنك اونك صول
یر یوزینه بر تبرك خوش کتاب قیلدی همت صرف ایتب اول ماهتاب
حق تعالی اول فقیهنـك عـاجلین قیلا میمون فضلی برلن آجلـون
آچدقیچون بنده‌لارکه خوش طریق اوله حقنـك رحمتینه اول غریق
صدری آننك منشر صدوربی ریان بحر الطاف یاغدوره آكا سحاب
نشر ایدین خلقه کتاب مستطاب ایرشه فهمینه آننك شیخ شـاب
حقنـی افشـا قیلدی قیچون عالمـه فاتحه قیلام خلوصیله همـه
بـارك الله اول فقیهنك جهدینـه بوقدر خوش یول آچب دین اهلینه
حقنی شرح ایلب تمام دوزمش کتاب هر که مقبول کتابی پر صواب
قلبنی قرقه یاردی گویا اول فقیه علمی کامل سعیی چوق لا ریب فیه
حق تعالی عون ایلا اول عالمـه دوزدکیچون خوش کتاب اول عالمه
حقنی فاش ایتمك مرادی ای امین یانه حسرت اودینه عدوان دین
نچه تحقیقـات وتـدقیقاتی وار یازمش اول نسخه‌یه آن صدرکبار

شکسز اول نامه مطابق اسمنه حیل ایراقدن حقایق کورنه
اوقیالم قسقه تونده یسقوی شبهه قالمادی رساله مستوی
فهمی وار آدم وصدری هم سلیم اولسه مسلّم اولور الّا سقیم
فهمی اولبده حسدلی ملالار عیب ایدرلار تصنیف اهلن بی‌شمار
نتّه کم خفاشه شمسك نفعی یوق نچه منك جانوره آننك نفعی چوق
بو زمانده حقلق اولدی منزهق باطلی حقلارغه کوبلار متفق
حقنی حق دیکوچی یوقدور ای امین آزدوروب کوبلاری شیطان لعین
حتّی بو شاندی شیاطین بوزمان باطلی قرویجده علماء زمان

❀ اعتبار ❀

بو زمان‌ده بعض امامار لا جرم بر برینه حاسد اولالار بهم
بری ننك اشین بری اوخشاتمیه نه قدر حق اولسه راحتقه توتمیه
اول حسددن یا عداوتدن اولا قلبی عدوان ناریله یاولاق طولا
بز ایشتدوك قول بد بوی ملا یعنی بر ملّا دیوبدور آ حاصلا
ابن دنیادان بر اوکه بو سوزی سوزی بدبوی دقی بدخویدور اوزی
شول عشا حقنده یازمش نامه‌لی آلب اوتقه یاقسانك ایردی ای غنی
بو سوزی دیکان کشی غضبه دونب نه دیدوکن بله آلمای سورتنب
عقلی سورتنمش وکوکلی بی ریاب نار حسدله دلی اولمش کباب
اول رساله ده نچه قرآن سوزی نچه احادیث نبیدن دلسوزی
شونلاری دعا حمامه یا قحفه امر ایدوبدور غضب ایلان براحمقه
ملانك بو اشیننك قبح بدیه یاقماغه قرآنی امردور سفیه
بر حقیر ناظم پر جهل زار بر حرفنی یاقمغه قوشمز بنار

اسماعیل

اول رساله سنده برده بولمسه یا حدیثدن یاکه قرآن یوغیسه
اول دخی بولسه سقوط عقیده دیب آنیده اوتقه یانو بولمایه ایب
قوشدی ناظوره یاقارغه بر علیل آنی دگل بونی یاقمز مرد دل
یستونی اسقاطه جهل ایتکان کشی خوب کورولمای ایردی کیمستوبشی
یعنی بش فرضنی دورتکه قالدرو مصلحت ایرمز دیرایردوك ای اولو
علمی کامللر قاچان جائز کوره نتکم یازدی رساله مذکوره

التماس

فاتحه اوتنه بو عبد ذلیل ناظرین دن بو حقیر بو علیل
لایق اولمزسه نظرغه بو نقوش دفن ایده بر پاك اورنغه مردهوش
بو نقوشنك هب قلمدن توشمکی ماه صفر آخرنده بی شکی
بست پنجم کونیده اولدی تمام یومی یوم الاربعا دور ای همام
یلی توقسانچیده هجرتدن اول بنك ایکی یوزصونکره ای صاحب اصول
وقت اشراقده بونی ایتدم تمام بلکه تك تورسام اوگاردیم والسلام
بر تواضع اهلی کورسه کر بونی تصحیح ایتسون حسن خلقیله کونی
زیرا لغزیدن شأن بندگان باخصوص بزدی قراده زنده گان
ایردوکینه اخیره بی حدثنا سهوچون استغفار ایدم یا ربنا
بندهننك اشی همان سهو خطا اول کریم لایزالدندور عطا
له

بدایت اوله بسم الله ایلان هر اش همه حالات
آننك صونکنده حمد حق بلاندور کل تحریرات
که آندین صونك صلوة اولسون خدا دوستی محمده
همه اصحاب آلیله یازوله بونده تسلیمات

غزان شهرنده بر عالم همه علتدن اول سالم
جهـاد نفسیله دائـم بلیغ السعی هرحـالات
اودور همّتده بی انظار اودور دین عقیده غمخوار
آنکا بغض ایدچی اشرار حسودلار سیّء الحالات
اودور احیا ایدن دینی اودر دین اهلیننك زینی
كه تصنیف ایتدی دوربینی اچی توبتولودر آیات
آننكده وصفی محی‌الدین اوزی ملّا شهاب‌الدین
پدر مشفق بهاء الدین اولا مأوی لری جنات
احادیث نبی بی حد یازوب تصنیفه اول ارشد
عشا ثبتیده قیلب جدّ دفی بی حدّ مرویات
وهم فعل نبیدن نقل ایلان یازمش كتابینه
عشا اثباتیچون تحقیق وهم بی حدّ تدقیقات
همه یازمشلاری اوفق ویرلدی دینه خوش رونق
كه جهدیچون عطا ازحق مثوباتی اوله قات قات
جهانه خوش كتاب اولدی بلن‌لار معنیسن بلدی
بیوردیچه عمل قیلدی ذوی الانصاف هم خوشدات
هزاران آفرین حق‌گوی كه‌چلّه یازدی اول یك‌موی
عشا ایجابیده خوشخوی رساله دوزدی ناظورات
دعا قیلام شو عالمگا شو بذل اجتهادیچون
جهانه‌برطریق آچدی عجب خوش معنی‌دن مرآت
كتابی هم اوزی مقبول معانی مفهومی معقول
حسدله بعضیلار معلول آلادور كلّ مذمومات

حقه منکر اولان بدخوی دیدی بر بایه اول زشت روی
عشا ایجابیده دوزمش کتابی سن حمامه آت
که یعنی اوتقه یاق آنی اوچی آیات نورانی
احادیث کریمانی جیلمش نسخه ناظورات
حسد سز بلاچی حقنی دیورلار حق دیب حقنی
کوروب ناظورة الحقنی بو نسخه حقه دور مرأت
اونسخه قویتولو آیات احادیثلاره یوق غایات
عشا ایجابیده بالذات مسلّم اوله منصف ذات
عشا ایجابیده نچه خلافات اولدیسه ای یار
دلائل وجوب اقوی دیب آیلاندی تطبیقات
خصوصاً اوشبو ناظوره نی تصنیف ایلیان فاضل
وجوبن بس دلائلدان آچق بلدی بنقلیات
آننك نسخه سیدور میمون نچه امعانیله مشحون
حقی حق دیمیان مفتون عنادنده اوله تامات
دیم تحسین اوعالمکا آچب یول اهل عالمکا
کرمله جمله آدمکا که نشر ایلب بتطبیعات
هزاران آفرین آنکا کورنلار قالدیلار طانکا
بحق تحسین ایدوب آنکا دعاده اولدیلار قات قات
ولکن بغض ایله عدوان ایدنلار ناصر شیطان
حسددن آتش سوزان ایرشدی صدرینه سهمات
بو آنده اولدی حقلق منزهق البتّه ای یاران
مروّج اولدی بطلان دیمه‌لار بواشی هیهات

حقی باطل دینلار هم حرامی حلّه حاکم هم
کوبایدی بوزمان اظلم بونی دیبه‌لار طامات
آلارننك نامیله یازساق که غیبت اوله تحقیقا
خدا توفیق ویره‌یزه وآنلاره‌ده هر حالات
ولکن بوغرض بونده حقی حقلب اولام داعی
شوکم بذل اجتهادیله عشاچون دوزدی ناظورات
عشادن غیر کوب احکام بلندی اول کتابنده
زهی جهد ایکه‌سی دانا زهی احکام تلوینات
خدانك نورنی اطفا اوچون بعض حسود اما
که افواه لسانیله که لدع ایلبه یورور تامات
متم نوریدور الله که حسّاد اولسه‌لار کراه
ویره عمّاله اجر اولشاه تدارك ایلسه نیات
بواشده فاضل مذکور نیتده خالص اول مشهور
اولا حق فضلیله ماٴجور اولادر روضهٴ جنات
دیو داعی عمیم آنـکا دعاده بـارچه‌سی آنکا
یایلدی کتبی هـریانکا چاریانه سیکردی آت
اولام عـامل کتابیله وجـوبی حـق خطابیله
دین ساقط خطابله بـودور قرآنده تنزیلات
بونی نظم ایدچی عامی خدا بولسون آنی حامی
اشیدور بارچه بدنامی که مامون اولا ازعاجات
باخردم انـکا الله بقا ایمـان ویـره اولشاه
که جنت اوزره توغری راه میسر اوله هم راحات

دیوبن اوله‌لار داعی اگر اولساقده بز باغی
عملدن قولی بوشراعی اشی اشعاریله ابیات
بوننك اتمامیدور اخوان یکرمی توقزی شعبان
یلی احدی وتسعین‌دن بنك ایکی یوز آشب سالات
دوزاتسون دوسلار اغلاطن خطالارن وسهواتن
کیچه حق سوء حالاتن اگر بولنسه منك مبات
دعا قیلا بوناظم‌ده کوچی یتدکچه آنلاره
دوشرمه بزلاری ناره نصیب ایت بزلره جنات

وهوکما قال الشیخ الشیرازی رحمه الله

بلند اخترت عالم افروخته * زوال اخترت دشمنان سوخته

منك العون یاقدیم نحمده ونصلی علی حبیبه مع آله وصحبه

بسم الله الرحمن الرحیم

بو اقلیمنك الوسنی بله سز شهاب الدین مرجانی ریاسز
اودر البتّه عالم ذهنی کامل اودور بی شك دخی علمیله عامل
اودور مقبول هر بر راسخیننك اودور علامه‌سی اما بو حیننك
اودوردین حقیلیغ جهد ایکه‌سی هب رضاء حق آننك البتّه مطلب
اودور دینده صلابتلی مقید آننکله دینمز اولا مشید
اودور اوشبو زماننك مقتداسی رضاء حق آننکدر مبتغاسی

اودور اعلم شبیهی یوق بوجهنده اولبدور مشهر روی زمینده
اودور مقبول علماء ترك هم داغستان عالمی اولمش مسلم
اودور محسود علماء قزانی ایرشدورمش آنکا آنلار اذانی
اودور تحت القدم قالماغوچی پاك اکابردن آنکا کوب مرحمتناك
اودور قلبی مطهر صدری سالم براوکه تل تیکورمای مثل صائم
اودور حقغه صالان اشنی تمامی که اسبابیله یوقله اهتمامی
اودور اسبابه قیلمای اعتمادی خدا لطفینه کلی استنادی
اودور آدملارنك شنقاری البت خصال محمده صدرنده اثبت
اودور کبر ایتمیان اراذله هر ان تکبرکه تکبر مثل احسان
اودور اهل تواضع هر وضیعه کورنمای آندن افعال شنیعه
اودور تعلیم ایدن هر بر فنونی قیلنماسون آنکا سوء الظنونی
اودور بختی واقبالی سرافراز آننك قدرن بلانلار مونده بیك آز
اودور معروف ستانبولده بلاریب آننك مدحین بازالار ایتمانکز عیب
اودور شرعی موءدب علمی کامل جمیع خصلة نیکانی شامل
اودور ابراره ایداچی مودت قیلاچی اهل دلاره محبت
اودور ایدن صلاحه اجتهادی اننك اقوی واوثق اعتقادی
اودور بی شك رسولننك وارثی هب که قیلمز اختلاط با اهل منصب
اودور دنیا دنیکه غیر ناظر کورر آنی تورك کوزلی معاصر
اودور اهل قناعت کل ازمان خدانك قسمتین قیلاچی اذعان
اودور کسبه کونکل ویرمیان آدم رضاسی حق نصیبینه دمادم

اودور کسب ایدچی نشر العلومی   ایدچی اول تعود خوش رسومی
اودور فاتحه استبان از اصحاب   آنکا بغض ایلیانلار اوله‌لار خاب
اودور محسودی اکثر حاسدیننك   اولنغانی اوچون اول خاصی دیننك
اودور صبر ایلیان عشاده دایم   قیلا مأجور که صبریچون خدایم
اودور صبرنك خصالین هم ثوابین   بلانلاردن سوء اللارننك جوابن
اودور بی شك خدا حکمینه راضی   آننك بی حد ایرور هم ارتیاضی
اودور مشفق همه محتاجه دایم   یوق آنده برذمیمه از ذمایم
اودور جاه ایله معجب اولمباچی   سعادتدن آننك باشنده تاجی
اودور قیلمایاچی جاه ایله رفعت   که رفعت اورنینه ایداچی رأفت
اودور معروفه آمر بالجنان اول   خدانك رحمتینه اولا موصول
اودور حکمت وهیئتدن خبردار   عطا قیلمش آنکا عالم الاسرار
اودور عفت سماحتدن سهمدار   خصال خیردن بی حد بسیار
اودور آشنالره بشاش بشام   صبور ایرور ایمس اعدائی شتام
اودور حق شرعنی بیك مراعی   که جنت اوله آخرغی مراعی

نراچق یری آمین منه غفره الله

اودور امر الهینی مکمل   عباداتنك قموسین اول مجمل
اودور لله اشی دایم همیشه   ایرشسون طانده اول مرضیه عیشه
اودور صدری مشرح قلبی انور   اودور بین الانام کبریت احمر
اودور خلق حسن برله محلی   اولا ماواالاری جنت معلا
اودور جامع شریعت هم طریقت   که درج اولمش بولاره هم حقیقت
اودور بس خصلة نیکانی جامع   زماننده همه بدعتنی قامع
اودور همتده چون یولبارس ادم   خصالی خیری جامع عیبی عادم

بمعنی نادرمنه غفره الله

اودور البته عالملر اولوسی — هر اشده بلنمیه توره خلوصی
اودور علمیله عامل هر زمانی — عواقل ایلاماز برده ذم آنی
اودور برساعتی قیلمایه تعطیل — اوقسه حق کلامین قیلا ترتیل
اودور علم ازدیادنده بهر حال — آننك ذاتنده مجموع حالیله قال
اودور هرلیلی نصفینه وارانچه — که تفتیش کتبدور بی کرانچه
اودور هم بوزمان امت نکبینی — بلاچی کورنسان آدم چبکینی
اودور توقیر ایدن هر برکباری — دخی تلطیف ایدن هر بر صغاری

فصل

بو ناظم خوف افراطدن کسب سوز — یازاردی یوخسه یوزمنك راز ترموز
دکل افراط مبالغه‌ده مذموم — اولوغلار حقیده لکن بو مفهوم
حریص ایرور خصال اهلین سپاسه — شو دکلو صغمایه حد قیاسه
بو آندای علمی بوق ادراکی یوق قل — سپاس اوچون که طمع ایتمایه بر پل
دعا وفاتحه دور مطمعی هب — امیدی ادعیه روزانیله شب
بونونك بتمس سوزی عمرنچه اما — اوقوچی انجنب سوکمیه جما
تمام اولدی بو منظوم ای خریدار — که عیب ایتمیه کورصالوچی ابرار
جمید الآخرنك احدی وعشرین — کونی سهشنبه وقتی وقت پیشین
یلی معلومنکز ای اهل اسلام — که اربع وتسعون ای دلارام
مسیحیدن یلی سبع وسبعون — سرطان برجیننك احدی وعشرون
بولبدور یولی آلتمش دورت ایادوست — یازرغه بو یازوچی چاپك چست

که‌تولسون دیب ساغنشی بوللارینینك دخی یازاکه قالدوق سوزلارینینك
که یعنی یاشمز یتمشدن اوزمش عمرننك باروسی هب یلکا توزمش
اوتـان عمروم که قایتمز لامحاله نچه عذر ایلسام بولمـز اقـاله
یازلغان نظم اولان سوزلار ایادوس موافق توشمسه ای مرد مأنوس
که عفو ایلانك خدا عفوی سوندور عفو برلن بو مسکینی قواندور
بویول برلن بولور احدی وسبعین یاشم وفقاچه دورمن قلب سنکین
وتوفی هذا الناظم رحمه الله سنة الف ومائتین وثمان وتسعین بقریته عن
تسع وسبعین سنة

منظومة علی بن صالح الچقری الحاج فی مدح کتاب ناظورة الحق ومصنفه علی الاطلاق

مبارك شهر قزان‌ده براستـاذ بار بو امیـانده
زکی‌لار اچره اعیان‌ده هادی‌لارکم برزم سازدور
لقب اسمی شهاب الدین آتاسیدور بهاء الدین
کیلوبدر تاش کیچویاقدین هادی‌لارکم برزم سازدور
اصل منسوب‌لاری مرجان قزاندور مسکنی اوطان
آخوند دور منصبی اعیان هادی‌لارکم برزم سازدور
مدرسدر اوزی کوب‌سال مهندس‌لارکبی هرحال
کوزادور الحرانی الاقوال هادی‌لارکم برزم سازدور
حافظدور کوب دلائل‌نی عارف‌دور کوب مسائل‌نی
مؤلف کوب رسائل‌نی هادی‌لر کم برزم سازدور

مو ننك تصنیفاتی کوب بارناظوره دوربری ای یار
عشا حققنده اول مضار هادی لرکم بزم سازدور
دوکالی شهر بلغارده تونی قسقارغان آی لارده
وقت تابمای عشالارغه هادی لر کم بزم سازدور
عوام وخاص بولوب حیران عشاده کیزدیلار هر یان
خلاف سوزلار قیلوب سریان هادی لرکم بزم سازدور
لبیب لاردن نیچه ایرلار عشا بزدن ساقط دیرلار
نیچه لری واجب دیرلار هادی لر کم بزم سازدور
یازوشدیلار کتاب برلن سویلاشدیلار خطاب برلن
قاغوشدیلار عتاب برلان هادی لرکم بزم سازدور
چو هر بر مدعی آنده هدنی لار ایلادی یانده
هنرلر بارقدر جانده هادی لر کم بزم سازدور
قموسی ننك سوزی باری مخالف کا خلاف باری
آچالمای آندین اعذاری هادی لرکم بزم سازدور
رفیع الحال شهاب آخون آچوب بر میدان مشحون
تار اتدی سربسر مضمون هادی لر کم بزم سازدور
یازوب مضمون صاین بر سوز دلیل لار ایلادی مرکوز
کبی واضح کبی مرموز هادی لر کم بزم سازدور
مخالف لار سوزین جبدی قموسین اورننه قویدی
وجوبین حق دیوب کیلدی هادی لر کم بزم سازدور
لطیف تقریر ایله هر بر قائل قولین ایدوب تحریر
نظیر لار ایلادی تکثیر هادی لر کم بزم سازدور
آننك قائل لاری عصرین بلوب تفتیش قلوب امرین
عیان ایتدی اشبن قدرین هادی لارکم بزم سازدور

مو ننك

مونىنك تحقيقيدين اوّل عالم لاردين نيچه احول
سايوردى اضعفى اكمل هادى‌لار كم بزم سازدور
حدوث ايتسه آنكا منكر بولور ايردى آنكا منكر
حسدلار ايلايوب تكثير هادى‌لركم بزم سازدور
دليل الحاثرين بارى تعالى ايلادى يارى
بو ايردن آلدى معيارى هادى‌لركم بزم سازدور
عيون يتماس قدر اقوال بار ايردى دنياده هر حال
تانلماس قنقوسى افضل هادى‌لر كم بزم سازدور
لطائفنى ايدوب معجون ناظوره توزدى بو آخون
ناظرلار بولدى افلطون هادى‌لارلركم بزم سازدور
يانىنكده بولسه بودوربين كورورسن بيك يراق يردن
قائل‌لار حالنى سردين هادى‌لر كم بزم سازدور
چون اطراف جهانده كوب قول‌لار بار ايدى مكتوب
عشا حالى ايدى محجوب هادى‌لر كم بزم سازدور
قچان بو ناظوره توشدى ناظرلارننك اشى پشدى
زيرا حق‌غه مضاف توشدى هادى‌لركم بزم سازدور
روايت كوب چقار آندن كورونور حق نورى آندن
شهاب‌لار مثلى بار اندن هادى‌لر كم بزم سازدور
ياصاغاندور بو طربانى شهاب الدين مرجانى
اجر تابسه ايدى جانى هادى‌لر كم بزم سازدور
مخالف ننك حالين بلماى اقاليم اعصارين بلماى
يورورلار ايردى مفتونداى هادى‌لركم بزم سازدور
منه بو ناظوره يوقده دليل كوب ايدى هرياقده
قويوده هم اوقوماقده هادى‌لار كم بزم سازدور
ليالى نى قدر بولسه مگر آق ليق ظاهر بولسه
اوقوماس ايردى كوب كمسه هادى‌لاركم بزم سازدور

اوقوماسغه بولوب آنلار دلیل لار کوب یاصاغانلار
تارکنی حق صایاغانلار هادی‌لر کم بزم سازدور
مونکا بقالی دن مروی کلام لارنی ایدوب مرعی
ترکنی ترجیح ایلاردی هادی‌لرکم بزم سازدور
دخی بقالی دیك ایرلار کلامین جمع ایدوب پرلار
تصانیف توزدی تحریرلار هادی‌لر کم بزم سازدور
عجب مدح ایتدیلار انی قویارغه قائل اعیانی
سایوب فتوی‌ده فوقانی هادی‌لر کم بزم سازدور
لبیب‌لاردن شهاب آخون مناقب علیله مشحون
تارك‌لارکا سالور شبخون هادی‌لر کم بزم سازدور
بازار ناظوره‌ده کوب سوز تارك‌لار عکسینه ملحوظ
اداسی حق دیوب محفوظ هادی‌لر کم بزم سازدور
مونکا قوّة اوچون چندان کتاب‌لاردن نقل آلغان
نقل ارا عقل سالغان هادی‌لر کم بزم سازدور
حدیث تفسیر اصول برلا دلیل‌لر استایوب برکا
اوقمقنی صحیح دیرکا هادی‌لرکم بزم سازدور
چون آنی کوردیلار حساد جماعه بولدیلار قصاد
قیلورغه محویله افساد هادی‌لرکم بزم سازدور
قمو ابراره طعنی وار دیوب عیبین ایدوب اظهار
قصورین قیلدیلار اشهار هادی‌لرکم بزم سازدور
رضاء عینی بیله ناظر ناظورەنی بولوب حاضر
اداء مقدور بلور ظاهر هادی‌لر کم بزم سازدور
ینه طعنه کبی اقوال صدورینه سبب هر حال
تارك تار توشماقی دور دال هادی‌لرکم بزم سازدور

مهمة اخرى ومسئلة كبرى

موننك بعدنده بوناظم ينه بر سوز كورور لازم
ناظوره ده بولو لازم هادی لار كم برزم سازدور
لبيب لاروجه ارضی چون عرض طولغه ايدوب مقسوم
شمالده تابدی قسمه تون هادی لاركم برزم سازدور
اكرچه حضرة آخون عشا واجب ديوب مضمون
ناظوره ده ايدر مقرون هادی لاركم برزم سازدور
مكر اولده زمان محدود بولان يرلاركادور مورود
اداء صيغان محل محدود هادی لركم برزم سازور
حاضرده بوارض لارده وقت باردور فرض لارغه
قارار طول وعرض لارغه هادی لركم برزم سازدور
حساب حكمت علومنده دخی هيئت فنونده
عبارت واردخی تونده هادی لركم برزم سازدور
مثالی شهر ارخانغيل موننك عرضنده مقرور ايل
كه حتی عرض تسعين بل هادی لاركم برزم سازدور
مكر تونده نچه يروار تونی بر برسی دين اقصر
كه بر ساعت ياخود اقصر هادی لركم برزم سازدور
ديديلار كون بايورفی الحال ايدر مشرق حاری ترحال
ايدر بيك تيز فجر اقبال هادی لركم برزم سازدور
عجب مغرب عشاء فجری توتوش اوقورغه يوق قدری
قنی آنده شفق امری هادی لركم برزم سازدور
لبيب لار ايلانكز تبيان جواب بيرنك ايدوب اعلان
نيدر آنده اولان اعيان هادی لركم برزم سازدور
ينه موندن آری بربار بايومای كون نيچه آی لار
نمازنيچوك ايدر پايدار هادی لركم برزم سازدور

چوبونلار نك نماز حالی نچوکدورهم صیام حالی
وقت بارمی یااعلامی هادی لرکم بزمسازدور
قبلور لارمی ساعت برله یاخود بربرسبب برله
جواب یازنك سند برله هادی لرکم بزمسازدور
روادور بقالی قولی بوننکدیك برلاره حولی
صوابی تاب ایده مولی هادی لرکم بزم سازدور
یازوبدور ناظوره امابیلیر یوق دیوب قطعا
ایدرلار بار دیوب دعوی هادی لرکم بزمسازدور
معین باردیلم بن ده موننکدیك برلاری تونك
مصرح دور فنوننده هادی لرکم بزمسازدور
لغو ایرماس معین حق شمال ده برساعت تون باق
همان بوبرلاره ملحق هادی لارکم بزمسازدور
اوشال برساعت ایچنده عشا مغرب فجرتونده
نچوك ممکن اداء شونده هادی لرکم بزمسازدور
منه مغرب اوقوب دم ده فجرطالع بولور آنده
عشا وقتی نچوك شونده هادی لرکم بزمسازدور
حساب ایدم اوزیم اما عشاء قالور قضالارغه
فجرده هم قضالارغه هادی لرکم بزم سازدور
مگر بقالی دیك ایرلار شوننکدیك برلاری سویلار
کوبی ساقط دیوب سویلار هادی لرکم بزمسازدر
دلیل لاری شونکا جاری نماز صغماز زمانلاری
بیان ایتکان اول ابراری هادی لرکم بزم سازدور
عجب دور بس زمان خلقی کوره تروب اوزون وقتی
نماز ساقط دیور قاتی هادی لرکم بزم سازدور

لغو

لغودور اول قیاس‌لاری زمان کبنك یرده‌ای قاری
بلنك مشکل‌دور اقصاری هادی‌لرکم بزم سازدور
ینه حمرت کوچو تونکّا شفق بایماق بولوردل‌ده
عشا مکن موننك برله هادی لرکم بزم سازدور
چون اقصار لیالی‌ده عشا واجب دیکان یرده
مرادشولدور بلنك شویله هادی‌لر کم‌بزم سازدور
قران بلغار کبی لارده زمان ممتد اولان برده
قویو جائـز دکل برده هادی لرکم بزم سازدور
روایت یازغوچی ایرلار باری بلغار کبی یرلار
عشاء حالین بیان ایلار هادی‌لرکم بزم سازدور
یتار ناظوره بویرکا قرنك شملی یراق یرکا
شمال یاغنده تعمیرکا هادی لرکم بزم سازدور
مکر مسکین علی عاری تابوبدور شویله اقطاری
لیالی شونچه اقصاری هادی لرکم بزم سازدور
لیالی باربرار ساعت که یارطی یاچریك ساعت
نمازی اوچ وقت طاعت هادی‌لر کم بزم سازدور
آنکا بر اخشامنك فرضی اداء قیلغونچه برشخصی
توغارتانك هم‌توغارشمسی هادی‌لرکم بزم سازدور
منه موننده قنی اوقات بومغرب کانی دور حالات
آدامی یاقضا ای ذات هادی‌لرکم بزم سازدور
حساب‌ایت وارمیدور ازمان شفق حمرت‌بیاض‌ای‌جان
غیبوبتکا نچوکدور ظن هادی لر کم بزم سازدور
منه مغرب اوقولغانچه طلوع ایتسه کنش خوشچه
عشاء فجری قانی خوجه هادی‌لرکم بزم سازدور

دخی بوقدور اداغه حین قضاغه وارمیدر تعیین
سقوطی شول زمان تخمین هادی‌لرکم بزم‌سازدور

عزیزلارننك کوبی شونده سقوط برله قائل شونده
کوبی ثابت دیورشونده هادی‌لرکم بزم سازدور

لبیب‌لار وارفرض دیرلارقضاء قیلماق لازم دیرلار
شول اولورمختلف یرلارهادی‌لری کم بزم سازدور

یتی سکزساعت تونده بیاض حمرت غایب یرده
نزاع جائز دکل برده هادی لرکم بزم سازدور

چون‌ایمدی برنچه آخیان بولوریرده بودوربیل ظن
ینه‌وارتونی یوق اوطان هادی‌لرکم بزم سازدور

قایواوطان شمال‌ده بیل همان‌واردور جنوبده کل
نه‌دور اهلینه احکام‌بیل هادی‌لر کم بزم سازدور

روادر آنلارونك حالین بیان ایتماك هم اعمالین
نمازین صومین‌افعالین هادی‌لر کم بزم‌سازدور

یتالمای نــاظـوره مـونده کیراك برحوصله مونده
جوابلاری صاله مونده هادی‌لر کم بزم سازدور

منظومة اخری

بوتقلید معنی سن بل مرد احکم بولنمازسه براشده نص محکم
اکر موجود بولورسه نص ظاهر ایارماس هیچ کمه عالم وباهر
تقدم اهلیدین منقول اولوبدر دلیل سزغه تبع ممنوع اولوبدر
تغیرده خلق یرلو یرنده حوادث جدیده هر برینده
فقیه ماضیه مخفی اولوبدور غیب‌در آنلرانی نه بلبدر
بولور نماز هادیلار ننك انتضاسی بوننك اورزه کتابنك اقتضاسی
بودر ابن الهمامنك اختیاری بومذهب برکلی ننك اختیاری
دیسه کم اجتهادغه یوق زمانه دیم هیت کتور بولمنك بغانه
اکرچه اوّلین دین‌اخرین کم کتاب وسنت ایله انکه محکم

مرجانی برطرف دن غروب شمش‌ایله‌طرف اخرده‌طلوع یوق دیدر اما اصلا غروب اولمایان یا که‌اولوب‌ادا صغمایان موضع لرنی‌صفحه ثامنة عشرده وشول موضع‌لرده‌اداسی فرض‌اولدوغنی صفحه‌سابعة‌عشرة ناظوره ده والمذهب ان العلامات حیثما تحقق واعلم انه‌لوانتفت تلك العلامات دیو ابتداء ایــلان بیان ایلدی بو ناظم‌ناظورة‌الحق نی کما ینبغی مطالعه ایلامش اماوجوب‌صوم‌نی علمأ هند ستا ندن‌مولوی‌عبد العزیز بن‌احمد الدهلوی تحقیق ایلادی لقطة‌العجلانده دخی‌منقول‌لدر

ولی

ولی بو اکثر واغلب کا مبنی اخیرینده سبق قالده یعنی
بومنلرلر قوبار هر یوز باشنده بولور احیا بودین آنلر قاشنده
بزه لازم دکل هر برنی دیمك الارننك جمله سیدین برنی دیسك
غزالی ومرجانی شهابدین اوقوبن ناظوره سین دیدم آمین
کونکلده هر کورمش قیلدی ظاهر عنایت ظلمتندن قلدی باصر
نچه مشکل لره قلغان اشاره نچه ضالّه لره برکان بشاره
لیل بارده عشانی واجب ایتکان امام لرننك سوزینی صائب ایتکان
علوم شتی دن محظوظ اولوبدر مکر منهی دیکان دن دور اولوبدر
کلام الله اوقوب مفهومنی بلکان احادیث نبی دین محظوظ اولغان
تفقه چون بولوب اوتکان مسافر اصولیون سوزنده حظی وافر
آلوب حظ مجتهدلار سیرتیدین آننك کم خطاب اوغلی غیرتیدین
دیارنده اخوندر سوزی اوستون الهی سوزما آننك یوزی پوستون
نچه دیسام بولور اوصافیدن کم بودور من بلدکم والله اعلم
خطاسی عد صوابی بولسه بی حد انکا طاعن نی خفاش ایلاکل عد
الهی یارلقاغی مرانی هم انی مشکلات حلن مرانی

لعبد الحکیم بن عبد الله البلباثی الراثی سنة ١٢٨٩

ولقد حکی من لایتهم بالکذب وهو شیخنا صلاح الحق والدین حسن البلغاری قدس الله روحه حکایة عجیبة عن وجدانه روحه الله فی بعض الاحوال الواقعة له فذکرت فی المتن ما حکی وان کانت الحکایة لاتلیق بهذا الکتاب رجاء ان ینفع طالب الحق الذی لایعاند ولایستهزء باقوال الصادقین (تعدیل العلوم لصدر الشریعة من نفسه)

* وقد یکون انوار الوضوء والطاعات وقد بدا لبعض اصحابنا * ای من مریدی الشیخ حسن البلغاری قدس الله روحه نور الوضوء کهیئة النارنج یسعی بین یدیه (تعدیل من نفسه * ونختم الکلام بدعاء کان شیخنا صلاح الحق والدین حسن البلغاری قدس سره یواظب علیه وهو اللهم زین ظواهرنا بخدمتك وبواطننا بمعرفتك وقلوبنا بمحبتك واسرارنا بمشاهدتك وارواحنا بمعاینتك

برحمتك ياارحم الراحمين قد مران الروح فى مقام المحبة يسمى قلبا وفى المشاهدة سرا وفى تجلى الذات روحا والحمد لله رب العالمين قد اتفق فراغ موءلف المتن وهو العبد الضعيف عبيدالله بن مسعود بن تاج الشريعة وهوالداعى المدعى بصدر الشريعة سعد جده وانجح جده * آخر التعديل

*جهان متفق بر الهيتش *فروماند ازكنه ماهيتش *بدركاه لطف وبزركيش بر *بزركان نهادند بزركى زسر *اسمان وزمين رايك سبب دان *كز درخت قدرت حق شد عيان *توچه كرمى ميان سيب در *ازدرخت باغبانش بى خبر *كرم كى داندكه اين باغ ازكيست * دربهاران زاد مركش درديست *

چه خوش كفت داناكه دانش بسى ست * ولكن پراكنده باهركسى ست *

مكن كردن فرازى تانسازد دهر پامالت * كه نى اخر بجرم سركشى هابور ياكردد *

* فردوسى *

جهانرا بلندى وپستى توى   ندانم چهء هرچه هستى توى

* حافظ *

زمصحف رخ دلدار آيتى برخوان   كه اين مقام مقام كشف كشاف ست

حافظ مكن انديشه زغوغاى رقيبان   اواز سكان كم نكند رزق كدارا

* سعدى *

سبر نفكند شيرغران بجنك   نينديشد ازتيغ بران پلنك

قل لمن لايرى المعاصر شيئا   ويرى للاوائل التقديما

ان ذاك القديم كان حديثا   وسيبقى هذا الحديث قديما

ان تبق تفجع بالاحبة كلهم   وفناء نفسك لا ابالك افجع

ان تفرح بسوء لعدوك واقع   فارحل فانه لا محالة بك اوقع

اصحبتك الفضل اذلاانت تعرفه   حقا ولالك فى استصحابه ارب

لم ترتبطك على وصالي محافظة ولا اعاذك مما اعتالك الادب
ما من جميل ولا عرف نطقت به الا الي وان انكرت ينتسب

من شافعي نحوكم يحنفكم الي يا مالكي فاحمده

زيد تنى حين صرت معتزلي وجدا كحر الجحيم ابرده
يا رافضي انت ناصبي لهوى ما كنت قبل الفراق اعهده
اذا المرء لم يدنس من اللوم عرضه فكل رداء يرتديه جميل
وان هو لم يحمل على النفس ضيمها فسليس الى حسن الثناء سبيل
تعيرنا انا قليل عديدنا فقلت لها ان الكرام قليل
هذات ما فات ولست تعلم ما الذى يأتيك من قبل الزمان المقبل
لم تلق الا مدركا او اخرا يروى وينقل عن المخبر الاول
فاذا تاملت الثرى الفيته غرر الملوك تداس تحت الارجل

باوج كبريا كز پهلوى عجزست راه آنجا
سرى موى دريجا خم شوى بشكن كلاه انجا
مباش اى غنچهٔ اوراق گل مغرور جمعيت
كه اين پيوسته كبها دربغل دارد جدايها
نميدانم كدامين سوشوم در وادى امكان
بهر جاميروم هر كس بپهلو ميزند سنكم
زقانون نفس جستم كه رمز پردهٔ هستى
همين اوازمى ايدكه نا سازست آهنكم
شرارم شعله ام رنكم كدامين طائرم يارب
كه ميخواند شكست بالم افسون پريدنها
زاحوال دل غمديدهٔ بيدل چهمى پرسى
كه هست اين قطره خون چون غنچه محروم چكيدنها
زشور بى نشانى بى نشانى شد نشان بيدل
كه گم گشتن زگم گشتن برون آورد عنقارا

بقاملکن دلرسن وارنکی یوق ایله‌عنقا تیك
اتك چك کوردکنکدن آفتاب عالم‌آرا تیك
پرطاوس تکن عجب ایلمه آرایش صورت
وجودنکدین کچوب عالمدبر آد ایله عنقا تیك
کهرتیك قیلمه تغییر طبیعت دلسه لر بغرنك
قرار ایت هر هوادن اولمه شور انکیز دریا تیك
کونکل هرصورت شرینه ویرمه ایج‌می معنی
حذر قیل تاشه چالمه شیشه کی فرهاد شیدا تیك
رفیقنك اولسه دلسز جانورهم‌صاقله‌رازکی آندن
صقن سرنك دوشرمه دلاره مجنون‌رسوا تیك
ملوث اولمابوب تجرید ایله چقسنك بوعالمدن
سنی زال فلك خرشیده جفت ایلارمسیحاتیك
کفی حرص ایله دایم دامن دنیای دون‌دوتسنك
زمانه شور بخت ایلار سنی پیوسته‌دریاتیك
اکرچه ایکنه‌تیك کیدم جهان ننك هرنه وارندن
هنوز آردمچه درقید تعلق زلف تارندن
زهی ذاتنك نهاندر اول نها ندن ما سوی پیدا
بحار صنعتنکا امواج پیدا قعرنا پیدا
فضولی کائنات اسبابننك قیلدم تماشاسن
ندامت‌سز تنعم یوق تصرف سز تماشا تیك

پرسید زمن‌یکی سوءال دانست‌که مکرمن ندانم
کفتاکه بتازی نداچست کفتم که بتازی ندانم

اشارات لبش درس شفاء عشق می کوید
بقانون تصورلیك ممکن نیست قصد یقش
دماغم سوخت فکر نقطهٔ خال‌لبش اکنون
شدم فارغ‌زتحریر نکات زلف تنبیهش
بشوخی‌کفت اکر جانی‌دهی بوسی دهم ازلب
خطر ریحانی یاقوتی مبادا نسختعلیقش

دهانم تا بوقت حشر لب ریزکهر کردد
بهنکام دعا کر آورم اندر زبان نامش

اذا ما المرء شاب له قذال وعلله المواشط بالخضاب
فقد ذهبت بشاشته واودی فقم یاصاح نبك علی الشباب
ولیس بعاید ما فات منه الی احد الی یوم الایاب

وما الدهر فی حال السکون بساکن ولکنه مستجمع لوثوب

مرجان لب لعل تو مرجان هر اقوت یاقوت نهم نام لب لعل تو یاقوت
ماروت اکر دیدهٔ ماروت بدیدی صد ساحری آموختی از نرکس جادوت
قربان وفاتم بو فاتم کذری کن تابوت مکر بشنوم از رخنهٔ تابوت

وقتاك لادراك ارکافرم خواند نشاب کذب رانبود اصابت
مسلمان خوانمش زیرا نباشد دروغی رابجز کذبی مکافات

* مثنوی للمولوی *

آتشی افتاد در عهد عمر همچو چوب خشك میخورداو حجر
خلق آمد جانب عمر شتاب کاتش ما می نمیرد باب
کفت ان آتش از ایات خداست شعلهٔ از آتش بخل شماست
آب بکذارید نان قسمت کنید بخل بکذارید کر آل منید
خلق کفتندش که در بکشوده ایم ما سخی اهل فتوت بوده ایم
کفت نان در رسم عادت داده اید از برای حق دری نکشاده اید
بهر فخر بهر پوش بهر از نه برای ترس تقوی نیاز
مال تخمست بهر شوره منه تیغ را در دست هر رهزن مده
اهل دین راباز دان از اهل کین همنشین حق بجو با ونشین
از علی آموز اخلاص عمل شیر حق را دان مطهر از دغل
در غزا بر پهلوانی دست یافت زود شمشیر برورزد شتافت
او خیو انداخت درروی علی افتخار هر نبی هر ولی
او خیو زد بررخی که روی ماه سجده آرد پیش اودر سجده کاه

* غم وشادمانى نماند وليك * جزاى عمل ماند ونام نيك *

فهرس خطايا المطبع

صحف	سطور	خطا	صواب
٧	٢٦	الاون	الاول
٩	١٦	يسر	يسمر
١١	٣	چخيلدن	چكيلدن
١٧	٢٥	اتخاذهم	افخاذهم
١٩	٢٦	تقريرده	تقديرده
٢٢	١٤	بيكياو	بيكباو
٢٥	٢٦	قريه سر	قريه‌سى
٢٧	١١	وهمة	رحمة
—	١٦	يولغى	بولغى
—	١٧	اين‌لب	ايدلب
٣٧	٩	ويز ننك	وبز ننك
—	٢٥	ولياس	ولباس
—	٢٦	ظائفة	طائفة
٣٨	٤	اخمد	احمد
—	١١	قام	تام
٣٩	٢٤	نسيت	نسبت
٤١	٨	لنك	ننك
٤٢	١٢	ابتدأ	ابتداء
—	٢٢	وخمسائة	وخمسمائة
٤٤	٤	منابعت	متابعت
—	٥	بده	برله
—	٢٦	متعددد	متعدد
٦٥	٩	غاض	خاص
٦٨	١١	مردانى	مرادنى
٧٥	١٦	مجدا	متجدا
٧٤	٢٩	الكنچى	ايكنچى
٧٧	١٨	وبرادرى	وبرادرى
—	٢٥	ننك	ننك
٩٦	٢٦	البندا	البند
		قدارى	قدارى
٩٧	٢١	المقلب	الملقب
٩٩	٢١	عمن	عن
—	٢٤	توقلان	توقان
١٠١	١٦	بضرت	بضرب
١٠٧	١٩	اولدى	بردى
١٥٨	١٤	الشقاق	الشقايق
١١٠	٢١	موضع	بوموضع
١١٢	٧	واطافت	ولطافت
—	١٤	قطع	قطلع
١١٦	٩	توودوجاق	توردوجاق
—	١٧	چيقيش	چيقيش
١١٨	٢٠	والاتصاف	والانصاف
١٢٧	٢٢	قسطنطينه	قسطنطنيه
١٢٨	٦	پادشاة	پادشاه
١٣٢	٣	واستجتابى	واستحبابى
—	١٨	انبياء	انبياء
—	٢٢	ذر	در
١٣٧	١٤	زاده	كرى
١٤٥	٢١	افدن	لقدن
١٤١	٢٧	ودوانى	وداونى
١٤٣	١٣	قريم	قزان
—	٢٣	تتالر	تتارلر
١٤٨	١٦	عرض درجه طرل	٤٤ درجه ٧٤ دقيقه عرض ٢٧ درجه طول
١٥٧	١٥	حاجى تولى	ثم ابنه حاجى تولى
—	٢٥	الشيبانى	الشيبانى‌نى
١٦١	٣	سلطان	سلطاننى
١٦٢	٢٦	خسروخان	محمديارخان
١٦٧	٢٥	ابيه محمد	ابيه پير محمد
٦٧	٢٤	ارداه	اداره
١٧٨	٢٧	اورده	روى آورده
١٧٩	١٧	لاده	لارده
١٨١	٩	برادى	وبرادوى
—	—	وكريم	كريم

KÜTÜPHANESİ